

Pest Megyei területfejlesztési stratégia és operatív program

**Megrendelő:
Pest Megyei Területfejlesztési Tanács**

**Készítette:
K&H Euroconsulting
HitesyBartuczHollai**

Elfogadva: 2003. december 04

TARTALOMJEGYZÉK

Vezetői összefoglaló	5
1. Bevezetés	18
1.1. Előzmények	18
1.2. Cél	19
1.3. Alapelvek	20
1.4. Pest megye új szerepei.....	21
1.5. A fejlesztési stratégia készítésének módszere.....	22
2. Helyzetfeltárás	26
2.1. Térség szerkezet.....	27
2.2. Gazdaság	39
2.3. Mezőgazdaság	50
2.4. Turizmus	56
2.5. Egészségügy	72
2.6. Oktatás, közművelődés.....	81
2.7. Szociális és foglalkoztatási helyzet	96
2.8. Közlekedés.....	106
2.9. Közművek.....	112
2.10. Környezet	120
2.11. SWOT összefoglaló tábla	123
3. Pest Megye fejlesztési stratégiája	130
3.1. Problémafa	130
3.2. Jövőkép	139
3.3. Célfa	142
3.3.1. Nemzeti Fejlesztési Terv (2004-06, 2007-13).....	142
3.3.2. A KMR stratégiai terve (2001-06)	143
3.3.3. Pest megye stratégiai programja (1998-2005).....	144
3.3.4. A Pest megyét érintő fejlesztési stratégiák összehasonlítása.....	145
3.3.5. A jelen Pest megyei fejlesztési stratégia célrendszere (2003)	146
3.4. Stratégiai beavatkozási területek (prioritások) és intézkedések	150
3.4.1. Ágazat specifikus fejlesztési intézkedések	151
3.4.2. Intézmény-, tudásbázis és partnerség fejlesztő intézkedések	151
3.4.3. Megyei lobby feladatok.....	152

3.5. Intézkedések	155
3.5.1. <i>Beavatkozási területek: térségfejlesztés.....</i>	<i>155</i>
3.5.2. <i>Beavatkozási terület: gazdaságfejlesztés.....</i>	<i>161</i>
3.5.3. <i>Beavatkozási terület: turizmusfejlesztés</i>	<i>166</i>
3.5.4. <i>Beavatkozási terület: Humán erőforrás-fejlesztés.....</i>	<i>171</i>
3.5.5. <i>Beavatkozási terület: infrastruktúrafejlesztés.....</i>	<i>177</i>
4. Pénzügyi terv.....	184
5. Szervezetfejlesztés	191
6. Operatív program	192
6.1. Alapelvek.....	192
6.2. Intézkedések rendszere	194
6.3. Intézkedések	195
7. Kommunikáció	212
7.1. Háttér.....	212
7.2. Cél, üzenetek	213
7.3. Célcsoport.....	214
7.4. Kommunikációs eszközök.....	214
7.5. Kommunikációs terv	215
7.6. A stratégia elfogadását követő rendezvénysorozat terve	216
Mellékletek.....	218

Szakértők

Dr. Bartucz Sarolta – projekt menedzser, gazdaság, térségfejlesztés – K&H Euroconsulting

Hollai Krisztina – szociális és foglalkoztatási helyzet – K&H Euroconsulting

Liget Ádám – turizmus – K&H Euroconsulting

Dr. Bujáki Gábor – mezőgazdaság – Pest Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány

Györgyi Zoltán – oktatás – Oktatókutató Intézet

Guzmics István – közlekedés – Terra Stúdió Kft.

Gajári Gábor – közműfejlesztés – Terra Stúdió Kft.

Aradi Renáta – közműfejlesztés – Terra Stúdió Kft.

Dr. Szirmák Eszter – egészségügy

Dr. Tózsza István – településfejlesztés – Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem

Gauder Péter – ex-poste elemzés – Ecorys Magyarország Kft.

Vezetői összefoglaló

1. Bevezető

A Pest Megyei Területfejlesztési Tanács döntést hozott arról, hogy felülvizsgálja és megújítja 1999-ben elfoglalt fejlesztési stratégiáját, és operatív programot készített hozzá. A döntés indoka, hogy Pest megye fejlesztési terveit az EU-s sztenderdekkel kívánja összehangolni, lehetővé téve ezáltal a strukturális alapok fogadására való felkészülést.

Az új programozási munka 2002-2003-ban zajlott, a K&H Euroconsulting HitesyBartuczHollai Üzleti Tanácsadó Kft. vezetésével, az EU-s tervezési alapelveknek és módszereknek megfelelően. Stratégia építésünk legfontosabb eleme a nyilvánosság biztosítása, a partnerség gyakorlása volt. A programkészítés módszertani lépései a következők voltak:

Dokumentum és statisztikai elemzés – valamennyi kistérség fejlesztési dokumentumai, Pest megye korábbi anyagai, a budapesti agglomeráció, Budapest, a Közép-magyarországi Régió stratégiája és OP-ja, az NFT és OP-jai alapján, valamint a KSH statisztikák felhasználásával.

Térségbejárás – a kistérségi menedzserek szervezésében találkozó és interjúk a megye vezetői mellett az egyes kistérségek elnökével, polgármesterekkel, vállalkozókkal, civil szervezetekkel, a települések és a jelentősebb turisztikai, ipari létesítmények megtekintése.

Szakmai műhelytalálkozó sorozat – 18 ágazati rendezvény, 1700 személy meghívásával a megye 10 különböző településén. A műhelytalálkozókon ismertettük a stratégiakészítés jelentőségét, szerepét, bemutattuk a helyzetfeltárás eredményeit, a SWOT elemzéseket és az előzetes programjavaslatokat. Ezt 2-3 óra időtartamú vita követte, amelynek során a helyzetelemzéssel kapcsolatos véleményeket gyűjtöttük össze és a résztvevők segítségével konkretizáltuk a programjavaslatokat.

A végső helyzetelemzést és programozást a szakértői team készítette el.

A programozás során az EU-s tervezési alapelvekből indultunk ki, azokat értelmeztük a megyére vonatkoztatva, azaz az egységes programozás, szubszidiaritás, addicionalitás, fenntarthatóság, követhetőség és nyilvánosság kritériumainak érvényesíthetőségét tartottuk szem előtt.

A stratégia megfogalmazása 2003. április 30-án zárult le. Az elkészült dokumentumot megtárgyalta a megye Gazdasági Biztossága kibővített ülésén, amelyen résztvett a Pro Régió Ügynökség vezetője és a megye főépítésze. A javaslatainknak megfelelően módosított anyagot

2003. július 1-én lezártuk. A megye Területfejlesztési Tanácsa elfogadta a dokumentumot. Ezután az anyag széles körű társadalmi egyeztetésre került, amelynek keretében valamennyi megyei települési önkormányzat, a megye partnerintézményei, a szomszédos régiók és minden minisztérium, azaz az egyeztetés rendjére vonatkozó jogszabály által megjelölt, némiképp kibővített kör megkapta és véleményezhette az anyagot. Az anyag megvitatására 2003. szeptemberében a Pest megyei Területfejlesztési Kht lakossági fórumot tartott. A beérkezett vélemények, javaslatok az anyagba beépítésre kerültek. Így a Pest megyei Területfejlesztési Stratégia és Operatív Program Dokumentum végleges befejezésének dátuma 2003. november 24.

2. Helyzetfeltárás

A stratégiai programozás alapja a részletes helyzetfeltárás, mely a statisztikai és dokumentumelemzésen túl helyszíni vizsgálatokra és nagyszámú interjúra épül. A helyzetfeltárás hozzájárult a stratégiakészítés folyamatának megismertetéséhez és az érintetteket bevonta a folyamatba, ezzel nyilvánosságot biztosított a munkának és szolgálta a partnerség gondolatának érvényesítését.

A helyzetfeltárás ágazati megközelítésben készült, a következő területekre: térség-településfejlesztés, gazdaság, turizmus, humán infrastruktúra (oktatás, egészségügy, szociális kérdések), fizikai infrastruktúra (közlekedés, közmű, környezet).

A helyzetfeltárást ágazati SWOT elemzések foglalják össze.

A helyzetelemzést a Pest Megyei Területfejlesztési Tanács 2002. decemberi ülésén elfogadta.

3. Problémafa

A helyzetelemzés során feltárt problémákra, amelyeket egy ún. „problémafa” foglal össze, épülnek a stratégiai programok. A problémafa a megye gondjainak összefüggéseit, ok-okozati kapcsolatrendszerét vázolja fel. A problémafa megállapításait a teljes anyag részletesen magyarázza.

Problémafa

<i>Probléma gyökerek</i>				
Törvényi / szabályozási háttér	Település földrajzi	Társadalmi	Humán erőforrás	Gazdasági
Átalakuló regionalizmus	Központi helyzet negatív következményei	Partnerség hiány	Népesség növekedés	Perifériák gazdaságilag elmaradtak
Alulfinanszírozott önkormányzatok	Agglomeráció + periférikus területek	Civil-, szakmai szervezetek gyengék	Ingázó lakosság	
			Budapesti szolgáltatások igénybevétele	
			Megyei identitás hiánya	
Egészségügyi reform hiánya	Zöldterület elszemetesedés Duna vízminősége Parlagterületek elszaporodása		Általános iskoláknál mennyiségi hiányok	KKV-k labilisak, beszállítás, innováció fejletlen
			Egyenlőtlen teherviselés	
			Szakképzés nem a gazdaságot szolgálja	
			Felnőttképzés elmaradt	
			Környezet + szociális érzékenység hiánya	
Oktatási rendszer reformja	Központ nélküli települések Slumosodás Burkolatlan utak		Egészségügyi ellátás relatíve gyenge Ellátás egyenlőtlenségek	Turisztikai teljesítmények az adottságokhoz képest elmaradnak
Adórendszer – fekete foglalkoztatás	Állandó közlekedési dugók Gyenge tömegközlekedés Közúti kapacitás hiány		Alacsony várható élettartam Szociális intézményekben kapacitás hiány Új problémákra felkészületlenek (drog)	
<i>Következmények</i>				
Központi helyzetből fakadó előnyöket nem tudja kihasználni				
Térségi összefogást igénylő lehetőségeket nem tudja kihasználni				
Projektfejlesztés, pályázás akadály				

4. Jövőkép

Ahhoz, hogy a megye stratégiai céljait megfogalmazhassa, tisztán kell látni a **távlati célt**; azaz, hogy milyenné kíván válni Pest megye hosszú távon. A **fejlesztési stratégia a hosszú távú cél eléréséhez vezető utakat, részcélokat jelöl ki, középtávra fogalmaz meg feladatokat.**

Pest megye jövőjét a megyei és települési önkormányzatok, intézmények, vállalkozások, civil szervezetek vezetőinek véleményét meghallgatva összefoglalóan a következőképpen írhatjuk le:

Pest megye Budapesttel együtt fejlődő térség, amely a központi helyzetéből fakadó előnyöket maximálisan kihasználja, ezáltal lakossága számára magas színvonalú élet- és munkalehetőségeket nyújt a megye minden térségében egyaránt. A megye tervezési-, tudásbázis-, és partnerség-fejlesztési tevékenységének eredményeképpen a spontán szuburbanizációt tervezett, koordinált térségfejlesztés váltja fel az EU-s elveknek megfelelően, az EU-s támogatási pályázati forrásokat a lehető legnagyobb mértékben hasznosítva.

5. Célf

Pest megye fejlesztésének fő célja csakúgy, mint valamennyi térségi stratégiának, a lakosság életminőségének javítása. Ennek érdekében fel kell oldani a megye fejlődésének fő korlátait, meg kell oldani a fő problémákat.

Pest megye társadalmilag és gazdaságilag heterogén térségében a fő cél eléréséhez hármas út vezet. Egyrészt **gyorsítani kell a lemaradó térségek fejlődését**, másrészt el kell érni, hogy a szuburbanizáció spontán burjánzása helyett a **térség fejlődése tervezetten menjen végbe, ezáltal a jövőben elkerülhető legyen a természeti és települési környezet további degradációja**. Ezen túlmenően törekedni kell a megye egésze **versenyképességének** javítására.

A fenti célok csak akkor érhetők el, ha egyrészt sikerül előbbre lépni a **tudásbázis** és **partnerség** fejlesztésében, másrészt **külső fejlesztési források igénybevétele** válik lehetővé. A tudásbázis erősödésének meg kell jelennie az önkormányzatok vezetési színvonalának javulásában, aminek feltétele a lakosság általános képzettségi szintjének emelkedése. A tudásbázis növekedése megjelenik a gazdaságban, a fejlődés gyorsításában, az innovációban, a piaci rések megtalálásában, azaz a versenyképesség alakulásában. A partnerség erősödése – minden térségi, önkormányzati, intézményi szinten – a feltétele a kiegyenlítésnek, a fejlesztések szétterülésének, azaz hogy ne csak egy-egy hely, személy, intézmény gazdagodjon eredményük segítségével, hanem szélesebb térség, illetve réteg. A partnerség szolgálja továbbá a fejlesztések eredményességét és hatékonyságát. A partnerség révén való előrelépés egyszerre igényel tudati és intézményi fejlesztést.

A megye egészének problémája a forrásszűke. Ennek feloldására kínálnak lehetőséget a Strukturális Alapok pályázatai. Az **EU-s források** bevonásával a **megye fejlődése meggyorsítható**, versenyképessége fokozható, hozzájárul az életminőség javítása átfogó cél eléréséhez. A forrásokhoz való hozzáférés felkészülést igényel, beleértve a tudásbázis fejlesztését és a partnerséget. Az EU források maximális hasznosításának célja igen nagy jelentőségű a jelenlegi helyzetben, amikor először nyílik majd alkalom EU tagként a Strukturális Alapokhoz való hozzáférésre, és a korábbinál sokkal jelentősebb támogatások pályázatok útján való elnyerésére. Ezért is emeltük fel a célok szintjére az egyébként a megvalósítás eszközeként számon tartott forrásmaximalizálást. E speciális cél megvalósítása speciális felkészítést és felkészülést igényel, valamint a fejlesztési forrásbevonás elsődleges lehetőségeként kivételes jelentőségű.

Az átfogó és speciális célok elérését az ágazati célok megvalósítása szolgálja.

Célfa

Átfogó cél	Életminőség javítása
Alcélok:	Kiegyenlítés – Pest megye periferikus térségeinek felhúzása a fejlettebb kistérségek szintjére Versenyképesség javítása Irányított, tervszerű fejlesztés
Speciális célok	Tudásbázis-fejlesztés Partnerség fejlesztés EU források maximális hasznosítása a fejlődés meggyorsítása érdekében
Ágazati célok	Térségfejlesztés: település, környezet Gazdaságfejlesztés Humán erőforrás-fejlesztés Infrastruktúrafejlesztés

6. Stratégiai beavatkozási területek (prioritások) és intézkedések

Pest megye fejlesztési stratégiájának beavatkozási területeit (prioritások) és a megvalósítást szolgáló intézkedések rendszerét alapvetően ágazati szemléletben adtuk meg. Ezt indokolja a nemzetgazdaság irányítási, fejlesztési rendszeréhez való alkalmazkodás, amelyet követ az önkormányzatok szervezeti felépítése is. Így az egyes intézkedések felelősei a jelenlegi szervezeti keretek között azonosíthatók.

Valamennyi ágazati beavatkozási területre egyrészt **speciális fejlesztési programokat**, másrészt **intézmény-, tudásbázis és partnerség fejlesztési programokat** határoztunk meg. Az ágazati rendszerben megfogalmazott **intézkedések** természetesen megfelelnek az ágazati céloknak és szolgálják a megye átfogó célját, az életminőség javítását, a térségi kiegyenlítést és a tervszerű fejlesztést, valamint a fejlődés felgyorsításának célkitűzését.

Az intézkedéseket a workshopokon és az interjúk során megtárgyalt fejlesztési programjavaslatok alapján fogalmaztuk meg, tehát széleskörű társadalmi egyeztetés és konszenzus legitimálja azokat.

Az intézkedések közé nemcsak azokat a programokat vettük be, amelyeket – forrásai függvényében – **a megye megvalósíthat, azaz döntési kompetenciájába tartoznak**. Azokat a programokat, amelyekben a **megye önmagában nincs döntési helyzetben**, viszont minden fórumon képviselnie kell a megye érdekét, külön fejezetben is összefoglaltuk.

Beavatkozási területek / intézkedések

Prioritások/ Intézkedések	Térség- fejlesztés	Gazdaság- fejlesztés	Turizmus- fejlesztés	Humán erőforrás	Infrastruktúra fejlesztés
				Oktatás, egészségügy, szociális	
Speciális fejlesztési programok	Település rehabilitáció	Befektetés ösztönzés	Befektetés ösztönzés, önkormányzati fejlesztés	Fizikai infrastruktúra- fejlesztés	Közlekedés- fejlesztés
	Térségi zöldterület fejlesztés	KKV fejlesztés	Vállalkozás- fejlesztés	Szolgáltatás- fejlesztés	Közmű- környezet- fejlesztés
Intézményfejlesztés					
Tudásbázis fejlesztés					
Partnerségi programok					

Az ágazat specifikus fejlesztési programok azok, amelyekre az utóbbi években lassan megszokottá váló fejlesztési pályázatok kiírásra kerülnek. Az EU-hoz való csatlakozással ezeknek a programoknak a finanszírozása főleg a **Strukturális Alapok terhére**, pályázati úton fog történni.

Az EU-s pályázati rendszerhez kapcsolódóan jelenleg a projektgyűjtés, majd várhatóan a pályáztatás regionális keretek között fog zajlani. **A megyének ki kell alakítania azt a szerepkört, amelynek keretében érvényesíteni tudja fejlesztési stratégiájának a megjelenítését a térségi pályázatokon keresztül.** E szerepkör a **kistérségi inkubáció felvállalt feladatán** keresztül érvényesíthető.

Az **intézmény-, tudásbázis és partnerség fejlesztő intézkedések** blokkja az ágazati, a beruházás- és szolgáltatásfejlesztési intézkedések támogató háttérét képezi, segítve, gyorsítva egyes esetekben lehetővé téve azok megvalósítását. Ezen intézkedések megvalósításának költségigénye kisebb, hiszen ún. szolgáltatási programokról van szó. Ezek az intézkedések is az EU Strukturális Alapokból, főleg az Európai Szociális Alapból megfinanszírozhatók pályázati úton. Jellemzően ezek az intézkedések az abszorpciós kapacitás növelését szolgálják. Megvalósításukban **döntő szerepe van a megye inkubációs tevékenységének**. A megye célkitűzése, hogy felvállalja a kistérségek inkubációját, ezen az intézkedéscsoporton belül valósítható meg. Természetesen a közvetlenül a megye által végrehajtandó feladatokon túl, itt is pályázatokon keresztül történik a források és projektek összerendezése.

Ez az intézkedéscsoport foglalkozik továbbá a megye **intézményfenntartó szerepköre** megemelésével, az adminisztratív feladatok mellé rendelve, de elkülönítve, a koordinációs, hálózat fejlesztő, szakmai irányító tevékenység fejlesztését. Ez a feladatkör várhatóan tartósan a megye kompetenciájába tartozhat, jelenleg nincs intézmény az ellátására. Érdeemes a forráselosztásban ezt figyelembe véve megfelelő összegeket szánni a szükséges intézmények kialakítására és a tevékenység fejlesztésére.

Az intézkedéscsoport célcsoportja több esetben az önkormányzati körön kívül esik; a vállalkozók, civil szervezetek, oktatási intézmények alkotják. Ezekben az esetekben általában az EU támogatásokhoz való hozzáférést teszi lehetővé az intézkedések megvalósítása.

A megyei források felkészítésükre való igénybevétele szintén – közvetve – **a megye abszorpciós képességét növeli**.

A stratégia beavatkozási területenként adja meg az intézkedések leírását. Minden egyes intézkedésnél bemutatjuk, hogy:

- A célfa mely átfogó rész- és speciális céljának teljesülését szolgálja
- Az indokolás címszó alatt megadjuk, hogy mely problémák megoldását szolgálja, a SWOT –okban leírt gyengeségek közül mire válaszol
- Milyen konkrét támogatható tevékenységekben ölt az adott intézkedés testet, azaz milyen témákra írható ki pályázat, illetve milyen témájú pályázatokba való bekapcsolódás szolgálja az intézkedés megvalósulását.
- Pest megye mely kistérségei, települései élvezhetnek prioritást az egyes támogatható tevékenységek, pályázatok tekintetében, azaz mely rész-vagy kistérségek pályázatait lehet kiemelten támogatni
- Végül megadjuk, hogy melyek az adott intézkedés célcsoportjai, azaz melyek lehetnek a pályázó, támogatandó szervezetek

Az intézkedések részletes leírását a dokumentum tartalmazza.

7. Pénzügyi terv

A Pest megyei fejlesztési stratégia és operatív program megvalósításának elsődleges pénzügyi forrása az EU-ból származó támogatás és a hozzá csatlakozó magyar társfinanszírozás. Ezt kiegészíti a programokba bekapcsolódó magánérő. Az ezen kívüli egyéb források nagyságrendje a fentiekhez képest elhanyagolható.

Ennek megfelelően a pénzügyi terv elkészítéséhez az NFT OP-k pénzügyi táblái szolgáltak alapul.

Alkalmazva azt a nemzeti szinten kialakított mutatót, amely az NFT ROP vonatkozásában a források régiónkénti indikatív felosztását tartalmazza. Eszerint a KMR részesedése az NFT ROP forrásaiból 17,94% (meghatározza a 24/2001/VI.4. országgyűlési határozat). Ezen belül 50-50 százalékos tapasztalati arányt feltételeztünk Pest megye és Budapest között. Számításaink szerint évente közel 30 milliárd és 47 milliárd Ft nagyságrendű támogatás + magánérő fog Pest megye rendelkezésére állni.

Tekintettel erre a nagyságrendre, valamint arra, hogy a stratégiában szereplő valamennyi intézkedés megvalósítása fontos a megye számára, a Pénzügyi terv valamennyi intézkedéshez rendel forrást.

Az egyes prioritások súlyának meghatározásakor a terv a következő alapelvet követi: körülbelül egyenlő nagyságú forrás szolgálja a versenyképesség növelését, illetve a kiegyenlítést elősegítő infrastrukturális és térségi fejlesztések megvalósítását. A prioritásokra jutó források megoszlásának éves változása az NFT OP-k finanszírozási lehetőségét követi.

Intézkedés szinten tekintve

- az ágazatspecifikus fejlesztési programokra összesen 79%,
- a horizontális –intézmény, partnerség, tudásbázis - fejlesztési programokra a forrásoknak 21%-a jut, azaz fejlesztési stratégiának megfelelően az un. soft tételeknek is nagy a súlya.

A fentiek értelmében a részletes Pénzügyi Terv intézkedések szerinti bontásban a következő táblázatban foglalható össze:

			<i>millió forint</i>
Intézkedések/ költségvetési év	2004	2005	2006
Térségfejlesztés	4613	5528	6979
Település rehabilitáció	1879	2148	2715
Térségi zöldterület fejlesztés	1489	1599	2037
Térségi Intézményfejlesztés	130	183	226
Térségi tudásbázis fejlesztés	859	1226	1528
Térségi partnerség-fejlesztés	256	372	473
Gazdaság	3032	4269	5410
Befektetés ösztönzés	1065	1488	1893
KKV fejlesztés	840	1175	1488
Intézményfejlesztés	130	183	226
Tudásbázis fejlesztés	741	1051	1330
Partnerség-fejlesztés	256	372	473
Turizmus	3716	4746	6006
Befektetés ösztönzés	1749	1965	2489
Vállalkozásfejlesztés	840	1175	1488
Intézményfejlesztés	130	183	226
Tudásbázis fejlesztés	741	1051	1330
Partnerség-fejlesztés	256	372	473
Humán erőforrások	3198	4081	5197
Fizikai infrastruktúra fejlesztése	1784	2044	2627
Szolgáltatásfejlesztés	898	1299	1645
Intézményfejlesztés	130	183	226
Tudásbázis és partnerség	386	555	699
Infrastruktúra	6199	6232	8020
Közlekedés	3178	2967	3850
Közmű- környezetfejlesztés	2635	2710	3471
Tudásbázis és partnerség	386	555	699
	20758	24856	31612

8. Szervezetfejlesztés

A megyei stratégia végrehajtásának szervezetfejlesztési konzekvenciákkal is kellene járnia, hiszen jelentős nagyságrendű pályáztatási, saját megyei fejlesztési (inkubáció, főleg tudásbázis, partnerség, intézményfejlesztés) és monitoring feladatokat tartalmaz.

A jelenlegi megyei területfejlesztési célszervezet apparátusa ennél kisebb és kevésbé sokrétű munkákra lett kialakítva.

A monitoringot az uniós szabályok szerint a végrehajtástól elkülönült független szervezetnek kellene végeznie.

A jelenlegi rendszerben követelmény a megyei intézménnyel szemben, hogy a régiós szervezettel a lehető leghamarabban együttműködjön, tevékenységüket, munkamegosztásukat írott szabályok vezéreljék. Hasonló követelmény érvényes a kistérségi fejlődő szervezetek vonatkozásában is.

A jövőbeni feladatok tekintetében egyelőre nem tudható, hogy az NFT OP-k országos intézményei milyen mértékben és hogyan számítanak a megyei fejlesztési szervezetek közreműködésére.

Mindezek fényében tehát megyei lobbifeladatként célszerű megfogalmazni azt, hogy el kell érni, hogy az uniós alapok fogadását biztosító intézményrendszer kialakítására vonatkozó jelenleg folyó jogalkotási és szabályozási munka eredményeként létrejövő rendszerben a megyei szinthez kapcsolódó területfejlesztési ügynökség (Pest megyében a Pest Megyei Területfejlesztési Kht.) szerepet kapjon a különböző szintek közti munkamegosztásban és kooperációban. E szerepnek egyik kiemelt eleme a települések, kistérségek közötti együttműködés támogatása, a fejlesztések előkészítésének segítése, a különböző típusú helyi partnerek közötti koordináció.

9. Kommunikáció

A területfejlesztési stratégia kommunikációjának célja egyrészt az információ átadás, másrészt ezzel párhuzamosan az image építés. A megye kommunikációjában **szolgáltató megyeként, a kistérségek inkubátoraként és intézményeinek jó gazdájaként** kíván megjelenni.

A fejlesztési stratégia kommunikációjának több szakasza van.

A stratégiakészítés szakaszában a kommunikáció célja a partnerek megnyerése, a terv mellé állítása.

A stratégia elfogadása után a kommunikáció célja, hogy az egyes célcsoportok a terv mellé álljanak, segítsék annak megvalósítását.

A megvalósítás szakaszában a stratégia kommunikálása főleg a pályázatokhoz kapcsolódik, hiszen a stratégia legnagyobb részt pályázatokon keresztül valósul meg. A közvetlen cél, ekkor a pályázati aktivitás felkeltése, és az eredményes pályázás elősegítése.

A pályázati kommunikáció mellett további cél a folyamatos tájékoztatás a stratégia végrehajtásáról, eredményességéről, azaz ezen keresztül a megyei területfejlesztési tanács munkájáról. Ez a kommunikációs fázis egyúttal a visszacsatolást szolgálja, a kommunikáció eredményeképpen az operatív célok módosíthatók, korrigálhatók.

A teljes anyag tartalmazza a kommunikációs eszközökre vonatkozó javaslatot és a kommunikációs tervet.

10. Operatív program

Az Operatív Program a stratégiai célok elérését szolgáló intézkedések kijelölése és értelmezése. Pest Megye Fejlesztési Stratégiájához kapcsolódó Operatív Program az **uniós típusú Operatív Programok szerkezetét és logikáját követi**. Meghatározza az egyes intézkedések céljait, azok néhány soros indokolását, a támogatandó tevékenységeket és célcsoportokat, a földrajzi prioritásokat, valamint a fejlesztések előrehaladásának követését elősegítő eredmény- és hatásmutatókat.

A dokumentum részletesen bemutatja az egyes operatív programokat.

1. Bevezetés

1.1. Előzmények

1.1.1. Pest Megyei Területfejlesztési Tanács döntést hozott arról, hogy felülvizsgálja és megújítja az 1999-ben elfogadott fejlesztési stratégiáját, és operatív programot készített hozzá. A döntés indoka egyrészt, hogy Pest megye fejlesztési terveit az Európai Unió szntenderdekkel kívánja összehangolni, lehetővé téve ezáltal a strukturális alapok fogadására való felkészülést.

1.1.2. Időközben 1997 és 2002 között Pest megye valamennyi **kistérsége** elkészítette, illetve jelenleg készíti **fejlesztési koncepcióját vagy stratégiáját**. A térségi tervezés egyik alapelve a szubszidiaritás, azaz az alulról építkezés. A megyei fejlesztési stratégiának a kistérségi tervekkel kell épülnie.

1.1.3. 2001-ben a **Közép-Magyarországi Régió** megfogalmazta és elfogadta **stratégiáját és operatív programját**. A régiófejlesztési dokumentumok a legkorszerűbb, az EU-ban a strukturális alapok felhasználásának tervezésénél alkalmazott módszerek szerint készültek. A tükörrégiós pályázatok az operatív programban foglaltaknak megfelelően kerültek kiírásra és elbírálásra (2001, 2002). A Pest megyei terveknek illeszkedniük kell a régió elfogadott dokumentumaihoz.

1.1.4. 2002-ben Magyarország kormánya elkészítette a **Nemzeti Fejlesztési Tervet (NFT)** és annak négy ágazati (gazdasági versenyképességi; humán erőforrás – környezet és infrastruktúra - valamint vidékfejlesztési) és egy regionális operatív programját (OP). Pest megye fejlesztési stratégiájának igazodnia kell az NFT-hez és az OP-khez. Az egyezést tartalmilag valamint a kompetenciák kérdésében kell biztosítani, elhatárolva az ágazati minisztériumok fejlesztési-döntési hatáskörébe tartozó és a térségi szinten megoldandó kérdések körét.

Az anyag lezárásakor (2003. július 1.) az NFT végleges változata még nem készült el, a Közösségi Támogatási Keretmegállapodás is csak 2003. decemberére születik meg, így a stratégia e dokumentumokat még nem veheti figyelembe. Az NFT OP-k pénzügyi tábláinak is csak egy első variációja áll rendelkezésünkre.

Tartalmi szempontból az EU különféle ajánlásaiban megadottakat és az ún. „best practice”-okat tekintjük irányadónak, amelyeket az NFT OP-k is követnek. A stratégia alkotás módszertani kérdéseiben az EU **Strukturális Alapokra** vonatkozó tervezési megoldásait követjük, tehát tudatosan eltérünk az EU-s tervezésnek már nem

mindenben megfelelő 18/1998. (V.25.) KTM rendeletről, hasonlóan a Közép-magyarországi Régió vagy a Nyugat-Dunántúl elfogadott stratégiai tervéhez.

Az eltérés lényege, hogy a jelen Pest Megyei stratégiai program pályázatokra épít nem pedig kijelölt közreműködőkre. Az OP megvalósítása így nem azonosítható egyes konkrét fejlesztési feladatok központi irányítású megvalósításával. Ezek az eltérések lényegbevágóak. Az NFT OP-k is az EU-s programozási elvek és logika szerint készültek. A program 1998-as KTM rendelet szerinti megalkotása esetén ellentmondásba kerülnék az NFT-val és OP-ivel, valamint az EU-s tervezési fejlesztési alapelvekkel.

1.1.5. Pest megye **struktúra terve** napjainkban készül. A szakértő bizottság vitáin való részvétel sok hasznos gondolatot adott jelen munkánkhoz.

A párhuzamosan folyó, két munkát készítő munkacsoportok folyamatosan tájékoztatták egymást, részt vettek a megbeszéléseken, vitákon. A fejlesztési stratégia lezárásakor a struktúra terv készítés még nem fejeződött be, így a struktúra terv záró dokumentumának figyelembe vétele nem volt lehetséges.

1.1.6. A stratégia megfogalmazása 2003. április 30-án zárult le. Az elkészült dokumentumot megtárgyalta a megye Gazdasági Biztossága kibővített ülésén, amelyen részt vett a Pro Régió Ügynökség vezetője és a megye főépítésze. A javaslataiknak megfelelően módosított anyagot 2003. július 1-én lezártuk. A megye Területfejlesztési Tanácsa elfogadta a dokumentumot. Ezután az anyag széles körű társadalmi egyeztetésre került, amelynek keretében valamennyi megyei települési önkormányzat, a megye partnerintézményei, a szomszédos régiók és minden minisztérium, azaz az egyeztetés rendjére vonatkozó jogszabály által megjelölt, némiképp kibővített kör megkapta és véleményezhette az anyagot. Az anyag megvitatására 2003. szeptemberében a Pest megyei Területfejlesztési Kht lakossági fórumot tartott. A beérkezett vélemények, javaslatok az anyagba beépítésre kerültek. Így a Pest megyei Területfejlesztési Stratégia és Operatív Program Dokumentum végleges befejezésének dátuma 2003. november 24.

1.2. Cél

1.2.1. Pest megye fejlesztési stratégiája újragondolásának célja, hogy alapos helyzetelemzés alapján – megjelölje az elérendő célokat és kitűzze a megye legfontosabb **középtávon** megvalósítandó feladatait, rendszerbe foglalva azokat. A feladatok között határozottan elkülöníti azokat, amelyek megvalósítása a megye kompetenciájába tartozhat, illetve amelyekért a megyének lobbyznia kell az ágazati irányító szerveknél.

- 1.2.2.** A stratégiai program keretét ad a megyei **pályázati rendszernek** és alátámasztja egyéb, nem megyei finanszírozású pályázatokkal kapcsolatban a megye állásfoglalását, amennyiben erre igény lesz.
- 1.2.3.** A programozás hozzájárul a megyében lévő intézmények együttműködési készsége növeléséhez azáltal, hogy a tervezési folyamat a megyében működő intézmények, vállalkozások széleskörű bevonásával zajlik. Egyúttal segíti a megyét új funkciók azonosításában, illetve megerősítésében.

1.3. Alapelvek

A Pest megyei fejlesztési stratégia kialakításánál az EU tervezési alapelveiből indultunk ki, azokat értelmeztük a **megyére vonatkoztatva**.

1.3.1. Egységes programozás – a megyei tervdokumentumok egyaránt vonatkoznak a humán erőforrás, gazdaság, infrastruktúra és intézményfejlesztésre, a fejlesztés különböző tényezőit egységben kezelik, követelményként állítva fel, hogy a programelemek egymást erősítsék.

Az egységes programozás alapelve ma kiegészül egy újabb dimenzióval; alapvető követelmény a Pest megyei programokkal szemben is, hogy összhangban legyenek az NFT-vel és operatív programjaival.

1.3.2. Partnerség – a stratégia kialakításában és megvalósításában épít a partnerségi kapcsolatokra, mind a megyén belül, ahol kiemelten kezeli az önkormányzatok, kistérségek, intézmények, vállalkozások, a köz- és magánszektor közötti kapcsolatok fejlesztését, mind a megyén kívül, a szomszédos térségek, elsősorban Budapest vonatkozásában. Jelenleg a Közép-Magyarországi Régió belül Budapest és az azt körülölelő Pest megye között a gazdasági – társadalmi kölcsönös függőségi viszony kezelését nem jellemzi a problémák megoldását célzó együttműködés építése. Pest megyének alapvető érdeke volna a Budapesthez kapcsolódó helyzetéből fakadó előnyök még jobb kihasználása és a gondok megoldása az érdekegyeztetés és partnerség elve alapján.

1.3.3. Fenntartható fejlődés – Pest megyében a fejlődés fenntarthatóságának biztosítása – a következő generációk számára csakúgy, mint a megye külső környezete számára – az agglomeráció terjedésével és ennek következtében a zöld területek fogyásával illetve a környezet degradálódásával függ elsősorban össze. E rendkívül sok érdeket érintő problémát a stratégiának kezelnie kell.

- 1.3.4. Adicionalitás** – lényege, hogy a programok megvalósítására és finanszírozására az adott megyei forrásokon túl bevonhatók legyenek a magánszféra forrásai és más források is, ezáltal biztosítva a kedvezményezettek anyagi felelősségét és érdekeltségét, valamint a támogatások jobb hasznosulását. Az adicionalitás érvényesítéséhez Pest megyében erősíteni kell a partnerséget és együttműködést, mind az intézményrendszer fejlesztésével, mind tudatformálással.
- 1.3.5. Követhetőség** – a szakmai hatásvizsgálat, monitoring és a pénzügyi ellenőrizhetőség alapkövetelmény minden pályázati rendszerrel szemben, jóllehet Magyarországon intézményei, módszerei, gyakorlata csak részlegesen alakultak még ki. Pest megye számára is kihívás ennek az elvnek megfelelni.
- 1.3.6. Nyilvánosság** – a tervezési folyamatban nagyon komolyan vesszük a nyilvánosság biztosítását és az érintett intézmények, szervezetek bevonását a munkába. A nyilvánosságnak kitüntetett szerepe van a megvalósítás szakaszában is, amelyhez biztosítani kell a feltételeket, a tudást és forrásokat.
- 1.3.7. Szubszidiaritás** – alulról építkezés – Pest Megye stratégiája a kistérségi programokra épít
- 1.3.8. Koncentráció** – a források szétaprózásának elkerülése, az integrált komplex projektek létrehozása az OP bázisán szintén fontos alapelv, amelyet a pályáztatás során érvényesíteni kell.

1.4. Pest megye új szerepei

- 1.4.1.** Magyarországon a rendszerváltozás módosította a korábbi hierarchikus térségi közigazgatási rendszert. Ennek eredményeként ma a megyék és települések viszonyában nincs alá-fölé rendeltség, a megye közigazgatási funkciói leszűkültek. A megyék szerepköre jelenleg
- az intézményfenntartáshoz – „visszaadott” középiskolák, szakiskolák és megyei fenntartású kórházak, utak, szociális, kulturális intézmények,
 - tervezéshez, szabályozáshoz – megyei rendezési terv és fejlesztési tervek,
 - fejlesztéshez – fejlesztési célú, megyei szintre lebontott állami források pályázatok útján történő szétosztása,
- kapcsolódik.
- 1.4.2.** A hagyományos megyei szerepkör elvesztése általában nem rengette meg a megyei identitást, de – különösen a régiók erősödése következtében – megindult a megyei szerepvállalás-keresés. Akárhogy is módosul a régiók funkciója, előreláthatóan a megyék hosszabb távon létező, térség szervező szereppel fognak rendelkezni. Az új

szerepkörré való átállást segíti a megyei fejlesztési stratégia, amelynek értelmében a megyei önkormányzat **a térségi fejlesztések tervező – irányító – szervező szerepköre** mellett **élére állhat az EU-s alapelvek érvényesítési folyamatának**. Különösen fontos lehet a **partnerség elvének érvényre juttatásában** a megye szerepe. A kistérségek felkészítése az új szerepükre és az EU-s források igénybevételére szintén fontos megyei funkciót adhat.

1.4.3. A stratégia elkészítésének időszakában még nem zárult le az új közigazgatási-térségfejlesztési struktúra létrehozására irányuló kormányzintú előkészítő tevékenység. A fő fejlesztési irányok ismertek – a kistérségek és régiók szerepének növelése – de az elképzelések még nem jutottak el a törvénykezés előkészítő szakaszába sem. Így a jelen dokumentum progresszíven alkalmazkodik a fejlődési irányhoz, de a jelenlegi keretek között marad, a megye számára új és hagyományos feladatokat, szerepeket határozva meg.

1.4.4. Az EU csatlakozásra való felkészülés jelenlegi szakaszában, amikor a **projekt előkészítés** a támogatásokhoz való hozzáférés szempontjából döntő jelentőségűvé vált, Pest megye fontos feladata lehet e folyamatba való bekapcsolódás.

1.5. A fejlesztési stratégia készítésének módszere

1.5.1. A fejlesztési stratégia az EU-s tervezési alapelveknek és módszertannak megfelelően készült. Különösen nagy hangsúlyt helyeztünk a nyilvánosság érvényesítésére, igyekeztünk a megyében működő intézmények, vállalkozások minél szélesebb körét és a települési önkormányzatokat bevonni a stratégiakészítés folyamatába.

1.5.2. A programkészítés módszertani lépcsői a következők:

1.5.2.1. Dokumentumelemzés

Munkánk során a következő dokumentumokra támaszkodtunk:

- kistérségi fejlesztési dokumentumok – 1997–2002 között készült kistérségi Sapard stratégiák, fejlesztési koncepciók és stratégiák és a néhány kistérségben készült ágazati fejlesztési anyagok (pl. turizmus-, agrárfejlesztési, marketing)
- Pest megye, a budapesti agglomeráció, Budapest és a KMR fejlesztési tanulmányai,
- Pest megye és a KMR ágazati-szakterületi elemzései,
- az NFT és operatív programjai.

Az áttekintett dokumentumok listáját az 1.sz. melléklet tartalmazza.

1.5.2.2. Térségbejárás

A térségbejárás célja a kistérségi dokumentumok és a valóság összevetése voltak. Meg kívántuk ismerni, hogy mi valósult meg a korábban kitűzött célok közül, mennyiben változtak a prioritások, tervek, milyen új programokat tűztek maguk elé a térségek.

A térségbejárást a kistérségi menedzserek szervezték. Három kistérségben társulási ülésen vettünk részt, a többiben a bejárás során volt alkalmunk találkozni több település polgármesterével, esetenként vállalkozókkal, civil szervezetekkel. A kistérségi menedzserek bemutatták a térség nevezetes helyeit, intézményeit, eseményeit. A többórás, egész napos együttlét alkalmat adott a tervek és gondok részletes átbeszélésére.

1.5.2.3. Helyzetfeltárás (előzetes)

A helyzetfeltárás a programozás alapja, csak azokra a kérdésekre lehet intézkedést megfogalmazni, amelyek a helyzetfeltárásban szerepelnek.

A helyzetfeltárást ágazati megközelítésben készítettük el a következő kiemelt szakterületekre:

- gazdaság-,
- turizmus-,
- oktatás-,
- egészségügy-,
- szociális és roma-kérdés-,
- közlekedés-,
- közmű- és környezet-,
- településfejlesztés.

Minden szakterületre a dokumentumok felhasználásán túl statisztikai elemzés, interjú az adott szakterület megyei szakemberével és SWOT analízis készült.

1.5.2.4. Szakmai műhelytalálkozó sorozat

Stratégia építésünk legfontosabb eleme a műhelytalálkozók megrendezése volt. A műhelytalálkozók célja a nyilvánosság biztosítása, a partnerség gyakorlása.

A műhelytalálkozókat szakterületenként szerveztük.

Két sorozatot tartottunk, külön az észak-pesti – budai kilenc kistérségben és külön a dél-pesti hat kistérségben. A gazdasági workshopot négy résztérségben tartottuk meg. Így összesen 18 workshopot rendeztünk 10 különböző Pest megyei településen.

A műhelytalálkozókra meghívtuk valamennyi Pest megyei település polgármesterét és minden kistérségi menedzsert, valamint az adott szakterület megyei szakembereit. A kistérségi elnököket külön felkértük az eseménysorozat támogatására.

A további meghívandók listáját a kistérségi menedzserek segítségével állítottuk össze. Összesen 1700 személyt szólítottunk meg, a megyei és települési önkormányzatok mellett a megye valamennyi jelentősebb vállalkozásának vezetőjét, iskoláinak, kórházainak, rendelőintézeteinek, szociális otthonainak igazgatóit, háziorvosait, civil szervezeteit és egyéb intézményeit (munkaügyi központ, kamara, vállalkozásfejlesztési alapítvány, iparszövetség, Budapesti Közlekedési Szövetség, PEMÁK, ÁNTSZ, stb.).

A meghívottak a formális meghívólevél mellett problémalistát és provokatív kérdéssort kaptak, azzal a céllal, hogy érdeklődésüket felkeltsük, és fel tudjanak készülni a beszélgetésre.

A műhelytalálkozók programja a következő volt:

- Bevezető a stratégia szerepéről, a módszertanáról, a műhelytalálkozókról
- A szakértők röviden ismertették az adott ágazat Pest megyei jellemzőit, helyzetértékelést.
- Bemutatták a SWOT elemzést.
- Felvázolták az adott ágazat fejlesztésére kidolgozott – általános – programjavaslatokat.
- Ezután minden workshopen 2-3 órás eszmecsere következett, amelynek elsődleges célja az általános fejlesztési programjavaslatok konkretizálása, új javaslatok gyűjtése volt. A vita alkalmat adott arra, hogy a meghívottak elmondják eredményeiket, problémáikat, véleményüket és elvárásaikat a megye szerepvállalásával kapcsolatban.

A műhelytalálkozók tartalmi szempontból sikeresek voltak, mivel mindenütt élénk, konstruktív vita bontakozott ki és sok problémát, konkrét programjavaslatot sikerült közösen megfogalmazni.

Az 1700 meghívottból 243 fő, azaz 15% vett részt az eseményen. Az egyes célcsoportok részvételi aránya eltérő volt, az oktatás, turizmus, gazdaság, egészségügy, szociális kérdések vonzották a több érdeklődőt. A legkisebb aktivitást a leginkább érintett önkormányzati szféra mutatta: a települési polgármesteri hivatalokat a minden eseményre meghívott 177 önkormányzattól összesen 31 fő képviselte a 18 workshopen – ebből nyolcan voltak a települések vezetői, azaz a polgármesterek – azaz nem egészen egy százalékos volt a részvételi arány. A megyei önkormányzat képviselői több műhelytalálkozón jelen voltak (turisztika, egészségügy, településfejlesztés).

A work shopok tapasztalatai az ágazati helyzetfeltárásban és programokban jelennek meg.

A 3. sz. mellékletben megadjuk a szakmai műhelytalálkozók programját, a meghívottakról és résztvevőkről készített kimutatást, a műhelytalálkozók meghívóival kiküldött kérdéslístát, valamint a work shopok egységes bevezető szakaszának fóliáit.

1.5.2.5. Helyzetfeltárás (végleges)

- A work shopok tapasztalatai segítségével az előzetes ágazati helyzetfeltáró anyagok és SWOT elemzések végleges formában kerültek kidolgozásra. Mivel a megye egészére vonatkozóan korábban nem készült helyzetfeltáró anyag – sem a koncepcióhoz, sem a stratégiához – valamint mivel KMR stratégiájának helyzetfeltáró része főleg csak statisztikai és dokumentumelemzésre támaszkodik, szükségesnek láttuk részletesebb helyzetfeltáró anyag készítését és a jelen dokumentumba foglalását. A részletes helyzetfeltárás egyébként az EU-s stratégiák megalkotásának is fontos előzménye, bár a stratégiai dokumentumokba nem minden esetben foglalják bele a teljes helyzetfeltárást.

1.5.2.6. Stratégiai és operatív program

Az EU strukturális alapok tervezéséhez használatos módszertan szerint a stratégiai program, azaz a középtávú terv a következő lépésekből épül fel:

- Problémafa – amely a főbb problémák ok-okozati összefüggéseit vázolja fel
- Célfá – megadja a fő célokat és struktúrájukat
- Jövőkép – a hosszú távon legfontosabbnak tartott elképzelt megyei jellemzők leírása
- Stratégiai prioritások (beavatkozási területek) és intézkedések meghatározása
- Forrás megosztás
- Operatív program
- Monitoring
- Kommunikáció

1.5.2.7. Szakértői team

- A projekt menedzsment feladatát a Hitesy, Bartucz és Hollai Üzleti Tanácsadó Iroda látta el.
- A megye korábbi stratégiájához kapcsolódást a Quo Vadis által készített ex-poste elemzés biztosította.
- Az ágazati helyzetelemzésért és programokért az egyes szakterületek szakértői a felelősek, a munkában gazdasági, mezőgazdasági, turisztikai, egészségügyi, oktatási, szociális, közlekedési, közmű- és településfejlesztési szakértők vesznek részt a projekt menedzser irányítása alatt.

1.5.2.8. Stratégiánk 2003. július 1-én került lezárásra.

2. Helyzetfeltárás

A stratégiai programozás alapja a helyzetfeltárás. A helyzetfeltárás során feltárt és rendszerezett problémákra épülnek a programok. A helyzetfeltárás a stratégia alkotás leginkább munka- és időigényes szakasza, hiszen a statisztikai és dokumentumelemzésen túl helyszíni vizsgálatokra és nagy számú interjúra épül. A helyzetfeltárás hozzájárul a stratégia készítés folyamatának megismertetéséhez, és az érintetteket bevonja ebbe a folyamatba. Ezáltal nyilvánosságot biztosít a munkának és szolgálja a partnerség gondolatának érvényesítését.

A helyzetfeltárás során a szakértők – az érintettekkel együtt – megfogalmazzák a problémákat és az ok-okozati összefüggéseket.

Az Európai Unió programozási gyakorlat szerint a helyzetfeltárás mindig körültekintő, elemző, térben strukturált, ugyanakkor lehetőleg tömören összefoglalt. Esetünkben a helyzetfeltárásnak nagyobb arányt biztosítottunk, a korábbi mulasztás pótlására.

A helyzetfeltárás rendszerint ágazati megközelítésben készül. Ez teszi lehetővé, hogy a szakértők a lehető legnagyobb hozzáértéssel vizsgálják az adott terület jellemző összefüggéseit.

A Pest megyei stratégia – a fentieknek megfelelően – a következő ágazatokra készült: gazdaság (ezen belül kiemelve a turizmust), fizikai infrastruktúra (közlekedés, közműszolgáltatások és környezet), humán infrastruktúra (oktatás-, szociális-, egészségügy) és az ezeket horizontálisan átfogó térségi kérdések. Az ágazatok kiválasztása a megyei feladatokhoz igazodik.

A Pest megyei helyzetfeltárás statisztikai, dokumentumelemzésre, valamint empirikus vizsgálatokra támaszkodik, a nyilvánosság biztosításával készült. Az ágazati elemzéseket minden esetben SWOT analízis foglalja össze. A SWOT-okat a műhelyvitákon megbeszéltük az érintettekkel. A jelen anyagban foglalt SWOT-ok az egyeztetések eredményeképpen jöttek létre. Ez azért fontos, mert a SWOT-ok már a programalkotás első lépcsőjét jelentik; programot csak a SWOT-ban is megjelenő problémákra szokás alkotni.

A helyzetfeltárás ágazati szemléletű megállapításait a stratégia probléma- és célfája, valamint prioritás- és intézkedései foglalják rendszerbe, ezért a helyzetfeltárásnak önálló összefoglalója nincs.

2.1. Térségszerkezet

1. Statisztikai elemzés

A Budapestet körülölelő Pest megye Magyarország – **lakosság számot** tekintve – legnagyobb megyéje, több mint egy millió lakosával; az ország népességének kb. 10%-ának ad otthont. Területileg is a legnagyobbak közé tartozik, a harmadik a megyék sorában, az ország területének mintegy 7%-át foglalja el. Kiugróan magas itt a **népsűrűség**, a 162 fő/km² értéket egyetlen más megye sem közelíti meg. (A következő Komárom-Esztergom a rangsorban, 138 fő/km²-rel.) Ez az a megye, ahol **a legtöbb a város** (22), viszont az egyetlen, amelynek nincs megyei jogú városa. Sok nagy települése van, de igazán nagy városa nincs, amint ezt a következő tábla mutatja.

1. sz. tábla

Pest megye települései (2000)

Népességszám (ezer fő)	Településszám	Helyezés a megyék között
100-	-	11-nek nincs
50 – 100	1	2. (további 9 megyével együtt)
10 – 50	26	1.
5 – 10	31	1.
2 – 5	60	1.
1 – 2	42	5.
0,5 – 1	17	14-15.
-0,5	7	12-13.
Összesen	184	

Forrás: KSH Pest megyei évkönyve 2000

Egyedülálló Pest megye abban is, hogy az elmúlt 10 évben (1990 – 2000 között) **lakónépessége 8,6%-kal nőtt**. Mindössze három megye lakossága nőtt az adott időszakban Pest mellett, Fejér megyéé 0,8%-kal és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéé 0,1%-kal. A népesség növekedése – csökkenő születésszám mellett – a **vándorlási különbözet** pozitív alakulásának következménye. 1990-hez képest 123 ezer fővel nőtt a lakosságszám, a pozitív vándorlási különbözet eredményeként. Míg korábban főleg az ország távolabbi megyéiből érkeztek új lakók Pest megyébe, a budapesti jobb elhelyezkedési, kereseti lehetőségek reményében és leginkább szegényebb munkás, tisztviselő rétegek, az elmúlt tíz évben a vándorlás iránya az ellenkező; Budapestről költöznek ki, elsősorban a felső és középső középosztályhoz tartozó fiatalok az agglomerációba, valamint nyugdíjasok az üdülőterületekre és szegényebb rétegek a megye külsőbb vidékeire.

2. sz. tábla

Pest megyei be- és kiköltözők (2000)

Pest megyébe beköltözők (ezer fő)		Pest megyéből elköltözők (ezer fő)	
Budapestről	32,6	Budapestre	15,0
Más megyékből	12,9	Más megyébe	12,5
Beköltözők összesen	45,5	Elköltözők összesen	27,5
Egyenleg: 18			

Forrás: KSH Pest megyei évkönyve 2000.

A vándorlási különbség a 90-es években folyamatosan nőtt; 1990-ben kb. 2800 fő lakos szám növekedés volt, erről a szintről emelkedett fel 2000-re 18 ezer fölé. A beköltözések üteme az utóbbi években gyorsul. A statisztika lefelé torzít, sokan nem jelentkeznek be új lakóhelyükön, a valóságban a folyamat még jelentősebb.

A **népességnövekedés** nem egyenletes a megyében, egyrészt mivel jobban érinti a kis településeket, mint a városokat. Az 1000 lakosra jutó vándorlási különbség 2000-ben

- a városokban átlagosan +12,4,
- a községekben átlagosan +26,5 volt 2000-ben.

Másrészt a beköltözők száma a főváros határától távolodva csökken és társadalmi összetétele is változik. Ugyanakkor térben a szuburbanizációs folyamat egyre kijebb tolódik. A leginkább érintett kistérségek* a következők:

3. sz. tábla

A vándorlási különbség éves átlaga az elmúlt 10 évben és 2000-ben

Sor-szám	A kistérségi vándorlási különbség éves átlaga /1000 fő (1990-2000)		Sor-szám	Kistérségi vándorlási különbség / 1000 fő (2000)	
1.	Pilisvörösvár	20,5	1.	Ráckeve	27,3
2.	Szentendre	19,4	2.	Monor	22,4
3.	Budaörs	18,8	3.	Szentendre	22,3
4.	Gödöllő	17,9	4.	Nagykátai	20,5
5.	Dunakeszi	16,2	5.	Budaörs	20,3
6.	Ráckeve	15,6	6.	Pilisvörösvár	19,7

Forrás: KSH Pest megyei évkönyve 2000.

* a továbbiakban a KSH adatait használva a táblázatok a statisztikai kistérségekre vonatkoznak

Az értékek szembetűnően mutatják a betelepülési folyamat erősödését és terjedését; korábban periférikusnak tartott térségek is a beköltözők célterületeivé váltak, az agglomeráció határai folyamatosan kifelé húzódnak, miközben a Budapest körüli területek lassan „betelnek” illetve nagyon megdrágulnak.

A vándorlási különbség egyébként a megye valamennyi térségében pozitív, még a legkevésbé keresettekben is.

4. sz. tábla

**Legkisebb vándorlási különbségű térségek
(vándorlási különbség / 1000 fő)**

Kistérség	1990-2000 átlag	Kistérség	2000.
Cegléd	2,4	Cegléd	9,3
Aszód	3,6	Vác	11,2
Szob	4,1	Szob	11,4
Vác	7,5	Aszód	13,7

Forrás: KSH Pest megyei évkönyve 2000.

A kistérségek sem homogének, a nagyobb térségek esetében Budapesthez közelebb eső részeik erősebben mutatják a peremvárosi jegyeket, míg a távolabbi területeik, bár vonzásközpontjuk szintén Budapest, kevésbé szuburbanizáltak. A jelenlegi statisztikai kistérségek népsűrűség és városiasodás szerinti csoportokba sorolva mindenek ellenére jelzik az agglomerációs gyűrűk alakulását.

5. sz. tábla

Kistérség csoportok népsűrűség szerint (2000)

Sorszám	Népsűrűség (fő/km²)	Kistérség
1.	500 fölött	Budaörs (564), Dunakeszi (577)
2.	200-250	Gödöllő (245), Gyál (214), Pilisvörösvár (213)
3.	150-200	Szentendre (197), Ráckeve (179), Monor (163), Vác (151)
4.	-150	Aszód (118), Nagykáta (96), Cegléd (94), Dabas (82), Szob (39)

Forrás: KSH Pest megyei évkönyve 2000.

6. sz. tábla

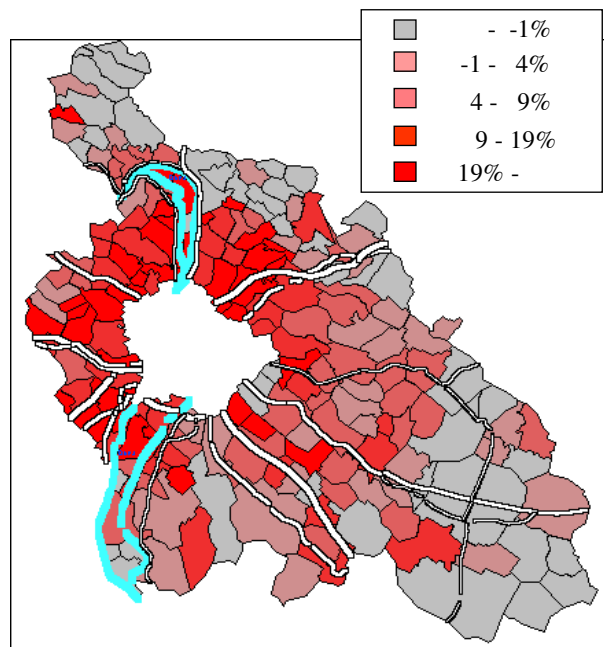
Kistérség csoportok a 120 fő/km²-nél nagyobb népsűrűségű településeken lakók aránya szerint (2000)

Sorszám	%	Kistérség
1.	90 fölött	Budaörs, Dunakeszi, Pilisvörösvár, Gödöllő
2.	70 – 90	Monor, Szentendre, Gyál, Ráckeve, Vác, Aszód
3.	-70	Nagykátanya, Cegléd, Dabas, Szob

Forrás: KSH Pest megyei évkönyve 2000.

Az 1. és 2. térkép szemlélteti a lakosság sűrűsödését a Budapest körüli gyűrűkben, és a főközlekedési utak csápjai mentén.

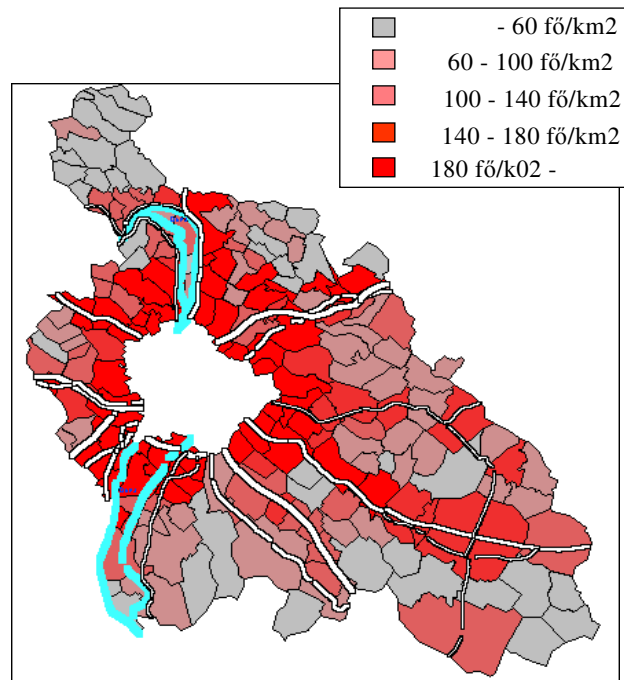
A népesség számának változása településenként, 1990-2000

Forrás: KSH

Módszer: kvintilisek

A lakosság sűrűsödése

Forrás: KSH

Módszer: kvintilisek

- A megye népessége
 - a főváros körüli gyűrűben
 - a jelentősebb útvonalak mentén sűrűbb
- Az M5 vonzereje e tekintetben elmarad más utakétól

2. Jellemző fejlődési folyamatok

Az egyre szélesedő **szuburbanizációs folyamat** – amely már túllépte a hivatalosan budapesti agglomerációnak nevezettet – számos előnyös és hátrányos tulajdonsággal rendelkezik.

Szociológiailag kedvező a **magasabb képzettségű, viszonylag fiatal, jómódú középrétegek** nagyobb aránya a kiköltözők között. A folyamat eredményeképpen ma Pest megyében a legalacsonyabb az időskorú népesség aránya a megyék között és növekvő a gyermekek aránya (2000-ben Pest megye ebből a szempontból a 4. volt a megyék között).

A középrétegek megyébe költözésének egyenes következménye a **lakásépítés** megráása; 2000-ben az összes Magyarországon elkészült lakás több mint 20%-a Pest megyében épült. Rohamosan fejlődött az **infrastruktúra** is; pl. a telefon ellátottság megtízszereződött 10 év alatt. A fővárosi és a vonzáskörzetben megtelepedett vállalatok, intézmények **jól fizetett munkát** adnak a megyébe költözötteknek. Az átlagkereset országos összehasonlításban Győr-Moson-Sopron és Fejér megyék után a harmadik Pest megyében. A **foglalkoztatottság relatíve** magas. A megye vállalatai által kínált, egyszerű munkát és rosszabb keresetet biztosító munkahelyekre a szomszédos megyékből ingáznak be az emberek. A megye gazdasága gyorsan fejlődik; **sok a külföldi tőkebefektetés** és a **vállalkozás**, mára Pest gazdasága a megye legfejlettebb nyugat- és közép-dunántúli megyék csoportjába zárkózott fel.

A gazdasági előnyök mellett a **lakosság kulturális, egészségügyi, oktatási és egyéb szolgáltatási igényeit is magas színvonalon tudja kielégíteni a fővárosban.**

Ugyanakkor a fővárossal való együttélésnek számos **negatív következménye** van.

1. Az **ingázás** a budapesti munkahelyekre a túlszűfolt utakon időrabló és idegölő. Jóllehet itt a legnagyobb az országban az úthálózat sűrűség, itt a legtöbb a személygépkocsi is, és állandósultak a közlekedési dugók. A személygépkocsik száma csaknem 100 ezerrel nőtt az elmúlt 10 évben, ami – bár az életszínvonal pozitív mutatója és a szuburbanizációs folyamat feltétele – de egyúttal a **közlekedési káosz**, a balesetek számának növekedése és a levegőszennyezés következtében fellépő betegségek előidézője.
Mivel a tömegközlekedés fejlesztése és az elkerülő haránt irányú utak kiépítése nem történt meg, a közutak zsúfoltsága már akadályozza a továbbfejlődést és negatívan hat a turizmusra is.
2. Ebben a megyében a **legzsúfoltabbak az óvodák**, egyes településen az általános iskolák is; a gyerekszám növekedést nem követte fejlesztés és itt a **legkevesebb a középiskolás**, mivel a szülők a budapesti nagyobb választékhoz fordulnak.

3. Itt a legalacsonyabb az **orvosi ellátás** mutatója, mind a kórházi ágyak, mind az ezer lakosra jutó orvosok számát tekintve. A szolgáltatások lakóhelytől távoli igénybevétele nem javítva a lakosság közérzetét.
4. A szétterülő szuburbanizáció következtében a **zöldterületek fogynak**, egyes települések védett területeket is feláldoztak. A **mezőgazdaság** lassan véglegesen **kiszorul** az agglomerációs övezetekből, a népesség a fővárosi munkahelyeken magasabb jövedelemhez jut, a föld ingatlanspekuláció céljára hasznosul. A **parlagon** illegális hulladéklerakó és gyom „nö”. A **táj képe**, a rendezetlen beépítés és az elhanyagoltság következtében **degradálódik**.
5. A fővárosba **sok külföldi turista**, üzleti utazó érkezik, akik általában megnézik a környék nevezetességeit, így Pest megye látogatóinak száma igen magas; azonban **igen rövid időre** kirándulnak a térségbe, csak kevesen éjszakáznak ott és a kirándulás után visszatérnek Budapestre. A hazai turista forgalom nagy része üdülturizmus, amely a szűkös szolgáltatás és szórakoztatás kínálat mellett viszonylag keveset költ.
6. A **települések arculatát**, különösen a korábbi évtizedek bevándorlásai, előnytelenül megváltoztatták. A jelenlegi folyamatok főleg az üdülőterületeken hagynak nyomot; a beépítettségi fok a zsúfoltságig nő. A lakóparkok bár jómódot sugároznak, de tájidegenségük zavar. A lakónépesség gyors növekedésével a **települési szolgáltatások nem tudnak lépést tartani**; a burkolatlan utak aránya elképesztően magas, gondot okoz a közterület fenntartás, a szemétszállítás, helyenként a teljes közművesítést megelőzi egy-egy domboldal beépítése. A rendezetlen, központ nélküli települések nem csak esztétikailag problematikusak, de a térség turisztikai kínálati lehetőségeit is korlátozzák.

A **szétterülő spontán városfejlesztés társadalmi költsége magas**. Ez részben **közvetlenül** mérhető

- a közlekedési és közmű infrastruktúra kiépítési költségén,
- az oktatási, egészségügyi szolgáltatások iránti többletigény kielégítésének költségén (óvoda, iskola, rendelő építés),
- a környezet rehabilitációjának és a települési szolgálatok költségén (hulladékszállítás, útkarbantartás, stb.).

A társadalmi ráfordítások másik része csak **közvetetten számszerűsíthető**, ilyenek

- a közlekedési balesetek, környezetszennyezés által okozott egészségkárosodás,
- a közlekedési dugókban eltöltött időveszteség költsége, stb.
- az elmaradt haszon, a turizmus fejlesztés ellehetetlenülésével, stb.

A ráfordítások egy részét a megye **Budapestre** exportálja, a főváros közlekedési dugói a bevezető utaktól indulnak, és a sűrűn beépített belvárosban torlódnak össze.

A megyének, helyzetéből adódóan, sajátos viszonya van a fővárossal. A főváros lakosságának természetes igénye a betonból kimenekülés a természetbe – végleges lakhelyét áthelyezve vagy csak kirándulás céljából – úgy, hogy továbbra is profitál a főváros nyújtotta fejlettebb gazdasági lehetőségekből és szolgáltatásokból.

A települések ugyanakkor kénytelenek befogadni – a lakókkal együtt – a főváros hulladéklerakóját, szennyvizét, ivóvízkútjait. Az adok-kapok tárgyalóasztal melletti rendezése elmaradt, a folyamatos egyeztetések, közös fejlesztések intézményrendszere eddig nem született meg. Pest megye és Budapest viszonyát történelmileg az ellenségeskedés, az erőből tárgyalás és nem a partnerség jellemzi. A problémát súlyosbítja az önkormányzati költségvetések és a visszahagyott SZJA minimális szintje, a vagyonadó hiánya, és az, hogy Magyarországon az agglomerációs térségekben a forrásmegosztás és közös felhasználás rendszere, szabályozása nem alakult ki. A koordináció hiányának következménye is a szuburbanizáció spontán folyamata. A települési önkormányzatok a lakossági és ingatlanbefektetői nyomásnak nem tudnak ellenállni. Különösen azokon a területeken, ahol nincs mód arra, hogy iparüzési adóbevételeiket növeljék – pl. mert nemzeti park területén vagy turisztikai térségben fekszik a település -, a rövidtávon forrásbevonást lehetővé tevő ingatlanfejlesztést elfogadják. A szuburbanizáció árát azonban nagyon hamar meg kell fizetni.

Jóllehet az agglomeráció határa egyre kijebb kerül, vannak a megyének olyan külső térségei, amelyek ugyan szintén Budapest vonzáskörzetébe tartoznak, és a lakosság egy jelentős része Budapestre jár dolgozni, de a kiköltözésekből nem részesülnek, legfeljebb az alacsony jövedelmű rétegek olcsóbb megélhetést kereső vándorlásának célterületei. A megye e térségeiben az agglomerációhoz képest magasabb a munkanélküliség és jelentősen alacsonyabb a foglalkoztatási ráta. Ezek a térségek sokat profitáltak az elmúlt időszak kiegyenlítő térségfejlesztési támogatásaiból, és jelentősen fejlődtek. Ugyanakkor – egy polgármester szavai szerint – „kulturális gödörben” vannak ezek a térségek, az elmaradás ma leginkább ebben jelentkezik. A „kulturális gödör”, a periférikus helyzet, az elzártság összefüggő fogalmak. E térségek közlekedési bekapcsolása a fő áramlatokba a nyitás fontos eszköze. Emellett a szürkeállomány fejlesztése a szintre hozás legfontosabb tényezője, ugyanakkor a legnehezebben megvalósítható is, és eredménye általában csak hosszú távon jelentkezik. A **tudásbázis fejlesztése** nemcsak a perifériákon fontos. A térségfejlesztésben nagy szerepet játszó önkormányzati képviselők, megválasztásukkor meg kell, hogy ismerkedjenek e szakterülettel, különösen most, az EU csatlakozás küszöbén, amikor fejlesztési források is megnyílnak. Az EU-s programozási, fejlesztési ismeretek mellett a kommunikáció az, amelynek eszközével a települések vezető tisztségviselői – tapasztalataink szerint – ma még kevésbé tudnak élni.

4. Partnerség, kistérségi intézmények

A megye 14 statisztikai kistérségből áll. A térségfejlesztési kistérségi társulások nem teljesen fedik le a statisztikai kistérségeket, amelyeknek kialakítását sok bírálat éri. A **kistérségi együttműködéseknek** kevés hagyománya van Magyarországon. A rossz szomszédság inkább jellemző, bár az egy fejlesztési célra összefogó, kényszer együttműködéseként néhol már kezdik felváltani az együttgondolkodók. A kistérségi partnerség tervezési-fejlesztési és kommunikációs tudásbázisa még kevésbé van meg és intézményei sem kialakultak. Néhány kistérségben azonban létrejöttek kistérségi Kht-k, amelyek több lehetőséget adnak, pl. a szociális, oktatási, turisztikai fejlesztések kistérségi szintű kezelésére. Más területeken viszont még egy főállású menedzsert sem foglalkoztatnak.

A work shopok során sok bírálat érte a megye és különböző települési intézményei, vállalkozásai kapcsolatát. Hiányolták az információt, szakmai iránymutatást vagy a tervekbe való beavatást, felkészítést. A megye egyes szakmai apparátusai (pl. oktatási, egészségügyi, szociális) alulméretezettek, képtelenek a szakmai irányítás érdemi feladatának ellátására. Az átalakuló feladatkör és szerepvállalás a megye és a kistérségek, települési önkormányzatok kapcsolatrendszerének fejlesztését is igényli.

SWOT

Önkormányzatok, településfejlesztés	
<p style="text-align: center;">ERŐSSÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pest megye az ország legdinamikusabban fejlődő térségei közé tartozik • A periférikus területek felzárkóznak • Tükörrégiós források-pályázatok • A budapesti tudásbázis, szolgáltatások, hivatalok, információforrások közelsége, hozzáférhetősége 	<p style="text-align: center;">GYENGESEGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kistérségi intézményi rendszer alulfinanszírozott – gyenge • A térségi szolidaritás gyenge, nem alakult ki a kistérségi és agglomerációs együttműködés intézményrendszere • Az önkormányzatok kevéssé ismerik a fejlesztési programozást és a kommunikációs módszereket, ez is hozzájárul, hogy a lakosságot és intézményeket nem tudják maguk mellé állítani • A szuburbanizációs folyamat társadalmi költségei magasak (oktatás, egészségügy, környezet, közlekedés, intézményfejlesztés) • Szegény önkormányzatok • Ma az önkormányzatok gazdagodásának legfontosabb eszköze az iparüzési adó • A köz-magán szféra együttműködése a fejlesztésekben ritka • A kooperatív stratégiák hiánya akadályozza Pest megye érdekérvényesítését a fővárossal kapcsolatban a vitatott kérdésekben (pl. hulladék elhelyezés, szennyvíz kibocsátás, vízkivétel) • Alacsony közéleti aktivitás, viszonylag kevés civil szervezet
<p style="text-align: center;">LEHETŐSÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az önkormányzatok finanszírozása változik, több forráshoz jutnak • Az önkormányzati együttműködéseket országos törvénykezés és intézményfejlesztés is támogatja • Az EU csatlakozás pozitívan hat az önkormányzatiságra 	<p style="text-align: center;">VESZÉLYEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az EU források megszerzése az együttműködés helyett az ellenségeskedést növeli • Budapest nem hajlandó együttműködni

2.2. Gazdaság

1. Általános gazdasági tendenciák

Pest megye az elmúlt évek gazdasági folyamatainak nyertese; míg a rendszerváltás utáni első években Magyarország megyéi között a vesztesek csoportjába került, az utóbbi időben felzárkózott a vezető közép- és nyugat-dunántúli megyék közé. *

A Pest megy által létrehozott termelési érték (GDP) a legtöbb a megyék között. Az elmúlt években Pest megye GDP-je jelentősen emelkedett. A gazdasági fejlettséget valóban jellemző **egy főre jutó GDP** mutatóját tekintve a megye pozíciót javított, három év alatt (1997-1999) két helyet lépett előre; a 10.-ről a 8. helyre került. Mutatói 1999-ben már jobbak voltak a megyék átlagánál, míg 1997-ben még elmaradt attól.

7.sz.tábla

GDP/fő mutató alakulása (eFt)

	1997	1999	Növekedés (%)
Pest megye	653	911	+39,5
Megyék átlaga	675	904	+33,9

Forrás: KSH Pest megyei évkönyve, 2000.

A megye gazdasági fejlődését egyaránt magyarázza

- a vállalkozások magas száma
- a külföldi befektetések nagy aránya és
- a korszerűsödő gazdasági szerkezet

2000-ben 87.332 **vállalkozás** működött a megyében – a legtöbb a megyék között - , amelynek több mint 40%-a társas vállalkozás. A vállalkozás sűrűség tekintetében csak Győr-Moson-Sopron, Zala és Csongrád előzi meg Pest megyét.

* Elemzésünk készítésének idején csak a 2000. évi adatokat közreadó KSH évkönyv állt rendelkezésre. Pest megye adatai azóta is javultak, a gyors fejlődés tendenciája folytatódott.

Vállalkozás sűrűség (2000)

Térség	Működő vállalkozás / 1000 lakos
Pest megye	84
Megyék átlaga	73
Budapest	138

Forrás: KSH Pest megyei évkönyve, 2000.

A magas vállalkozás sűrűség igen szétaprózott vállalati struktúrával társul. A működő társas vállalkozásoknak csak 1,1%-a közép- vagy nagyvállalat.

A szétaprózottság ellenére vállalkozói egyesület csak nagyon kevés jött létre a megyében. A cégek kapcsolata általában rendkívül laza. Az együttműködésnek nincs meg a kultúrája, sem az intézményei. A kisvállalkozásokat támogató pénzügyi, szervezeti háttér fejletlen.

Pest megye eredményei kimagaslóan jók a **külföldi tőkevonzás** tekintetében. A megyék között messze kiemelkedik a működő külföldi érdekeltségű társas vállalkozások száma. Míg Pest megyében 1903 ilyen szervezet van, addig az utána következő Győr-Moson-Sopron megyében csak 1159. Budapest ugyanakkor jócskán megelőzi a vidéki megyéket 13.453 vegyes vállalatával.

A **külföldi érdekeltségű vállalkozás sűrűség** mutatója szempontjából Pest megye a 184 szervezet/100 ezer lakos értékével a nyugat-dunántúli megyék után következik, ahol 260-280 a megfelelő szám. A megyék átlaga 142, lényegesen magasabb viszont Budapesté (742).

Nemcsak a külföldi érdekeltségű vállalat szám magas, hanem a megyében **befektetett külföldi tőke nagysága** is; az országban befektetett összes külföldi tőke csaknem 30%-a Pest megyében realizálódik. Itt a legmagasabb – Budapest után – a **100 ezer főre jutó külföldi tőkebefektetés relatív értéke** is, megelőzve a nyugat- és közép-dunántúli megyéket. Ugyanakkor a megyében is problematikus a **külföldi cégek beágyazódása** a gazdaság szövetébe. A gazdaság szereplői érzékelik az ebből fakadó bizonytalanságot; több külföldi tulajdonú cég már kivonult a megyéből. A beszállítói programok eddig kevés sikerrel jártak. A beágyazódás akadálya az is, hogy az önkormányzatok általában nem tudtak működő kapcsolatot kialakítani a településen működő külföldi cégekkel.

A megye gazdaságának fejlődését tanúsítja a **beruházások** gyorsan növekvő értéke. A 19 megye összes vállalati beruházásának több mint 17%-a Pest megyében valósult meg 2000-ben. A Pest megyei vállalati beruházások összege önmagában nagyobb, mint – a két dunántúli régiót kivéve – egyenként a többi régióé.

E tekintetben is Pest megye a legfejlettebb megyék közé zárkózott fel; az egy lakosra jutó beruházások tekintetében a megyék között az ötödik Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Vas, Fejér megye után.

A KFI rendszeres kisvállalkozói jelentése szerint Pest megye cégeinek informatikai felszereltsége az országos átlagnál jobb.

2. Gazdasági szerkezet

A **gazdaság szerkezete** szempontjából Pest megye az átlagoshoz képest több sajátosságot mutat. Az adatok azt tükrözik, hogy Pest megye némiképp elmozdult a megyék átlagától, és gazdasági szerkezete némely vonatkozásban a budapesti, korszerűbb modellhez hasonlít.

- Kiugróan magas Pest megyében a **kereskedelem** aránya, még Budapesthez képest is. A kereskedelmi központok – igazodva az ország centrális gazdaságához és közlekedéséhez - jelentős részben Budapest közvetlen környékén jöttek létre, és a kereskedő cégek elosztó központjai is főleg az agglomerációba települtek.
- Az **ipar** aránya csökkenő a foglalkoztatási szerkezetben, alacsonyabb a megyék átlagánál, de inkább a „vidéki Magyarországhoz” van közelebb, mint Budapesthez.
- Az **építőipar**, tükrözve a budapesti konjunktúrát és a megyei lakásépítési boom-ot, nagyobb foglalkoztató a megyében, mint máshol.
- A **mezőgazdaság** szerepe Pest megyében kisebb, és rohamosan csökken, különösen az agglomerációs térségekben.
- A **szolgáltatások aránya** – csakúgy a fizikai (közlekedés), mint a gazdasági (pénzügyi, szálláshely), valamint a személyi (egészségügy, az oktatást kivéve) és a közigazgatási – Pest megyében elmarad a többi megye átlagától és Budapesttől is, tekintve, hogy a megye lakosai nagyban támaszkodnak a budapesti szolgáltatásokra, és intézményei is többnyire Budapesten működnek. A kereskedelem és oktatás mellett egyedül az ún. „ingatlan és gazdasági szolgáltatás” kategóriában magasabb a Pest megyei arány a megyék átlagánál, feltételezhetően a budapesti intézményeknél foglalkoztatott, agglomerációban lakó „kényszervállalkozók” nagy aránya miatt.

9.sz.tábla

Gazdasági szerkezet a foglalkoztatottak megoszlása alapján (%)

Ágazat	Pest megye	Megyék átlaga	Budapest
Mezőgazdaság	4,1	6,5	0,5
Ipar	34,5	36,5	15,7
Építőipar	5,5	4,2	3,9
Kereskedelem	14,9	9,7	12,7
Szálláshelyek, vendéglátóipar	2,1	2,8	3,1
Szállítás, raktározás	7,6	7,8	10,0
Pénzügyi tevékenység	1,1	1,4	3,5
Ingatlan, gazdasági szolgáltatás	4,4	3,6	10,6
Közigazgatás	6,6	7,7	20,1
Oktatás	10,3	9,6	8,0
Egészségügy	6,3	7,9	7,5
Egyéb	2,6	2,3	4,4
Összesen	100,0	100,0	100,0

Forrás: KSH Pest megyei évkönyv, 2000.

A korszerűbb **foglalkoztatási szerkezet** irányába való elmozdulást mutatja, hogy bár Pest megyében a fizikai foglalkozásúak aránya magasabb, mint a szellemieké, de a megyék átlagánál több a szellemi foglalkoztatott.

10.sz.tábla

Foglalkoztatási szerkezet (%)

Térség	Fizikai	Szellemi	Összes
Pest megye	56,1	43,9	100
Megyék átlaga	59,2	40,8	100
Budapest	40,1	59,9	100

Forrás: KSH Pest megyei évkönyv, 2000.

Az egyes gazdasági ágak belső szerkezetét vizsgálva megállapítható, hogy az **iparon belül** a korszerű ágazatok dominálnak, relatíve magas a feldolgozóipar, ezen belül a gépipar és a vegyipar aránya.

Iparági foglalkoztatási szerkezet (%)

Térség	Élelmiszer- ipar	Textilipar	Vegyipar	Gépipar	Feldolgozó- ipar összesen
Pest megye	15,6	5,8	13,2	37,8	72,4
Megyék átlaga	15,4	16,0	8,5	28,5	68,4

Forrás: KSH Pest megyei évkönyv, 2000.

A Pest megyében előállított **ipari termelési érték** összességében a harmadik a megyék közötti országos rangsorban Fejér és Győr-Moson-Sopron megye után, de az egy lakosra jutó érték tekintetében csak kilencedik. Ez tükrözi az ipar viszonylag kisebb súlyát, valamint a kisebb hozzáadott értékű tevékenységek dominanciáját. Az **egyszerű betanított munka** a jellemző a megye ipari üzemeiben. Ugyanakkor a megye iparának alap problémája a **szakmunkás képzés megoldatlansága**, különösen a korszerű gépipari szakmákban. Az igényeknek megfelelő képzés és kínálat hiánya már a fejlődés gátja.

Jóllehet az elmúlt években jelentősen emelkedett, de még így is igen alacsony volt a megyei ipari **export értékesítés** aránya 2000-ben (43%), ezzel a megyék rangsorában Pest megye a 10. helyet foglalta el és elmaradt a megyék 55%-os export arány átlagától. Ennek is köszönhető, hogy a **vállalkozások keveset tudnak a külpiacokról**, különösen az EU csatlakozás előtt érzik szorítónak ezt a helyzetet.

Az 50 főnél többet foglalkoztató vállalkozásokat felmérő statisztika szerint Pest megye az ipari termelés növekedése szempontjából is elmaradt a megyék átlagától, ami az ipari termelés további térvészésére utal. A megyében az ipari foglalkoztatottak száma az elmúlt 10 évben kb. 10 ezer fővel, mintegy 17%-kal csökkent, így ma több mint 60 ezer fő dolgozik az iparban. Ezzel együtt az **ipari termelés értéke** az elmúlt 3 évben 50%-kal nőtt, és közel hasonló mértékben emelkedett az egy lakosra jutó termelési érték.

Jelenleg több mint 10 ezer **ipari vállalkozás** működik a megyében, ennek kb. a fele társas vállalkozás. Az ipari vállalkozások száma 13%-kal emelkedett az elmúlt 5 évben. A legtöbb ipari vállalkozás a gépiparban, fa-papír-nyomda iparban és a fémfeldolgozásban működik.

Foglalkoztatásban és termelési értékben egyaránt a megye iparszerkezetében a **gépipar** vezet (23 ezer fő – 207 millió Ft termelési érték), az **élelmiszeripart** messze megelőzve (9 ezer fő – 110 millió Ft termelési érték). Az élelmiszeripar főleg hazai piacra, a gépipar inkább exportra termel.

Az **építőipar** a foglalkoztatottak szempontjából jelentősebb Pest megyében, mint Budapesten és a megyék átlagában. Az elmúlt 5 évben a megye építőiparának termelési értéke több mint megháromszorozódott, miközben az építőipari foglalkoztatottak száma csak másfélszeresre nőtt. Az emelkedés az 1998-1999-es konjunktúra eredménye. Az építőipari tevékenységben főleg a közműépítés, ipari épületek, raktárak építése és az útfenntartás dominált.

A **kereskedelemben** kb. kétszer annyi vállalkozás működik, mint az iparban, csaknem 22 ezer cég. Az iparhoz hasonlóan kicsit több mint a vállalkozások fele egyéni vállalkozás. A vállalkozások több mint fele kiskereskedelmi, csaknem 15 ezer, igen sok – kis híján 4 ezer – a nagykereskedő cég, és kb. 3 ezer a jármű és üzemanyag kereskedő. Különösen ez utóbbiak száma nőtt gyorsan az elmúlt években.

A kiskereskedelmi üzletek száma 16%-kal emelkedett az elmúlt 3 évben. A kereskedelemben közel 26 ezren dolgoznak, ugyanakkor a fizetések alacsonyok; az alkalmazottak átlagkeresete jelentősen elmarad (több mint havi 10 ezer forinttal) az ipariakétól.

(A mezőgazdaság, turizmus és a kiemelt egészségügyi és oktatási **szolgáltatások jellemzőit a következő fejezetekben** külön bemutatjuk.)

3. Ipari parkok

Az ország ipari parkjainak egyhatoda a megyében működik. A két integrátor park egyike ugyancsak itt található (BITEP – Budaörs). Az innovációs folyamatok felgyorsítását a csúcstechnológia térségbe telepítését nagyban szolgálják ezek a korszerű gazdaságfejlesztési struktúrák.

4. Foglalkoztatás, jövedelmek

A gazdasági fellendülés és a budapesti foglalkoztatási lehetőségek eredményeképpen Pest megyében a munkaképes korú (15 – 74 éves) népesség **aktivitási aránya** hazai viszonylatban magas; 56,2%, ennél csak a Nyugat-Dunántúli Régió megyéié jobb. Nemzetközi összehasonlításban viszont a fenti arány rossz (legalább 10%-kal elmarad a nyugat-európai értékektől) és tükrözi a fekete foglalkoztatás nagy arányát.

Ugyanakkor a **munkanélküliség** mutatói jók Pest megyében. A KSH munkaerő felmérése alapján a munkanélküliség 5,2%-os, ennél csak a Nyugat-Dunántúli Régióban alacsonyabb jelentősen (4,2%) valamint a Közép-Dunántúlon (4,8%). Az országos átlag 6,7% (2000-es adatok).

2000 óta Pest megye munkanélküliségi adatai tovább javultak, követve a megelőző évek pozitív tendenciáit (a előző négy évben csaknem másfél százalékponttal csökkent a

munkanélküliség). Mára a térségi vállalkozók véleménye szerint a megyében sokkal inkább a munkaerőhiány a jellemző, amelyet a vezetői munkakörökben a Budapestről kiközlekedők pótolnak, egyszerű betanított munkára pedig a szomszédos megyékből, sőt külföldről ingáznak Pest megye területére. Ugyanakkor a Pest megyeiek főleg a jobban fizető és gyakran kvalifikáltabb munkalehetőséget nyújtó budapesti munkahelyet foglalják el, tömegesen vállalva az ingázás kényszerűségét.

Továbbra is problematikus különösen a megye perifériáink a szakképzetlen, gyakran tartósan munkanélküli réteg visszavezetése a munkaerőpiacra.

Az alkalmazásban állók **havi bruttó átlagkeresete** szempontjából Pest megye köztes helyet foglal el Budapest (118.663,- Ft/hó) és a többi megye (75.806,-Ft/hó) között a maga havi 83.886,-Ft/jával. E köztes helyzet következménye a jelentős ingázás Pest megyéből Budapestre és a környező megyékből Pest megyébe.

5. Kistérségek gazdasági jellemzői

A megyén belül jelentős különbségek vannak az egyes **kistérségek** gazdasági jellemzői között. ** Minden szempontból kiemelkednek az első agglomerációs gyűrű térségei: főleg a Budaörsi, Pilisvörösvári, Dunakeszi, Szentendrei és többé-kevésbé a Gödöllői térség. Gazdasági mutatók szerint második körös a Ráckevei, Gyáli, felzárkózó a Váci, Monori és Aszódi kistérség.

A térségek harmadik csoportja a külső gyűrűt alkotó Szobi, Nagykátai, Ceglédi és Dabasi.

Ez a megoszlás igaz a **vállalkozás sűrűség** mutatója tekintetében:

- 100-nál több működő vállalkozás jut 1000 lakosra a Szentendrei, Budaörsi, Pilisvörösvári és Dunakeszi kistérségekben,
- 75-100 vállalkozás jut 1000 lakosra a Ráckevei, Gödöllői, Váci, Gyáli,
- 50 – 75 a vállalkozás-sűrűség a Dabas, Cegléd, Monor, Aszód, Nagykáta, Szobi kistérségekben.

Munkanélküliségi ráta szempontjából a fenti csoportbeosztástól csak a Váci kistérség tér el, átkerülve a 3. csoportba, míg a Monori és Aszódi térség a középső kategóriába tartozik.

(Munkanélküliség kategóriái: 1.: 2,5%-nál kisebb, 2.: 2,5-3% között, 3.: 3% fölött –regisztrált munkanélküliek, a munkavállalási korú állandó népességhez viszonyítva.)

Az **SZJA ráta** (Ft/fő/év) szerint Gödöllő a 2. Csoportban marad, Monor és Aszód visszacsúszik a 3. csoportba, a többi kistérség pozíciója változatlan. E mutató is tükrözi, hogy

** Jelen elemzésünkben a statisztikai kistérségekről beszélünk a KSH adatbázisához való illeszkedés miatt, és az ennek megfelelő kistérségi elnevezést használjuk. Az anyag más részeiben a kistérségi társulások elnevezései szerepelnek. (pl. Nagykáta – Tápiómente, Országközepe – Dabas)

a kistérségi jövedelmi viszonyok szerint alkotott csoportok megegyeznek az agglomerációs gyűrűhöz tartozással.

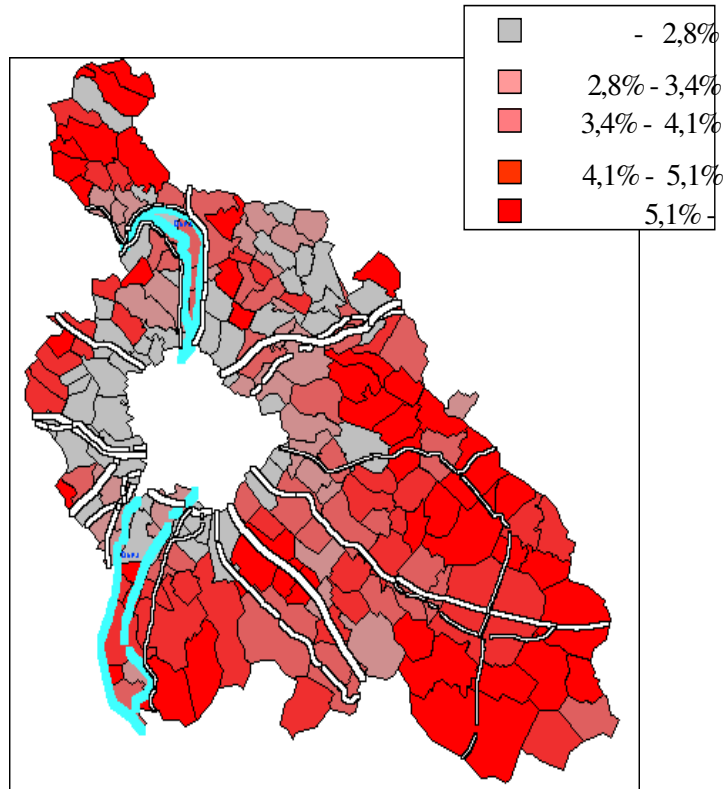
A kistérségek **gazdaság szerkezete** (a foglalkoztatás tükrében) szintén az agglomerációs gyűrűkhöz igazodik és leginkább annak megfelelően tér el egymástól:

- a külső gyűrű térségeiben dominál a mezőgazdaság (Dabas, Szob, Cegléd) – 20% fölötti aránnyal, ugyanakkor 10% alatt van a Budaörsi, Dunakeszi és Szentendrei körzetben,
- az ipari foglalkoztatás térbeli szerkezete a helyi hagyományok következtében némileg eltér a jellemző agglomerációs gyűrűktől (és kevésbé pregnánsak a különbségek):
 - 40% fölötti az arány a Budaörsi, Ráckevei, Dunakeszi és Váci térségben,
 - 30% alatti az ipari foglalkoztatás a Szobi és Dabasi térségben,
 - valamennyi többi térségben 35-40% az ipari foglalkoztatott
- A szolgáltatások tekintetében Szentendre és Gödöllő a két kiemelkedő kistérség (50% fölötti arány, köszönhetően főleg az oktatásnak és a turizmusnak), 45% alatt Dabas, Ráckeve és Cegléd van.

A kistérségi különbségek ellenére tapasztalható, hogy az utóbbi évek jelentős Pest megyei és budapesti gazdasági fejlődése következtében még a leghátrányosabb helyzetű periférikus térségekben (Szob, Nagykáta, Cegléd, Dabas) is gyakorlatilag megszűnt a munkanélküliség, jelentős beruházások valósultak meg, és a lakosság egyre szélesebb rétege jólétben él.

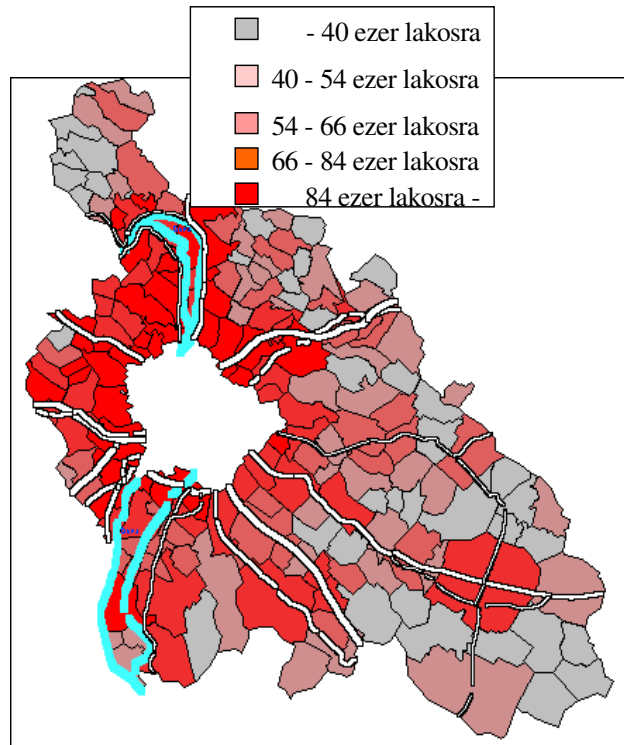
A következő két térkép szemlélteti a megyei térségek vállalkozás sűrűségbeni és munkanélküliségi eltéréseit.

Munkanélküliek aránya

Forrás: KSH Mutatószám: munkanélküliek száma / aktív népesség Módszer: kvintilisek

Működő vállalkozások

SWOT elemzés

Gazdaság	
<p style="text-align: center;">ERŐSSÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sok vállalkozás, magas vállalkozássűrűség • Sok külföldi befektető, viszonylag magas tőkeértékkel • Alacsony munkanélküliség • Viszonylag magas foglalkoztatotti aktivitási arány • Viszonylag magas beruházási aktivitás • Korszerűsödő foglalkozási- és iparszerkezet • Iparon belül a gépipar aránya magas • Az átlagbérek meghaladják a megyék átlagát • A magasan képzett lakosság aránya viszonylag nagy • Ipari parkok • Könnyen elérhető Budapest <ul style="list-style-type: none"> - felsőfokú- és szakképzési kínálata - képzett munkaerő bázisa - fejlett gazdasági szolgáltatásai - közhivatalai, intézményei és információi - kutatási bázisa • Gazdagodó lakosság • Közeli budapesti mezőgazdasági piac 	<p style="text-align: center;">GYENGESEGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • A megyei ipar termelékenysége viszonylag alacsony • A bérek messze elmaradnak Budapeستől. • A külföldi cégek az egyszerű betanított munkára építenek. • Bizonyos területeken strukturális munkaerőhiány van (betanított munkás, egyes gépipari szakmunkák). • Kereszt ingázás – a képzett munkaerő Budapestre jár dolgozni. • A szakképzés nem korszerű, nem felel meg a gazdaság igényeinek. • Kevés a helyi beszállító. • Kevés a fejlődő innovatív KKV. • A KKV-k támogatása nem elég hatékony. • Budapest közelsége miatt a köz- és gazdasági szolgáltatások szerepe a gazdaságban kisebb. • Területi egyenlőtlenség – a szentendrei, budaörsi, dunakeszi, pilisvörösvári kistérségek javára. • Nincs kapcsolat a vállalkozók és az önkormányzati szféra között. • Viszonylag szegény önkormányzatok. • A KKV-k között kevés a kooperáció • Az agglomerációban a földhasználat, mezőgazdaság visszaszorul
<p style="text-align: center;">LEHETŐSÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Világgazdasági fellendülés • EU támogatások • A kormány befektetés támogató politikája újabb befektetőket vonz. • Országos szinten új intézmények jönnek létre a KKV-k támogatására. 	<p style="text-align: center;">VESZÉLYEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Világgazdasági válság • A külföldi tőke odébb áll, mert máshol kedvezőbb feltételeket talál. • Az EU támogatások felhasználásának intézményrendszere nem működik. • Az önkormányzatok továbbra is kevés önállóan felhasználható forrással rendelkeznek.

2.3. Mezőgazdaság

1. Általános jellemzők

Pest megye a mezőgazdasága a GDP létrehozásából – a mező-, a vad- és erdőgazdálkodást, valamint a halászatot tekintve – 3,5%-kal részesedik. Országosan a mezőgazdaság a bruttó hazai termékhez 2000-ben 4,2%-kal járult hozzá, ugyanez 1990-ben 14,5% volt. Az ágazat nem tudta megőrizni kiemelkedően jó külkereskedelmi pozícióját sem. A mezőgazdaság és az élelmiszeripar az összes kivitelből 1990-ben 23,1%-kal, 2000-ben 8%-kal, 2001-ben 7,5%-kal részesedett, de az élelmiszerek külkereskedelmi forgalmának kiviteli többlete napjainkig fennmaradt. A **mezőgazdaság nemzetgazdaságon belüli súlya** az elmúlt évtizedben Pest megyében az átlagnál nagyobb mértékben csökkent. Gazdasági szerepvétése nemcsak a többi ágazathoz viszonyítva, hanem a ráfordítások és a teljesítmények abszolút értékében is bekövetkezett. Mindezek ellenére a mezőgazdaság nemzetgazdaságban betöltött szerepe még így is jóval nagyobb, mint a Közösség tagállamaiban.

A mezőgazdasági **beruházások** aránya a 90-es évtized elején 8,7%, 2000-ben 3,3% volt. A mezőgazdaság foglalkoztatási részesedése 1990-2000 között - 1994-ig erőteljesen, majd mérsékeltebben - csökkent. Pest megyében a **foglalkoztatottak** (189 978 fő) 4,1%-a (7858 fő) foglalkozott mezőgazdasággal. A mezőgazdaság ennek ellenére jelentős szerepet játszik a vidék tágabb értelmű megőrzésében, fejlesztésében, a vidéki társadalom formálásában, a vidéken élő nem mezőgazdasági foglalkozású népesség megélhetésében, a szociális problémák és a területi különbségek tompításában.

Pest megyében az elmúlt években a gazdasági ágak közül – a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás és az egyéb közösségi, személyi szolgáltatás kivételével – valamennyi területen nőtt a foglalkoztatottak száma. Kiemelkedő a „kereskedelem, javítás” gazdasági ág, ahol a növekedés mértéke elérte a 20%-ot.

A **mezőgazdasági szervezeteknek** kevesebb, mint egytizede tevékenykedik a térségben, ezek az ország termőterületének 7,8%-át művelik, a mezőgazdaság bruttó hozzáadott értékének megközelítőleg 11%-át állítják elő.

A Pest megyében élő lakosság 15%-a folytatott mezőgazdasági tevékenységet 2000-ben Pest megyében (fő-, mellékfoglalkozású és hobby együttesen). A mezőgazdaságban dolgozó népesség aránya a megyén belül térségenként 5% és több mint 30% között változik. A mezőgazdasági népesség aránya és a kistérségek gazdasági fejlettségi színvonala között

szoros összefüggés mutatható ki. A dinamikusan fejlődő kistérségekben a lakosságnak lényegesen kisebb hányada dolgozik a mezőgazdaságban, mint az alacsonyabb fejlettségi szinten álló, felzárkózó kistérségekben.

Gazdasági szerepén túl az ágazat szükségszerűen részt vállal a környezet fenntartásában, a kulturális örökségek, a hagyományok megőrzésében, turizmusban is. Mindezek a Közös Agrár Politika (KAP) második pilléréként, az európai mezőgazdasági modell fenntarthatóságát szolgálják.

2. Gazdálkodó szervezetek, egyéni gazdaságok

Pest megyében 2000-ben 562 **gazdálkodó szervezetet** és 76.688 **egyéni gazdaságot** regisztráltak. Az egyéni gazdaságok száma lényegesen alacsonyabb, a gazdálkodó szervezeteké pedig jóval magasabb a 90-es évtized eleinél.

- Az **egyéni gazdaságok** számának csökkenésben többek között a termelés eszköz- és tőkehiánya, a megtermelt termékek értékesítési nehézségei játszottak szerepet és e mellett mérséklően hatott a gazdaságok számának alakulására a gazdálkodók egy részének viszonylag magas életkora is. Az agglomerációban a jobb elhelyezkedési lehetőség és a föld ingatlan felértékelődése is ebben az irányban hatott.
- A **mezőgazdasági szervezetek száma** 1990-2000 között több mint 12-szeres növekedést mutat, közöttük a jogi személyiség nélküli vállalkozások – közkereseti és betéti társaságok, egyéni vállalkozók – 76%-os aránya a meghatározó. Az agrárágazatra a kis létszámú szervezetek dominanciája jellemző, a vállalkozások 96%-a 20 fő alatti, a 250 főt meghaladó szervezetek részesedése ma már az 1%-ot sem éri el.

A Pest megyében összeírt 76.688 egyéni gazdaság és 562 gazdálkodó szervezet az országosnak 8,0% illetve 6,7%-át jelentette. A Pest megyei gazdaságok 2000. március végén, az összeírás eszmei időpontjában 366 ezer hektár termőterülettel rendelkeznek, ennek 58%-át a gazdálkodó szervezetek, 42%-t az egyéni gazdaságok művelték. Egy-egy gazdasághoz átlagosan 4,9 hektár termőterület tartozott. A két gazdaságcsoport földterületének átlagos nagysága nagymértékben eltért; egy gazdálkodó szervezet átlagosan 628 hektár területet művelt, míg egy egyéni gazdaságra csupán 2,1 hektár termőterület jutott. Az egyéni gazdaságok több mint 70%-a fél hektár vagy annál is kisebb területen gazdálkodott, termőterületük a gazdaságcsoport által művelt földterületnek alig több mint 5%-át tette ki, 50 hektárnál nagyobb földterülettel az egyéni gazdaságoknak csupán 0,5%-a rendelkezett, de náluk koncentráldott az egyéni gazdaságok termőterületének több mint egyharmada.

A legfeljebb 0,5 hektárt használó egyéni gazdaságok aránya a megye valamennyi kistérségében meghaladta a 60%-ot. A megyében termőterülettel rendelkező gazdálkodó szervezetek között 2000. március végén 50 hektár, illetve annál kisebb területű gazdaságok aránya volt a legszámottevőbb, 39%, a gazdaságcsoport teljes termőterületéből való részesedésük viszont alig haladta meg az 1%-ot. A gazdálkodó szervezetek közel egyhatoda 1000 hektárnál nagyobb földterületet művelt, hozzájuk a gazdaságcsoport termőterületének több mint háromnegyede tartozott.

A legfeljebb 50 hektár termőterülettel rendelkező gazdálkodó szervezetek aránya kistérségenként 26% (nagykátai) és 48% (pilisvörösvári) között szóródott. Az 1000 hektárnál nagyobb földterülettel rendelkező gazdálkodó szervezetek aránya a pilisvörösvári kistérségben megközelítette a 30%-ot, ugyanakkor a budaörsi kistérségben egyetlen olyan gazdálkodó szervezet sem található, mely 1000 hektárnál nagyobb területet művelt. Az egy gazdálkodó szervezetre jutó termőterület nagysága, a túlnyomó részben összefüggő erdőterülettel rendelkező szentendrei kistérségben meghaladta a 4400 hektárt, ami a Pest megyei átlagnak hétszeresét jelenti.

Pest megyében mezőgazdasággal foglalkozó gazdasági szervezetek típus szerinti megoszlása

	darab
Jogi sz. gazdasági társaság:	508
Nem jogi sz. gazd. társaság:	127
Szövetkezet:	73
Főfoglalkozású egyéni váll:	245
Nem főfoglalkozású egyéni váll:	202
Főfoglalkozású őstermelő:	993
Nem főfoglalkozású őstermelő:	10 301
Családi gazdálkodó:	1 171
Egyéb szervezet:	34
Összesen:	13 654

3. Művelési ágak

Pest megye mezőgazdaságában az országoshoz hasonlóan a **művelési ágak** közül a szántó szerepe a meghatározó, az összes termőterületen belüli aránya meghaladja a 60%-ot. A két gazdaságcsoport földterületének művelési ágak szerinti szerkezete eltérő. Az egyéni gazdaságokban a szántó aránya meghaladja a 70%-ot. Az erdőterület aránya viszont a gazdálkodó szervezeteknél jóval magasabb, átlagosan 29%, 2,2-szer akkora, mint az egyéni gazdaságok által használt erdőterület. Az egyéni gazdaságok termőterületük nagyobb részén termelnek szőlőt és gyümölcsöt, mint a gazdálkodó szervezetek.

Az **egyéni gazdaságok** mezőgazdasági hasznosítású földterületéből minden kistérségben a szántóterület aránya a legnagyobb, a kistérségek közül 85, illetve 82%-os részesedéssel. A gyümölcsös és a szőlő aránya a megye egyéni gazdaságaiban 2,5, illetve 1,3%. A gyepek aránya a megye egyéni gazdaságaiban a termőterület 10%-a. Az egyéni gazdaságok termőterületének 13%-át képezi az erdő. A nádas és a halastó területe együttesen az összesen mezőgazdasági hasznosítású területnek 0,5%-át teszi ki, ez a két művelési ág egyetlenegy kistérség egyéni gazdaságaira sem jellemző.

A **gazdálkodó szervezetek** szántóterületének összes termőterületen belüli részesedése a megyében átlagosan 59%. A gyümölcsös aránya a gazdálkodó szervezetek termőterületéből valamivel több, mint 2%-ot, a szőlőé 0,4%-ot tesz ki. A Pest megyei gazdálkodó szervezetek erdőterületének 92%-a három kistérségben – a szentendreiben, a váciban és a ceglédiben – koncentrálódik. A nádas és a halastó együttes aránya alig több mint 1%.

12. sz. tábla

A gazdálkodó szervezetek és az egyéni gazdaságok összes termőterületen belüli részesedése

	Gazdálkodó szervezet	Egyéni gazdaság
Szántóterület	59%	82-85%
Gyümölcs	2%	2-5%
Szőlő	0,4%	1-3%
Erdő	35-40%	13%
Nádas, halastó	1%	0,5%
Gyep		10%

Forrás: KSH Pest megyei évkönyve, 2000.

4. Jövedelmezőség

A kilencvenes évtizedben folyamatosan nyílt az agrárrolló, és tovább romlott a **mezőgazdaság jövedelmezősége**. A mezőgazdasági termelői árak 1990-1999 közötti háromszoros növekedését az ipari inputok 4,4-szeres árnövekedése kísérte. Ez a tendencia a mezőgazdasági termelői árak erőteljes növekedése miatt 2000-ben mérséklődött, majd 2001-ben ismét növekedésnek indult.

A mezőgazdasági termelés jövedelmezősége szektor-semlegesén alacsony, mindössze 2-3%-ra tehető. Az egyéni gazdaságok, termelési érték és tőkearányos jövedelmezőség mutatói rendre pozitívak, a társas vállalkozásokhoz képest jobbak (feltehetően azért is, mert nem számolják el az összes felmerült ráfordítást) és az eredmények mérsékelten javulnak. Túl nagy

előnyt a társas vállalkozásokhoz képest ez nem jelent, hiszen mindössze 3-5%-os jövedelmezőségről van szó. A társas vállalkozások jövedelmezősége 1999-2000-ben javult ugyan, de átlagosan még így is veszteséget (-3,-2%), illetve nulla közeli pénzügyi egyensúlyt (-0,05-0,03%) mutat. Ebben a gazdaságcsoportban a főbb mezőgazdasági termékek jövedelmezősége a növényi termékek többségénél negatív előjelű. Az állati termékek termelése (tej, tojás, vágósertés) többnyire jövedelmező, de a jövedelmezőség mértéke nem kielégítő.

A mezőgazdasági termelés jövedelmezőségét alapvetően befolyásolja a mezőgazdasági népesség képzettségi, kulturális színvonala. Ez az az ágazat, ahol az iskolai végzettség és szakképzettség szintje a legalacsonyabb. A mezőgazdasági oktatásokon, rendezvényeken az érdeklődés színvonala igen alacsony, ami szintén következménye az alulképzettségnek, de a rossz tapasztalatoknak is; az oktatások gyakran elméletiek, kevés gyakorlati használható ismeretet nyújtanak.

A kulturális hagyományok következménye is, hozzájárulva a rossz történelmi tapasztalatokhoz, hogy a korszerű együttműködési formák nem tudnak elterjedni a mezőgazdaságban, jóllehet a gazdák egy része felismerte a beszerző-, felvásárló-, értékesítő szövetkezetek, gépkörök jelentőségét, de létrehozásuk, néhány kísérlet, ilyen célú üzleti utazás ellenére sem sikerült. Ezek hiányában az elaprózott termelés nem hatékony, az értékesítésben a termelő kiszolgáltatott, a beszerzés drága.

Az alacsony képzettségi és termelési színvonal, a szétaprózott gazdaságok is indokolják a tanácsadási rendszer fejlesztését. A falugazdász hálózat fejlesztése megtorpant, finanszírozási keretei nem elégségesek, a jelen körülmények között nem képes a valódi mezőgazdasági tanácsadási feladatokat ellátni.

A mezőgazdaság és élelmiszer-feldolgozó szférát jelentősen érintik az EU csatlakozás után életbelépő termelési minőségi előírás és követelményváltozások. Az ágazat felkészültsége nem megnyugtató.

A mezőgazdasági szabályozáshoz kapcsolódó gond az idénymunkások legális foglalkoztatása. A jelenlegi szabályozás a hosszabb, gyakran több hónapos idénymunka legalitását nem segíti. A mezőgazdaság a fő fekete foglalkoztató az építőipar mellett.

A mezőgazdasági földnyilvántartási rendszer elégtelensége nehezíti a gazdálkodást, a parlagon hagyott földek ellenőrzését, ezzel lehetővé teszi az illegális hulladéklerakást.

Pest megye kistérségeinek mezőgazdasági fejlesztési lehetőségeinek elemzését a mellékletben közöljük.

SWOT - analízis

Erősségek:	Gyengeségek:
<ul style="list-style-type: none"> - Alapvetően megfelelő minőségű- és mennyiségű megyei alapanyag - A termékek jelentős részénél stabil megyei és budapesti piac - Szakképzett, még mindig olcsó munkaerő - A munkanélküliség szintje alacsony - Magas gazdasági aktivitás - A termelő ipar folyamatos kitelepülése a fővárosból - Fejlett kommunikációs infrastruktúra 	<ul style="list-style-type: none"> - Területileg egyenlőtlen gazdasági fejlettség - Duális szerkezet jellemzi a gazdaságot - Vállalati kapcsolatok hiánya a termelői és a szolgáltatói szektorban - KKV-k jövedelemtermelő képessége alacsony - Vertikális és horizontális integrációk hiánya a mezőgazdaságban - A termelési feltételek korszerűtlensége a mezőgazdaságban - EU ismeretek hiánya - A megyei turisztikai kínálat gyengesége, szabadidős programkínálat fejletlensége - A térségmarketing gyenge - Kooperációs készségek gyengesége, partnerségi kapcsolatok hiánya - Az egyetemi és az ipari K+F közötti kapcsolatok, az oktatás és a vállalati szektor kapcsolata gyenge - Idegen nyelvtudás relatíve alacsony színvonala - Fokozódó társadalmi, vagyoni különbségek - A humán erőforrások erősödő területi differenciája - Területileg koncentrálódó szociális problémák - Haránt-irányú közlekedési kapcsolatok hiánya - A kiépítetlen települési utak magas aránya
Lehetőségek:	Veszélyek:
<ul style="list-style-type: none"> - Tartósan nagy belső piac - Közvetítő szerep Nyugat-Európa és Kelet-Délkelet-Európa között - Kedvező természeti, táji adottságok - Hasznosítható termásvízkészlet - Törvényi kényszer a környezet állapotának javítására 	<ul style="list-style-type: none"> - A világgazdasági és az európai integrációs folyamatok szembeni érzékenység - A települések gazdasági kényszere erősebb, mint a környezetvédelmi érdek - A környezeti tudat kialakításának időigénye

2.4. Turizmus

Pest megye turizmusát nem lehet Budapesttől elvonatkoztatva elemezni, hiszen

- a főváros az ország elsőrendű turisztikai célpontja,
- Budapestet körbeöleli a megye, továbbá
- a megye számára a főváros lakossága és a fővárosba érkező kül- és belföldi turisták az elsőrendű küldőpiac

Ennek értelmében, Pest megye turizmusának elemzésekor gyakran utalunk Budapestre, illetve többször teszünk összehasonlító elemzéseket a fővárossal.

1. A megye turizmusa számokban

Budapestet leszámítva, a megyék közötti rangsorban Pest megye a kereskedelmi szállásférőhelyek tekintetében a 13., a vendégérkezések tekintetében a 9., és a vendégéjszakák tekintetében a 10. helyen áll. Ez alapján, a megye a magyarországi megyék rangsorában nagyjából közepén helyezkedik el, tehát a főváros közelségéből fakadó előnyös helyzet, amely a meglévő vonzerőket felerősíthetné, a statisztikai mutatókban nem érvényesül. Az alábbiakban a részletes adatokat ismertetjük.

1.1. Szálláshelykínálat Pest megyében

1996-2000 között Pest megye kereskedelmi szálláshely-egységeinek száma 152-ről 167-re, mintegy 10%-kal nőtt, melyből a szállodai egységek száma 29-ről 34-re, mintegy 17%-kal nőtt. 2000-ben a KSH hivatalosan 640 magánszálláshelyet tartott nyilván, melynek növekedési tendenciáját a részleges bejelentés, az 1998-ban megváltozott adatfelvételi módszer, továbbá a változó rendeletek következtében észlelhető átminősítések torzítják.

1996-2000 között a kereskedelmi szállásférőhelyek száma mintegy 9%-kal nőtt, melyből a szállodai férőhelyek száma mintegy 10%-kal emelkedett.

13. sz. tábla

Kereskedelmi szálláshelyek és magánszálláshelyek egységszáma Pest megyében			
	Kereskedelmi szálláshelyek összesen	Ebből szállodai egységek száma	Magán-szálláshelyek
1996	152	29	90
2000	167	34	640
Szállás férőhelyek száma Pest megyében, 1996-2000 között			
	Kereskedelmi szálláshelyek összesen	Ebből szállodákban	Magán-szálláshelyek
1996	9.151	2.851	399
2000	9.960	3.127	3.160

Forrás: KSH Pest megyei évkönyve, 2000.

Pest megye szálláshelykínálatát elemezve nem lehet figyelmen kívül hagyni a megye területén található mintegy 150.000 hétvégi- és nyaralóházat, melyek jelentős üdülőforgalmat generálnak, abból fakadóan, hogy a megye a főváros és a régió kedvelt kirándulóterülete

1.2. Pest megyei szálláshelyek iránti kereslet

1996 és 2000 között a kereskedelmi szálláshelyek vendégérkezéseinek száma mintegy 20%-kal növekedett, melyből a külföldiek száma mintegy 6%-kal csökkent. A vizsgált időszakban a szállodai vendégérkezések száma 10%-kal növekedett, melyből a külföldiek száma hasonló mértékben csökkent. 1998-2000 között a magánszálláshelyeken realizált vendégérkezések száma mintegy kétszeresére emelkedett, melyből a külföldiek száma mintegy másfélszeresére emelkedett. Tehát növekszik a kereskedelmi szálláshelyek iránti kereslet, azonban csökken a külföldiek jelentősége ezeken a szálláshelyeken. Ezen belül a szállodák iránti külföldi kereslet is folyamatosan csökken, ahol az 50%-os külföldi részesedés öt év alatt 40%-osra esett vissza. Egyre jelentősebb szerepük van a magánszálláshelyeknek, ahol az erőteljesebb belföldi növekedés mellett a külföldi vendégérkezések száma is növekedett, azonban a vendégérkezések száma még mindig nem éri el a kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált vendégérkezések számának 10%-át.

14. sz. tábla

Vendégérkezések száma Pest megye kereskedelmi szálláshelyein, szállodáiban, és magán szálláshelyein, 1996-2000 között						
	Kereskedelmi szálláshelyek		Ebből szállodák		Magán szálláshelyek	
	Összesen	Ebből külföldi	Összesen	Ebből külföldi	Összesen	Ebből külföldi
1996	191.541	76.284	110.638	55.879	2.635	500
2000	228.920	71.719	121.693	50.619	24.871	4.834

Vendégéjszakák száma Pest megye kereskedelmi szálláshelyein, szállodáiban és magán szálláshelyein, 1996-2000 között						
	Kereskedelmi szálláshelyek		Ebből szállodák		Magán szálláshelyek	
	Összesen	Ebből külföldi	Összesen	Ebből külföldi	Összesen	Ebből külföldi
1996	435.525	169.728	222.154	117.152	53.950	11.169
2000	510.751	166.170	228.177	97.462	79.570	20.337

Forrás: KSH Pest megyei évkönyve, 2000.

1996 és 2000 között a kereskedelmi szálláshelyeken realizált vendégéjszakák száma mintegy 17%-kal növekedett, melyből a külföldi vendégéjszakák száma mintegy 2%-kal csökkent. Ezen belül a vizsgált időszakban a szállodai vendégéjszakák száma mintegy 3%-kal emelkedett, melyből a külföldiek száma mintegy 17%-kal csökkent.

2000-ben a megye kereskedelmi szálláshelyein mért átlagos tartózkodási idő 2,23 nap volt, ami az országos átlaghoz (3,1 nap) mérve alacsony. A külföldiek átlagos tartózkodási ideje minimálisan magasabb a belföldiek átlagos tartózkodási idejénél. A szállodák esetében a tartózkodási idő még a 2 napot sem éri el. A tartózkodási idő legmagasabb a magán szálláshelyeken.

1.3. Pest megye és Budapest vendégforgalmi adatainak összehasonlítása

A korábbiakban már említésre került, hogy Pest megye turizmusa nem függetleníthető Budapest turizmusától. Ezért összehasonlítjuk a megye és Budapest főbb szálláshely- és vendégforgalmi adatait, melyet a következő táblázatban mutatunk be. Elemzésünket a 2000-ben regisztrált adatok alapján állítottuk össze.

Budapest és Pest megye főbb szálláshely-statisztikai adatainak összehasonlítása, 2000-es adatok alapján (a zárójelek a %-os megoszlást fejezik ki)

	Régió összesen	Budapest	Pest megye
Kereskedelmi szálláshely-egységek száma	391	224 (57,3)	167 (42,7)
Ebből szállodai egységek száma	149	115 (77,2)	34 (22,8)
Kereskedelmi szálláshely-férőhelyek száma	50.221	40.261 (80,2)	9.960 (19,8)
Ebből szállodai férőhelyek száma	31.887	28.760 (90,2)	3.127 (9,8)
Kereskedelmi szálláshelyek vendégérkezései	2.155.907	1.926.987 (89,4)	228.920 (10,6)
Ebből külföldi vendégérkezések	1.649.719	1.578.000 (95,7)	71.719 (4,3)
Szállodák vendégérkezései	1.872.209	1.750.516 (93,5)	121.693 (6,5)
Ebből külföldi vendégérkezések	1.529.277	1.478.658 (96,7)	50.619 (3,3)
Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák	5.454.764	4.944.013 (90,6)	510.751 (9,4)
Ebből külföldiek által eltöltött vendégéjszakák	4.270.365	4.104.195 (96,1)	166.170 (3,9)
Szállodákban eltöltött vendégéjszakák	4.720.099	4.491.922 (95,2)	228.177 (4,8)
Ebből külföldiek által eltöltött vendégéjszakák	3.944.270	3.846.808 (97,5)	97.462 (2,5)
Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött átl. tart. idő	2,53	2,57	2,23
Ebből a külföldiek által eltöltött átl. tart. idő	2,59	2,60	2,32
Szállodákban eltöltött átl. tart. idő	2,52	2,57	1,88
Ebből a külföldiek által eltöltött átl. tart. idő	2,58	2,60	1,93

Forrás: KSH Pest megyei évkönyve, 2000.

Pest megye és Budapest kereskedelmi egységeinek száma viszonylag kiegyenlített, míg Pest megyében a régió egység számának 43%-a, addig Budapesten 57%-a található meg. A szállodai egységek tekintetében a szállodai férőhely kapacitás, és ezen belül a magasabb színvonalú szálláshelyek döntő része a fővárosban található: Budapest háromszor annyi szállodával rendelkezik, mint Pest megye. Ötszillagos szálloda csak Budapesten található, a négyszillagosok közül 2 található Pest megyében és 19 Budapesten.

A szállásférőhelyek számát vizsgálva még jelentősebb a különbség: a Közép-Magyarországi Régió kereskedelmi szállásférőhelyeinek 20%-a, és szállodai férőhelyeinek 10%-a található csupán Pest megyében.

A régió vendégérkezéseinek alig több mint 10%-a, és a külföldi vendégérkezések 5%-a realizálódik Pest megyében. A szállodai vendégérkezések tekintetében még nagyobb a különbség Budapest és Pest megye viszonylatában: a vendégérkezések 7%-a, és a külföldi vendégérkezések 4%-a realizálódik a megyében. Az adatokból jól látható továbbá, hogy míg Budapest kereskedelmi szálláshelyein a külföldi vendégérkezések, addig Pest megye kereskedelmi szálláshelyein a belföldi vendégérkezések dominálnak.

A vendégéjszakák számát vizsgálva, még nagyobb a „szakadék” Budapest és Pest megye viszonylatában, amely annak tulajdonítható, hogy Pest megye szálláshelyein (2,23 nap) az átlagos tartózkodási idő alacsonyabb, mint Budapest szálláshelyein (2,57 nap). A régió kereskedelmi szálláshelyein eltöltött vendégéjszakák csupán 4%-a, továbbá a régió szállodáiban eltöltött vendégéjszakák 5%-a, és a külföldi vendégéjszakák 3%-a realizálódik a megyében. A vendégérkezésekhez hasonlóan, a vendégéjszakák tekintetében is jól látható, hogy míg Budapest kereskedelmi szálláshelyein a külföldi vendégéjszakák, addig Pest megye kereskedelmi szálláshelyein a belföldi vendégéjszakák dominálnak.

Pest megye turizmusának aránytalansága, hogy az üdülő és kirándulóforgalom erős területi koncentrációja figyelhető meg Pest megyében, azaz Északra, illetve a Duna jobb partja felé billent turizmus:

- 2000-es adatok alapján, Pest megye kereskedelmi szállásférőhelyeinek 50%-át a Dunakanyar Pest megyei részében regisztrálták
- A vendégérkezések és vendégéjszakák közel felét szintén a Dunakanyarban regisztrálták
- A megye egyes helyszínei nagyon eltérő vonzerővel, ismertséggel, és piaci pozícióval rendelkeznek

2. Fő keresleti szegmensek

Pest megye turisztikai és szabadidős szolgáltatásait – a szálláshelyeken kívül – a turisták és a napi kirándulók mellett igénybe veszik a helyi lakosság és a hétvégi háztulajdonosok is. Ez alapján az alábbi kategóriák szerint szegmentáltuk a turisztikai és szabadidős szolgáltatások iránti keresletet:

1. Megye lakossága, amely a fővárosból betelepülők következtében nő
2. Hétvégi háztulajdonosok
3. Kirándulók (nem töltenek el éjszakát a megyében)
4. Hagyományos turisták (legalább egy éjszakát eltöltenek a megyében)

A hétvégi háztulajdonosok és a kirándulók keresletének következménye az erős szezonáltság, ami a jelentős napi kirándulóforgalomban (főleg hétvégén), és üdülőforgalomban (nyár, hétvégék) mutatkozik meg. A szolgáltatások kiépülését gátolja továbbá, hogy a növekvő lakosságszám kereslete, a napi ingázások révén nagyrészt továbbra is a fővárosban realizálódik.

3. A megye turisztikai kínálata

A megyében a kultúrára, az aktív szabadidő-eltöltésre és az egészségmegőrzésre épülő vonzerők teljes tárháza megtalálható. Jelentős a kontraszt a főváros, illetve a Budapesten kívüli területek vonzerői, illetve azok kiépítettsége tekintetében. A megye turizmusának fontos jellemzője, hogy a turisztikai kínálati elemek területenként nagy szóródást mutatnak.

A megyében 3 *üdülőkörzet* található, melyek a Dunakanyar kiemelt üdülőkörzet, Budapest-környék üdülőkörzet, és a Ráckevei Duna üdülőkörzet.

A *Dunakanyar kiemelt üdülőkörzet* a Börzsöny, a Visegrádi- és a Pilis hegység által körülvevett 40 km-es Duna szakasz mentén terül el, amely magában foglalja a Pesti síkságot és az Ipoly völgyének egy részét is. Az 1700 km² kiterjedésű üdülőkörzet 66 települést foglal magában, melyek közül 46 tartozik Pest megyéhez (közülük 9 város), 13 Komárom-Esztergom megyéhez és 7 Nógrád megyéhez. Az üdülőkörzet 44 települése a Duna-Ipoly Nemzeti Park része. A legszebb magyar Duna-szakaszt felölelő táj legfőbb vonzerejét a természeti adottságainak változatossága, az országos jelentőségű kulturális-történelmi nevezetességei, a vízi sportolási lehetőségek, a termálvíz, a természetjáró és a téli-sport adottságok, valamint a főváros közelsége jelenti. A vízparti üdülés lehetőségeit ugyan rontja a Duna vízminősége, de a látogatók száma a csúcsidőszakban így is mintegy 200 ezer főre tehető. A körzet ma elsősorban a főváros üdülési, víkendezési és kiránduló igényeinek kielégítését szolgálja, de a fővároshoz való közelség miatt a nemzetközi kiránduló idegenforgalom is jelentős szerepet játszik.

Budapest környéke üdülőkörzetbe, a Budapest 50-60 km-es körgyűrűjén belül elhelyezkedő 93 település értendő keleti és nyugati irányban. A gyűrűt megszakítva, a Dunakanyar és a Ráckevei Duna üdülőkörzet északon és délen beékelődik. Az üdülőkörzethez a Pest megyei települések közül 13 város és 65 község tartozik, ezen kívül 5 Fejér és 10 Komárom-Esztergom megyei település alkotja. Az üdülőkörzet turisztikai sajátossága a rendkívüli táji változatosság, mivel a Dunántúli középhegységet, a Pesti síkságot és a Gödöllői dombságot egyaránt érinti. A leginkább az aktív turizmus szolgáltatásban álló térség számos kulturális érdekességet is kínál a látogatók számára, azonban elsősorban a hétvégi pihenésre alkalmas.

A *Ráckevei Duna üdülőkörzet*, mind területét, mind népességszámát tekintve a legkisebb üdülőkörzet a megyében; 20 ráckevei kistérségi település tartozik hozzá (4 város és 16 község), valamint egy Bács-Kiskun megyei település. Turisztikai értéke a Csepel-sziget mentén végighúzódó Ráckevei-Dunaágra, az üdülőkörzet területét érintő Kiskunsági Nemzeti Parkra, és számos kavicsbánya-tóra alapozódik. A terület turisztikai hasznosítása elsősorban a fővárosi lakosság üdülőövezeteként valósul meg. Turisztikai központjai: Ráckeve, Délegyháza, Apaj és Kiskunlacháza.

A Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján, Pest megye három városa (Cegléd, Dabas, Nagykőrös), és egy községe (Tápiószentmárton) üdülőkörzethez nem tartozó, üdülési-idegenforgalmi adottsággal rendelkező település. Mindezek alapján a megyében mindössze 36 azon települések száma (2 város és 34 község), melyek nem üdülöhely jellegű települések. Az üdülőterületekre egységesen jellemző folyamat, hogy azok a Budapestről induló lakossági szuburbanizációs folyamatok következtében, részben lakóövezetökké alakulnak.

16. sz. tábla

A megye kereskedelmi szálláshelyeinek adatai az üdülőkörzetekben, és az üdülési illetve nem üdülési adottságokkal rendelkező települések csoportjában (2001)

	Férőhelyek	Vendégek száma	Vendégéjszakák
Dunakanyar kiemelt üdülőkörzet	4742	122462	242710
Budapest-környék üdülőkörzet	3568	89753	213622
Ráckevei Duna üdülőkörzet	797	16371	41428
Üdülőkörzeten kívüli üdülési-idegenforgalmi adottságokkal rendelkező települések*	381	5960	9688
Egyéb, nem üdülöhely jellegű települések**	379	10186	17865

* Cegléd, Dabas, Nagykőrös, Tápiószentmárton

** Abony, Nagykáta, Galgagyörk, Inárcs, Tatárszentgyörgy, Újhartyán, Verseg

A három üdülőkörzet, az üdülési adottságokkal rendelkező települések, továbbá az egyéb nem üdülöhely jellegű települések kereskedelmi szálláshelyeinek összesítő adataiból jól látható, hogy a Dunakanyar kiemelt üdülőkörzet, és a Budapest környéki üdülőkörzet rendelkezik a legtöbb vendég- és vendégéjszaka számmal, majd őket nagyságrendekkel leszakadva követi a Ráckevei Duna üdülőkörzete. Érdekes, hogy az egyéb nem üdülöhely jellegű települések csoportja több vendég- és vendégéjszaka számmal rendelkezik, mint az üdülőkörzeten kívüli üdülési adottságokkal rendelkező települések csoportja.

Az alábbiakban turisztikai terméktípusonként adunk rövid áttekintést a megye idegenforgalmáról.

3.1. Kulturális- és örökségturizmus

A megye turizmusa szempontjából az egyik legfontosabb vonzerőt, településeinek épített öröksége jelenti. A megye földrajzi fekvéséből és történelmi szerepéből adódóan, a római birodalom korából származó kulturális emlékekkel és az ezeréves magyar államiság során létrehozott, az európai kultúrtörténet egyes korszakainak tárgyi és szellemi értékeivel egyaránt rendelkezik.

A kulturális rendezvények egyre jelentősebb szerepet játszanak a megye turisztikai kínálatában.

Pest megye közgyűjteményekben igen gazdag, a települések döntő többségében van falumúzeum vagy tájház. A legtöbb látogatót a gödöllői Királyi Kastély Múzeum (225 ezer fő), a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum (202 ezer fő), valamint a Kovács Margit Múzeum (165 ezer fő) vonzza. A kulturális örökség védelme érdekében a kulturális célú turisztikai fejlesztéseknél szükséges a Kulturális Örökségvédelmi Hivatallal történő egyeztetés.

3.2. Aktív turizmus

A megye az aktív turizmus több fajtája szempontjából – elsősorban a kerékpározás, a víziturizmus, a lovaglás, a természetjárás, és a horgászat-vadászat – jó adottságokkal rendelkezik. A lehetőségek azonban jelenleg sok helyen egyáltalán nem, vagy nem az optimális mértékben vannak kihasználva, az infrastrukturális kiépítettség hiányosságai miatt.

Víziturizmus

A megye legjellemzőbb turisztikai vonzereje a Duna.

A megye víziturizmusa elsősorban a Duna főágára, a Szentendrei-Dunára, a Soroksári Dunára, a Duna-Tisza csatornára és néhány mesterséges tóra alapozódik. A megye víziturisztikai infrastruktúrájának kiépítettsége alacsony színvonalú, hiányoznak a színvonalas kikötők, csónakházak, kempingek és pihenőhelyek, a vízi járművek kölcsönzése csak néhány helyen megoldott. A meglévő vízi telepek elsősorban egyesületi keretek között működnek, és legtöbb esetben nem kínálják szolgáltatásaikat az egyesületen kívüliek felé.

Emellett a Duna - mint nemzetközi víziút - alkalmas szállodahajó-, illetve motorcsónak- és jachtforgalom bonyolítására is. A motorcsónak- és jachtforgalmat a vízi határátlépés nehézségei, továbbá a jachtkikötők kis száma és alacsony színvonala akadályozzák. Pest megyében a hajó kikötők száma elenyésző.

Túrázás és természetjárás

A megye másik kincse a Börzsöny, a Pilis erdősége és a Budai hegység.

A megyében található az 1997-ben alapított Duna-Ipoly Nemzeti Park, amely a Duna-kanyart övező hegyeket és az Ipoly völgyének még viszonylag érintetlen szakaszát foglalja magában. 60 ezer hektáros területe kiterjed Budapestre, Komárom-Esztergom megyére, és Nógrád megyére.

Különleges érték a megyébe átnyúló Pusztta, a Kiskunsági Nemzeti Park, amelynek 48 ezer hektáros területéből 6600 hektár Pest megye déli részébe nyúlik, és négy települést érint: Kiskunlacháza, Apaj (tanösvény is található itt), Bugyi, Tatárszentgyörgy. Legészakibb része a Felső-Kiskunsági pusztta, ahol a hagyományos állattartás – régi magyar házi állatfajtákkal – ma is fontos szerepet játszik a táj arculatának megőrzésében. A megye legnagyobb szürkemarha-állománya az Apaj környéki.

A Nemzeti Parkok egyre nagyobb szerepet vállalnak területükön az ökoturizmus fejlesztésében, mert felismerték, hogy aktív közreműködésükkel jobban érvényesíthetik a természetvédelem és a terhelhetőség szempontjait, mint passzív szemlélőkként.

A nemzeti parkok mellett a Budai, a Gödöllői-dombság, az Ócsai, és a Tápió-Hajta Vidéke Tájvédelmi Körzetek, továbbá a természetvédelmi területek és értékek jelentik a megyében a természetjárás további színtereit. A börzsönyi túrázást segítik az újjáéledő erdei kisvasútak, mint pl. a Kemence-Hajagos, a Nagybörzsöny-Nagyirtáspusztta, és a Kismaros-Királyrét közötti vasútvonalak.

Lovas turizmus

Hazánkban igen komoly hagyományai vannak a lovas turizmusnak, amely önmagában komoly vonzerőt jelent, illetve alkalmas arra, hogy komplementer termékként az aktív szabadidő eltöltés lehetőségeit kiegészítse.

Pest megyében több mint harminc lovas bázis található. A szolgáltatások között megtalálható a lovas oktatás, a fogathajtásra, díjlovaglásra, díjugratásra, valamint terep- és túralovaglásra, bemutatók megtekintésére.

A megye néhány településén magas színvonalú lovasversenyeket rendeznek.

A megyében a lovasturizmus fejlesztésére jó lehetőségek vannak, egyik kitörési pont a gyógylovagoltatás megszervezése: Magyarország lehetőségei különösen jók ezen a területen, hiszen nagy hírnévvel rendelkezik az alternatív gyógypedagógia területén.

Kerékpározás

A meglévő kerékpárutak nem képeznek egybefüggő rendszert, és nem csatlakoznak a nemzetközi kerékpár-úthálózatokhoz. Ennek tulajdonítható, hogy nem épültek ki eddig kerékpározást segítő kiegészítő szolgáltatások, mint pl. a táblarendszer, a pihenőhelyek, a kerékpárkölcsonzók, a kerékpárszervizek, és a kerékpározók fogadására szakosodott vendéglátóhelyek.

Horgász- és vadászturizmus

A horgászat turizmusba való intenzívebb bekapcsolódását gátolja, hogy a horgászegyesületek által üzemeltetett tavak közvetlenül nem érdekeltek a profit maximalizálásában, a magánkezelésben álló tavak pedig nem rendelkeznek a szükséges tőkével a színvonalas szolgáltatások kiépítéséhez. A megye kis tavai mellett jó horgászati lehetőséget nyújt a Duna, a Soroksári Duna-ág, és az Ipoly, azonban ezeken a helyeken is hiányoznak a színvonalas horgászközpontok, melyek megfelelő szolgáltatásokkal sikeresen bekapcsolhatók lennének a turisztikai kínálatba.

A megye megközelítőleg 700 ezer hektár vadászterülettel rendelkezik. A hegyvidéktől az Alföldig, változó természeti környezetben, az ország valamennyi vadászható apró- és nagyvadja megtalálható. A megyében évente átlagosan 10 ezer nagyvad kerül kilövésre, melynek közel felét kül- és belföldi bérvadászok ejtik el.

Egyéb aktív szabadidőtöltés

A megye további adottságokkal rendelkezik a teniszezés, a golfozás, a sportrepülés, a nyári bobozás, és az erdei strandolás területén.

Rendezvények

A megye legjelentősebb sportrendezvénye a Hungaroringen évenként megrendezésre kerülő Forma-1 Magyar Nagydíj nemzetközi autóverseny, amelyre több mint kétszáz ezer ember látogat el évente.

3.3. Egészségturizmus

A megye turizmusának nagy fejlődési lehetőséggel rendelkező területe az egészségturizmus. A megye nemzetközi összehasonlításban is nagyszámú, bővizű, magas hőfokú termálvizet kínáló fürdővel rendelkezik, azonban az adottságok jelenleg elsősorban szezonálisan, és alacsony színvonalon vannak kihasználva. Az elmúlt években beindult fejlesztések növelik a minőségi kínálatot, bár párhuzamosságok is voltak a fejlesztésekben. A fürdőüzemeltetés jövedelmezősége kérdéses.

3.4. Falusi turizmus

A megyének csak bizonyos részei alkalmasak arra, hogy a falusi turizmus normáinak és elvárásainak megfelelő vendéglátást nyújtsanak. Erre leginkább alkalmas helyszínek az Ipolymente térsége, a Zsámbéki medence, a Galga mente, a Soroksári Dunaág, a Kiskunsági Nemzeti Park területe, a Tápió völgye, valamint Dél-Pest megye.

A meglévő adottságok mellett problémát jelent, hogy a falusi vendéglátók képzettsége, tájékozottsága, nyelvtudása, és a szolgáltatási színvonal széles szórást mutatnak, továbbá a termékszerkezet egysíkú, és ritkán lépi túl az egyszerű „szobakiadást falun”. Az azonos minőségű házak széles minőségi szórású sávba esnek, és a kínálat jelentős része nincs minősítve.

3.5. Bor- és gasztronómia turizmus

A bor – és gasztronómia a turizmus szinte valamennyi formájához kapcsolható. A turisták valamennyi csoportja számára élményt jelentenek a borhoz és étkezéshez kapcsolódó programok. A magyar konyha és borászat nemzetközi hírnevének köszönhetően önálló vonzerőként is megjelenik a megye turisztikai kínálatában. A nemzetközileg is elismert éttermek kínálatán túl számos rendezvény segíti a magyar gasztronómia iránt érdeklődő turistákat. A megye történelmi borvidékkel nem rendelkezik, területét azonban három, az Aszár-Neszmélyi, az Etyek-Budai, és a Kiskunsági borvidék érinti. A megyében több borfesztivált tartanak.

3.6. Üzleti és konferencia turizmus

A megye területén több hírneves konferencia helyszín van (pl. Gödöllőn a Királyi kastély, Ráckevén a Savoyai kastély, továbbá Budaörs (Holiday Inn) Dobogókő (Nimród, Pilis) és Visegrád (Silvanus), melyek kisebb konferenciák és szemináriumok megszervezésére alkalmasak.

A helyhez kötött objektumokon kívül a speciálisan erre a célra átépített, kétszintes, 500 fő befogadására alkalmas “Budapest” konferencia- és rendezvényhajó is alkalmas konferenciák tartására.

4. A turizmus fejlődését akadályozó tényezők

A sokszínű turisztikai kínálat és lehetőség hasznosítása Pest megyében a bemutatott statisztikai adatok tükrében nem igazán sikeres; még a turisztikai szempontból jóval fejlettebb Dunakanyar térségben sem. Az eredmények elmaradása az adottságokhoz képest több okra vezethető vissza; ezek közül kiemelkedik az **együttműködések hiánya**.

- A gazdag, összekapcsolódó turisztikai programkínálat csak a szolgáltatók együttműködésével alakítható ki. Tapasztalataink szerint a turisztikai vállalkozók alig ismerik egymást egy-egy térségben. A szomszédos térségek, települési önkormányzatok együttműködése kevés kivételtől eltekintve (pl. a Dunakanyar bal parti települései) nem jellemző, kevés a közös fejlesztés (jó pl. a Duna két partján az azonos táblák használata).

- Budapest és Pest megye turisztikai együttműködésének gyengeségét sínyli meg a megye – pedig az ország fő fogadó és küldő területének közelsége kivételes lehetőség.
- Magyarországon általában gyenge a köz- és magán szféra együttműködése. A turizmus az a terület, ahol erre nagy szükség van; hiszen a közsféra – amelynek szerepe az infrastruktúra előkészítésében nagy – alapozhatja meg a magán befektetéseket (pl. a kikötőfejlesztés, kerékpárút építés, stb.). Hasonlóképpen egy-egy térség összehangolt marketingje is tipikusan közfeladat, amely elengedhetetlen a turisták vonzásához és a magánvállalkozások sikeréhez.

A turizmus fejlődését hátráltató másik tényező, amelyet valamennyi műhelyvitán és interjú során felvetettek a szakértők és az érintettek, a megye lakosságának **tudáshiányos állapota**. Ez visszaköszön egyrészt az iskolás gyerekek osztálykirándulásokon elkövetett rongálásaiban, a kiránduló területek elszemetesedésében, a történeti, művészeti, természeti értékek fel nem ismerésében; másrészt szerepet játszik a turisztikai szolgáltatások nem megfelelő színvonalában. A vendégekkel való közvetlen kapcsolatok kialakításánál nagy szerepe van a nyitottságnak és kultúráltságnak. Gyakran hiányoznak speciális turisztikához kapcsolódó szaktudások is (pl. az egészségturizmusban gyógytornász, masszőr, lovasoktató vagy vállalkozási ismeretek, nyelvtudás, marketing-kommunikációs ismeretek, stb.).

A megyében több helyen folyik a **turizmus oktatása** (pl. a Ráckevei, Nagykőrösi, Szentendrei középiskolákban). Vannak erdei iskolák a gyerekek szenzibilizálására, a DINP megrendezi az „Erdők napját”, civil szervezetek foglalkoznak már az óvodáskorú gyerekek környezeti nevelésével is, egyes kistérségek (Ipolymente) programok megvalósításába fogtak a lakosság turizmus fogadására való felkészítése érdekében és várhatóan hamarosan a felsőfokú képzés is megindul (Nagymaroson), de mindez még kevés, elszigetelt.

Egyes önkormányzatok sokat tesznek azért, hogy a **települési identitás tudat** kialakításán vagy fejlesztésén keresztül hassanak (pl. Ráckeve, Tápíómente), máshol még nem mérték fel az ebben rejlő, turisztikai vonzerőt keltő lehetőségeket.

A turizmus fejlődését a megyében – az előbbiekkal összefüggésben – hátráltatja a **térségi intézményrendszer elmaradása** és a civil szervezetek gyengesége. A megyében alig van önkormányzati turisztikai referens. Jóllehet pozitív, hogy van hét Tourinform iroda, de más települési turisztikai információs pontok alig léteznek. A kistérség menedzseri intézmény kicsi apparátusával nem képes a turizmusfejlesztést is felvállalni. Vannak már jó példák; formálódnak kistérségi turisztikai és „multifunkciós” menedzseri irodák, létrejött nyolc turisztikai–vendégváró egyesület, a megye létrehozta Budapesten non-profit turisztikai irodáját, együttműködik a Regionális Marketing Igazgatósággal, ennek ellenére a turizmust segítő intézményrendszer még további fejlesztésre szorul.

A turizmus fejlődését a megyében nagyban hátráltatja a közlekedés megoldatlansága; a tömegközlekedés alacsony színvonala, a haránt irányú utak és Duna hidak hiánya.

Utoljára említjük – bár a felsorolás elejére kívánkozna – az önkormányzatok alulfinanszírozottságát, amely a turisztikai fejlesztéseknek is akadálya.

SWOT elemzés

Turizmus	
ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<p>Kínálat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ország bármely pontjáról jól megközelíthető, sugárirányú közlekedési kapcsolatai viszonylag jók • Vonzerőkben gazdag terület; nagyszámú építészeti és történelmi emlék, történelmi városmagok, gazdag kulturális örökség • A főváros rekreációs területe; jó adottságok az aktív szabadidő eltöltés és a rekreációs szolgáltatások területein (kb. 150.000 üdülőingatlan) • A Duna, és a Soroksári Duna-ág a vízi turizmus jó adottságokkal rendelkező helyszínei • Leányfalu-Budapest, Dunakeszi-Zebegény között kiépült kerékpárút • Nosztalgia gőzösök és a Börzsöny kisvasútjainak újraindítása; ezek révén újabb területek bevonása a turizmusba • Jelentős számú lovasbázis • A Duna, a Ráckevei Duna-ág, a bánya-, és épített tavak alkalmasak a horgászatra • Két nemzetközi minősítésű golf pálya • Termál- és gyógyvíz előfordulások, strandok egyedi környezetben • Ideális helyszínek a szemináriumi és tréning-turizmus számára • A kínálat bővülése magasabb színvonalú szolgáltatásokkal (Göd, Visegrád, Domonyvölgy) • A térség történelmére építő egyedi rendezvények (Dunakanyar Művészeti Hetek, Visegrádi Palotajátékok, Zsámbéki Szombatok, Apaji Lovanapok, Summerfest) • Egyes gazdálkodási elemek kreatív bevitele a turizmusba (pl. eperfesztivál, ribizlifesztivál) • Az idegenforgalmi képzés lehetőségeinek bővülése (Nagymaros) <p>Kereslet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jelentős napi kirándulóforgalom (főleg belföldi) • 1996-2000 között a vendégérkezések számának 20%-os, a vendégéjszakák számának 17%-os növekedése • A Budapestre látogató külföldiek nagy 	<p>Kínálat</p> <ul style="list-style-type: none"> • A Duna két partja közötti közlekedés nem megoldott; hiányoznak a folyó két oldalát összekötő hidak • Mindennapos közlekedési forgalmi dugók a fővárosban és környékén nehezítik az észak-déli átjárhatóságot • A kereskedelmi szállásférőhelyek számának minimális szintű növekedése az elmúlt években • Kevés szolgáltatás, többségük alacsony színvonalú • Szétszórt, pontszerű, egyenként kis hatókörű kínálatok túlsúlya • Északra, illetve a Duna jobb partja felé billent turizmus. • Garantált programok Visegrád és Szentendre orientáltak, hiányoznak közülük a megye más területei, és a bal parti helyszínek • Számos kulturális örökség hozzáférhetetlensége • A rekreációs szabadidő eltöltés lehetőségei nincsenek kihasználva: kerékpározás, horgászat, lovaglás, termál előfordulások • Egyedi szabadidős kínálati elemek szűk köre (pl. nyári bob) • Szezonális turisztikai kínálati struktúra • Összefüggő kerékpárút hálózat hiánya, kiegészítő szolgáltatások kis száma • A vízi szolgáltató központok csaknem kizárólag egyesületi formában működnek; ezáltal nem vagy csak kismértékben nyitnak a nagyközönség felé • Duna vízminőségének nem megfelelő szintje • Jacht kikötőhelyek kis száma és alacsony színvonala • A gabciková-bósi zsiliprendszer alkalmatlansága a jachtforgalom áteresztésére • Szállodahajó fogadására nincs alkalmas kikötőhely • A Duna felületének viszonylagos kihasználatlansága

<p>része kirándul a Dunakanyarba</p> <p>Marketing</p> <ul style="list-style-type: none"> • A Duna és Budapest nemzetközileg ismert márkánév, jó imázssal rendelkeznek • Turizmusban éledező szakmai és civil szervezetek, egyesületek • Regionális és megyei szinten létrehozott marketing szervezetek 	<ul style="list-style-type: none"> • Fürdőlétesítmények rossz állapota • Egyesületek kezelésében álló tavak köré kiépített horgászati infrastruktúra alacsony színvonalú • Gyenge éttermi ellátottság • Szálláshelyek alacsony színvonala, kis kapacitása, hiánya • Nincsenek közös fejlesztések és programok Szlovákiával • Kevés jelentős turisztikai fejlesztés a közelmúltban és a közeljövőben • A szolgáltatások színvonala gyakran nem megfelelő <p>Kereslet</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1996-2000 között, a külföldi vendégérkezések 6%-os, a külföldi vendégéjszakák 2%-os csökkenése • 2000-ben a megye kereskedelmi szálláshelyein mért átlagos tartózkodási idő 2,23 nap volt, ami az országos átlaghoz (3,1 nap) mérve alacsony. • A Közép-Magyarországi Régió vendégérkezéseinek alig több mint 10%-a, és vendégéjszakáinak 9%-a realizálódik Pest megyében. • Budapest, mint küldő térség közelsége nincs kellőképpen kihasználva <p>Marketing</p> <ul style="list-style-type: none"> • A programok késői ismertté válása, kimaradása a médiumokból • Beutaztatók hiánya • Együttműködés gyenge szintje a fő küldő piaccal (Budapest), a fővárost sok helyen versenytársnak tekintik, nem felismertek a közelségből származó előnyök • Kínálati szereplők összefogásának alacsony szintje (vállalkozások, önkormányzatok) • Kevés információs iroda (a turisták információigénye növekszik) • Elenyésző a települési önkormányzatok idegenforgalmi referenseinek száma • Az elkészült térségen belüli tervek koordinációja hiányos
--	--

LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> • A turizmus elismertsége és támogatottsága növekszik • Az országos és Európai Uniók vidék- és térségfejlesztési támogatások növekedése • Növekszik az érdeklődés a zöld környezet és az aktív tevékenységek iránt • Az egészség társadalmi felértékelődésével előtérbe kerülnek a gyógy- és egészségmegőrző szolgáltatások • A második és harmadik utazások számának növekedése • A belföldi turizmus az elmúlt években folyamatosan erősödött, és a trend várhatóan az elkövetkező években is folytatódik (Európa országaira is jellemző) • Erősödnek a társadalmi-gazdasági kapcsolatok Szlovákiával, amely közelsége miatt jó küldőpiac lehet • Nő a rövid, élményközpontú utak kereslete belföldön • A konferencia-, a kongresszusi és a szemináriumi turizmus növekvő piaci szegmens • Növekvő szállodahajó forgalom a Dunán • Az önkormányzatok forrásbővülése lehetővé teszi turisztikai infrastruktúra fejlesztési beruházások finanszírozását • Kialakulnak a köz-magán együttműködés formái 	<ul style="list-style-type: none"> • Elmaradnak a közsféra által kiépítendő, turisztikai szuprastrukturális fejlesztések • A szuburbanizációs folyamatok zavarják a kínálat minőségét (beépítés, zsúfoltság, közlekedés, alvóvárosiasodás) • Keresztirányú közlekedési kapcsolatok fejlesztésének elmaradása • A bösi zsilip jacht szempontú rendezésének elmaradása

2.5. Egészségügy

Magyarország egészségügyi fejlesztési célkitűzéseit a Johan Béla nemzeti program tartalmazza. Magyarország lakosságának egészségügyi helyzete messze elmarad a kívánalmaktól, s Pest megye lakosságának egészségügyi mutatói számos betegséget tekintve rosszabbak az országos szintnél.

Pest megye lakosságának egészségi állapotát az országos tendenciákon túl két speciális tényező befolyásolja, mindkettő összefüggésben van Pest megye központi, a fővárost körülölelő fekvésével: az egyik a speciális demográfiai, a másik az ellátási jellemzők. E két tényező hatása azonban csak árnyalja az országos képet, Pest megyére is igaz az ország egészségügyi ellátó rendszerének minden gondja.

1. Demográfiai jellemzők

Demográfiai szempontból Pest megye jóval fiatalabb mint az ország többi megyéje, köszönhetően annak, hogy a beköltözők főleg fiatalok és a családalapítás helyszínéül választják a Pest megyei településeket. A megyék között **itt a legalacsonyabb a 65 éven felüli idős emberek aránya** a lakók között és a negyedik legmagasabb a 14 éven aluli gyermekek aránya.

17. sz. tábla

A népesség kor szerinti megoszlása (%)

Év	Pest megye	Megyék összesen	Budapest
– 14	18,1	17,8	14,0
15 – 64	69,3	68,1	69,3
65-	12,6	14,2	16,7

Forrás: KSH Pest megyei évkönyve, 2000.

18. sz. tábla

Idős népesség aránya kistérség csoportonként

	60 év felettek (%)	Kistérség
1.	– 16	Budaörs (15,6)
2.	17 – 18,2	Dunakeszi (17,0), Pilisvörösvár (17,1), Szentendre (17,1), Dabas (17,2), Monor (17,3), Gödöllő (17,4), Ráckeve (17,5), Gyál (17,9), Vác (18,2)
3.	19 – 20	Nagykátai (19,0), Aszód (19,5), Cegléd (19,8)
4.	20 -	Szob (22,9)

Forrás: KSH Pest megyei évkönyve, 2000.

Az idős népesség magas aránya az egészségügyi ellátás szempontjából a szobi kistérségben igényel különös figyelmet. (E kistérségben az ellátás szervezését nehezíti az alacsony népsűrűség és a domborzati viszonyok is.) A „legfiatalabb” a budaörsi kistérség.

A megye fiatalabb korösszetétele maga után vonja a **gyermekszületek magasabb számát**. Pest megyében az 1000 lakosra jutó élve születések száma 10,6, ennél csak Borsod-Abaúj-Zemplén megye és az észak-alföldi régió megyéi értek el jobb eredményt, de más demográfiai háttérrel.

A kedvező demográfiai feltételek ellenére Pest megye lakosságának **várható élettartama** nem magasabb, hanem éppen ellenkezőleg, **alacsonyabb az országos átlagnál**, különösen a férfiak esetében.

19. sz. tábla

Születéskor várható élettartam

Térség	Férfi		Nő	
	1996	2000	1996	2000
Pest megye	64,86	66,73	74,4	75,16
Budapest	67,48	68,56	74,99	75,98
Ország összesen	66,06	67,11	74,70	75,59

A megyék rangsorában Pest megye e szempont szerint a középmezőnyben helyezkedik el, 11-dik a férfiaknál és a nőknél egyaránt.

A fejlettebb nyugat-dunántúli megyéken és Fejér megyén túl Heves, Jász-Nagykun-Solnok, Békés és Csongrád is megelőzik mindkét népességcsoportnál. A férfiak számára Budapest az ideális lakhely; itt a legmagasabb a várható élettartam az országban, a nőknél Budapest is csak a 7. helyen van.

Szembetűnő a csaknem 9 év különbség a férfiak és nők várható élettartama között. A várható élettartam az egész országban, mindkét nemnél nőtt az elmúlt 5 évben, az országos növekedést Pest megye a férfiak esetében felülmúlta, a nőknél viszont elmaradt attól.

2. Jellemző betegségek, halálokok

Az országos átlagnál rövidebb várható élettartam Pest megyében csakúgy, mint egész Magyarországon – valamint a fejlett világban – főleg a keringési rendszer betegségei és a daganatos betegségek által okozott elhalálozásnak köszönhető. Ezek idézték elő Pest megyében az összes halálozás közel 2/3-át. A harmadik helyet az emésztőrendszer betegségeiből eredő halálozások foglalták el.

Az elmúlt 10 évben a daganatos betegségek által előidézett halálozások aránya emelkedett (3,5%-kal), a keringési rendszer betegségei miatt bekövetkezett halálozásoké csökkent (2,9%-kal).

20. sz. tábla

A halálozások megoszlása főbb halálokok szerint (%)

Halálokok	Budapest	Pest megye	Budapest	Pest megye	Országos adatok
	1990		2000		1999
Daganatok	24,5	21,0	27,8	24,5	23,9
A keringési rendszer betegségei	51,7	51,6	49,6	48,7	51,2
A légzőrendszer betegségei	3,5	3,2	2,7	4,0	4,3
Az emésztőrendszer betegségei	6,8	8,0	7,5	8,6	7,2
A morbiditás és a mortalitás külső okai	7,7	9,4	6,3	7,1	7,2
Összes többi haláleset	5,8	6,8	6,1	7,1	6,1

Forrás: Közép-Magyarországi Régió egészségügyi helyzetfelmérés 2001. EM Csoport

A magyarországi rákhalandóság nemzetközi összehasonlításban igen rossz; különösen a férfiak esetében, amelyet a környezeti ártalmak, a dohányzás és egyéb életmódbeli tényezők is magyaráznak. Az emésztőrendszeri betegségek között, amelyek Pest megyében a 3. halálokot jelentik, kiemelkedő az alkoholos májbetegség miatti halál.

Fontos megemlíteni, hogy Pest megyében a csecsemőhalandóság rátája meghaladja az országos átlagot és jelentősen nagyobb az EU átlagánál.

**Csecsemőhalálozás területi adatai, 1997-1999 évek átlaga
1000 élve szülöttre jutó 1 éven aluli meghalt.**

Terület	1 éven aluli meghalt/1000 élveszülött
EU átlag	5,2
Országos átlag	9,3
Budapest	8,6
Pest megye	9,6

Forrás: *Életminőség és egészség, KSH, 2002.*

3. Egészségügyi ellátási jellemzők

Pest megyében az egészségügyi ellátási rendszer mutatói országos összehasonlításban igen rosszak, ez nem jelenti azonban azt, hogy a lakók ellátatlanok lennének, hanem hogy a megyei helyett sokan a fővárosi szolgáltatásokat választják, illetve a beutalási rendszer a fővárosi intézményekbe irányítja őket.

Mindenesetre tény, hogy a **tízezer lakosra jutó orvosok száma** Pest megyében a legalacsonyabb valamennyi megye között.

10.000 lakosra jutó orvosok száma (2000)

Pest megye	18,9
Megyék átlaga	27,7
Budapest	69,1

Forrás: *KSH Pest megyei évkönyve, 2000.*

Összesen 2165 orvos dolgozik a megyében, közülük 500-an kórházban. Ugyanakkor 92 orvosi állás betöltetlen, hasonlóképpen több mint 200 ápolói állás is üres. A fővárosi jobb kereseti lehetőségek és jobban felszerelt intézmények becsábítják a szakképzett munkaerőt.

3.1. Kórházi ellátottság

Pest megyében relatíve a legkevesebb a **kórházi ágyak száma**, 10 ezer lakosra mindössze 37 jut, míg a megyék átlaga 72, Budapesten pedig 133. A kórházi ágyak száma ennek ellenére jelentősen csökkent a megyében az elmúlt 10 év alatt, kb. 13%-kal, azaz 1990-ben még 51

ágy jutott 10 ezer főre, a mai 37-tel szemben. Ugyanakkor az ágyak kihasználtsága is csökkent.

Pest megye elsősorban a fekvőbeteg ellátás során támaszkodik a fővárosi intézményekre. Ezt egyértelműen tükrözi a megye fekvőbeteg beutalási rendje. A megye lakosságának kb. 1/3-t látják el teljes körben (valamennyi szakmában) a fővárosi kórházak.

Ennek oka az, hogy Budapest egészségügyi ellátó rendszere az elmúlt évtizedekben eleve úgy került fejlesztésre, majd 1996-tól a kórházi ágyszám csökkentésre, hogy a Főváros látja el Pest megye agglomerációs településeit.

Néhány speciális szakterületen az egész megye ellátása a fővárosban történik. Ilyen pl.: a fertőző ellátás, szívsebészet, idegsebészet.

További kapcsolatot jelent a progresszív ellátás megvalósulása, melynek során országos intézetek, egyetemi klinikák látják el a megyei kórházakból áthelyezett, magasabb szintű, speciális kezelést igénylő betegeket.

Pest megyében összesen 9 kórház működik (1 állami, 6 önkormányzati, 1 egyházi és 1 alapítványi). Örömteli, hogy egyházi (Vác) és magánintézmények (Telki) is megjelentek és bővítik a választékot.

3.2. Alapellátás

Az **egy házi orvosra jutó lakosságszám** mutatója is tükrözi a megye helyzetét; az 1490 lakos/orvos országos átlagos meghaladja Pest megye 1600-as értéke; Budapesten 1340 lakos jut egy házi orvosra. Jóllehet a házi orvosi ellátás tekintetében már kevésbé lehet a fővárost kompenzáló tényezőnek tekinteni.

Az egyes kistérségekben az alapellátást több tényező befolyásolja; a körzet nagysága, népsűrűség, domborzati viszonyok, lakosság átlagéletkora, egészségi állapota.

23. sz. tábla

Egy házi- és házi-gyermek orvosra jutó lakosok száma

Sorszám	Fő/orvos	Térség
1.	-1500	Szob (1125), Ráckeve (1483)
2.	1500-1600	Vác (1504), Cegléd (1536), Pilisvörösvár (1541), Budaörs (1545), Dunakeszi (1574)
3.	1600-1800	Szentendre (1624), Dabas (1709), Nagykáta (1716), Gyál (1729), Monor (1761)
4.	1800-	Gödöllő (1822)

A kistelepülések, alacsony népsűrűségű területeken, mint a Szobi térség, még a viszonylag kevés egy orvosra jutó lakos ellátása is gondot okoz, különösen az ügyelet biztosítása. Ugyanakkor az alacsony lakos szám következtében az orvos munkája nem rentábilis. Ahhoz, hogy a házi orvosok a térségben maradjanak, szükséges az önkormányzati támogatás.

Hasonló gondot jelent a tanyás térségek ellátása.

A városokban és a nagyobb településeken 37 központi ügyelet működik. Itt teljes körű ellátást biztosítanak. A kisebb települések egy részénél csak hétfégen és ünnepnapokon működik központi ügyelet. Hét közben – egyre több helyen – a házi orvosok adnak készenléti ügyeletet. A nehezen megközelíthető kisebb településeken összevont, illetve készenléti ügyeleti formákkal találkozunk (Pánd, Jászkarajenő, Kóka, Tápiószentmárton).

Az egy házi orvosi praxissal működő kisebb településeken gyakori, hogy a hétközi ügyeletet egy orvos látja el – ami nagy megterhelést jelent.

Előfordul, hogy a központi ügyeleteken – pl. helyettesítések esetén – nem mindig megfelelő képzettségű az ügyeletes orvos. Hiányos a dokumentáció, nem ítéltető meg az ellátás minősége. A működési feltételek – építészeti, tárgyi – is hiányosak. Az ügyeletben résztvevő gépkocsik egy része elöregedett.

Elégtelen az ügyeletek Egészségügyi Alapból történő finanszírozása, ez főleg a kisebb települések önkormányzatainak nehezíti meg a feladatát, amelyeknek ki kellene egészíteniük a központi juttatást a feladat biztonságos ellátása érdekében. A lakosság sürgősségi, ügyeleti ellátásának megfelelő szintű és biztonságos működtetése az önkormányzatok felelősségi körébe tartozik. Az ügyeletek önkormányzati finanszírozása mindenhol problematikus.

Nagyon fontos volna az egységes adatbázis megteremtése érdekében a házi orvosi informatikai hálózat megyei intézetekkel történő közvetlen kapcsolatának létrehozása, és működtetésének biztosítása, Internet hozzáférhetőség megteremtése. A számítógépes programok jelentős része modernizálásra szorul, különös tekintettel a mindenképpen beindítandó szűrés és gondozás vonatkozásában.

A házi orvosi rendelők egy részének eszközparkját az amortizálódás miatt szükséges lenne korszerűsíteni, és támogatni ebben a praxisok tulajdonosait.

3.3. *Prevenció*

Minden egészségügyi rendszer alapja a **prevenció**, ez az a terület, ahol a térségi intézmények, civil szervezetek közelségük okán hatékony munkát végezhetnek. Úgy tűnik azonban, hogy ezek a szervezetek részben még nem alakultak ki, részben a korábban meglévők (pl. szűrőállomások) visszafejlődtek az egészségügy más irányú finanszírozási politikája miatt. A prevenciónak központi kategóriává kell válnia a térségi egészségügy fejlesztésben. Különösen

fontos az alkohol és drog prevenció, a szűrések bevezetése és propagálása a lakosság körében, az élelmezési és táplálkozási ismertetek terjesztése, az iskola-egészségügyi rendszer fejlesztése.

3.4. Járóbeteg ellátás

Szakorvosi ellátás vonatkozásában a megye lakosai számára az egészségügyi ellátás minden szakterületen biztosított.

A speciális szakterületi ellátás döntő mértékben a fővárosi intézmények elégítik ki: ideg és szívsebészet, ortopédia, gyermek kardiológia, fertőző betegellátás. Továbbá jelentős részben az onkológiai, CT, MR vizsgálatokat is Budapesten végzik.

Szükséges lenne az ifjúsági és gyermek pszichiátria, addiktológiai ellátás fejlesztésére a megyében. Jelenleg az OEP által finanszírozott szakorvosi ellátás összességében kielégíti a lakossági igényeket. A szakellátások hiányosságainak egy része a magán rendelések számának emelkedésével pótlódik – ami a lakosság számára számos területen megterhelést jelent. Az a népegészségügyi programban megfogalmazott törekvés – hogy helyben biztosítsuk a lakosság számára az alapvető egészségügyi ellátásokat –teljességében nem valósul meg.

A működési feltételek vonatkozásában a következő területek problematikusak:

- az építészeti feltételek rendkívül szűkösek,
- a tárgyi feltételekkel együtt többségében erősen amortizálódtak,
- gép-műszer feltételek közül még mindig számos jelentős értékű eszköz leromlott állapotú,
- a szakdolgozók között még mindig sok a szakképzetlen. A munka melletti képzési lehetőségek – főleg az anyagiak és a létszám szűk kerete miatt – erősen korlátozottak illetve hiányoznak.

Az ellátás valamennyi szintjén gondot jelent az épületek állapota. A mozgássérültek fogadása az épületek nagy részénél nem megoldott. A szükséges és előírt felújítások csak külső támogatásból oldhatók meg.

4. Ápolási intézmények, szanatóriumok

A rendszer hiányossága – nemcsak Pest megyében – az ápoló, utógondozó intézmények kis száma. Ez különösen feltűnik Pest megyében, ahol a kórházi ellátás Budapestre épül, az ápolás azonban sem ott, sem a megyében nem biztosított.

A megyében van néhány szanatórium (Budakeszi, Törökbálint, Visegrád), amelyek az adott térségben komoly foglalkoztatók és jelentős fejlesztési potenciált rejtnek magukban. Valószínű, hogy a kiváló természeti klimatikus Pilisben vagy Börzsönyben lehetne fejleszteni ezt az egészségügyi tevékenységet, megerősítve a kialakulóban lévő munkamegosztást, amely szerint a – gyakran rendkívül költséges – kórházi kezelést Budapest látja el a megye számára, míg a megye az utógondozás, ápolás fejlesztését vállalja magára.

5. Finanszírozási kérdések

Az egészségügyi ellátási rendszert is sújtja a jelenlegi magyarországi egyedi településre alapozott finanszírozás, amelynek keretében egy-egy nagyobb település felelőssége a térség járó beteg szakrendelésének és kórháznak finanszírozása (amennyiben nem megyei kórházzal van szó). Az egészségügyi finanszírozásban is szükséges volna a térségi kiegyenlítés rendszerének bevezetése.

Egészségügy	
<p style="text-align: center;">ERŐSSÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Képzés és továbbképzési kínálat magas és könnyen utolérhető, elérhető közelségben. (Budapest) • Budapesten az összes kórházi ágy lakosságra vetített száma magas, s ez közelsége miatt jelentősen emeli a megye ellátottsági szintjét. • Budapesten és környékén az orvosok száma lakosságra vetítve magas. • Budapesten és közvetlen környékén az egészségügyi ellátás csaknem valamennyi szintje gyorsan hozzáférhető. • Az egyes háziiorvosi körzetekben viszonylag azonos a kezelt lakosság száma. 	<p style="text-align: center;">GYENGESÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • A megyében a várható élettartam alacsonyabb az országos átlagnál • Az utak mellett fokozott balesetveszély (M0) és a környezeti terhelés • Az otthonápolási szolgálatok tökeszegények, az általuk használt eszközök elavulóban vannak. • Járóbeteg szakellátás területi lefedettsége eltérő. • Az egészségügyi épületek funkcionálisan és építézetileg elavultak. • Az orvostechnikai eszközpark állaga erősen elamortizálódott. • Összehangolt informatikai rendszerek hiánya. • A megye irányító szerepe nem érvényesül (a megyei irányító apparátus nagyon kicsi) • Az agglomeráció lakosságának növekedése az egészségügyi rendszernek plusz terhelést jelent • A megye, különösen az agglomeráció lakossága a budapesti egészségügyi szolgáltatásokat veszi igénybe • A megyei egészségügyi intézmények felszereltsége, minősége általában elmarad a budapestiétől • A periférikus, ritkán lakott északi és nyugati és a tanyás térségekben az ellátás költségesebb, nehezebben üzemeltethető, színvonala alacsonyabb • A budapesti kórházi kezelésre épülő megyei utógondozási rendszer nem alakult ki • Nincsenek térségi egészségügyi programok • A prevenció intézményrendszere fejletlen • Kevés a megyei ápolási intézmény
<p style="text-align: center;">LEHETŐSÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az Európai Unióhoz történő csatlakozás forrásokat biztosít/hat az egészségügy számára. • Gazdaság növekedése bővülő forrásokat jelenthet. 	<p style="text-align: center;">VESZÉLYEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • A kapacitás szabályozás aktív kórházi ágyak csökkenésével járhat. • Az egészségügyi kormányzat és az önkormányzatok ellentétes érdeke az ellátórendszer fejlesztésében.

2.6. Oktatás, közművelődés

A megye oktatására éppúgy, mint minden más gazdasági és infrastrukturális kérdésre Budapest közelsége illetve a fővárossal való szimbiotikus együttélés nyomja rá a bélyegét. Ebből az együttélésekből, s a két térség közötti tartós (migráció) és napi (ingázás) népességmozgásból a megyére nézve előnyök és hátrányok egyaránt keletkeznek. A főváros közelsége és megyeközpontként való funkcionálása a megyék sorában különlegessé teszi Pest megyét, mely helyzet természetesen a statisztikákon is tetten érhető. E statisztikák természetesen „torzak”, vagyis nem egy „egészséges szerkezetű”, hanem egy megyeközpont nélküli megye helyzetét tükrözik, így az adatok nehezen hasonlíthatók össze más megyék adataival.

A fővárossal való együttélés mértéke és módja természetesen az oktatásra is kihat, s a következő rövid helyzetleírásban éppen ezért e kérdéskör is markánsan megjelenik. Ugyanakkor szeretnénk rámutatni arra, hogy a megye oktatását érintő problémák, a megoldásra váró kérdések nem mindegyike vezethető vissza erre a különleges helyzetre.

A következőkben három pontba sűrítve foglalkozunk a kérdéskörrel: az első kérdéskör érinti az agglomerációs helyzetet, illetve a településhálózat sajátosságaiból fakadó lehetőségeket, gondokat, a második kérdéskör az oktatásirányítás illetve az intézményfenntartás kérdéseivel foglalkozik, míg a harmadik az oktatási intézmények működését, az intézményekkel való ellátottságot érinti.

1. Demográfia, migráció, településhálózat

Az **alapfokú képzésben** a megye településhálózata viszonylag kedvező lehetőségeket teremt. A zömmel nagy és közepes nagyságú települések (a települések 63%-ának 2000 feletti népessége, s mindössze 13%-uk 1000-nél kisebb lélekszámú aprófalu) viszonylag nagy, vagyis „gazdaságos” iskolák fenntartását teszik lehetővé, a települések zömének nem kell megküzdenie a drága, illetve (színvonalasan) nehezen üzemeltethető kisiskolákból, illetve a tanulók utaztatásából fakadó gondokkal. Mindez azonban csak akkor jelentene igazi előnyt, ha a migráció a ténylegesnél sokkal kisebb mértékű lenne. Az agglomerációs települések lakosságának utóbbi tíz évben tapasztalható hirtelen növekedése az oktatásban is erősen érezteti hatását. A települések nem készültek fel erre a népességmozgásra. A felkészülést több tényező is hátráltatta:

- A településfejlesztés és az oktatásfejlesztés között nem jött létre közvetlen kapcsolat. Senki, semmi nem kényszerítette a betelepülőket, illetve az önkormányzatokat, hogy a

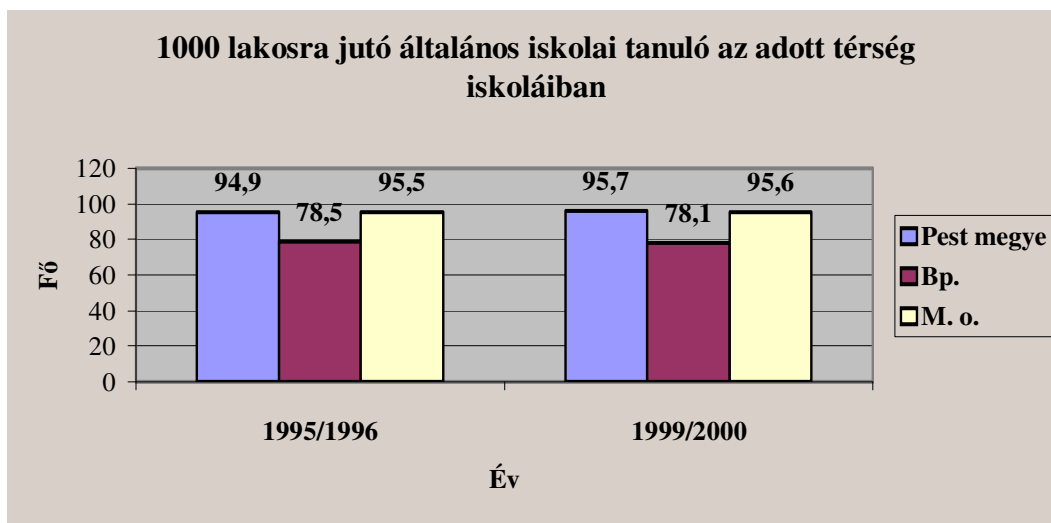
letelepedés illetve településfejlesztés költségei közé a szükséges oktatásfejlesztés kiadásait is bekalkulálják.

- Az agglomerációs fejlődés lökészerűen jelentkezett (egy-egy település esetén lökészerűbben, mint az agglomeráció esetében), ezért idő sem volt az oktatási hálózat fejlesztésére.
- A lökészerű fejlődés időszakos megterhelést jelent az iskolarendszer számára, ami egy idő után kihasználatlan kapacitásokhoz vezethet. (A folyamat összevethető a múlt század hatvanas, hetvenes éveinek fővárosi lakótelepeit érő kihívásaival.)
- A fővárosból történő nagymértékű kiáramlás mellett, jelentős a be- illetve visszavándorlás is. Ennek elemzése (milyen korosztályt, társadalmi réteget érint, hogyan befolyásolja ez az oktatási igényeket, stb.) teljes mértékben hiányzik, éppen ezért nagyon nehéz a jövőbeni (oktatási) igényeket felmérni.

A fenti tényezők miatt sok agglomerációs településen zsúfoltak az általános iskolák, fejlesztésük komoly gondot jelent az érintett települések számára. Részben ezért, s részben az iskolák (vélt, vagy valós) képzési színvonala miatt a lakosság, mindenképp a településekhez még kevésbé kötődő fővárosból kitelepült lakosság a főváros iskoláiba viszi gyerekeit.

A megye egészére vonatkozó adatok nem tükrözik az egyes településeken megnövekvő oktatási igényeket. Részben azért, mert a tanulók egy része a fővárosba jár, részben pedig azért, mert a megye fővárostól távolabbi részei nem mutatnak az agglomerációhoz hasonló népességnövekedést.

1. ábra

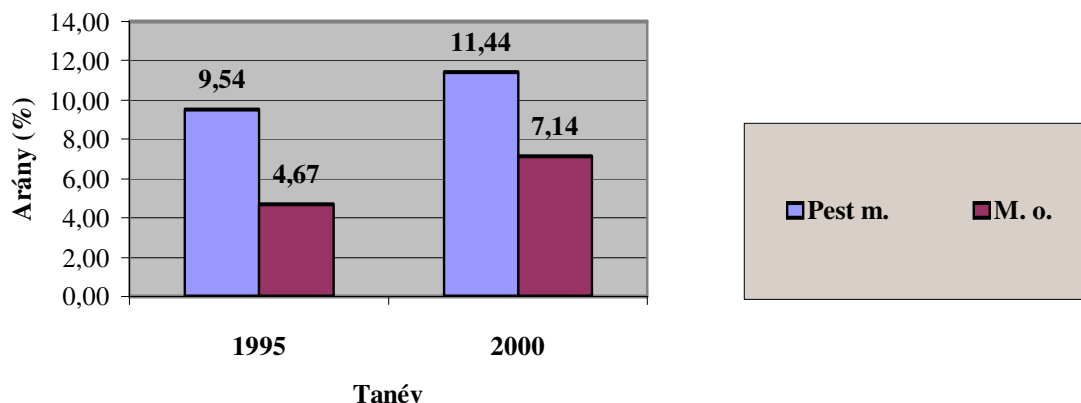
Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv, 1995. KSH Budapest, 1996.

Területi Statisztikai Évkönyv, 2000. KSH Budapest, 2001.

Elsősorban az agglomeráció nyugati térségében megfigyelhető a választékot bővítő, egyes esetekben kifejezetten különleges igényeket szolgáló magániskolák megjelenése, amelyek mellett, hogy a fővárosra is vonzerőt gyakorolnak, a helyi lakosság kis részének speciális igényeit is kielégíthetik.

2. ábra

A magániskolák aránya az általános iskolák között

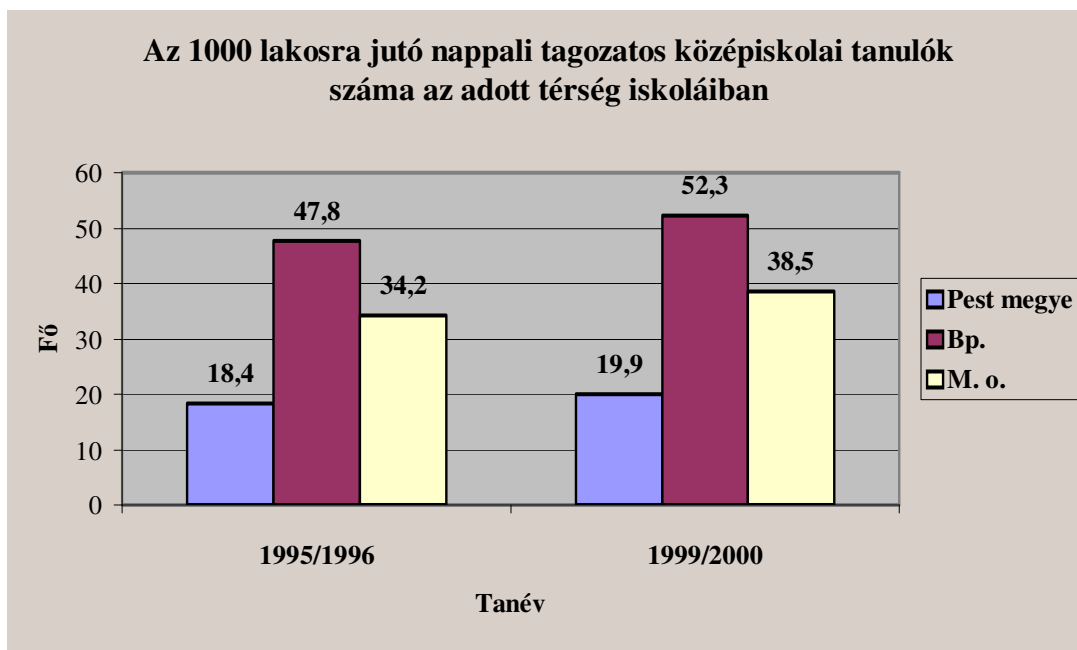

*Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv, 1995. KSH Budapest, 1996.
Területi Statisztikai Évkönyv, 2000. KSH Budapest, 2001.*

Az agglomeráció problémái mellett szólni kell a megye északi, északkeleti térségének aprófalvas településhálózatából fakadó gondjairól is. Ezekben elsősorban az önkormányzatok gyenge gazdasági helyzete okoz nehézséget az iskolahálózat-fejlesztés számára. A megye délkeleti térségében a lakosság összetételének változása, a kvalifikáltabb rétegek el-, s a kvalifikálatlanabbak beköltözéséből fakadó gondokra (a korábbiaktól eltérő, illetve a differenciált oktatás igénye, s az ezzel szembe állítható forráshiány) hívjuk fel a figyelmet.

A **középfokú képzésre** a főváros közelsége lényegesen nagyobb hatást gyakorol, mint az alapfokú oktatásban. A középiskolás tanulók 40%-a a fővárosban talál megfelelő iskolát a maga számára. Ez azt eredményezi, hogy a megyében tanuló középiskolások lakosságra vetített száma alig több mint feleannyi, mint az országos adat, s kevesebb, mint a fővárosi 40%-a.

3. ábra

Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv, 1995. KSH Budapest, 1996.

Területi Statisztikai Évkönyv, 2000. KSH Budapest, 2001.

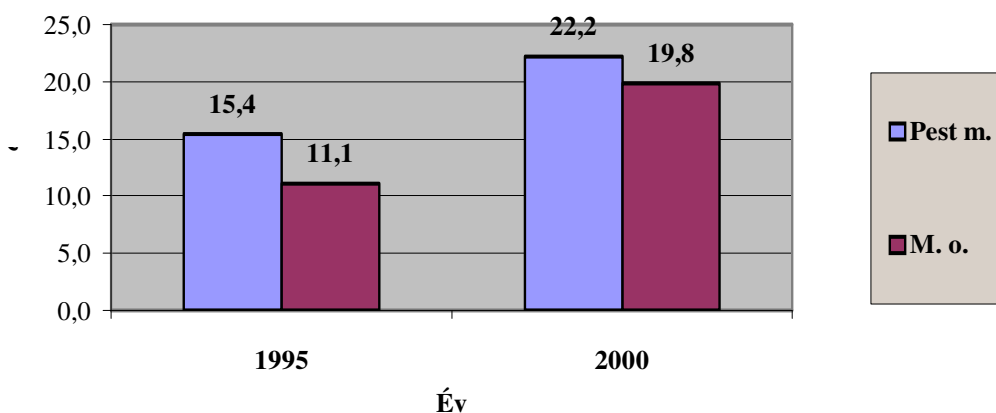
Ezt a jelenséget egyszerre értékelhetjük pozitív, illetve negatív tényként. Pozitív abban az értelemben, hogy a megye lakossága képzési irányban és színvonalban hatalmas választékot láthat maga előtt. Hátrányként viszont (kisebb részben) az ebből fakadó utazási szükségletet említhetjük, valamint (sokkal inkább) azt, hogy a megye középfokú intézményei számára (leszámítva néhány, a fővárostól távolabb lévő település iskoláit, valamint egy-két helyi önkormányzat és iskolavezetés különleges erőfeszítéseként színvonalassá fejlesztett intézményt) a kevésbé jó tanulók maradnak, akikkel az iskolák csak kevésbé jó eredményeket tudnak felmutatni. A pozitív kivételek viszont azt jelzik, hogy a főváros elszívó hatása csökkenthető, s a megye intézményeinek nem szükségszerű a másodvonalban maradniuk. A főváros környéki települések nagyságuk illetve a lakosságuk összetétele révén képesek lehetnek színvonalas, a helyi társadalmi elit igényeit is kielégítő, sőt akár a főváros peremkerületeire is vonzerőt gyakorló intézményeket létrehozni.

A megye északi, déli és keleti térségében néhány város már most is decentrumként, többek között oktatási decentrumként működik, elsősorban a fővárostól távolabb élő lakosság igényeit kielégítve.

A magániskolák száma középfokon is magasabb, mint az országos átlag, de a különbség kisebb, mint az alapfokú oktatási intézmények közt.

4. ábra

Magániskolák aránya a középiskolák között

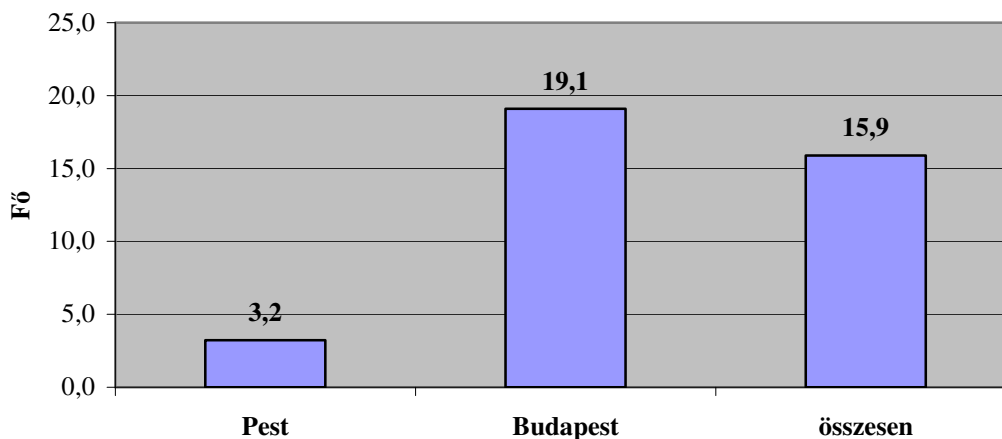

*Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv, 1995. KSH Budapest, 1996.
Területi Statisztikai Évkönyv, 2000. KSH Budapest, 2001.*

Az **iskolarendszeren kívüli képzésben** a megye alapvetően a főváros képző szervezeteire szorul, de ez önmagában még nem érinti a képzési kínálatot, mivel a képző szervezetek székhelye és a tanfolyamok helyszíne nem feltétlenül esik egybe. A megyei székhelyű szervezetek alacsony száma ugyanakkor arra utal, hogy a megye városai a fővároshoz képest csak kis vevőkörrel rendelkező piacot tudnak biztosítani ezek számára, s mint az alábbi grafikonból kitűnik, ez a képzések helyszínére is hatással van. Ennek tulajdonítható, hogy a megyében tartandó iskolarendszeren kívüli képzésben – a lakosság számához viszonyítva – nagyon kevesen vesznek részt. A lakosság aktivitása ennél nagyobb, de nem éri el az országos átlagot.

5. ábra

**Az adott térség iskolarendszeren kívüli képzésein résztvevő
hallgatók 1000 lakosra jutó száma**

Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv, 1995. KSH Budapest, 1996.

Területi Statisztikai Évkönyv, 2000. KSH Budapest, 2001.

A főváros elsősorban a **felsőfokú képzésben** nyújt előnyöket a megye lakosai számára. Olyan választékot biztosít elérhető távolságban, amely egyedülálló az országban. Ezzel párhuzamosan lehetővé teszi a megyében működő – régebbi, vagy az utóbbi évtizedben megalakult – felsőoktatási intézmények fejlődését is, oktatókat és hallgatókat biztosítva ezek számára.

A komparatív előnyök kihasználása ugyanakkor teljes mértékben elmarad a középfokú szakképzés és a felsőoktatás mezsgyéjén elhelyezkedő **akkreditált iskolarendszerű felső fokú szakképzés** területén. Ez az országos mértékben rohamosan terjedő képzési forma a megyében jószerivel ismeretlen.

2. Oktatásirányítás, intézményfenntartás

Az **alapfokú képzés** irányítása a megye nagy részében megoldott. Gondok elsősorban a keleti és az északi térség kisebb falvaiban jelentkeznek, amelyekben a fenntartó önkormányzatok nem tudnak az oktatásügyben jártas, megfelelő képzettséggel rendelkező szakembert foglalkoztatni. Az általános iskolák és fenntartóik (helyi önkormányzatok) közötti alkalmankénti konfliktusok részben erre vezethetők vissza. Történt már kezdeményezés ilyen szakemberek társulásban történő foglalkoztatására, de ez a rendszer még nem kiforrott.

A kisebb települések számára komoly gondot jelent, hogy nem rendelkeznek a szükséges önerővel az oktatási célú fejlesztésekre benyújtott pályázatokhoz, s adott esetben a pályázatokat megtervező, megfogalmazó szakemberek sem állnak a rendelkezésükre.

A **középfokú oktatás** irányításának anomáliái nem megyespecifikusak, azok az ország egészében jelentkeznek, de itt – elsősorban az utóbbi évtizedekben felduzzadt lakosságú agglomerációs települések kapcsán – élesebben ütköznek ki. A megye városainak jelentős része fontosnak tartja, hogy – a helyi igényeket kielégítendő – saját középfokú intézményt tartson fenn. A hagyományos iskolavárosokban az ezzel kapcsolatos anyagi áldozatok természetesnek tűnnek, de az agglomerációs övezet kisvárosaiban, amelyek az utóbbi években a településük lakosságát szolgáló (színvonalas) középiskolákat igyekeznek fenntartani, nagy megterhelést jelentenek a fenntartó számára. Éppen ezért itt fokozottan jelenik meg az az elvárás, hogy az iskolát igénybe vevő szomszédos települések is vegyék ki a részüket a fenntartásból. Ez az igény az iskolák és a fenntartó önkormányzatok közötti konfliktushoz vezetnek: az előbbieket a színvonalas oktatás érdekében a legjobb tanulók felvételére törekednek, az utóbbiak pedig a *helyi* igények mind teljesebb kielégítésére, ami a tanulók egy részét diszkriminatív módon érinti, illetve ellentétes a fővárost ellensúlyozni szándékozó erős iskolacentrumok kialakítását célzó megyei törekvésekkel. Ebben a konfliktusban hiányzik egy hatékony érdekegyeztető fórum.

A megyei vezetés, bár a megfogalmazott tervekben szükségesnek látná a középfokú intézményhálózat bővítését (ill. férőhelybővítését), megfelelő források híján éppen a leépítésben érdekelt. Részben ennek tulajdonítható, hogy a középfokú iskolákat (még) működtető helyi önkormányzatok, ha tehetik, nem adják megyei kézbe (esetleg visszaveszik) intézményeiket, ami megnehezíti a racionális, de korszerű képzési kínálat kialakítását (a középfokú és az akkreditált felső fokú szakképzésben egyaránt). Ezt csak a célok és a pénzügyi eszközrendszer összehangolásával lehet feloldani, s csak akkor, ha létrejön egy megfelelő legitimitással és eszköztárral rendelkező megyei oktatási vezetés, amely képes lehet egy közös, a megye települései számára elfogadható oktatásfejlesztési koncepció megvalósítására. A középfokú képzésben szerepet vállaló helyi önkormányzatok tevékenységének összehangolásával – különösen a szakképzésben – megszűnhet az intézményrendszer szétagoltsága, a fölöslegesen párhuzamos képzési kínálat, ami a színvonalra is jótékony hatással lehet.

A szakképző intézmények mennyiségileg kielégítik a tanulói igényeket, de a rendszer – mint általában az országban – nem igazán rugalmas, nehezen tájékozódik a gazdaság igényeiről, nehezen alkalmazkodik ahhoz. A szakképző iskolák nem képesek bekapcsolódni a támogatott munkaerő-piaci képzésbe, ami kihasználatlan kapacitásokat jelent, illetve megnehezíti a tanulók számára vonzó képzési centrumok kialakítását.

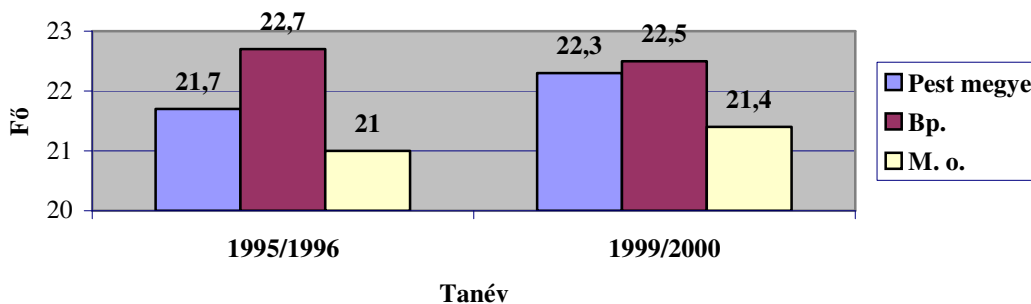
A **nevelési tanácsadás** és a **gyógypedagógiai ellátás** alapvető gondokkal küzd. Hiányzik az együttműködés a megyei vezetés és a helyi önkormányzatok közt. Az erre a területre fordított pénzügyi források oly csekélyek (az igényekhez képest), hogy még az állami források teljes kiaknázására sem nyújtanak lehetőséget.

3. Intézményi működés, ellátottság

Az **alapfokú képzésben** az agglomeráció egyes településeinek férőhely szűke említhető a legfőbb problémaként. A megye nagy részében ez nem jelent gondot, de egyes településeken igen. Ezen túlmenően említést kell tenni a (statisztikailag nem kimutatható) differenciált oktatás iránti szükségletéről. Az ezzel kapcsolatos igények nagyon összetettek – hogy csak a legmarkánsabb igényekről tegyünk említést: egyes településeken elit jellegű elvárások fogalmazódnak meg, máshol a felzárkóztatásra, magatartási, gyógypedagógiai problémák kezelésére lenne inkább szükség, megint máshol a lakosság vegyes összetétele miatt jelennek meg egy-egy településen belül az eltérő rétegigények. A megoldással kapcsolatos terhek egy része az érintett lakosságra, vagy az önkormányzatokra hárítható, máshol azonban központi beavatkozás látszik szükségesnek, elkerülendő egyes települések leszakadását.

6. ábra

Az egy osztályteremre jutó általános iskolai tanulók száma

*Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv, 1995. KSH Budapest, 1996.
Területi Statisztikai Évkönyv, 2000. KSH Budapest, 2001.*

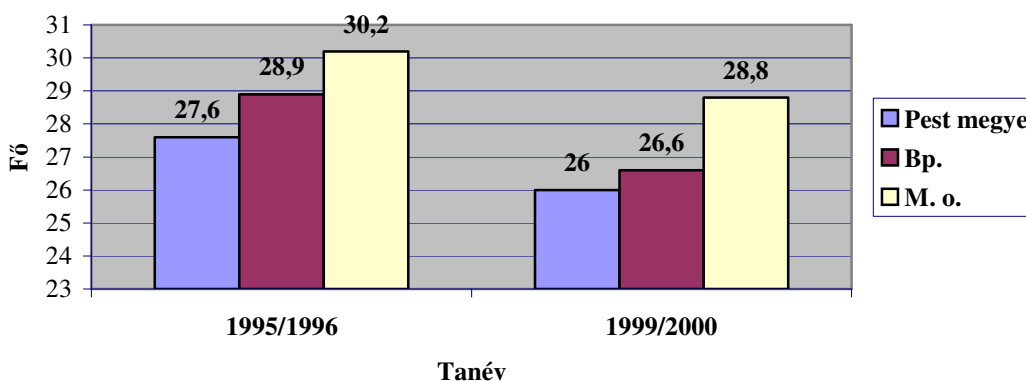
Egyenetlen az általános iskolai oktatás kínálata, színvonala. Több esetben a nagyobb települések iskolái ellehetetlenítik a kisebb településeket, ez utóbbiak anyagi helyzete nem teszi lehetővé az érdemi előrelépést.

Az iskolák eszközfelszereltsége sok esetben hiányos, a hiányok pótlása a szűkös helyi és megyei források miatt a jogszabályban előírt határidőig sok esetben nem teljesíthető.

A **középfokú képzés** mennyiségi kínálata jó, többletigények kielégítésére is alkalmas, de csak kevés intézmény képes felvenni a versenyt a fővárosiakkal. A megye délkeleti térségében és a szomszédos megyékben található iskolák közötti együttműködés bizonyítja, hogy a megyehatárok átlépésével megvalósíthatók racionális, az oktatás színvonalára és/vagy a költségeire jótékonyan ható megoldások.

7. ábra

Az egy osztályteremre jutó középiskolai tanulók száma

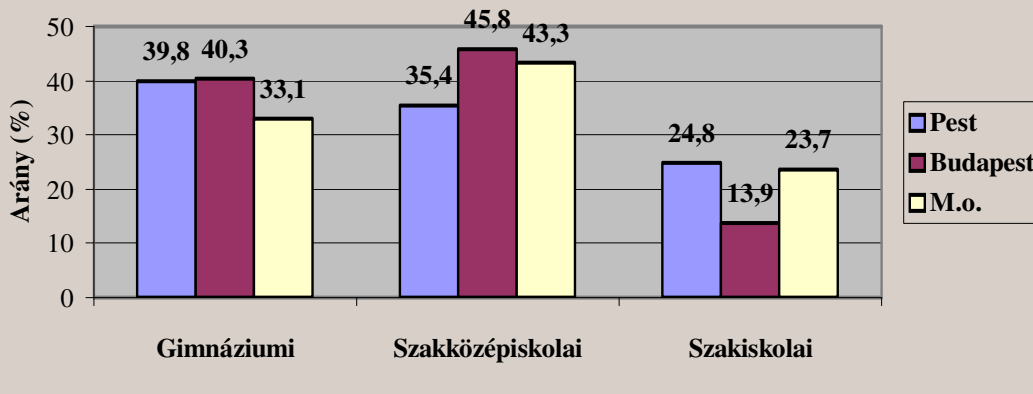

*Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv, 1995. KSH Budapest, 1996.
Területi Statisztikai Évkönyv, 2000. KSH Budapest, 2001.*

A megye középfokú intézményeiben tanulók iskolatípusonkénti összetétele azt jelzi, hogy a megye elsősorban a megfelelő *szakközépfiskolai* kínálat megteremtésével adós.

8. ábra

A nappali tagozatos tanulók megoszlása a képzés típusa szerint 2001/2002

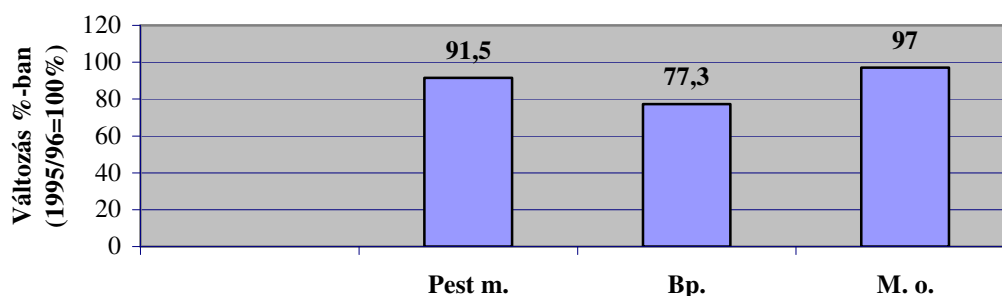

*Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv, 1995. KSH Budapest, 1996.
Területi Statisztikai Évkönyv, 2000. KSH Budapest, 2001.*

A két szakképző intézménytípus fővárosi és Pest megyei eltérő aránya azt mutatja, hogy a megye számára nem igazán előnyös szerepmegosztás jött létre az utóbbi években. A főváros oktatása egyre inkább a szakközépiskolai képzést preferálta, a megye számára pedig maradt az alacsonyabb presztízsű szakiskolai képzés.

9. ábra

Az osztálytermek számának változása a szakmunkásképzésben 1995/96-1999/2000

Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv, 1995. KSH Budapest, 1996.

Területi Statisztikai Évkönyv, 2000. KSH Budapest, 2001.

A szakképzés megyei intézményeiben megkezdődött a profiltisztítás, ami az intézmények megerősödéséhez vezetett. További gátja, hogy a szakképző intézmények egy része továbbra is helyi fenntartásban működik, s ezek az iskolák (illetve fenntartóik) nem folytatnak egymással, illetve a megyei iskolákkal (a megyével, mint fenntartóval) hatékony párbeszédet. E helyzet meghaladása képezheti a megye és a főváros oktatásirányása közötti együttműködés jövőbeni alapját.

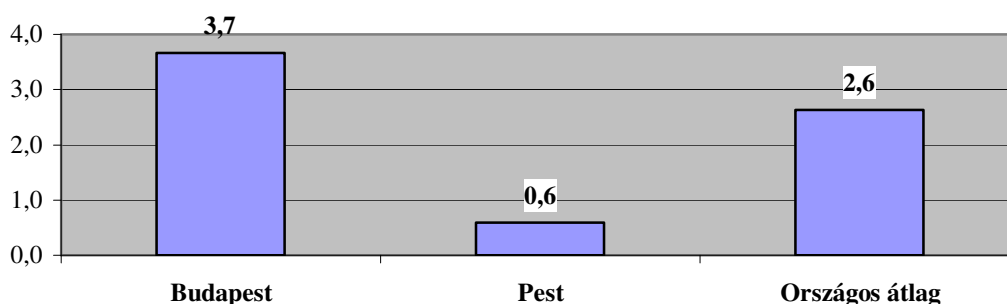
A nevelési tanácsadásban, a **gyógypedagógiai** esetek diagnosztizálásában csírájában megjelentek új, sokat ígérő megoldások, de ezek egyelőre kísérleti stádiumban vannak. A nevelési tanácsadás rendszere még hiányos, a fogyatékosok (főként az enyhe értelmi fogyatékosok) problémáinak diagnosztizálása, illetve ellátásuk nem megoldott. Az ezen a területen dolgozó szakemberek túlterheltek. Az általános iskolák mellett szervezett oktatás infrastrukturális körülményei rosszak, hiányoznak a megfelelően képzett szakemberek. A tanulók integrált oktatása sok esetben nem szakszerű.

Általában kevésbé ismert, hogy a felsőfokú képzésben a megye kiemelkedő szerepet tölt be, legalábbis a statisztika szerint¹. A 19 megye közül Pest megye intézményeiben tanul a legtöbb diák, ami még akkor is figyelemreméltó adat, ha tudjuk, hogy egyes intézmények hallgatóinak egy része valójában a fővárosban tanul.

Az akkreditált iskolarendszerű képzés ugyanakkor szinte teljesen ismeretlen a megyében, alig néhány intézmény néhány képzése jelent kivételt. A megye lemaradása nem csak a fővároshoz képest, de az országos átlaghoz képest is óriási.

10. ábra

A 100 ezer főre jutó akkreditált iskolarendszerű szakképzés keretében indított szakok száma

Forrás: www.om.hu/szakkepzes

4. Közművelődés

A **közművelődési** statisztikák feldolgozása az alábbi helyzetre enged következtetni:

Pest megyében szinte minden településen biztosított a közösségi szintér. Ahol nincs közművelődési intézmény, ott a könyvtár (Márianosztra, Pilisszántó, Pusztavacs, Solymár), az oktatási intézmény, (Újszilvás, Vámosmikola, Vácduka) vagy az önkormányzat (Csörög, Csövár, Domony), esetleg a településen aktív civil szervezet (Budajenő, Valkó) végzi a közművelődési munkát.

A művelődési ház épülete jelentősen megosztott. Itt kapnak helyet a kulturális intézmények, pl. a könyvtár (92 esetben). Az Általános Művelődési Központok (AMK) a közművelődési, közoktatási, közgyűjteményi és sport (18 esetben) tevékenységeket egyaránt magukba foglalják.

¹ A 2001/2002-es tanévben a fővárosi központú egyetemeken és főiskolákon 141.507, a Pest megyeiekben 27.120 hallgató tanult. Pest megyét Baranya (27.120 hallgató), Csongrád (26.733) és Hajdú-Bihar (24.796) követte.

A megye 19 településén működtetnek mozit, amelyek közül tíz városban található. Sok településen lelhető fel helytörténeti múzeum, kiállító terem. A hatvankettőből huszonhárom városban található. Helyi TV és/vagy rádióstúdióval 9 település rendelkezik, amiből csak kettő város. Turisztikai létesítmény öt településen található, ebből Dömsöd tizenhatot tudhat magáénak. Információs irodája 9 településnek van. Telematikai szolgáltatórészlegek (teleházak) megyszerte 13 helyen fordulnak elő. Alkotóházzal találkozunk Dunakeszin, Szigetszentmiklóson és Vecsésen. Szabadtéri színpad Budakeszin, Délegyházán, Gombán, Gyömrőn, Kemencén, Kunlacházán, Örkényben, Péterin, Ráckeven, Szentendrén, Szigethalmon, Szigetszentmártonban, Szobon, Sződligeten, Tatárszentgyörgyön, Tápióbicskén, Tápiószentmártonban, Vecsésen található, ifjúsági ház Csemrőn, Káván, Nagykőrösön.

A megye művelődési házaiban csaknem mindenhol működik nyugdíjas klub (93 helyen), s számos civil szervezet helyezte irodáját a közművelődési intézményekbe (291).

Oktatás	
ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<p>Demográfia, migráció, településhálózat</p> <ul style="list-style-type: none"> • A lakosság korösszetétele valamint a fővárosból kiköltözők hosszú időre szinten tartja az iskoláskorúak számát, biztosítva az intézmények további működését. • A településszerkezet lehetővé teszi, hogy az alapfokú képzés a megye nagy részében helyben valósuljon meg. • Az agglomerációs övezet nagy települései lehetőséget nyújtanak a középfokú képzésre, kielégítve ezzel a helyi igényeket, s felfogva a fővárosba áramló tanulók egy részét. • Egyes főváros körüli települések népesség-összetétele kedvező, igényeik segíthetik a színvonalas képzést nyújtó iskolák kialakulását • A megye északi és keleti térségében néhány város alkalmas nagyobb térséget is ellátó szerepkörre a középfokú oktatásban. <p>Oktatásirányítás, intézményfenntartás</p> <ul style="list-style-type: none"> • A megye városainak jelentős része fontosnak tartja, hogy a helyi igényeket kielégítendő saját középfokú intézményt tartson fenn. • Törekvések tapasztalhatók a kistépülések közös intézményfenntartására (társulások), irányítására (közös oktatási referens). <p>Közművelődés</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minden településen van közművelődési intézmény vagy közösségi színtér. 	<p>Demográfia, migráció, településhálózat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az agglomeráció máig tartó, egy-egy településen sok esetben lökészerűen jelentkező népességnövekedése nagy terhet zúdít az alapfokú oktatásra. Hiányzik olyan mechanizmus, amely figyelembe venné a településfejlesztés oktatást érintő következményeit. • A fővárosból az agglomerációba irányuló migráció mellett évek óta jelentős az ellenkező irányuló népességmozgás is. E folyamat okai és az oktatást érintő hatása teljesen feltérképezetlen. • A megye déli és keleti térségének egyes településein a migráció a lakosság iskolai végzettség szerinti összetételét kedvezőtlenül érinti. Az egyéni igények és a települési érdekek egyaránt differenciált képzést igényelnek, amelynek költségeit a települések nehezen tudják előteremteni. <p>Oktatásirányítás, intézményfenntartás</p> <ul style="list-style-type: none"> • A kisebb települések nem rendelkeznek a szükséges önerővel a fejlesztés érdekében benyújtott pályázatokhoz • A kistépülések oktatásirányítása jelentős részben megfelelő szakember nélkül történik. Az általános iskolák és a fenntartóik (helyi önkormányzatok) közötti alkalmankénti konfliktusok részben erre vezethetők vissza. • A nevelési tanácsadás és a gyógypedagógiai ellátás alapvető gondokkal küzd. Hiányzik az együttműködés a megyei vezetés és a helyi önkormányzatok közt. • Nem megoldott helyi kézben lévő, de több település igényeit ellátó iskolák fenntartását érintő teherviselés, ami egyes esetben a tanulók egy részét diszkriminatív módon érinti, illetve ellentétes a fővárost ellensúlyozni szándékozó erős iskolacentrumok kialakítására való megyei törekvésekkel. • A megyei vezetés, bár szükségesnek látná a középfokú intézményhálózat bővítését (ill.

<p>Intézményi működés, ellátottság</p> <ul style="list-style-type: none"> • A főváros sok oktatási gondot megold a megye helyett, különösen középfokon, de részben az alapfokú képzésben is. • A megye délkeleti térségében és a szomszédos megyékben található iskolák közötti együttműködés bizonyítja, hogy a racionális megoldások a megyehatárok átlépésével is megvalósíthatók. • Az alapfokú képzésben megjelentek a rétegintézmények is (az agglomeráció egy részében), bővítve a helyiek számára is a kínálatot. • A megye néhány középiskolája már képes felvenni a versenyt a fővárosi iskolákkal. Az iskolák egy része a fővárosból is beiskoláz tanulókat. • A szakképzés megyei intézményeiben megkezdődött a profiltisztítás, ami az intézmények megerősödéséhez vezetett. • A nevelési tanácsadásban, a gyógypedagógiai esetek diagnosztizálásában csírájában 	<p>férőhelybővítését), megfelelő források híján éppen a leépítésben érdekelt. Részben ennek tulajdonítható, hogy az iskolát még fenntartó helyi önkormányzatok, ha tehetik, nem adják megyei kézbe intézményeiket, ami megnehezíti a racionális, de korszerű képzési kínálat kialakítását (a középfokú és az akkreditált felső fokú szakképzésben egyaránt)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hiányzik egy megfelelő legitimitással és eszköztárral rendelkező megyei vezetés, amely képes lenne egy megyei oktatásfejlesztési koncepció megvalósítására, ezért a középfokú képzésben szerepet vállaló helyi önkormányzatok tevékenysége nincs összehangolva, ami – különösen a szakképzésben – az intézményrendszer széttagoltságához, párhuzamos képzési kínálatához vezet. • Gyenge a szakképzés és a gazdaság kapcsolata, a szakképzés nehezen tájékozódik a gazdaság igényeiről, nehezen alkalmazkodik ahhoz. • A szakképző iskolák nem képesek bekapcsolódni a támogatott munkaerő-piaci képzésbe, ami kihasználatlan kapacitásokat jelent, illetve megnehezíti a tanulók számára vonzó képzési centrumok kialakítását. <p>Intézményi működés, ellátottság</p> <ul style="list-style-type: none"> • Egyenetlen az általános iskolai oktatás kínálata, színvonala. A nagyobb települések iskolái ellehetetlenítik a kisebb települések iskoláit. • Az oktatási kínálat alapfokon nem elég differenciált. A meglévő rétegintézmények sok esetben nem helyi (hanem különleges, akár a főváros lakosait érintő) igényeket elégítenek ki. Az intézményen belül a helyi igényekhez igazodó felzárkóztatás illetve tehetséggondozás nem megoldott. • Az iskolák eszközfelszereltsége hiányos, a hiányok pótlása nem lehetséges a jogszabályban előírt határidőig a szűkös helyi és megyei források miatt. • A nevelési tanácsadás rendszere hiányos, a fogyatékosok (főként az enyhe értelmi fogyatékosok) problémáinak diagnosztizálása, illetve ellátásuk nem megoldott. A diagnosztizálás fogyatékosága miatt az állami fejkvóta sem jut el teljes mértékben a fogyatékos tanulókkal integráltan foglalkozó intézményekhez. Az ezen a területen dolgozó
--	--

<p>megjelentek új, sokat ígérő megoldások.</p>	<p>szakemberek túlterheltek. Az általános iskolák mellett szervezett oktatás infrastrukturális körülményei rosszak, hiányoznak a megfelelően képzett szakemberek. A tanulók integrált oktatása sok esetben nem szakszerű.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A középfokú képzésben jelentős a főváros „agyelszívása”: a középiskolás tanulók 40%-a fővárosban tanul, a tanárok is a főváros irányába mozdulnak a magasabb jövedelmek miatt. A megye középfokú intézményeinek gyenge teljesítménye (felsőfokú továbbtanulás, nyelvvizsga) összefüggésbe hozható főváros jobb képességű tanulóira gyakorolt elszívó hatásával. • A megye középiskoláinak mutatói (továbbtanulási arány, nyelvtudás) rosszak. Nem dönthető el, hogy ezért mennyiben felelős a tanulói összetétel, illetve az iskolák tevékenysége. • Az agglomerációs települések intenzív növekedése iránti rövid távú helyi érdek háttérbe szorítja a növekedés problémáinak felismerését. • A megyei vezetésnek nem sikerül összehangolni a települési érdekeket, s az oktatási intézményrendszer töredezettsége fennmarad, kihasználatlanul hagyva az együttműködésből fakadó lehetőségeket. • A megye nem rendelkezik elég erőforrással ahhoz, hogy a saját feladatait megoldja. Ennek következménye a gyógypedagógiai ellátásra, a szakképzésre. • A megye szakképző intézményei nem tudnak alkalmazkodni az iskolarendszeren kívüli képzés szervezeti, oktatási, pénzügyi logikájához, ezzel pénzügyi forrásoktól és a gazdasággal való intenzív kapcsolattól esnek el. <p>Közművelődés</p> <ul style="list-style-type: none"> • A közművelődési intézmények infrastrukturális ellátottsága gyenge. • Megoldatlan az intézmények pénzügyi fenntarthatósága.
<p>LEHETŐSÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • A gazdasági fejlődés eléri a megye keleti térségét is, javítva a lakosság, az önkormányzatok és a szakképző intézmények jövedelmi helyzetét. • Európai Unió pénzei közvetlen illetve közvetett áramlása az oktatási szektorba. 	<p>VESZÉLYEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • A gazdasági fejlődés nem érint minden térséget, a korszerűtlen infrastruktúrájú, nem megfelelően képzett lakosságú térségek leszakadnak. Ennek következményei az oktatás fejlődésére. • Az EU támogatások felhasználásának intézményrendszere nem működik.

<ul style="list-style-type: none"> • Kormányzati szándék az SZJA elosztás módosítására. • Központi akarat a hátrányos helyzetűek támogatására, ennek lehetséges hatása képzésre • A pályázatokhoz szükséges helyi önrész hiányának kormányzati felismerése. • Az agglomeráció további erőteljes bővülése buktatóinak helyi és megyei szintű felismerése • A népességvándorlás veszélyének felismerése a fővárosban. • Infrastrukturális beruházások következtében a megye települései közötti kapcsolatok bővülésének lehetősége • A fenntartók közötti oktatási célú együttműködés jogszabályi feltételei adottak • Az EU-s jogszabályok átvétele és alkalmazása elősegítheti a nemzeti kultúra megújulását. 	<ul style="list-style-type: none"> • Az oktatás gyenge alkupozíciója következtében nem részesül közvetett módon az Uniós forrásokból (a máshol felszabaduló pénzforrásokból). • A központi költségvetés csak átrendezi az önkormányzati forrásokat, de nem növeli • A főváros nem csökkenti a középiskolai férőhelyek számát, ezért a megyei intézmények egy része ellehetetlenül. • Társadalmi szinten leértékelődik a kultúra
---	---

2.7. Szociális és foglalkoztatási helyzet

A gazdasági helyzetkép azt mutatja, hogy ez a megye, mely gazdasági erejét, fejlődési lehetőségeit tekintve a magyar megyék közötti „versenyben” sokáig a lemaradók között volt, mára **az ország egyik legdinamikusabban fejlődő térségévé** vált. E helyzet szociális vetületeit vizsgálja az alábbi fejezet a megye feladatai és fejlesztési lehetőségei tükrében. A foglalkoztatás kérdése szorosan kapcsolódik az általános gazdasági helyzetképhez is, azonban a szociális ellátás, jóléti helyzet megértése szempontjából célszerű néhány, a megyei munkaerőpiacon tapasztalható ellentmondásnak a szociális kérdésekhez kapcsolódó kiemelése.

1. Helyzetkép

Kutatásunkkal és a programozással párhuzamosan **készül a megyei szociális stratégia**, melynek célja a megye szociális helyzetének feltárása, a problémák azonosítása, az intézményrendszer felmérése. E munka eredményeit még nem tudtuk beépíteni munkánkba, így, bár részletekre kiterjedő empirikus vizsgálatok sorozatát nem tudtuk felvállalni - ezt fogja elvégezni a szociális stratégián dolgozó munkacsoport –, megvizsgáltuk a megye feladatrendszerére szempontjából legfontosabb szociális típusú problémákat, illetve a megyei feladatellátás jelenlegi helyzetét.

A megye egyik **alap feladata** a megyében élő, **szociálisan rászorultak helyzetének javítása**, a problémák megoldása intézményi keretek között történő ellátással vagy egyéb formában megvalósuló szolgáltatások biztosításával. A megyének középszintű **szakmai koordinációval** kell a területén működő, elsősorban a megyei és a települési önkormányzati intézmények közötti összhangot, együttműködést elősegíteni.

A megyében a szociálisan rászorulókról rendszerbe foglalva viszonylag kevés adat áll rendelkezésre, a **szociális támogatásra, ellátásra szorultak számáról nem rendelkezünk pontos adatokkal**. A központilag előírt megyei, illetve települési szociális szolgáltatástervezési koncepciók összeállítása idén, illetve jövő évben fog folyni, megalapozásukat a szociális stratégia helyzetelemzése és a megyei szociális térkép fogja jelenteni.

A megye lakosságának és intézményrendszerének helyzetét vizsgálva az általános stratégiaépítő munka céljából a fent említett dokumentumok elkészültét megelőzően a következő megállapításokat lehet tenni:

- **Pest megye viszonylag fiatal megye:** 1 millió 32 ezres lakosságában (mely folyamatosan szaporodik a bevándorlás miatt) a KSH adatai szerint a 14 éven aluliak aránya 18,1%, ami jelentősen magasabb nem csak az országos összehasonlításban leginkább elöregedő Budapestre vonatkozó 14%-nál, de magasabb az országos átlagnál (17,8%) is. Pest megyében a **65 éven felüliek száma a megyék összehasonlításában a legkisebb arányú** (12,6%). (Pest megyéhez hasonló „fiatal” megyék Borsod, Szabolcs és Hajdú megyék.) Pest megyében országosan a **legalacsonyabb a természetes fogyás**.

24. sz. tábla

Megye, régió	Korösszetétel		
	-14	15 - 64	65-
Budapest	14	69,3	16,7
Pest megye	18,1	69,3	12,6
Ország összesen	17,1	68,3	14,6

Forrás: KSH Pest megyei évkönyve, 2000.

Ez a **viszonylagos „fiatalság”** magyarázható kisebb részben a fővárosból **beköltöző fiatal felnőtt** rétegek gyermekvállalási hajlandóságával, illetve azzal, hogy a megyében jelentős a **sokgyermekes roma családok** száma.

Az általános helyzet azonban a megyén belül **térségi eltéréseket** takar: az arányaiban a legtöbb 14 éven aluli elsősorban a külső gyűrű kistérségeinek településein (Dabasi kistérség,

Gödöllő - Váci kistérség, Aszódi kistérség) él. E térségekben néhány településen az általános iskolákban, az alsó osztályokban a roma gyermekek aránya megközelíti az 50%-ot.

- A megyében élő romák számáról és helyzetéről csak becslést lehet adni. A megyében jelenleg folyik néhány kistérségben és kistérségben az ott élő romák helyzetének feltárása és támogató intézmény felállítása (például a Gödöllői, Szobi, a Váci statisztikai kistérség egy részét lefedő Felső-Galgamenti, illetve dél-pesti kistérségekben, valamint az Örkényen Roma Központ felállítása). E halmozottan hátrányos lakosságréteg helyzete jelentősen jobb, mint a Szabolcs megyei, borsodi vagy baranyai cigány embereké. A pest megyei helyzetet tekintve, s az itteni szociális helyzetre vonatkoztatva azonban ki kell emelni, hogy a különbség a romák és a megyében élő nem roma származású lakosság életminősége között nagyon jelentős. E családokban az iskolázottság alacsony, a családok igen alacsony havi jövedelemből, sok esetben deprivált környezetben (pl. folyóvíz hiánya, nem megfelelő minőségű lakóépület) élnek.

- A **legtöbb idős eltartott** (60 éves és idősebb népesség aránya) a Szobi (22,9%), a Ceglédi (19,7%), az Aszódi (19,5), illetve a Nagykátai (19%) kistérségekben él. E kistérségek szintén a **külső gyűrű térségei**, jellegzetesen kistérségi szerkezetű térségek, ahonnan jelentős a fiatalság elvándorlása a helyi munkalehetőség és egyéb közszolgáltatások hiánya miatt. A statisztikák szerint a legtöbb kistérségben van: a Szobi kistérségben, amelyben nincsen város, a Nagykátai kistérségben, melynek 19 tagtelepüléséből 14-ben 5000 főnél kevesebb lakos él. (A megyében a 186 település közül 66 településen élnek kevesebben, mint 2000 fő.)

- Világszerte ismert jelenség, hogy a fővárosokat körülölelő térségekben, így Pest megye esetében is a **munkaerő-piaci, foglalkoztatási helyzet speciális**, az országosan tapasztalható helyzettől bizonyos vonatkozásokban eltér, az **országosan regisztrált problémák más hangsúlyokkal jelentkeznek**. A megyében sok a foglalkoztató (melyek közül a legnagyobb a szomszédos Budapest), sok a munkalehetőség.

- Ugyanakkor a megye lakosságának vannak olyan speciális csoportjai, akiket mindezek ellenére súlyosan érint a **munkanélküliség**, illetve az **illegális foglalkoztatás**. Ugyan a megyében az aktivitási arány (57%) is valamivel jobb, mint az ország más megyéiben - az európai országok legtöbbjéhez hasonló mértékű munkanélküliségi ráta mellett az uniós tagországok és a csatlakozásra váró országok között is Magyarországon a legalacsonyabb a foglalkoztatási szint – erre az egyre dinamikusabban fejlődő megyére (amelyben például nagyon sok az építkezés) is jellemző a fekete munka.

Ennek oka, hogy azok közül, akik a politikai – gazdasági változásokat követően elveszítették munkahelyüket (pl. a fővárosi gyárakból, a megyei termelő szövetkezetekből kikerült, elbocsátott munkavállalók), nagyon sokan teljes egészében és tartósan kikerültek a legális munkaerő-piacról: számukra legális úton csak annyira alacsony jövedelmi szint

elérésére van lehetőség, hogy reális megélhetésük biztosítására csak a fekete piacon vállalt munkákból nyílik lehetőség. Rájuk a jelenlegi adózási feltételek mellett a foglalkoztatóknak csak feketén van szükségük.

A külső gyűrű periférikus kistérségeiben koncentrálódó halmozottan hátrányos helyzetű romáknak például nagy része alkalmi vagy fekete munkából él, tehát a munkaerőpiacon nem, vagy csak annak az illegális szférájában jelenik meg.

E rétegek helyzetéről pontos adatok nincsenek, egészségi állapotukról feltételezhető, hogy nem kielégítő, társadalombiztosítással, nyugdíjbiztosítással nem rendelkeznek, valószínűleg közülük sokan a megyei szociális ellátó intézményrendszerre szorulókká válnak.

- **A foglalkoztatási helyzet megoldása kormányzati beavatkozásra vár**, ennek egyik első lépéseként az eddigieknél kedvezőbb feltételek mellett lehet igénybe venni az ideiglenes munkavállalásra jogosító igazolványt. A Pest Megyei Munkaügyi Központ munkatársai szerint e lehetőséggel fokozatosan egyre többen élnek, az eredmény azonban még csak jelképes. A legális munkaerőpiacra be nem jutó hátrányos helyzetűek felkarolására is indulnak munkaerő-piaci programok, ezek azonban mindaddig nem lesznek valóban hatékonyak, és nem tudják megszólítani az elérendő célcsoportokat, amíg a támogatott munkahelyeken és a kapcsolódó oktatási programok alatt a résztvevők által realizálható jövedelmek nem érik el a megélhetéshez és családfenntartáshoz szükséges – és a fekete munka által biztosított – jövedelmek nagyságát.
- A megye foglalkoztatási rendszerének szociális szempontból kiemelendő másik fontos sajátossága az, hogy a megyében élő munkavállalóknak, feketén dolgozóknak csak viszonylag kis hányada dolgozik helyben. A megye lakosai számára a legnagyobb foglalkoztató Budapest: a főváros kínálja a legtöbb munkahelyet, a legnagyobb jövedelmezőséget biztosítva. A fővárostól távolodva csökkennek az elérhető jövedelmek, s csökken a munkahelyek száma. Ennek következtében a **megyében élők jelentős hányada napi ingázó** (munkahelye és otthona közötti távolság sok esetben napi több óras utazást eredményez). Jellemző, hogy az agglomerációban élők a fővárosban dolgoznak, a külső gyűrűkben élők az agglomerációban, a periféria munkahelyeire pedig megyén kívüliek jönnek dolgozni (Vácra, Gödre például Nógrád megyéből vagy Szlovákiából, hiszen „a gödi nagyfoglalkoztató nem kínál annyit, hogy a nagymarosi munkavállaló leszálljon a vonatról Gödön – elemzi a helyzetet a Pest Megyei Munkaügyi Központ munkatársa”). Ez a helyzet a közlekedési fejezetben tárgyalt problémák mellett felveti az utazást vállalni kevésbé képes, például gyermeket nevelő nők, idősebb, esetleg fogyatékos emberek helyi foglalkoztatási lehetőségének kérdését. A megyében ritka az olyan foglalkoztató, amely e probléma megoldását is magára vállalja. A jó példák inkább erősítik a szabályt: a megyében dolgozik Magyarország évek óta egyik „legcsaládbarátabb” munkaadójának címét viselő kisüzeme; több, csökkent

munkaképességűeknek is munkát adó vállalkozás működik a megye viszonylag kis településein; egyre növekszik a civil szervezetek aktivitása e területen is.

- A fentiekből is érthető, hogy a megyében élők **jövedelmei az országos átlag fölöttiek** (Budapest adatait nem számolva), s a statisztikák szerint mind az átlag fizetések, mind az átlag nyugdíjak összege folyamatosan, az országos átlagnál valamivel gyorsabban emelkednek. A megyén belül azonban nagy eltérések vannak: a periférikus területeken élők jövedelmei messze alatta maradnak az agglomerációban élők jövedelmeinek. **A megyében tehát igen jelentős jövedelembeli különbségek vannak.**

- A megyében élők szociális ellátásra szorultságát vizsgálva célszerű megjegyezni, hogy Pest megyében a földrajzi elhelyezkedésből, a nagyvárosi kötődésből következően számos olyan, a többi megyében nem, vagy nem ilyen mértékben jelentkező **speciális szociális probléma van**, melyet a megyének, középszintnek is kezelnie kell. Ezek közül néhány fontos jelenség:

- a megyében egyre erőteljesebben jelen van a szenvedélybetegségek legújabb tagja a drog-függőség;
- bár a hajléktalanság ma még teljes egészében a főváros problémája, várható az ellátandó réteg és a probléma „kiszivárgása” a megyébe;
- fővárosközeli, a nagy bevezető utakhoz kötődő probléma a (például hátrányos helyzetű családok vállalkozásaként működő) terjedő prostitúció;
- egyre több a megyében az egészségügy által fel nem vállalt pszichiátriai kezelésre szoruló betegek száma;
- az otthonától gyakorlatilag egész nap távollevő munkavállalók egyre kevésbé tudják ellátni a bentlakásos ellátásra nem szoruló időseket, betegeket, egyre nagyobb a kereslet a napközi otthon vagy ambuláns típusú ellátó helyekre;
- a lakosság jó jövedelmi viszonyok között élő rétege egyre fokozottabban igényli – és meg tudja fizetni - a piaci alapon működő, tehát adott esetben nem olcsó, de minőségi ellátást nyújtó szociális szolgáltatásokat.

2. A szociális intézményrendszer szereplői

A **Megyei Önkormányzat Szociális és Gyermekjóléti Irodája** hivatott a megyei szociális feladatok ellátásának biztosítására. A 4 – 5 főből álló Iroda munkatársai feladataik mértékéhez képest kevesen vannak, túlterheltek. Kapacitásaikat teljesen lekötik a megyei szociális intézményrendszer működtetéséhez kapcsolódó problémák, a megyei szakmai koordinációs feladatoknak nincsen gazdájuk. (A fővárosi önkormányzat, bár jelentősen több – 24 intézményt felügyel, 30 fős ügyosztállyal dolgozik.). Az Iroda a megyében élő romák helyzetének javítását, mint feladatot magára vállalva egy fő roma koordinátort alkalmaz részmunkaidőben.

- A megyei önkormányzat **tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézményeinek száma jelenleg 15**. A megyében a KSH 1999-es adatai szerint összesen 94 ilyen típusú intézmény működik. Ezek közül az intézmények közül a megyei intézmények a legnagyobbak, ezekben van a legtöbb ellátott személy – az ellátottak száma kb 2000 fő körül van. Tudjuk, hogy a megyén belül nem egységes a helyzet, alapvetően mások a problémák az agglomerációban vagy a periférikus térségekben, ugyanakkor az ellátó rendszerek térben nem fedik le pontosan a problematikus helyeket, azaz nem mindig ott található, ahol a probléma térben keletkezik. (A probléma megjelenítését fogja szolgálni a tervezett szociális térkép elkészítése.) A megyei intézményekbe való bekerülést több évig tartó sorban-állás előzi meg, az intézmények kapacitáshiányosak. A megyei szakemberek szerint szükség lenne fogyatékosokat, valamint szenvedélybetegeket ellátó és pszichiátriai új intézményekre is.

- A kapacitáshiányt némileg csökkenti az, hogy **fokozatosan nő a civil szervezetek szerepvállalása** a szociális ellátások területén: egyre több egyházi szervezet, egyesület, alapítvány vagy vállalkozás tart fenn szociális intézményeket. A piaci vállalkozások elsősorban az idősellátásban dolgoznak (ez az a szolgáltatás, mely fizetőképes rétegeket is megszólít, jelenleg a megyében több az ilyen típusú kínálat, mint a kereslet, a piac telítődött).

- A szociális ellátó rendszerben – mint rengeteg más területen is - , bár erősödik a civil szerepvállalás, alapvetően **hiányzik a magán és a közszolgálati szféra együttműködése. Hiányzanak az ösztönző rendszerek, együttműködési hálózatok az alap- és a szakellátást biztosító önkormányzatok, valamint az önkormányzatok és a területükön működő intézmények között** is. Jellemző például, hogy a megyei intézményt befogadó települési önkormányzat és az intézmény közötti kapcsolat csak közös személyes elhivatottság esetén működik; a helyi bejelentett lakosként adminisztrált ellátott után járó visszautalt SZJA bevételen kívül egyéb, az együttműködést is ösztönző rendszer nincsen. A szereplők nem tudnak egymásról, hiányzanak a hálózatok, a megyei önkormányzat nem tudja ellátni koordináló szerepét, s mindez a hatékonyság rovására megy. Hiányzik az együttműködés az érintett szakágak között is, szorosabb kapcsolatra lenne szükség az egészségügy és a szociális ellátás között is.

- A megyei önkormányzat a működtetési feladatok és költségek csökkentése és a hatékonyság érdekében **elindította az intézmények privatizálását**: 3 intézmény értékesítése – két értelmi fogyatékosokat gondozó, illetve egy idősek otthona - történt meg, az eredményekről, hatásokról még nem lehet beszélni. A privatizáció megítélése egyébiránt nem egyértelmű. A megye feladata a szolgáltatásokért csak csekély ellentételezés megfizetésére képes, viszonylag szegény lakosság ellátása. A gazdagodó megye szegény megyei önkormányzata azonban nem tudja a bevételeket nem generáló feladatait ellátni, nem tud kapacitásokat bővíteni, új intézményeket létrehozni (az elmúlt időszakban pályázaton elnyert források egy részét nem tudta a megye felhasználni az önerő hiánya miatt!) abban az esetben, ha az állami apanázs mellett egyes intézményeiben nyújtott minőségi szolgáltatásaiból nem jut kiegészítő

forráshoz. A privatizációban viszont egyértelműen csak a viszonylag jól felszerelt, tehát potenciálisan bevétel realizálására képes intézmények a kelendők. (Az ellentmondás oldásának egyik első lépése az előzőekben említett szoros önkormányzati (vállalkozói) civil partnerség és együttműködés lehet.)

- Pest megye jellegzetes problémája a **főváros és a megye közötti viszonyok rendezetlensége**. Bár számos fővárosi intézmény (az idősellátó intézményeken kívül a legtöbb intézmény) a megye területén található, a fővárosi és a megyei ellátó intézmények közötti együttműködés hiánya például nem segíti az ellátások térbeli elosztásának kiegyenlítését. Szakmai fórumok, közvetítő és összefogó koordinációs tevékenység jelentősen tudná növelni mindkét fél szolgáltatásainak hatékonyságát és költségtakarékosságát.

- A megyei intézmények egy része nem csupán túlterhelt: az **intézmény állapota, tárgyi felszereltsége sok esetben nem kielégítő**. Több megyei intézménynek csak határozatlan idejű működési engedélye van, hiszen az egy főre jutó lakóterület nagysága a megengedettnél jóval kisebb, sok esetben a vizes blokk, konyha felszereltsége a szabályoknak nem megfelelő.

- Az intézmények szintén égető problémája a **szakképzett munkaerő hiánya**. Az intézmények az általuk biztosítható alacsony fizetések miatt nem tudnak megfelelő szakembereket alkalmazni, az alkalmazottak között nagyon nagy a fluktuáció, általános jelenség, hogy a törvényben előírt szakképzettségi szintet nem érik el az ápolók.

- A megyei intézményrendszer **nincsen felkészülve sem az új típusú problémák kezelésére** (pl. **drog**) sem pedig a problémák - **szolgáltatások rugalmasabb megoldására** - ellátására.

- Hiányzanak az ambuláns, az ideiglenes ellátók, bár a civil szervezetek által indított nappali gondozási forma, a nem bentlakásos ellátás iránt egyre nagyobb a kereslet. Az otthonápolási forma nagyon rugalmas lehetne, de a szolgáltatásért elkérhető térítés túlságosan alacsony, a szociális munkások nem tudnak megfelelő megélhetést biztosító jövedelmeket realizálni, tehát a rendszer jelenlegi formájában működésképtelen.
- Az intézményrendszer még nem érzékeli a **halmozottan hátrányos helyzetű rétegek** problémáit. Még nem szorulnak ellátásra a rendszerváltás körül negyvenes éveikben járó, jelenleg kemény fizikai munkát végző feketén dolgozó, tehát társadalom- és nyugdíjbiztosítást nem fizető, csak igen csekély összegű nyugdíjra várományos rétegek.
- Jelenleg a **cigányság** még megtartja a közösségen belül mind a betegeket, fogyatékosokat, mind pedig az időseket. A gyermekvédelemben dolgozók azonban már jelentős részben a roma gyermekek kérdésének megoldásával foglalkoznak. A problémák azonban léteznek, jelentkezni fognak, megoldást kell találni rájuk.

- Sajátos **gond** az intézményekben ellátottak **foglalkoztatásának megoldása**. Néhány kivételtől eltekintve az intézményeknek, sőt magának a szociális irodának sincsen rendszeres kapcsolata a foglalkoztatási rendszerrel: sem a Munkaügyi Központtal és kirendeltségeivel, sem pedig a térségi foglalkoztatókkal, vállalatokkal. A munka pedig nem csak a terápia hatékonyságát, hanem az egyes ellátottak és az intézmény bevételeit is – szimbolikusan vagy akár jelentősen is - növelheti.

Az alábbiakban a szociális kérdések (közvetlen megyei önkormányzati feladat) és a foglalkoztatás (általános megyei probléma) témakörét szétválasztva összefoglaltuk a két terület erősségeit, gyengeséget, a külső feltételrendszerben rejlő veszélyeket és lehetőségeket.

Szociális kérdések	
<p style="text-align: center;">ERŐSSÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • A megyei intézményekben megjelentek a minőségi – bevételt hozó – szolgáltatások, néhány megyei intézmény kiemelkedő eredményeket ér el a szolgáltatások modernizálása, a térségi partnerség széleskörű kiépítése területén. • Megindult az egyházak, a civil szféra szerepvállalása a szociális szolgáltatásokban. • Megjelent a magán tőke (elsősorban a potenciálisan „jó üzletet” jelentő idősellátás területén). • A tőkebevonás és a modernizálás érdekében elindult a privatizáció a megyei ellátórendszerben. 	<p style="text-align: center;">GYENGESÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • A Megyei Szociális Iroda kicsi, kevés szakembert foglalkoztat • A megyei szakmai koordináció nem megfelelő. • Megyei szociális térkép nincs, a térségi igények és az intézményes lefedettség megfelelésére nincsenek pontos ismeretek. • Az alapellátás és szakellátás intézményei között nincsen rendszeres kapcsolat a megyében. • Gyenge a kapcsolat a szociális ellátás, valamint az egészségügy intézményrendszere között is. • A megyei intézményhálózat problémái: kapacitáshiány (több éves várakozási idők az intézménybe jutásra) minőségi problémák (az egyes ellátottakra jutó lakóegység méretének elégtelensége, megfelelő tárgyi feltételek hiánya) felkészületlenség az új típusú problémák megjelenésére (drog, rugalmas idejű ellátás stb.) • Nem működik az otthonellátás. • Nem megoldott az ellátottak foglalkoztatása, gyenge a kapcsolat a Munkaügyi Központ helyi kirendeltségeivel. • Gyenge kapcsolat az önkormányzati ellátó rendszerek és a civil szféra, valamint a magán szféra között. • Kevés a megyei szakmai fórum, lehetőség a tapasztalatcserére. • Forráshiány • Fővárosi és megyei intézmények szakmai kapcsolata és együttműködése nem megfelelő.
<p style="text-align: center;">LEHETŐSÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kormány szociális programjai. • Az Európai Unió által támogatott programok között növekszik a szociális típusú programok /projektek aránya. 	<p style="text-align: center;">VESZÉLYEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kiszolgáltatottság a központi forrás-elosztásnak. • Új ellátandó rétegek megjelenése: <ul style="list-style-type: none"> - drog - társadalombiztosítás és nyugdíjellátás nélküli tartósan munkanélküli – aktív fizikai munkát végző, rossz egészségi állapotú – réteg. • Ösztönző eszközök hiánya a települési önkormányzatok szerepvállalására a szakellátó intézmények, civil szervezetek támogatására, együttműködésre.

Foglalkoztatás	
<p style="text-align: center;">ERŐSSÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alacsony munkanélküliség (a térségben dinamikusán fejlődik a magánszektor, sok a nagyfoglalkoztató, a főváros felszívja a megyei munkaerő jelentős részét). • A megyében sok betöltetlen vagy jelenleg külföldi munkavállaló által betöltött munkahely van. • Új típusú foglalkoztatási programok indulása 2003-tól a halmozottan hátrányos helyzetű – elsősorban roma lakosság számára. E programok célja: foglalkoztathatóság növelése (szakmai képzés), visszavezetés a munkaerőpiacra (kétségfejlesztés, védett munkahelyen történő átmeneti foglalkoztatás) • Civil szféra munkahelyteremtő képessége növekszik. 	<p style="text-align: center;">GYENGESÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • A munkanélkülieken belül magas a tartósan munkanélküliek aránya, akik elsősorban alacsony képzettségű, hátrányos helyzetű lakosok. • Alacsony a foglalkoztatási szint: nagyon magas a legális munkaerőpiacon kívül, fekete munkából élők – elsősorban fizikai munkát végző személyek - száma, akiknek legális foglalkoztatása a jelenlegi adózási feltételek között a magánszektor számára nem gazdaságos. • A térség munkavállalóinak nagy része nem helyben dolgozik, a lakosság nagy hányada ingázik (a legnagyobb foglalkoztatók a fővárosban, illetve az agglomerációban vannak, a középső, illetve a külső agglomerációs gyűrűk lakosai általában ide járnak dolgozni.) • Kevés a rugalmas munkaidőben is foglalkoztató munkaadó, nem megoldott a nők helyben foglalkoztatása. • A szociális ellátó intézményekben élők foglalkoztatása problémákat okoz.
<p style="text-align: center;">LEHETŐSÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Központi akarat a hátrányos helyzetűek, elsősorban a cigányság támogatására, vissza- és bevezetésére a munkaerő-piacra • Európai Uniós források 	<p style="text-align: center;">VESZÉLYEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • A foglalkoztatás utáni adóterhek csökkenésének elmaradása tovább növeli a fekete munkavállalás arányát • A szociális munka jövedelmezősége növekedésének elmaradása akadályozza a szakképzett munkaerőnek a szociális szférába vonzását.

2.8. Közlekedés

1. Tömegközlekedés

Pest megye személy közlekedésének fő problémája a tömegközlekedés alacsony színvonala. A megye közforgalmú szolgáltatói a BKV, a MÁV és a VOLÁNBUSZ. A fővárosba tartó forgalomból a BKV részesedése közel 50%, amelyet az agglomerációs autóbuszvonalak és a HÉV határoznak meg. A Budapestet elkerülő tömegközlekedésben a járatsűrűség és a haránt irányú utak hiánya teszi nehézkesé a kapcsolatokat. Problémát jelent, hogy a szolgáltatás térben, időben és minőségben az igényeket nem elégíti ki, ezért a személygépkocsi használat aránya folyamatosan növekszik, terhelve az utakat, a környezet és a lakosság pénztárcáját.

Az egységes tarifa és integrált hálózatok hiánya miatt a főváros környéki közforgalmú közlekedésben az egymással konkurens szolgáltatók járatai területi átfedésben és összehangolatlanul üzemelnek, ennek következtében egyes rendszerlemek túlterheltek, mások kihasználatlanok, az utasok nem tudják utazásaikat optimalizálni, nincs egységes információs rendszer sem.

A Budapesti Közlekedési Szövetség létrehozásának első lépése 1993-ban volt: a felelős miniszter, a főpolgármester, valamint a BKV, a MÁV és a VOLÁNBUSZ vezetőinek együttműködési megállapodása. A szövetség szervezeti és működési keretei még nem letisztultak, de már történtek előrelépések a szövetségi viteldíjrendszer, tarifa-közösség kialakításának irányába.

2. Közúti közlekedés

A megyét érintő nemzetközi folyosók az országos magisztrális hálózat részei, így a nemzetközi forgalom mellett a fővárosi célforgalom is fokozottan terheli a térséget.

A megye úthálózatának sűrűsége, valamint az egy lakosra jutó gépjárművek száma országos összehasonlításban a legnagyobb, azonban a területegységre jutó útsűrűségi mutató egyenetlen: az agglomerációs térségtől a megye határai felé csökken. Az agglomerációs térség fogalom sűrűsége a balesetek számára, a levegőszennyezésre kedvezőtlenül hat.

Pest megyében a Duna két partja között közúti kapcsolat nincs, a fővárosi hidak mellett legközelebbi az esztergomi, illetve a dunaföldvári híd.

Budapestről indulnak ki a legfontosabb országos főutak. Ezek az M1-M7; M3; M5 jelű autópályák, az M2 autótút, valamint a 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 31, 51-510, 100 számú főutak. Ezek között az M0 autótút nyújt, illetve fog nyújtani összeköttetést, jelenleg azonban csak az M1-M5 autópályát és a 2 sz. főutat – M2 – M3 köti össze. A körgyűrű hiánya erősen terheli Budapest forgalmát és megnöveli az eljutási időt a Budapesten való kényszerű áthaladás miatt. Minden Pest megyei kistérség kinyilvánította érdekeltségét az M0 megépítésében.

A legterheltebb fővárosba bevezető út az M1-M7 közös szakasza (63.000 E/nap, ami kb. 1/4-e a Bp határát átlépő összforgalomnak), de a többi főút, fővárosba vezető szakaszának is kapacitásproblémái vannak (15-30.000 E/nap). Különösen terhelt a 10, 11 sz. főút, az M3-as bevezető szakasza, a 31 és a 4. sz főút. Problematikus a helyzet az 5-ös úton is, itt a zsúfoltságot, a zaj és levegőterhelést az M5-ös fizető szakasza okozza.

A legterheltebb fővárosba bevezető út az M1-M7 közös szakasza, de a többi főút, fővárosba vezető szakaszának is kapacitásproblémái vannak. Különösen terhelt a 10, 11 sz. főút, az M3-as bevezető szakasza, a 31 és a 4. sz főút, valamint a 6 és 7. sz. főút. Problematikus a helyzet az 5-ös úton is, itt a zsúfoltságot, a zaj és levegőterhelést az M5-ös fizető szakasza okozza.

A Dunántúlról Budapest irányába vezető szakaszok az átlagosnál jobban terhelték az alternatív útvonalak hiánya miatt.

Főút jellegű haránt irányú kapcsolatot a 441 és 311 sz. út nyújt (Kecskemét-Cegléd és Cegléd-Nagykáta), ilyen funkciót az alsóbbrendű úthálózat lát el egyes területeken. A haránt-irányú útvonalak hiánya fokozza a fővárosba vezető útszakaszok túltereltségét és gátolja a fővároson kívüli központok kialakulását.

A megye egyetlen közúti határátkelőhelye Szlovákia felé a Letkés-Salka közötti, időszakos, korlátozott áru és személyforgalom számára nyitott határátkelő. Az esztergomi híd megnyitásával szerepe az Ipoly-menti periférikus települések és a Dunántúl összeköttetésében megnőtt.

A megye zsáktelepüléseinek többségénél a közúti hálózatba kötés földrajzi fekvésüknél fogva nem oldható meg célszerűen. Többségük a hegyvidéken (pl. Kóspallag, Nagybörzsöny) és a dunai szigeteken található (pl. Makád, Kisoroszi), de néhány esetben a bekötés indokolt (Kosd, Püspökszilágy, Pusztavacs, Nyársapát).

A megyében jelentős problémát jelent a belterületi önkormányzati utak rossz állapota, és a burkolatlan utak magas aránya (50% alatti, pl.: Gyál, Monor, Érd, Dunakeszi, Szigetszentmiklós, Pilisvörösvár).

A fővárosba irányuló személygépkocsi-célforgalom számára jelentős továbbra is megoldatlan problémát jelent a parkolás. A fizető zónák kialakítása és a parkolási szabályozás a probléma megoldására nem volt elegendő, tényleges változást az intermodális központok, P+R rendszer eszközváltó zónáinak kialakítása és a tömegközlekedés integrációja útján érhető el.

3. Vasúti közlekedés

Az országos vasúti törzsvonal hálózat centrális jellegű. A Budapestről kiinduló 11 vasútvonal közül 8 törzsvonal, 3 mellékvonal. A hálózat jó minőségű, de túlterhelt. Jelentős a vasúton fővárosba ingázók aránya. Ugyanakkor a szolgáltatás minősége nem megfelelő (járatsűrűség, tisztaság, kényelem, gyorsaság).

Az európai törzshálózat megyén áthaladó szakaszai villamosítottak és a Budapest-Kelebia vonal kivételével, kétvágányúak. A pálya állapota akadályozza a kiszolgálás javítását:

Az európai törzshálózat megyén áthaladó szakaszai villamosítottak, kétvágányúak. A Budapest-Kelebia vonal egyvágányú.

- *Bp-Vác-Szob(Oh.)-Stúrovo*: A megye egyetlen vasúti határátkelőhelye ezen a vonalon van. A sebességkorlátozások miatt több évre ütemezett pályarehabilitáció jelenleg is folyik.
- *Bp-Hatvan-Miskolc*: Jó állapotú, elsősorban karbantartási jellegű beavatkozást igényel.
- *Bp-Újszász-Szolnok-(Békéscsaba-Arad)*: A sebességkorlátozások miatt folyik EIB hitelből történő rehabilitációja.
- *Bp-Cegléd-Szolnok-(Záhony/Biharkeresztes)*: A vasútvonal a IV. transzeurópai közlekedési folyosó egyik "ága". Az EU (ISPA) támogatja felújítását.
- *Bp-Kunszentmiklós-Kelebia*: A IV. transzeurópai közlekedési folyosó fő "ága". A műszaki állapota rossz, sebességkorlátozás van rajta.
- *Bp-Székesfehérvár-Murakeresztúr(Oh)-Zágráb*: Az V. transzeurópai közlekedési folyosó egyik fő "ága". Nemzetközi tranzitvonal, számottevő (szezonális) belföldi üdülőforgalommal. A pálya állapota miatt sebességkorlátozás van bevezetve.
- *Bp-Győr-Hegyeshalom(Oh)*: Az IV. transzeurópai közlekedési folyosó hazánkon belüli fő "ága". Az EU (ISPA) elnyert társfinanszírozás mellett folyik a komplex pályarehabilitáció.

4. Vízi közlekedés

Az ország belvízi hajózásában legfontosabb Duna, egyben a VII. számú transzkontinentális folyosó. A Budapest feletti szakasz kis hajózási vízmélysége miatt tartósan rontja a vízi áruszállítás gazdaságosságát, miközben szerbiai szakaszán jelenleg a hajózhatóság feltételei korlátozottak.

A megyében Százhalombattán van kizárólag folyékony áruk rakodására alkalmas kikötő. Menetrendszerű, főként idegenforgalmi célú személyforgalom csak a fővárosban, illetve Budapesttől északra folyik.

Több, a közúti kapcsolatok hiányát pótló időszakos kompjárat működik a megyében: Szobnál, Nagymaros-Visegrád között, Vácnál, Göd-Surány (Pócsmegyer), Dunakeszi-Horány (Szigetmonostor), Kisoroszi-Szentgyörgylakpuszta (Dunabogdány), Szentendre-Szigetmonostor, Százhalombatta Ófalu – Tököl, Szigetújfalu-Ercsi és Lórév-Adony között. Ezek áteresztő képessége azonban messze elmarad a kívánatostól.

A vízi közlekedés sajátos megjelenési formája a sport- és szabadidő célú hajózás, mely bár eltérő céllal és súllyal a megyét érintő különböző Duna szakaszokon jelentős. A hajózási feltételeket biztosító infrastruktúra (csónak- és hajókikötők, vízi járművek) minősége fejlesztésre szorul.

5. Légi közlekedés

A megyében található kisebb kapacitású repülőterek hasznosítása – elfogadott stratégia hiányában – az aktuális politikai, gazdasági és tulajdonosi változásoktól függ.

A Budaörsi füves pályájú repülőtér fontos kiegészítő szereppel bír a nemzetközi üzleti kapcsolatokban, valamint a térség szabadidő és sport célú ellátásában, a Dunakeszi, Gödöllő, Budakeszi-Farkashegy, Hármashatár-hegy repülőterekkel közösen.

A katonai repülőterek közül jelenleg a Tököli repülőtéren folyik légi tevékenység, de funkciójának kiterjesztését a beépítettsége korlátozza, míg a volt szovjet légi bázison, Kiskunlacházán környezetvédelmi szempontok akadályozzák a forgalomba állítást. Jövőbeni hasznosítása bizonytalan.

A megyében található kisebb kapacitású repülőterek hasznosítása a légi közlekedés fejlesztésének stratégiai feladatairól szóló 2078/2000. (IV.14.) Kormány határozat alapján valósul meg.

A Budaörsi füves pályájú repülőtér egyre fontosabb kiegészítő szereppel bír a nemzetközi üzleti kapcsolatokban, a pilótaképzésben, a térség szabadidő és sport célú ellátásában, a Dunakeszi, Gödöllő, Budakeszi-Farkashegy, Hármashatár-hegy repülőterekkel közösen.

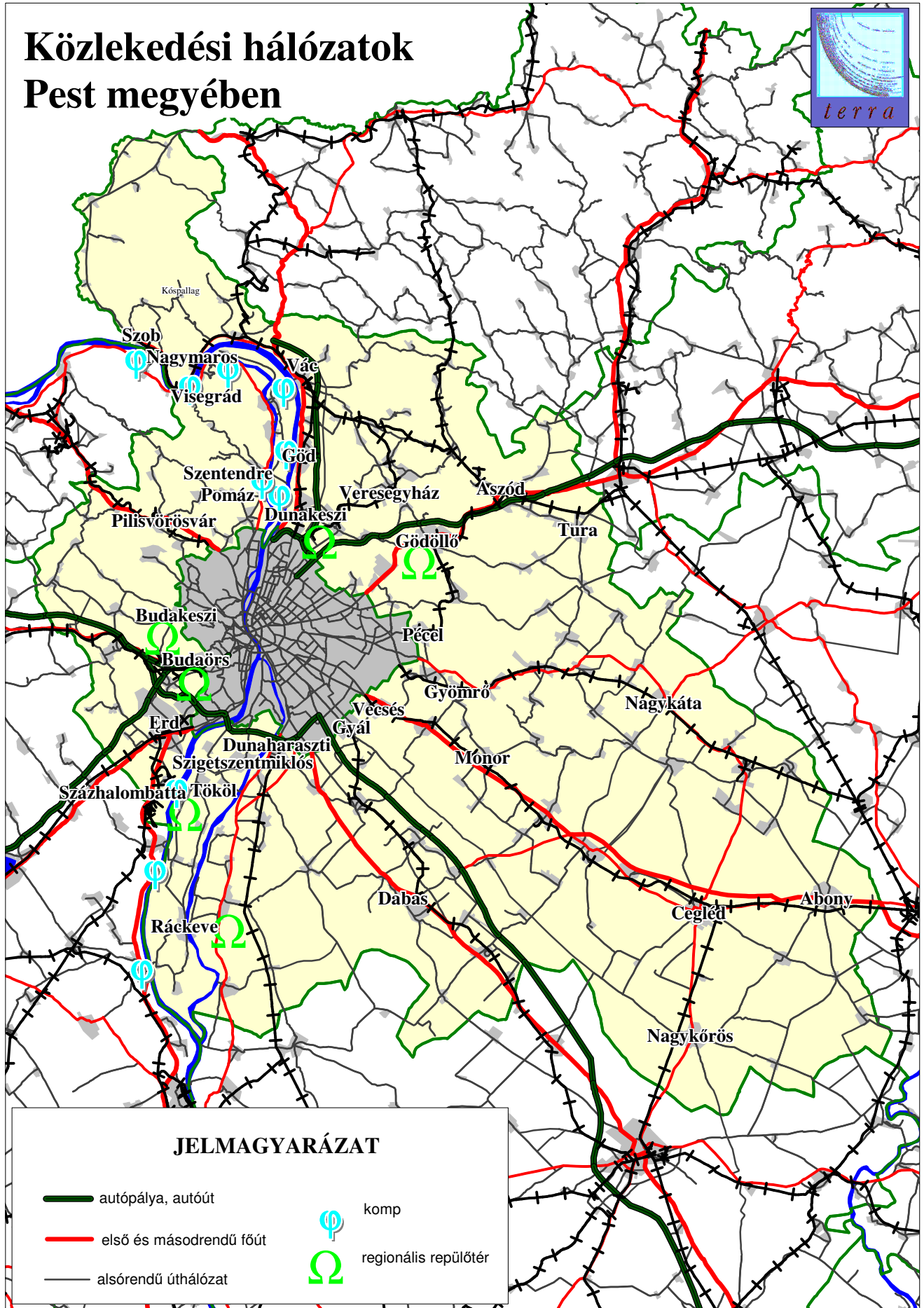
A katonai repülőterek közül jelenleg a Tököli repülőtéren folyik légi tevékenység, polgári repülőtérre történő fejlesztése elkezdődött, ugyanakkor funkciójának kiterjesztését a beépítettsége korlátozza. A volt szovjet légi bázison, Kiskunlacházán környezetvédelmi szempontok akadályozzák a forgalomba állítást. Jövőbeni hasznosítása bizonytalan.

6. Logisztikai központok és kombinált szállítás

A különböző jellegű logisztikai folyamatok kezelése eltérő funkciójú központ kialakítását teszi szükségessé. Közlekedési, logisztikai és más kiegészítő szolgáltatók működnek együtt, kihasználva az integrált irányítási és szállítási rendszer térbeli koncentráltságának előnyét. A nagyvállalatok és kereskedelmi cégek logisztikai feladatait ellátó, komplex szolgáltatást nyújtó elosztó központjai a budapesti agglomerációban már megtelepedtek, további központok kialakítása a fővárosban kezdődött meg (Soroksár, BILK, Nagytétény), Budapest és az agglomeráció déli határsávjában az M0 vonalán formálódik a régió logisztikai központrendszer.

Különböző funkciójú, kombinált forgalmat kiszolgáló terminálok jelenleg a főváros területén működnek (Józsefváros konténerkezelő – nem bővíthető, Budafok-Háros RO-LA, Csepel Szabadkikötő konténerkezelő és RO-RO).

Közlekedési hálózatok Pest megyében

TERRA STUDIO Kft. 2002

Közlekedés	
<p style="text-align: center;">ERŐSSÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Országos összehasonlításban kedvező útsűrűségi mutatók • Ferihegyi reptér közelsége • Budapest közelsége 	<p style="text-align: center;">GYENGESÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • A tömegközlekedés integrációjának hiánya • A P+R megoldatlansága • Állandó dugók, tartós kapacitáshiány a főúthálózaton • Különösen a vasúti személyszállítás minősége alacsony (járatsűrűség, sebesség, tisztaság) • Haránt irányú kapcsolatok hiánya • Budapestet elkerülő út hiánya • Duna-hidak hiánya • Burkolatlan települési utak magas aránya
<p style="text-align: center;">LEHETŐSÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • EU (ISPA, Kohéziós Alapok, Strukturális Alapok) támogatásai megnyílnak • Kedvező közlekedés-földrajzi adottságok 	<p style="text-align: center;">VESZÉLYEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • A közlekedésfejlesztések időbeni eltolódása a térségek fejlődésének gátat szab • A szuburbanizáció folyamat és az ingázás erősödése • A személygépkocsi forgalom további növekedése • A logisztikai funkciók koncentrációja a megyében fokozódik, és tovább terheli a megyei közlekedési hálózatot

2.9. Közművek

1. Pest megye infokommunikációs fejlettsége

Az infokommunikációs rendszerek az „új gazdaság” nélkülözhetetlen alapfeltételeiként értelmezhetők, ezért ezek fejlettsége kiemelten fontos a gazdasági versenyképesség szempontjából. Jelen vizsgálatban az infokommunikációs fejlettség alatt – a hozzáférhető adatokhoz igazodva – a vezetékes telefonhálózatok, a kábeltelevízió-hálózatok, illetve a vállalkozások körében az infokommunikációs eszközök (számítógép, Internet) elterjedtségét értjük.

Az információs gazdaság alapját biztosító infrastruktúra és a hardver eszközök elterjedése területén az utóbbi tíz évben Magyarországon megkezdődött a felzárkózás folyamata. A infokommunikációs szektor fejlettségi szintje, mind a vezetékes, mind pedig a mobil kommunikáció területén közelít, illetve egyes mutatóit tekintve eléri az Európai Unió átlagát. A távközlési piac tekintetében pedig a növekedés üteme meghaladta az uniós átlagot. Ugyanakkor az infokommunikációs szolgáltatási piac struktúrája messze elmarad az európai országokétól. A hazai piac jellemzője a kapcsolt vonali szolgáltatások és a beszédátvitel túlsúlya a korszerűbb szélessávú hozzáférés és digitális átvitelek rovására.

Magyarországon az Internet-elterjedtség és használat mind az üzleti élet, mind pedig a lakosság tekintetében alacsony. Az Internet-szolgáltatások elterjedtségének mutatója (1000 lakosra jutó szerverek száma) csaknem háromszorosan nagyobb az Európai Unióban. A korszerű, fejlettebb technológiákon alapuló távközlési szolgáltatások (pl.: a bérelt vonalak, szélessávú hozzáférés a kapcsolt vonali szolgáltatásokkal szemben, vagy az adatátviteli szolgáltatások a beszédátvitellel szemben) kevésbé épültek ki, illetve kevésbé használatosak.

Az 1990-es években – a közismerten rossz magyarországi telefon-ellátottsági állapotokat követően – határozott dinamikát vett fel a vezetékes telefonvonalak számának növekedése. Míg 1994 végén országosan 100 lakosra vetítve 17,4 fővonal jutott (összesen 1,7 millió fővonal), addig 2002 közepére ez az érték megduplázódott (összesen 3,7 millió fővonal, ami 100 lakosra vetítve 36,1 fővonalat jelent) annak ellenére, hogy a vezetékes távbeszélő szolgáltatás növekedése – a mobil rádiótelefon szolgáltatás előre nem látott népszerűségének és elterjedésének következtében – 2000. végére megtorpant².

Az 1990-es évtized második felétől egyre nagyobb teret hódítanak a speciális digitális, vezetékes kommunikációs vonalak, az ISDN vonalak, amelyek már az új infokommunikációs áramlatokat tükrözik. A fővárosban már érzékelhetően előrehaladott a hagyományosról az ISDN típusú rendszerre való átállás, mely tendencia fokozatosan az ország többi megyéjére is áttérjed (Budapesten csökken a hagyományos rendszerű bekötött vonalak száma, míg

² A KSH legfrissebb (2003 augusztusában közzétett)adatai szerint 2003 II. negyedévében 3,6 millió vezetékes telefon volt üzemben, 12 ezerrel kevesebb, mint az I. negyedévben. A KSH adatai szerint a 2002 II. félévivel

összességében az ISDN vonalakkal együtt növekvő tendenciát mutat a vezetékes telefonellátottság). Az ISDN vonalak száma iránti érdeklődés 2000-től kezdődően ugrásszerűen megnőtt. A növekedés fő hajtóerejeként a nagyobb sáv szélességű Internet hozzáférési igény jelölhető meg. 2002. közepén az ISDN vonalak száma országosan 538 ezer volt.

Napjainkban az üzleti kommunikáció a hazai távközlési piac legdinamikusabban fejlődő szegmensét képezi. Az üzleti kommunikációs szolgáltatásokat igénybevevő vállalkozások által támasztott keresletet elsősorban a regionális gazdasági fejlettség befolyásolja: a gazdaságilag elmaradott térségekben az üzleti távközlés iránti kereslet alacsony. Ebből adódóan az ilyen szolgáltatásokat nyújtó társaságok nem kellően motiváltak a közcélú távközlési infrastruktúrát kiegészítő – esetenként pótló – beruházások önerőből történő finanszírozásában, ami fékezőleg hat a fejlesztésre szoruló térségekbe irányuló beruházási, illetve vállalkozási szándékokra.

Az üzleti kommunikációs szolgáltatásokat nyújtó társaságok elsősorban béreltvonalis szolgáltatást nyújtanak, ugyanakkor nem elhanyagolhatók az Internet alapú virtuális magánhálózatok és az Internet alapú beszédátviteli szolgáltatások igénybevétele sem. Országos átlagban a hazai vállalatok 14 %-a vesz igénybe béreltvonalis szolgáltatást. Az átlagtól Budapest és Pest megye eltérése kiemelkedő, itt a vállalatok 23 %-a vesz igénybe ilyen szolgáltatásokat. A gazdaságilag elmaradottabb térségekben a szolgáltatások igénybevétele mértéke lényegesen alacsonyabb.

Az infokommunikáció egyes szektorainak sorában ugyancsak kiemelt fontosságú a kábelkommunikáció. A kábelhálózatok térnyeréséhez a legnagyobb lökést a kábelek adatátviteli kapacitásának a technikai fejlődés által bekövetkezett megsokszorozódása, és ezzel egyidejűleg az internetes szolgáltatás feltételeinek létrejötte jelentette. A kábelkommunikáció immáron nemcsak a műsorszórást, a kábeltelevíziózást jelenti, hanem ennél sokkal összetettebb, a technika rohamos fejlődésével egyre szélesebb szolgáltatásokat nyújtani képes, gyors ütemben növekvő jelentőséggel bíró fogalom. Mind több kábeltelevízió-szolgáltató portfóliójában jelenik meg a szélessávú Internet szolgáltatás is. A teljes Internet piacon a szélessávú technológiával nyújtott szolgáltatások közül a kábel a legelfogadottabb.

Általánosságban elmondható, hogy a legfejlettebb infokommunikációs infrastruktúrával a nagyvárosok rendelkeznek, melyek egyben az információcsere modernebb formái gyors terjedésének színterei is. A nagyváros közelségéből eredő előnyöket a megyék településeinek nagy része intenzív információcserevel, illetve a személyes jelenlétből adódó ismeretszerzéssel igyekeznek kihasználni.

összehasonlítva a vezetékes vonalak száma 87 ezerrel csökkent. Ugyanebben az időszakban 7,3 millió mobil-előfizetést regisztráltak, ami 231 ezerrel több az I. negyedévi adatnál.

Pest megye infokommunikációs jelzőszámai (2001.)

	Pest megye	Országos átlag
Az ezer főre vetített vezetékes telefonfővonalak száma	313	304
ISDN vonalak az összes vonal százalékában	11	11,5
Az ezer főre vetített kábeltelevízió-előfizetések száma	92	160,3
Számítógépet használó vállalkozások aránya	65,81	69,2
Internetet használó vállalkozások aránya	45,03	43,3

Forrás: KSH, Hírközlési Főfelügyelet

A táblázatban szereplő értékek alapján megállapítható, hogy Pest megye az ezer főre vetített vezetékes telefonfővonalak tekintetében meghaladja az országos átlagot, ugyanakkor az ISDN vonalak aránya kismértékben, a kábeltelevízió-ellátottság terén viszont jelentősen elmarad az országos átlagtól. Kedvezőtlen tényként értékelhető, hogy a számítógépet használó vállalkozások aránya is az országos átlag alatt van.

A vizsgált mutatók összesített értékelése, Pest megye infokommunikációs fejlettségének meghatározása az ország többi megyéjéhez viszonyítva egy új, komplex mutató bevezetését teszi szükségessé, amely egyszerre magyarázza az összes változót. Ennek megfelelően kerül az alábbiakban alkalmazásra az ún. Bennett-féle komplex mutató.

Az infokommunikációs fejlettség összesített mutatója megyénként

Megye	Bennett mutató értéke
Budapest	94,4
Győr-Moson-Sopron	75,5
Zala	75,0
Komárom-Esztergom	73,9
Baranya	70,7
Veszprém	68,2
Vas	66,2
Tolna	64,9
Fejér	64,4
Somogy	63,5
Borsod-Abaúj-Zemplén	62,9
Csongrád	59,6
Hajdú-Bihar	59,6
Heves	56,4
Pest	55,3
Bács-Kiskun	54,3

Jász-Nagykun-Szolnok	53,4
Nógrád	51,5
Békés	49,0
Szabolcs-Szatmár-Bereg	48,5

Forrás: Terra Studio Kft. 2003.

Az infokommunikációs mutatók komplex értékelése alapján Pest megye az infokommunikációs fejlettség tekintetében a megyék közötti rangsor utolsó harmadában foglal helyet, amely elsősorban a számítógépet használó vállalkozások alacsony arányával, illetve a kábeltelevíziós csatlakozások alacsony fajlagos értékével magyarázható.

2. Az energiaközművek Pest megyében

Pest megyében a gazdasági és lakossági koncentrációnak megfelelően az energiaigények és energiafelhasználási volumenek is nagyságrendekkel nagyobbak, mint az ország más megyéiben. Pest megye fontos szerepet játszik az ország és a főváros energiarendszerében, ide érkeznek, illetve a megyét átszelik az országos és a nemzetközi kooperációt ellátó hálózati rendszerek, de itt történik ezek megcsapolása és átalakítása is.

Az elsődleges energiahordozók átalakítása a megyében Százhalombattán, a Dunamenti Erőműben történik, e mellett kisebb erőművek, energia-átalakítók üzemelnek.

Az erőművek biztosítják a megyei és azon kívüli területek fogyasztói energiaigények megfelelő kielégítését, ugyanakkor a koncentrált energia-átalakítók jelentős környezetszennyező, légszennyező források, ami elsősorban helyi szintű problémák forrása.

A fogyasztási szerkezetben a lakossági fogyasztás a legjelentősebb, a termelő ágazatok e mögött elmaradnak.

Az energiahordozói struktúrában a földgázenergia meghatározó, a folyékony és szilárd energiahordozók aránya elenyésző. A megye meglévő megújuló energia adottságai (napenergia, geotermikus energia, biomassza felhasználás) idáig kiaknázatlanok

3. Ivóvízellátás

Pest megye vízellátása felszín alatti vízkészletekből történik. Legjelentősebb a Szentendrei- és Csepel szigeti partiszűrésű kutak vízkészlete (csaknem 90%-át biztosítják az igényeknek), emellett kisebb részben rétegvizekből (9%), talajvízből és karsztvízből biztosított a vízellátás. A vízkészletek jelentős részénél a vízminőség kifogásolt (vas, mangán, ammónia, nitráttartalom).

A térségi és települési rendszerek a megye teljes területén képesek a lakossági és gazdasági vízigények kielégítésére. Jelentős vízigényű ipari üzem a megye 25 településén található

(összesen 43 üzem). A vízellátás mennyiségi megoldása a területi tervezésben nem befolyásoló tényező, a szolgáltatás biztosítható.

A biztonságos vízellátás egyik meghatározó tényezője a főváros közelsége: a fogyasztási csúcsok alakulását jelentősen befolyásolja Budapest fogyasztási többlete, illetve hétvégeként és nyáron az üdülőterületek vízfogyasztása. A fővárosból az agglomerációba tömegesen kitelepülő lakosság révén és a hétfégi turizmusból fakadó többletfogyasztás helyenként – főként nyári időszakban – kapacitásproblémákat okoz.

Térségi rendszerek

Az agglomeráció 11 települését a **Fővárosi Vízművek** látja el vízzel. A **Dunakanyar Balpart Regionális Vízmű** 30 települést lát el ivóvízzel. A készlet egy része kifogásolt minőségű, keveréssel, ill. kezeléssel teszik a szabványnak megfelelővé. A **Dunakanyar Jobbpart Regionális Vízmű** 17 település vízellátását biztosítja.

A három nagy rendszer mellett kisebb térségi rendszerek is üzemelnek:

- A **Galgamenti Regionális Vízmű** a Galga-völgy 11 településének vízellátására létesült. A turai vízbázis vízminősége igen jó, megfelel a szabványnak, az aszódi vízbázis magas vas- és mangántartalom miatt kifogásolható minőségű.
- A **Bicskei Regionális Vízműről** ellátott térségbe 7 település tartozik.
- Az **Ipoly Térségi Vízmű** 5 települést lát el.
- Az **Érd Térségi Vízmű** 6 település és egy településrész vízellátását biztosítja. Vízminőség-védelmi szempontból valamennyi helyi vízbázis kifogásolt: a Duna parti kutak vize vas- és mangántalanítás, valamint a Fővárosi Vízművektől átvett vízzel való keverés után kerülhet a hálózatba.
- Körzeti vízművek: **Kemence Körzeti Vízmű** (4 település), **Monor Körzeti Vízmű** (3 település), **Kistarcsa-Kerepes Vízmű** és **Valkó-Vácszentlászló** közös vízmű.

Az **egyedi vízművek** kapacitása nagyon eltérő, a vízbeszerzés a Duna-parti településeket kivéve jellemzően rétegvíz. Ezeknél problémát okoz a vas, mangán, esetenként ammóniatartalom.

4. Felszíni vízelvezetés

Országos szinten a települések 40%-a víz és erózió által erősen veszélyeztetett. Pest megyében ez az arány alacsonyabb: elsősorban a megye hegy- és dombvidéki települései tartoznak az ár- és belvízveszélyes területek közé, a síkvidéki területek egy része belvízkár által fenyegetett. A belvízveszélyes területek teljeskörű feltárása nem történt meg, így szervezett cselekvési terv sem áll rendelkezésre.

A megelőzés nem megoldott, általános eljárás a „tűzoltás”-szerű kárelhárítás, amelyre rendszeresen jelentős összegeket kell fordítani, a megelőzésre (konceptiótervek, vízkár elhárítási tervek, védőművek rekonstrukciója, kiépítése, fenntartása) nem áll rendelkezésre elegendő többletforrás.

Az árvízvédelem megoldatlan Duna Budapest fölötti szakaszán. Főként a szentendrei oldal veszélyeztetett, de a váci oldalon is jelentkeztek problémák az elmúlt évek nagy árhullámai alkalmával. A 2002-es Dunai árvíz megmutatta a rendszer gyengeségeit.

A problémák eredményes kezelése és hosszú távra szóló megoldások kidolgozása érdekében célszerű egy komplex vízgazdálkodási program kidolgozása, majd végrehajtása.

5. Szennyvízelvezetés, -tisztítás

2001-ben a megye lakásállományának alig több mint 35%-a volt közműcsatornával ellátva. Természetesen a városok csatornázottsági aránya a községekét meghaladta (43%). A csatornahálózattal ellátott települések többségén gravitációs rendszer működik, azokon a településeken, ahol ez nem költséghatékony, kényszer-áramoltatású rendszert építettek ki.

Általános jelenség, hogy a lakosok a csatornázott településrészekben sem kötnek rá a hálózatra, a szigorú előírásoknak megfelelő zárt közműpótlók alkalmazása helyett a talajt, talajvizet szennyező szennyvízszikkasztók, vagy illegális elvezetőrendszerek (vízfolyásokba, kutakba) jellemzők. Elsősorban az agglomeráció települései üdülőterületein jelent gondot az egyre gyarapodó „állandó népesség” jelentős szennyvízkibocsátása.

A megyében jelenleg 48db szennyvíztisztító üzemel. A szennyvíztisztítók esetében legnagyobb problémát a súlyos alulterheltség jelenti, amely a tisztítás határfokát rontja, az üzemelés költségeit növeli.

Térségi rendszerek

Szennyvízelvezetés terén kevésbé jellemzőek a nagytérségi kapcsolatok, hét nagyobb térségi rendszer alakult ki.

1. Aszód 1500 m³/nap kapacitású tisztítója fogadja Bag, Domony, Hévízgyörk és Iklad szennyvizét.
2. Budapest csatornahálózatához kapcsolódik Gyál, Vecsés, Kistarcsa, Kerepes, Nagytarcsa, Budakalász és Nagykovácsi. Kiegészítőben van Üröm község kapcsolata és Csömör Bajorszegi-dűlő része, a dunakeszi Auchan áruház, Szigetszentmiklós lakóparkja és Üllő.
3. Dunavarsány 7100 m³/nap kapacitású telepéhez csatlakozott Áporka, Délegyháza, Majosháza, Szigetsép, Szigetújfalu (2003), Szigetszentmárton, Taksony.
4. A ráckevei szennyvíztisztító 4100 m³/nap kapacitású, fogadja Apaj, Dömsöd, Lórév, Makád és Szigetbecse szennyvizét.
5. Szentendre városban üzemelő 14200 m³/nap-ra bővített tisztítóban kezelik Dunabogdány, Kisoroszi, Leányfalú, Tahitótfalu, Pócsmegeyer, Szigetmonostor és Pomáz szennyvizét.

6. Szob 1300 m³/nap kapacitású tisztítója fogadja Ipolydamásd, Ipolytölgyes, Kóspallag és Letkés szennyvizét.
7. Vác város 18000 m³/nap kapacitású szennyvíztisztító telepe fogadja a Duna balparti települései közül Nagymaros, Kismaros, Verőce, Kosd, Sződliget, a Nógrád megyei Szendehely és – Duna alatti átvezetéssel – Visegrád szennyvizét, Komárom-Esztergom megyéből Dömös és Pilismarót is.

Kisebb körzeti rendszer működik Dunakeszin (Fót, Göd), Érden (Diósd, Tárnok, Sósút csatlakozik), Gyömrőn (Ecser, Maglód), Ócsán (Felsőpakony, Inárcs), Szentmártonkátán (Kóka, Tápiószecső és Tóalmás), Tápiószelén (Farnos, Tápiógyörgye), Tökölön (Halásztelek, Szigethalom) és Veresegyházán (Erdőkertes, Szada). 10 db két települést ellátó tisztító működik.

Egyedi tisztító működik több mint 30 településen.

A szennyvíztisztítók agglomerációi a megye településeinek 84%-át lefedik és mindössze 29 településen nincs csatornahálózat kiépítve. Többségük a északi – hegyvidéki – területeken, a Galga-mentén és az alföldi jellegű területeken található. A szennyvíztisztítók tervei több térségben (Tápiómente) elkészültek. Kivitelezésük – finanszírozás híján – még várat magára. Ennek ellenére a csatornahálózatba bekötött lakások aránya jellemzően alacsony, kedvezőbb a bekötési arány az agglomerációban, a Dunakanyar területén, a Dabasi és Ceglédi kistérség egyes településein. A ráckevei kistérségben gondot okoz, hogy Dél-Pest szennyvize tisztítatlanul ömlik a Ráckevei Duna-ágba.

2.10. Környezet

1. Zöldfelület

Pest megye azon szerencsés megyék közé tartozik, amelyek nagy arányban rendelkeznek értékes zöldfelületekkel. Borsod-Abaúj-Zemplén és Hajdú-Bihar megye után itt a legnagyobb az országos jelentőségű védett terület, összesen több mint 76 ezer hektár, a megye területének csaknem 12%-a. Két nemzeti park (Duna-Ipoly Nemzeti Park és Kiskunsági Nemzeti Park), négy tájvédelmi körzet és 10 természetvédelmi terület tartozik ide. A védett területek tudományos, turisztikai és levegőminőségi szempontból is igen fontosak.

A Budapestről kiköltöző lakosság ugyan a védett területeket ritkán háborítja, de a spontán szuburbanizációs folyamat következtében Pest megyében a zöld terület nagysága csökken, illetve a parlagon hagyás következtében minősége degradálódik. Tíz év alatt Pest megyében a mezőgazdasági tevékenység csaknem 70 ezer hektárral csökkent, ezen belül a gyümölcsös területeket kivéve jelentős volt a kert, szőlő, a hasznosított gyep és szántóterület csökkenése is. Az erdőterület viszont 13 ezer hektárral nőtt. A megművelt terület csökkenése – mivel általában nem a korszerű tájgazdálkodás megvalósítása, hanem beépítés vagy parlagon hagyás miatt következik be, károsítja Pest megye képét, egészségét és lehetőséget ad az illegális hulladéklerakásra.

2. Hulladékgazdálkodás

A hulladékgazdálkodás ma Magyarországon az egyik legkritikusabb, a környezeti állapotot befolyásoló terület.

Pozitív, hogy gyakorlatilag minden települések működik a **kommunális hulladékgyűjtés**. Ugyanakkor a **szelektív hulladékgyűjtés** nem jellemző. Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy milyen pazarlást és környezetszennyezést jelent ez. A szelektív hulladékgyűjtésre való nevelés – országos kampány részeként – a térségi önkormányzatok számára is feladatot jelenthet.

A **kommunális hulladék lerakás** szintje igen egyenetlen. A települések többségének van saját szemétkerakója, de ezek gyakran nem rendelkeznek a szükséges műszaki védelemmel. Korszerű, minden igényt kielégítő lerakó épül Gyálon, Dömsödön, Turán és Pusztazámoron. Ez utóbbi főleg Budapest szemetének kezelésére. (Budapest környékén sok lerakóhely fogadott szemetet a fővárostól.)

Több település hozott létre általában laza együttműködést a hulladékgazdálkodás terén. Mintegy 30 regionális hulladéklerakó van a megyében.

A hulladékhasznosítás csakúgy mint országosan a megyében sem megoldott.

Az **ipari hulladékok kezelése** még a kommunálisnál is problematikusabb. A nem veszélyes ipari hulladékok válogatása, újrahasznosítása és lerakása sem megoldott. Alig van olyan létesítmény a megyében, amely képes volna az építési-bontási hulladék előkezelésére, a gépjármű maradványok sorsa ismeretlen, stb.

A most keletkező **veszélyes hulladékok** kezelése vélhetően megoldott, bár nem lehet tudni, hogy kerül-e még veszélyes hulladék a települési lerakókba. A megyében több cég foglalkozik a gyűjtéssel és ártalmatlanítással. Pest megyében és Budapesten több mint kétszer annyi veszélyes hulladékot kezelnek, mint ami keletkezik, azaz a szomszédos területekről is beszállítanak, ugyanakkor kapacitás hiány van.

Az **illegális hulladéklerakás** a egész megyében előfordul; védett területeken, patakok medrében, parlagokon, szervezeten és egyénileg. A lakosság kultúrátlansága, a környezeti tudatosság hiánya, a szabályozás hiánya összeadódik a területen.

3. Levegőminőség

A levegőminőséget Pest megyében alapvetően három tényező befolyásolja:

- az ipar,
- a közlekedés
- és a mezőgazdasági por.

(A fűtés már egyre kevésbé játszik szerepet.)

A megye egyes térségeinek érintettsége eltérő. Jelentős ipari légszennyezők Százhalombatta és Vác üzei, a port a szél messzire fújja a szomszéd kistérségekbe. A zsúfolt főutak mentén, Budaörsön, Szentendrén a gépkocsik kipufogógáza rontja a levegőt. Az alföldi térségben az ülepedő por okoz gondot.

A megye erdős vidékein, a Pilisben, a Börzsönyben, budai hegyvidéken tiszta a levegő.

4. A zajszennyezés ma főleg közlekedési eredetű.

A **talaj és vízszennyezés** kérdését az előző fejezetrészekben érintettük.

5. Épített környezet

A települési épített környezet állapota nem egyenletes. A szemetesség a településeken belül is probléma. A települési zöldterületek nagysága ugyan nő, de relatíve még mindig kevés. Az épületek állaga a lakosság gazdagodását tükrözi, a települések beépítése azonban gyakran rendezetlen, különösen a betelepülési hullámok által jobban érintett területen és az alvóvárosokban a városi funkciók kialakulatlanok.

Közmű, környezet	
<p style="text-align: center;">ERŐSSÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kiepipített energiaellátó rendszerek • Meglévő vízellátó, szennyvízelvezető és gázellátó hálózatok • Egybefüggő erdőségek az észak-pesti és budai kistérségekben • EU-s támogatásokból már több regionális szennyvíztisztító és hulladéklerakó megépült 	<p style="text-align: center;">GYENGESÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az infokommunikációs infrastruktúra fejletlensége • A szennyvízelvezetés és –tisztítás alacsony mértéke • A csatornahálózatra rákötött lakások kis hányada • Dél-Pest szennyvize tisztítatlanul a ráckevei Duna-ágba ömlik • A Duna vízminősége • Vízügy, kárelhárítás megoldatlansága • A zöldterület csökkenése a szétterülő városfejlődés következtében • Az önkormányzatok gyengesége a zöld- és üdülőterület védelemben • A parlagon hagyott földek illegális hulladéklerakóul szolgálnak • A parlagokon elszaporodtak az allergén gyomok • A szelektív hulladékgyűjtés hiánya és hulladékhasznosítás • A környezeti tudat alacsony szintje • Rendezetlen, jellegtelen települések főleg az első agglomerációs gyűrűben • A fővárossal való együttműködés hiánya a környezeti problémák rendezésében
<p style="text-align: center;">LEHETŐSÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kihasználatlan alternatív energiaforrások • A környezet állapotának javítását célzó jogszabályi kötelezettség • EU Kohéziós és Strukturális Alapok támogatása • A köz-magán együttműködés gyorsítja a közmű beruházások megvalósítását 	<p style="text-align: center;">VESZÉLYEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • A környezetvédelmi érdekek háttérbe szorulása a gazdasági érdekek miatt • Koordinálatlan szuburbanizáció kapacitásproblémákat és a társadalmi költségek növekedését okozza • Vízbázisok fokozódó szennyezése, minőségromlása

2.11. SWOT összefoglaló tábla

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> • Pest megye az ország legdinamikusabban fejlődő térségei közé tartozik • A periférikus térségek gazdaságilag felzárkóznak • A budapesti tudásbázis, szolgáltatások, hivatalok, információforrások közelsége, hozzáférhetősége • Gazdag kulturális örökség 	<ul style="list-style-type: none"> • Kistérségi intézményi rendszer alulfinanszírozott – gyenge • A térségi szolidaritás gyenge, nem alakult ki a kistérségi és agglomerációs együttműködés intézményrendszere • Az önkormányzatok kevésbé ismerik a fejlesztési programozást és a kommunikációs módszereket, ez is hozzájárul, hogy a lakosságot és intézményeket nem tudják maguk mellé állítani • A szuburbanizációs folyamat társadalmi költségei magasak (oktatás, egészségügy, környezet, közlekedés, intézmény-fejlesztés) • Ma az önkormányzatok gazdagodásának legfontosabb eszköze az iparűzési adó • A köz-magán szféra együttműködése a fejlesztésekben ritka • A kooperatív stratégiák hiánya akadályozza Pest megye érdekérvényesítését a fővárossal kapcsolatban a vitatott kérdésekben (pl. hulladék elhelyezés, szennyvíz kibocsátás, vízkivétel) • Alacsony közéleti aktivitás, viszonylag kevés civil szervezet
<ul style="list-style-type: none"> • Sok vállalkozás, magas vállalkozássűrűség • Sok külföldi befektető, viszonylag magas tőkeértékkel • Alacsony munkanélküliség • Viszonylag magas beruházási aktivitás • Korszerűsödő foglalkozási- és iparszerkezet 	<ul style="list-style-type: none"> • A külföldi cégek az egyszerű betanított munkára építenek. • Strukturális munkaerőhiány van (betanított munkás, egyes gépipari szakmunkák). • A szakképzés nem korszerű, nem felel meg a gazdaság igényeinek. • Kevés a helyi beszállító. • Területi egyenlőtlenség – a szentendrei, budaörsi, dunakeszi, pilisvörösvári kistérségek javára. • Az agglomerációban a földhasználat, mezőgazdaság visszaszorul

<ul style="list-style-type: none"> - Alapvetően megfelelő minőségű és mennyiségű megyei mezőgazdasági alapanyag - A termékek jelentős részénél stabil megyei és budapesti piac - Szakképzett, még mindig olcsó munkaerő 	<ul style="list-style-type: none"> - Vállalati kapcsolatok hiánya a termelői és a szolgáltatói szektorban - KKV-k jövedelemtermelő képessége alacsony - Vertikális és horizontális integrációk hiánya a mezőgazdaságban - A termelési feltételek korszerűtlensége a mezőgazdaságban - EU ismeretek hiánya - A térségmarketing gyenge - Az egyetemi és az ipari K+F közötti kapcsolatok, az oktatás és a vállalati szektor kapcsolata gyenge
<ul style="list-style-type: none"> • Vonzerőkben gazdag terület; nagyszámú építészeti és történelmi emlék, történelmi városmagok • A főváros rekreációs területe; jó adottságok az aktív szabadidő eltöltés és a rekreációs szolgáltatások területein (kb. 150.000 üdülőingatlan) • Termál- és gyógyvíz előfordulások, strandok egyedi környezetben • 1996-2000 között a vendégérkezések számának 20%-os, a vendégéjszakák számának 17%-os növekedése • A Budapestre látogató külföldiek nagy része kirándul a Dunakanyarba 	<ul style="list-style-type: none"> • A rekreációs szabadidő eltöltés lehetőségei nincsenek kihasználva: kerékpározás, horgászat, lovaglás, termál előfordulások • Szezonális turisztikai kínálati struktúra • A Duna felületének viszonylagos kihasználatlansága • Szálláshelyek alacsony színvonala, kis kapacitása, hiánya • 1996-2000 között, a külföldi vendégérkezések 6%-os, a külföldi vendégéjszakák 2%-os csökkenése • 2000-ben a megye kereskedelmi szálláshelyein mért átlagos tartózkodási idő 2,23 nap volt, ami az országos átlaghoz (3,1 nap) mérve alacsony. • A Közép-Magyarországi Régió vendégérkezéseinek alig több mint 10%-a, és vendégéjszakáinak 9%-a realizálódik Pest megyében. • Budapest, mint küldő térség közelsége nincs kellőképpen kihasználva
	<ul style="list-style-type: none"> • A megyében a várható élettartam alacsonyabb az országos átlagnál • Az otthonápolási szolgálatok tökeszegények, az általuk használt eszközök elavulóban vannak. • Járóbeteg szakellátás területi lefedettsége eltérő • Az egészségügyi épületek funkcionálisan és építészetiileg

	<p>elavultak.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az orvostechnikai eszközpark állaga erősen elamortizálódott. • Az agglomeráció lakosságának növekedése az egészségügyi rendszernek plusz terhelést jelent • A periférikus, ritkán lakott északi és nyugati és a tanyás térségekben az ellátás költségesebb, nehezebben üzemeltethető, színvonala alacsonyabb • A budapesti kórházi kezelésre épülő megyei utógondozási rendszer nem alakult ki • A prevenció intézményrendszere fejletlen
<ul style="list-style-type: none"> • A lakosság korösszetétele valamint a fővárosból kiköltözők hosszú időre szinten tartja az iskoláskorúak számát, biztosítva az intézmények további működését. • A településszerkezet lehetővé teszi, hogy az alapfokú képzés a megye nagy részében helyben valósuljon meg. • Az agglomerációs övezet nagy települései lehetőséget nyújtanak a középfokú képzésre, kielégítve ezzel a helyi igényeket, s felfogva a fővárosba áramló tanulók egy részét. • A megye városainak jelentős része fontosnak tartja, hogy a helyi igényeket kielégítendő saját középfokú intézményt tartson fenn. • Törekvések tapasztalhatók a kistételepülések közös intézmény-fenntartására (társulások), irányítására (közös oktatási referens). • A főváros sok oktatási gondot megold a megye helyett, különösen középfokon, de részben az 	<ul style="list-style-type: none"> • A megye déli és keleti térségének egyes településein a migráció a lakosság iskolai végzettség szerinti összetételét kedvezőtlenül érinti. Az egyéni igények és a települési érdekek egyaránt differenciált képzést igényelnek, amelynek költségeit a települések nehezen tudják előteremteni. • A kisebb települések nem rendelkeznek a szükséges önerővel a fejlesztés érdekében benyújtott pályázatokhoz • A kistételepülések oktatásirányítása jelentős részben megfelelő szakember nélkül történik. • A nevelési tanácsadás és a gyógypedagógiai ellátás alapvető gondokkal küzd. Hiányzik az együttműködés a megyei vezetés és a helyi önkormányzatok közt. • Nem megoldott helyi kézben lévő, de több település igényeit ellátó iskolák fenntartását érintő teherviselés, ami egyes esetben a tanulók egy részét diszkriminatív módon érinti, illetve ellentétes a fővárost ellensúlyozni szándékozó erős iskolacentrumok

<p>alapfokú képzésben is.</p>	<p>kialakítására való megyei törekvésekkel.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gyenge a szakképzés és a gazdaság kapcsolata, a szakképzés nehezen tájékozódik a gazdaság igényeiről, nehezen alkalmazkodik ahhoz. • A szakképző iskolák nem képesek bekapcsolódni a támogatott munkaerő-piaci képzésbe, ami kihasználatlan kapacitásokat jelent, illetve megnehezíti a tanulók számára vonzó képzési centrumok kialakítását. • Egyenetlen az általános iskolai oktatás kínálata, színvonala. • Az iskolák eszközfelszereltsége hiányos, a hiányok pótlása nem lehetséges a jogszabályban előírt határidőig a szűkös helyi és megyei források miatt. • A nevelési tanácsadás rendszere hiányos, a fogyatékosok (főként az enyhe értelmi fogyatékosok) problémáinak diagnosztizálása, illetve ellátásuk nem megoldott. A diagnosztizálás fogyatékosága miatt az állami fejkvóta sem jut el teljes mértékben a fogyatékos tanulókkal integráltan foglalkozó intézményekhez. Az ezen a területen dolgozó szakemberek túlterheltek. Az általános iskolák mellett szervezett oktatás infrastrukturális körülményei rosszak, hiányoznak a megfelelően képzett szakemberek. A tanulók integrált oktatása sok esetben nem szakszerű. • A középfokú képzésben jelentős a főváros „agyelszívása”: a középiskolás tanulók 40%-a fővárosban tanul, a tanárok is a főváros irányába mozdulnak a magasabb jövedelmek miatt. A megye középfokú intézményeinek gyenge teljesítménye (felsőfokú továbbtanulás, nyelvvizsga) összefüggésbe hozható főváros jobb képességű tanulóira gyakorolt elszívó hatásával. • Az agglomerációs települések intenzív növekedése iránti rövid távú helyi érdek háttérbe szorítja a növekedés problémáinak
-------------------------------	--

	<p>felismerését.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A megyei vezetésnek nem sikerül összehangolni a települési érdekeket, s az oktatási intézményrendszer töredezettsége fennmarad, kihasználatlanul hagyva az együttműködésből fakadó lehetőségeket. • A megye szakképző intézményei nem tudnak alkalmazkodni az iskolarendszeren kívüli képzés szervezeti, oktatási, pénzügyi logikájához, ezzel pénzügyi forrásoktól és a gazdasággal való intenzív kapcsolattól esnek el.
<ul style="list-style-type: none"> • A megyei intézményekben megjelentek a minőségi – bevételt hozó – szolgáltatások, néhány megyei intézmény kiemelkedő eredményeket ér el a szolgáltatások modernizálása, a térségi partnerség széleskörű kiépítése területén. • Megindult az egyházak, a civil szféra szerepvállalása a szociális szolgáltatásokban. • Megjelent a magán tőke (elsősorban a potenciálisan „jó üzletet” jelentő idősellátás területén). 	<ul style="list-style-type: none"> • Gyenge a kapcsolat a szociális ellátás, valamint az egészségügy intézményrendszere között is. • A megyei intézményhálózat problémái: kapacitáshiány (több éves várakozási idők az intézménybe jutásra) minőségi problémák (az egyes ellátottakra jutó lakóegység méretének elégtelensége, megfelelő tárgyi feltételek hiánya) felkészületlenség az új típusú problémák megjelenésére (drog, rugalmas idejű ellátás stb.) • Nem megoldott az ellátottak foglalkoztatása, Gyenge kapcsolat az önkormányzati ellátó rendszerek és a civil szféra, valamint a magán szféra között. • Kevés a megyei szakmai fórum, lehetőség a tapasztalatcserére. • Fővárosi és megyei intézmények szakmai kapcsolata és együttműködése nem megfelelő.
<ul style="list-style-type: none"> • Új típusú foglalkoztatási programok indulása 2003-tól a halmozottan hátrányos helyzetű – elsősorban roma lakosság számára. E programok célja: foglalkoztathatóság növelése (szakmai képzés), visszavezetés a munkaerőpiacra (kétségfejlés, védett munkahelyen történő átmeneti foglalkoztatás) • Civil szféra munkahelyteremtő képessége növekszik. 	<ul style="list-style-type: none"> • A munkanélkülieken belül magas a tartósan munkanélküliek aránya, akik elsősorban alacsony képzettségű, hátrányos helyzetű lakosok. • Alacsony a foglalkoztatási szint: nagyon magas a legális munkaerőpiacon kívül, fekete munkából élők – elsősorban fizikai munkát végző személyek - száma, akiknek legális foglalkoztatása a jelenlegi adózási feltételek között a magánszektor

	<p>számára nem gazdaságos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A térség munkavállalóinak nagy része nem helyben dolgozik, a lakosság nagy hányada ingázik (a legnagyobb foglalkoztatók a fővárosban, illetve az agglomerációban vannak, a középső, illetve a külső agglomerációs gyűrűk lakosai általában ide járnak dolgozni.) • Kevés a rugalmas munkaidőben is foglalkoztató munkaadó, nem megoldott a nők helyben foglalkoztatása. • A szociális ellátó intézményekben élők foglalkoztatása problémákat okoz.
<ul style="list-style-type: none"> • Országos összehasonlításban kedvező útsűrűségi mutatók 	<ul style="list-style-type: none"> • A tömegközlekedés integrációjának hiánya • Állandó dugók, tartós kapacitáshiány a főúthálózaton • Különösen a vasúti személyszállítás minősége alacsony (járatsűrűség, sebesség, tisztaság) • Haránt irányú kapcsolatok hiánya • Budapestet elkerülő út hiánya • Duna-hidak hiánya • Burkolatlan települési utak magas aránya • Az infokommunikációs infrastruktúra fejletlensége
<ul style="list-style-type: none"> • Egybefüggő erdőségek az észak-pesti és budai kistérségekben • EU-s támogatásokból már több regionális szennyvíztisztító és hulladéklerakó megépült 	<ul style="list-style-type: none"> • A szennyvízelvezetés és –tisztítás alacsony mértéke • A csatornahálózatra rákötött lakások kis hányada • Dél-Pest szennyvize tisztítatlanul a ráckevei Duna-ágba ömlik • A Duna vízminősége • Vízügyi, kárelhárítás megoldatlansága • A zöldterület csökkenése a szétterülő városfejlődés következtében • Az önkormányzatok gyengesége a zöld- és üdülőterület védelemben • A parlagon hagyott földek illegális hulladéklerakóul szolgálnak • A parlagokon elszaporodtak az allergén gyomok • A szelektív hulladékgyűjtés és hulladékhasznosítás hiánya • A környezeti tudat alacsony szintje

	<ul style="list-style-type: none"> • Rendezetlen, jellegtelen települések főleg az első agglomerációs gyűrűben
<p style="text-align: center;">LEHETŐSÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az önkormányzatok finanszírozása változik, több forráshoz jutnak • Az önkormányzati együttműködéseket országos törvénykezés és intézményfejlesztés is támogatja • Az EU csatlakozás pozitívan hat az önkormányzatiságra 	<p style="text-align: center;">VESZÉLYEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az EU források megszerzése az együttműködés helyett az ellenségeskedést növeli • Budapest nem hajlandó együttműködni
<ul style="list-style-type: none"> • EU támogatások • A kormány befektetés támogató politikája újabb befektetőket vonz. • Országos szinten új intézmények jönnek létre a KKV-k támogatására. 	<ul style="list-style-type: none"> • A külföldi tőke odébb áll, mert máshol kedvezőbb feltételeket talál. • Az EU támogatások felhasználásának intézményrendszere nem működik.
<ul style="list-style-type: none"> • A pályázatokhoz szükséges helyi önrész hiányának kormányzati felismerése. • A népességvándorlás veszélyének felismerése a fővárosban. • Infrastrukturális beruházások következtében a megye települései közötti kapcsolatok bővülésének lehetősége 	<ul style="list-style-type: none"> • A megye nem rendelkezik elég erőforrással ahhoz, hogy a saját feladatait megoldja, pl. a gyógypedagógiai ellátásban, a szakképzésben
<ul style="list-style-type: none"> • Az Európai Unió által támogatott programok között növekszik a szociális típusú programok /projektek aránya. 	<p style="text-align: center;">Új ellátandó rétegek megjelenése:</p> <ul style="list-style-type: none"> - drog - társadalombiztosítás és nyugdíjellátás nélküli tartósan munkanélküli – aktív fizikai munkát végző, rossz egészségi állapotú – réteg.
<ul style="list-style-type: none"> • Központi akarat a hátrányos helyzetűek, elsősorban a cigányság támogatására, vissza- és bevezetésére a munkaerő-piacra 	<ul style="list-style-type: none"> • A foglalkoztatás utáni adóterhek csökkenésének elmaradása tovább növeli a fekete munkavállalás arányát
<ul style="list-style-type: none"> • Az EU támogatásai megnyílnak 	<ul style="list-style-type: none"> • A közlekedésfejlesztések időbeni eltolódása a térségek fejlődésének gátat szab
<ul style="list-style-type: none"> • Kihasztnátlan alternatív energiaforrások 	<ul style="list-style-type: none"> • A környezetvédelmi érdekek háttérbe szorulása a gazdasági érdekek miatt

3. Pest Megye fejlesztési stratégiája

3.1. Problémafa

25. sz. tábla

Problémafa

<i>Probléma gyökerek</i>				
Törvényi / szabályozási háttér	Település földrajzi	Társadalmi	Humán erőforrás	Gazdasági
Átalakuló regionalizmus	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Központi helyzet negatív következményei 	Partnerség hiány	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Népeség növekedés 	Perifériák gazdaságilag elmaradtak
Alulfinanszírozott önkormányzatok	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Agglomeráció + periférikus területek 	Civil-, szakmai szervezetek gyengék	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ingázó lakosság ▪ Budapesti szolgáltatások igénybevétele ▪ Megyei identitás hiánya 	
Egészségügyi reform hiánya	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zöldterület elszemetedés ▪ Duna vízminősége ▪ Parlag területek elszaporodása 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Általános iskoláknál mennyiségi hiányok ▪ Egyenlőtlen teherviselés ▪ Szakképzés nem a gazdaságot szolgálja ▪ Felnőttképzés elmaradt ▪ Környezet + szociális érzékenység hiánya 	
Oktatási rendszer reformja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Központ nélküli települések ▪ Slumosodás ▪ Burkolatlan utak 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Egészségügyi ellátás relatíve gyenge ▪ Ellátás egyenlőtlenségek 	Turisztikai teljesítmények az adottságokhoz képest elmaradnak
Adórendszer – fekete foglalkoztatás	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Állandó közlekedési dugók ▪ Gyenge tömegközlekedés ▪ Közúti kapacitás hiány 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Alacsony várható élettartam ▪ Szociális intézményekben kapacitás hiány ▪ Új problémákra felkészületlenek (drog) 	
<i>Következmények</i>				
Központi helyzetből fakadó előnyöket nem tudja kihasználni				
Térségi összefogást igénylő lehetőségeket nem tudja kihasználni				
Projektfejlesztés, pályázás akadály				

Magyarázat

A helyzetfeltárás fejezetben ágazatonként bemutattuk az egyes területek jellemzőit, előnyös és hátrányos tulajdonságait. Az EU-s tervezésben használt „Problémafa” a térség gondjainak összefüggéseit, **ok-okozati kapcsolatrendszerét** vázolja fel. Míg korábban a problémákat – és ennek megfelelően a továbbiakban a célokat is – piramisba rendezték, a korszerű tervezés a bonyolultabb összefüggések leírását lehetővé tevő probléma – illetve célfa tartja az összefoglalás alkalmas eszközének.

A Problémafa ábrájába foglalt megállapításokat itt már nem magyarázzuk, hiszen részletes leírásuk megtalálható a Helyzetfeltárásban, hanem kizárólag az összefüggésekre koncentrálnunk, megvilágítva az ok-okozati kapcsolatokat.

Pest megye **problémáinak gyökere** öt különböző szintű tényezőben keresendő:

1. Nemzeti szintű, a törvényi szabályozással összefüggő okok
2. A térség település- és gazdaságföldrajzi helyzetével összefüggő okok
3. Társadalmi okok
4. Gazdasági okok
5. A humán erőforrás jellemzőivel összefüggő okok

A probléma gyökerek rövid leírása és hatásaik bemutatása:

ad. 1. Törvényi szabályozás hatása

Ebben a pontban bemutatjuk, hogy melyek azok az országos szintű szabályozásból fakadó fő problémák, amelyek befolyásolják a megyei állapotokat, fejlesztési lehetőségeket, és hogyan hatnak az egyes témákban.

a) Területi intézmény- és finanszírozási rendszer

A törvényi szabályozási háttér által okozott gondok két fő csoportba oszthatók. Teljesen nyilvánvaló, hogy a **területi intézményrendszer várható átalakulása** és az ezzel kapcsolatos bizonytalanságok jelentősen befolyásolják a megyék fejlesztési kompetenciáját és lehetőségeit. A **régiók**, mint demokratikusan választott testület által vezetett önkormányzati és fejlesztési egységek várhatóan legfeljebb középtávon alakíthatók ki. Európai oldalról befolyásolja kialakításukat és legitimációjukat, hogy elfogadja-e az EU a régiókénti OP-kat vagy ragaszkodik továbbra is az egyetlen ROP-hoz az ország egészére.

A térségi szerkezet és intézményrendszer átalakításában a régiók szerepének változása meghatározó a megyék és kistérségek funkcióját, jogállását illetően. A **kistérségek erősödése** ma már ténynek tekinthető, bár bizonytalan a források hozzárendelése növekvő szerepükhöz.

A köztes helyzetben lévő **megyék szerepváltozásának** néhány eleme szintén biztosnak látszik; a középfokú és hatósugarú térségi, önkormányzati tulajdonú oktatási, egészségügyi, szociális és kulturális intézménynek fenntartása mindenképpen a megyék feladata.

További, főleg fejlesztési feladatok megyékhez allokálása a - ma még hagyományaiknál fogva - erős megyék érdekérvényesítési erejétől függ. A pénzügyi korlátok a szabadon választott feladatok kiterjesztését jelenleg csak kevésbé teszik lehetővé. Így a megyék, Pest megyét is beleértve, csak korlátozottan képesek a térségi intézmények koordinációját, munkamegosztását elősegíteni, azaz a térségi hálózatok kialakulását támogatni. Ennek következtében a megyei - és helyi - intézmények nem a differenciált igényeket differenciáltan kiszolgáló rendszer tagjaként működnek, hanem szigetszerűen magukra hagyva.

A közigazgatásnak a rendszerváltással módosított rendjében a **megyei önkormányzatok** elveszítették a településeknek fölérendelt szerepüket. A **területfejlesztésben** sikerült a források elosztásában megtartani a koordináló, döntéshozó, elosztó, lebonyolító funkciót. E szerepkör ellátásához is hiányzik azonban, – a forráshiány mellett más, főleg intézményi okok miatt is – az a megalapozó, irányító háttér, amely jobban segítené a települési önkormányzatok, illetve a **kistérségek inkubációját**. A kistérségek szerepének felértékelődése – az EU alapelveknek és gyakorlatnak megfelelően – különösen fontossá teszi az önkormányzatok felkészítését arra, hogy képesek legyenek az új típusú, partnerségi kapcsolatok kialakítására és az új ismeretek elsajátítására. Az átadandó ismeretek körébe az EU-s tervezési, kommunikációs, pályázási és a köz-magán együttműködésre (PPP) vonatkozóak mindenképpen beletartoznak. A megyei szerepkör alakulásának bizonytalansága, a pénzügyi források korlátozott volta akadályozza Pest megyének a települési önkormányzatokhoz kapcsolódó szerepvállalását.

A regionális intézményrendszer átalakulásához szorosan kapcsolódik a finanszírozás kérdése. A jelenlegi rendszerben az **önkormányzatok alulfinanszírozottak**. Ez gátolja az intézményfenntartást és fejlesztést mind mennyiségi, mind minőségi vonatkozásban. Különösen élesen vetődik fel a probléma a növekvő lélekszámú agglomerációs településeken, valamint a megye periférikus térségeiben, ahol az önkormányzatok esélye csekély – az iparüzési adón kívül és arra is korlátozottan – más bevételek szerzésére. A települések fő bevételi forrása, az **iparüzési adó** települési és nem térségi allokációja igen problematikus, hiszen elszakítja egymástól a munkaerőküldő, és –foglalkoztató területeket. Az iparüzési adó, mint domináns önkormányzati bevételi forrás emellett azzal is egyenlőtlen feltételeket teremt, hogy a sűrűn lakott, illetve természetvédelmi, turisztikai térségek, ahol az ipartelepítés nem kívánatos, elesnek a lehetséges bevételektől, illetve rosszabb esetben – a köz igényeinek kielégítése érdekében, de a köz érdekével szemben – mégis ipartelepítésre pályáznak, kényszerülnek.

Általában elmondható, hogy **az önkormányzati finanszírozás, forrásképzés jelenlegi, települési szintű allokáción alapuló rendszere rossz**. A térségi koordinációt igénylő feladatok teljesítését akadályozza ez a rendszer, különösen az egészségügyben, az oktatásban és a szociális intézmények fenntartásában, és nagy terhet ró azokra a településekre, amelyeknek a térségi hatósugarú intézmények fenntartásáról és fejlesztéséről gondoskodniuk kell.

b) Egyéb, nem kifejezetten a térségi intézményekre vonatkozó szabályozás

- Pest megye egészében, de különösen a Dél-pesti alrégióban problémát okoz a jelenlegi **vállalkozási adórendszer** már ma is jelentkező, de különösen középtávon fenyegető **szociális hatása**. A foglalkoztatáshoz kapcsolódó magas adók, összefüggésben a rendszerváltás után létrejött, tökehiányos vállalkozások túlélési és fejlődési igyekezetével (esetenként a vállalkozói morál problémáival), a fekete foglalkoztatás magas arányához vezettek. A statisztikák szerinti inaktív lakosság nagy része feketén dolgozik. A **fekete munkavégzés** a legkiszolgáltatottabb, képzetlen, szociálisan hátrányos helyzetű rétegben a legelterjedtebb. Következménye a nyugdíjjogosultság elvesztése, az ezzel járó egyéni tragédiák, valamint **növekvő szociális terhek** az önkormányzatok számára.
- A magyar önkormányzati gyakorlatra egyáltalán nem jellemző a **magántőke bevonása az önkormányzati fejlesztések finanszírozásába**, és az ily módon létrehozott, főleg közüzemi vállalkozások működtetésébe, **profitmegosztás alapján**. Ez az ún. köz-magán együttműködés (PPP) igen gyakori az EU országokban; a francia-belga gyakorlatban, főleg a víz és csatorna művek, köztisztasági vállalatok, távfűtőművek terén, Nagy-Britanniában, oktatási intézményeket is fejlesztenek, működtetnek ilyen alapon. A **turisztikai** és településfejlesztési projektek mindenütt a PPP privilegizált területei. A PPP elterjedését Magyarországon a jogszabályi háttér kialakulatlansága is akadályozza, a rendszer ismeretlensége és az önkormányzatok idegenkedése mellett. A PPP hiányában a gyenge önkormányzati fejlesztés-finanszírozási képesség következtében a fejlesztések gyakran elmaradnak, és az önkormányzatok elesnek attól az előnytől is, ami a profitorientált magán üzemeltető racionálisabb, hatékonyabb gazdálkodásából és a számukra átadott profit részből származik.
- Problémát okoz a megyei állapotok és fejlesztések szempontjából az egészségügy országos szintű reformjának elmaradása. (Az egészségügy reformja a rendszerváltás óta napirenden van.). A **megyei egészségügyi intézményi rendszer és ellátási színvonal** ugyanazokat a súlyos problémákat tükrözi, mint az országos. A helyzet alapvető javításának feltétele a törvényi újraszabályozás. Térségi szinten az országosan

megoldandó problémákon túl, a megyén belüli ellátásban jelentkező mennyiségi és minőségi eltérések kiegyenlítése a fő feladat, valamint a közelséget igénylő prevenció, népegészségügyi programok menedzselése.

- Az egészségüghöz hasonlóan problémaforrás a megye **oktatási** intézményei, rendszere számára az országos szintű zavarodottság az oktatásfejlesztés mikéntjére vonatkozóan. Ugyan a **tudástársadalom** kialakítása sokat hangoztatott szlogen, de az utóbbi időben az oktatás eredményei hanyatlanak; ezt mutatják a nemzetközi összehasonlító PISA teszt siralmas magyar eredményei, az egyetemek egyre gyengébb kibocsátása, az ipari befektetők által sokat kifogásolt **minőségi szakképzési és munkakultúra hiány**. A megyei szintű koordináció és kiegyenlítés a saját körében sokat segíthet, de az országos ágazati irányítás reformja sem halasztható.
- Országos szinten jellemző és szabályozandó az árvízvédelem kérdése, erre az elmúlt évek árvizei és belvíz problémái hívták fel a figyelmet.

ad.2. A térség település- és gazdaságföldrajzi helyzetéből fakadó problémák

Pest megye fekvése alapvetően előnyös. Mint minden központi régióknak, Pest megyének, az itt működő vállalkozásoknak, intézményeknek, lakosoknak könnyebb hozzáférése van a főváros nyújtotta szolgáltatásokhoz, és ami a mai világban különösen fontos, az információkhoz. A fővárost körülölelő térségre kihat az ország gazdasági, társadalmi, kulturális központjának kisugárzása, ami megmutatkozik a megye gazdasági teljesítményében, gazdagodó lakossága életszínvonalában. A központi fekvés azonban az előnyök mellett problémák forrása is.

- A megyére máig jellemző **az agglomerációs és periférikus területek kettőssége**. A fejlettségi különbségi szintek közötti határok ugyanakkor egyre kevésbé élesek, hála egyrészt a megye térségi kiegyenlítő fejlesztési politikájának, másrészt az agglomeráció fokozatos terjedésének és az ipari-logisztikai beruházások Budapest körüli szélesedő övezetének. A periférikus területek (Dél-pesti kistérségek, Ipolymente, Felsőgalga) elmaradása egyre inkább a **tudásbázis és a szolgáltatások** terén jelentkezik. A korábbi jelentős különbségek a munkanélküliség gyakorlati megszüntével ugyan eltűntek, a közszolgáltatások a megye egészében fejlődtek, azonban az életszínvonal és életminőség eltérése továbbra is jellemző.
- A központi fekvés, a változó életmód, a motorizáció és Budapest hibás városfejlesztési politikájának következménye az, hogy a főváros lakosságának egyre szélesedő, főleg középrétege az agglomerációba való kiköltözést választja. Az ezt szolgáló ingatlanspekulációnak és lakossági nyomásnak az agglomerációs települések önkormányzatai nem tudtak ellenállni. A **szuburbanizációs folyamat** következtében a

Budapest környéki települések lakóinak száma jelentősen megnövekedett, ugyanakkor a kiköltöztek nagyobb részt továbbra is Budapestre járnak dolgozni, és ott veszik igénybe a szolgáltatásokat. Az **ingázó életforma** megterhelő a családok részére, különösen a Budapesten iskolázott gyerekeknek és a családjáknak. Az ingázó életforma negatívan hat az egyébként is kevésbé létező megyei identitásra.

- A központi fekvésből fakadó szuburbanizáció rovására írható Pest megye agglomerációs településeinek általános állapota. Különösen az un. első körös agglomeráció sínylette meg a 60-70-es évek településpolitikáját (Pl. Érd, Gyál, Kistarcsa stb.). Következménye az arctalan, **településközpont nélküli, kiterjedt települések**. A hirtelen és szervesen növekedés összekuszálta a települések társadalmát és nehezen irányíthatóvá tette őket. **A közszolgáltatások nem tudták és ma sem tudják követni a népességyarapodást**, nagy a burkolatlan utak aránya, a hulladéklerakás, szennyvíztisztítás deficitese, a szelektív hulladékgyűjtés ismeretlen.
- A központi fekvésből következő, de irányítatlan szuburbanizáció velejárója az **agglomeráció természeti környezetének megváltozása, a zöldterületek csökkenése**, a hajdani erdők, rétek helyét elfoglaló zavaros üdülő-lakóterületek (Pl. Pismány, Telki, Veresegyház, Nagymaros, Pécel stb.). A köztes területeken pedig, amelyek művelésével az ingatlan spekuláció és életforma változás következtében felhagytak, a **parlagok elszemetesedtek**, siralmas képet mutatnak. (pl. Kamaraerdő, Diósd, Budaörs környéke, stb.) A megye déli területein, különösen a Ráckevei Duna-ágban a Duna vízminőségére kedvezőtlenül hat a központi iparterület szennyezése és Budapest tisztítatlanul a Dunába ömlő szennyvizei.
- A közlekedés szempontjából a megye központi főváros körüli fekvése részben a rajta áthaladó úthálózat sűrűség és a forgalom által okozott környezetszennyezés miatt problematikus. Legalább ennyire fontos a szuburbanizáció kiterjedése következtében, és a **tömegközlekedés fejlesztés elhanyagolása** miatt keletkező **állandó túlszűfoltás a közutakon**, amelyet súlyosbít a haránt irányú, elkerülő utak, hidak hiánya.
- A szuburbanizációs folyamat következménye, hogy a megnövekedett népességszám a főváros körüli településeken **kapacitáshiányt** teremt az **óvodai, iskolai és egészségügyi ellátásban**, amelyet a települések, - mivel bevételeik csak kissé növekednek a lakosságszám-növekedés következtében, - gyakorlatilag képtelenek feloldani.

ad.3. Társadalmi okokból fakadó térségi problémák

A magyar társadalomra általában jellemző a **partnerség és szolidaritás hiánya**. Ugyanez mondható el Pest megyéről is. A deficit minden szinten jellemző; önkormányzatok, kistérségek között, Budapest vonatkozásában, sőt nemzetközi szinten a szomszédos Szlovákiával kapcsolatban.

A partnerség hiánya a társadalom egyéb területein hasonlóképpen jelen van, így az önkormányzatok és intézményeik, valamint a területükön működő vállalkozások között. A **civil és szakmai szervezetek gyengesége is**, legalábbis részben, ennek a számlájára írható.

A partnerségi deficit hatása, hogy

- a térségi összefogást igénylő közszolgáltatási rendszerek nehezen alakulnak ki (pl. szennyvíztisztítás, hulladékgyűjtés),
- a térségben gondolkodást igénylő turisztikai-hálózati fejlesztéseknél hasonló a helyzet,
- a Budapesttel közös megoldást igénylő fejlesztésekben nincs előrelépés (körgyűrű, BKSZ, tömegközlekedés fejlesztés),
- az oktatási, egészségügyi, szociális intézmények közti koordinálás, fejlesztés, szerepmegosztás, gyakorlatilag - alig működik. Még inkább elmondható ez a budapesti és a megyében működő intézmények vonatkozásában,
- a vállalkozások együttműködésére kevés a példa,
- nem jellemzők a megye – vagy országhatáron túlnyúló fejlesztési projektek.

Összefoglalva, a partnerség hiánya is okozza, hogy a megye a központi fekvéséből fakadó előnyöket, a térségi összefogást igénylő lehetőségeket nem tudja igazán kihasználni. Az EU-s projektfejlesztést, pályázást is akadályozhatja ez a problémakör. (A leírtak nem jelentik az felsorolt intézmények hibáztatását, az együttműködés feltételét jelentő közös érdekelttség és intézményrendszer - beleértve, pl. a kistérségi szinten képződő forrásokat is - hiányoznak.)

ad.4. A humán erőforrás problémái

A megyében jellemző a népességszám növekedése a Budapestről való kiköltözések következtében. A kiköltözők továbbra is Budapestre járnak általában dolgozni, az ingázás megterhelő a lakosság számára és az adott közlekedési rendszer túlterheléséhez vezet. A népességnövekedéssel az oktatási, egészségügyi, települési közszolgáltatások sem tudnak gyakran lépést tartani.

A lakosság a magasabb színvonalú szolgáltatásokért Budapest intézményeihez fordul, aminek pozitív és negatív következménye is van; pozitív a hozzáférés lehetősége, negatívan hat viszont a megyei intézmények fejlődésére. Különösen jelentkezik ez a megyei középiskolák, a felnőttképzés és egészségügy teljesítményében.

A munkahely és a szolgáltatások igénybevételének helyszíne tehát az egyre terjedő agglomerációban nem a megye, ez okozza a megyei identitás hiányát, ami gyakran megmutatkozik a helyi társadalom problémáira való érzéketlenségben, és hat a civil szervezetek gyengeségére, problémáira.

Humán területen is megjelenik a megyét jellemző kettősség:

- az agglomeráció lakossága a megye többi részéhez képest jobban képzett, a periférikus területek felé haladva egyre inkább tudáshiány tapasztalható,
- a lakosság egészségügyi állapota hasonlóan alakul az egész megyére vonatkoztatva, ugyanakkor a várható élettartam alacsonyabb az országos értéknél, ami rosszabb egészségi állapotra utal.

A **tudáshiány**, amelyet az iskolarendszer mennyiségi és minőségi problémái is befolyásolnak, hatással van az önkormányzatok tevékenységének színvonalára, a partnerség alakulására; az együttműködés és szolidaritás hiány egyik előidézője. Mindezen keresztül hozzájárul a települések fejlődésének, szolgáltatásainak, képének alakulásához, és jelentősen befolyásolja a térség gazdasági fejlődését, a munkaerő minőségén keresztül. Ezen túlmenően, többek között a tudáshiány következménye a környezeti problémák iránti és a szociális érzékenység hiánya is.

A **lakosság egészségi állapota** befolyásolja a gazdaságot, a foglalkoztatási színvonalat, a szociális ellátás és segélyezés iránti keresletet, ezen keresztül az önkormányzatok költségvetését.

ad.5. A gazdaság problémái

Pest megye gazdaságát alapvetően és pozitívan meghatározza a megye főváros körüli elhelyezkedése. Ezt az előnyt egyedül napjaink egyre jelentősebb gazdasági ága, a **turizmus** nem tudja kihasználni. Az **iparban** a megyére jellemző egyszerűbb betanított munkáról a K+F és innováció igényes termelésre való átállás problematikus, a KKV szektor sem képes jelentős mértékben bekapcsolódni a beszállítói láncba. E problémák, többek között, a KKV-k vezetésében általános ismerethiányra és a munkaerő képzettségi problémáira vezethetők vissza.

A **szolgáltatásokra** Budapest közelsége ellentétesen hat, a főváros színvonalas kínálatával a megye kevésbé tud versenyezni.

A problémaleltár és összefüggésrendszerének bemutatása után a logika megkívánhatná, hogy az előnyös jellemzők, **előremozdító tényezők leltárát** is megadjuk. Mivel a területfejlesztési stratégiák alapvetően az egyenlőtlenségek feloldására, az egyensúlytalanságok kiküszöbölésére irányulnak, nem pedig a „kiugrások” erősítésére, ezért, igazodva az általában alkalmazott módszertanhoz, eltekintünk ettől. A helyzetfeltárás fejezetben egyébként a pozitívumokra és negatívumokra egyaránt kitértünk.

3.2. Jövőkép

Ahhoz, hogy a megye stratégiai céljait megfogalmazhassa, tisztán kell látni a **távlati célt**; azaz, hogy milyenné kíván válni Pest megye hosszú távon. A **fejlesztési stratégia a hosszú távú cél eléréséhez vezető utakat, részcélokat jelöl ki, középtávra fogalmaz meg feladatokat.**

Pest megye jövőjét a megyei és települési önkormányzatok, intézmények, vállalkozások, civil szervezetek vezetőinek véleményét meghallgatva a következőképpen írhatjuk le:

- A megye egységes fejlettségi színvonalú térségekből áll, a perifériák által nyújtott életlehetőségek utolérték a korábban fejlettebb kistérségeket és hasonló ütemben fejlődnek tovább.
- Pest megye Budapesttel egy fejlesztési térséget alkot. A megye és a főváros együttműködése érdekegyeztetésen alapuló, célja az ésszerű munkamegosztás, nem egymás rovására, hanem a kölcsönös előnyök alapján. Pest megye nem kiszolgálója Budapestnek és nem kiszolgáltatott, hanem együtt fejlődő térség.
- A megye ezáltal képes a központi helyzetéből fakadó előnyöket maximálisan kihasználni; lakossága számára magas színvonalú szolgáltatások elérését és színvonalas munkahelyeket biztosítani, és a gazdasági fejlődés ütemét fenntartani.
- Pest megye a szomszédos megyékkel szoros kapcsolatot tart fenn, számos közös projektet valósít meg, fejlesztési együttműködések élére áll.
- Nemzetközi kapcsolatai fejlődnek, különösen a határos szlovák területekkel – az új hidak által is megkönnyítve – élénk gazdasági, kulturális együttműködés alakult ki.
- A megye az EU-s regionális fejlesztési forrásokat maximálisan kihasználja, jó érdekérvényesítése révén eléri, hogy a nemzeti szinten meghatározott projektek a megye javát szolgálják. Ennek eredményeképpen fejlett, gyors, sűrűn közlekedő elővárosi vasúti kapcsolat szolgálja ki a közlekedési igényeket.
- Az agglomeráció képe megváltozik; a települések rendezettek, a településközpontok agóraként, kellemes találkozóhelyként működnek.
- Az önkormányzatok szigorral és nagy hozzáértéssel irányítják a településeket.
- A spontán szuburbanizációt tervezett, koordinált térségfejlesztés váltja fel, az EU elveknek megfelelően, partnerségi, szolidaritási alapon, érdekegyeztetéssel.
- A tájsebeket begyógyították, a természeti környezet gondozott, nem szemetes, a parlagokat, az EU vidékfejlesztési támogatásainak hála, az agglomerációban is újra művelik.
- A megye perifériáin is az agglomerációéhoz hasonlóak az életlehetőségek, az életszínvonal kiegyenlített a megyén belül.

- A megye kulturális élete gazdag, színes, az itt élő nemzetiségek ápolják hagyományait és felhasználják külkapcsolataikat.
- A roma gyerekek iskolába járnak, a fekete munka visszaszorulóban van.
- A lakosság iskolázottabb, mint ma, környezettudatos és szociálisan érzékeny magatartásformát sajátított el az óvodától kezdve, aminek eredménye meglátszik az erdők, földek, települések állapotán, és az egymással való érintkezésben.
- A megye területén kedvező életkörülményeket találnak, színvonalas szabadidős szolgáltatásokat vehetnek igénybe az ottlakók, a Budapestről kirándulók, a bel- és külföldi turisták.
- A megye visszanyeri előkelő helyezését Magyarország turizmusában, a bel- és külföldi turisták szempontjából egyaránt. A Duna-kanyar elsősorban a kulturális, a Börzsöny és Pilis a kiránduló, a déli részek a lovas és falusi turizmus központjai. A Dunán élénk vízi élet zajlik, a hegyekben szanatóriumok várják a gyógyulni, erősödni vágyókat.
- A magánvállalkozók főleg a turizmus és településfejlesztés területén az önkormányzatokkal egyeztetett, előkészített projekteket valósítanak meg. Adófizetésük az önkormányzatokat gazdagítja.
- A megyében a vasúti közlekedés bonyolítja a személyforgalom jelentős részét. Az utakon csökkent a zsúfoltság. Megépült a körgyűrű, a haránt összekötő utak, a Tápiómentéhez is gyorsforgalmi út vezet, a 4-es és 10-es úthoz hasonlóan. A megye forgalmát tehermentesíti, hogy az európai transznacionális utak már nem centrálisan vannak vezetve, azaz nem Budapesten és csak részben a megyén haladnak át. Az M8-as transzverzális út kiépült és jelentősen tehermentesíti a központi térségek forgalmát. Kiépülnek a 2044/2003. (III.14.) Kormányhatározat megyét érintő fejlesztései.
- Megvalósult a szelektív hulladékgyűjtés. A hulladéklerakás, kezelés és feldolgozás megoldódott.
- A megye valamennyi településén megoldott a szennyvízelvezetés és a magas technológiai szintű szennyvízkezelés.
- A gazdaságban a tudásalapú ipar és szolgáltatás dominál. A szakmunkásképzés jól szolgálja a gazdaság igényeit. A Budapest körüli logisztikai gyűrűt Pest megye dél-keleti részén új ipari övezet egészíti ki.
- A kistérségek valódi együttműködő, fejlesztési egységek, a szubszidiaritás elve érvényesül. A Duna összeköt, nem elválaszt.
- A megye városai valódi térségi központként működnek mind gazdaságuk, mind az általuk nyújtott lakossági és közszolgáltatások tekintetében.
- A megyei önkormányzat hatékonyan látja el intézményfenntartó, az intézményi hálózatokat irányító, koordináló szerepét. A „kistérségek inkubátora” felvállalt funkció teljesítésére kiépítette apparátusát és tekintélyt, tapasztalatokat szerzett. A kistérségek

hozzá fordulnak segítségért, tanácsért, képviseletért, lobbierért. A megyei önkormányzat image-e összeforrt a „szolgáltató megye” képpel.

Összefoglalva, szlogenszerűen Pest megye jövőképe a következőképpen fogalmazható meg:

Pest megye Budapesttel együtt fejlődő térség, amely a központi helyzetéből fakadó előnyöket maximálisan kihasználja, ezáltal lakossága számára magas színvonalú élet- és munkalehetőségeket nyújt a megye minden térségében egyaránt. A megye tervezési-, tudásbázis-, és partnerség-fejlesztési tevékenységének eredményeképpen a spontán szuburbanizációt tervezett, koordinált térségfejlesztés váltja fel az EU-s elveknek megfelelően, az EU-s támogatási pályázati forrásokat a lehető legnagyobb mértékben hasznosítva.

3.3. Célfá

Mielőtt Pest megye fejlesztési céljainak rendszerét felállítjuk, bemutatjuk azoknak a terveknek a célrendszerét, amelyek Pest megyét körülfogják.

3.3.1. Nemzeti Fejlesztési Terv (2004-06, 2007-13)

Magyarországon a nemzeti szintű középtávú tervezés a rendszerváltással megszűnt. Az éves költségvetések helyettesítik a rövid távú terveket.

Az EU csatlakozással megnyíló támogatási források igénybevételének feltétele középtávú fejlesztési stratégia és operatív programok kialakítása, amelyekbe azután az egyes támogatandó projektek illeszthetők. Ezért készült a Nemzeti Fejlesztési Terv, amely tehát elsősorban az EU-s források felhasználásának adja meg a keretét, beleértve a magyar állami társfinanszírozást.

Az **EU támogatási rendszere** alapvetően kiegyenlítő célú, decentralizált és átlátható.

Három speciális cél áll a homlokterében:

1. Cél (objektív): - a fejlődésben elmaradt régiók fejlesztése, strukturális alkalmazkodásuk támogatása,
2. Cél: - a gazdasági szerkezet átalakítás miatt strukturális problémákkal küzdő régiók támogatása,
3. Cél: - az oktatási, képzési, foglalkoztatási rendszerek korszerűsítésének, az új viszonyokhoz történő alkalmazkodásának a segítése.

Az EU-s támogatásokra figyelő **NFT távlati célként** a következőket határozza meg:

- innováció- és tudásalapú társadalom és gazdaság elérése,
- társadalom megújuló képességének fejlesztése,
- esélyegyenlőség megvalósítása,
- fenntartható fejlődés.

Az **NFT fő célként** a következő tervezési periódusra az **életminőség javítását** tűzi ki. Magyarországon, a csatlakozás utáni első tervezési részperiódusra (2004-06) kifejezetten az **EU átlaghoz viszonyított jövedelem különbségek mérséklését** irányozza elő.

Ennek elérése érdekében három **speciális célt** fogalmaz meg:

- a gazdasági versenyképesség javítását,
- az emberi erőforrások jobb kihasználását,
- a jobb környezeti állapot és a régiók kiegyensúlyozottabb fejlődésének elérését.

A céloknak megfelelő **fejlesztési prioritások** az NFT-ben a következők:

- a gazdasági versenyképesség javítása,
- foglalkoztatás-növelés, emberi erőforrás fejlesztés,
- infrastruktúrafejlesztés, tisztább környezet kialakítása,
- erősebb régiók, helyi fejlesztési lehetőségek kialakítása,
- vidék és mezőgazdaság fejlesztés.

A prioritásokat a konkrét cselekvési programok fordítják a gyakorlat nyelvére (GVOP, KIOP, HRÖP, ROP, AVOP).

3.3.2. A KMR stratégiai terve (2001-06)

A KMR stratégiai tervezése során már az EU-s módszereket alkalmazta, így struktúrája hasonló az NFT-éhez.

Távlati célként megfogalmazta a következő követelmények érvényesítését:

- kiegyensúlyozott fejlődés
- fenntarthatóság, minőségvezéreltség
- versenyképesség
- információs társadalom fejlesztése
- nemzetközi szerepvállalás
- az országon belül kiemelkedő szerep.

Átfogó célként

- a régió versenyképességének növelését,
- élhető régió kialakítását és
- az együttműködési keretek fejlesztését irányozza elő.

A versenyképességet elsősorban az EU vonatkozásában, külső kihívásokra adott válaszként értelmezi, míg az élhetőség a belső egyenlőtlenségek mérséklését, a kínált élettér minőségét szolgáló részcélok együttese. A harmadik átfogó cél a partnerség fejlesztését szolgálja.

A KMR stratégia a következő **speciális célokat** határozza meg a versenyképes régió kialakításához kapcsolódóan:

- az innovativitást hordozó gazdasági elemek fejlesztése,
 - a régió vonzerejének növelése
 - az élhető régió vonatkozásában:
 - a térszerkezeti és fejlettségi egyenlőtlenségek mérséklése
 - természeti és épített környezet megújítása
 - aktív, szolidáris társadalmi kezdeményezések támogatása
- (A partnerség fejlesztési cél további lebontását a stratégia nem tartalmazza.)

A speciális céloknak megfelelő **fejlesztési prioritások**:

- vállalkozásfejlesztés,
- humán erőforrás-fejlesztés,
- infrastruktúra, környezet állapotának javítása,
- vidékfejlesztés, területi kiegyenlítés,
- E régió kialakítása.

3.3.3. Pest megye stratégiai programja (1998-2005)

A Pest megyére vonatkozó korábbi stratégia szerint a célrendszer a következőképpen épült fel:

- **Távlati cél:** a társadalmi jólét előmozdítása
- Megvalósításának eszközei (tekinthető átfogó célnak):
 - gazdasági önállóság, működőképesség biztosítása,
 - fenntartható fejlődés biztosítása
- Megvalósítási területek (tekinthetők részcélnak):
 - gyengíteni a belső versengést – koordináció, kooperációerősítés
 - erősíteni a gazdasági alapokat – vállalkozásfejlesztés, beruházás-ösztönzés
 - javítani a településstruktúrát, települési környezetet
- Alprogramok (tekinthetők prioritásnak):
 - gazdaságfejlesztés,
 - innováció-fejlesztés,
 - közlekedésfejlesztés,
 - lakásépítés,
 - környezetfejlesztés,
 - marketing.

3.3.4. A Pest megyét érintő fejlesztési stratégiák összehasonlítása

Az összefoglaló táblázat mutatja, hogy a megyét érintő fejlesztési stratégiák némiképp eltérő logika szerint épültek fel, de nagyjából hasonló területekre vonatkoznak.

Kritikaként megfogalmazható, hogy a célok rendszere csak korlátozottan tükrözi a területi szintek eltérését.

26. sz. tábla

Fejlesztési stratégiák célrendszere

	NFT (2003)	KMR (2001)	Pest megye (1999)
Átfogó cél	<ul style="list-style-type: none"> életminőség 	<ul style="list-style-type: none"> versenyképesség élhetőség együttműködési keretek 	<ul style="list-style-type: none"> fenntartható fejlesztés gazdasági önállóság
Speciális cél	<ul style="list-style-type: none"> versenyképesség HR kihasználás környezetvédelem, régiók kiegyensúlyozott fejlesztése 	<ul style="list-style-type: none"> gazdasági innováció vonzerónövelés kiegyensúlyozott természeti fejlesztés, épített környezetfejlesztés aktív társadalom, szolidaritás 	<ul style="list-style-type: none"> koordináció, kooperációerősítés gazdaságfejlesztés vállalkozásfejlesztés beruházás ösztönzés településstruktúra, környezetfejlesztés
Prioritás	<ul style="list-style-type: none"> gazdasági versenyképesség HR fejlesztés környezet, infrastruktúra-fejlesztés regionális fejlesztés mezőgazdaság és vidékfejlesztés 	<ul style="list-style-type: none"> vállalkozásfejlesztés humán erőforrás környezet vidékfejlesztés, területi kiegyenlítés E-régió 	<ul style="list-style-type: none"> gazdaság innováció közlekedés lakás környezet marketing

3.3.5 A jelen Pest megyei fejlesztési stratégia célrendszere (2003)

27. sz. tábla

Célfá

Átfogó cél	Életminőség javítása
Részcélok:	<ul style="list-style-type: none"> - Kiegyenlítés – Pest megye periferikus térségeinek felhúzása a fejlettebb kistérségek szintjére - Versenyképesség javítása - Irányított, tervszerű fejlesztés
Speciális célok	<ul style="list-style-type: none"> - Tudásbázis-fejlesztés - Partnerség fejlesztés - EU források maximális hasznosítása a fejlődés meggyorsítása érdekében
Ágazati célok/ Prioritások	<ul style="list-style-type: none"> - Térségfejlesztés: település, környezet - Gazdaságfejlesztés - Humán erőforrás-fejlesztés - Infrastruktúrafejlesztés

Magyarázat

A célfában megjelölt célok egymásra épülnek, minden felsőbb szintű cél elérését szolgálja az alatta lévő szintek céljainak megvalósítása. A problémafa elemei közvetlenül az ágazati célok megvalósításán keresztül lelnek megoldást. (A törvényi háttérből fakadó problémák megoldását a megyei fejlesztési stratégia közvetlenül nem szolgálhatja.)

Átfogó cél: Pest megye fejlesztésének fő célja csakúgy, mint valamennyi térségi stratégiának, a lakosság életminőségének javítása. Ennek érdekében fel kell oldani a megye fejlődésének fő korlátait, meg kell oldani a fő problémákat.

Részcélok: Pest megye társadalmilag és gazdaságilag heterogén térségében a fő cél eléréséhez hármas út vezet. Egyrészt **gyorsítani kell a lemaradó térségek fejlődését**, másrészt el kell érni, hogy a szuburbanizáció spontán burjánzása helyett a **térség fejlődése tervezetten menjen végbe, ezáltal a jövőben elkerülhető legyen a természeti és települési környezet további degradációja**. Ezen túlmenően törekedni kell a már okozott tájsebek és elrontott települések rehabilitációjára.

A megye versenyképességének javítása, csakúgy, mint a régió egészére kialakított stratégiában, a külső kihívásokra adott választ jelenti, azaz Magyarország fejlettebb, Nyugat- és Közép-Dunántúli megyéi, valamint az EU vonatkozásában értelmezhető. A térség elhelyezkedése, dinamikája, központi szerepe révén feltétlenül képes a gyors és látványos fejlődésre, ezzel együtt kell járnia a versenyképesség javulásának.

Speciális célok: A fenti célok csak akkor érhetőek el, ha egyrészt sikerül előbbre lépni a **tudásbázis** és **partnerség** fejlesztésében, másrészt **külső fejlesztési források igénybevétele** válik lehetővé. A tudásbázis erősödésének meg kell jelennie az önkormányzatok vezetési színvonalának javulásában, aminek feltétele a lakosság általános képzettségi szintjének emelkedése. A tudásbázis növekedése megjelenik a gazdaságban, a fejlődés gyorsításában, az innovációban, a piaci rések megtalálásában, azaz a versenyképesség alakulásában. A partnerség erősödése – minden térségi, önkormányzati, intézményi szinten – a feltétele a kiegyenlítésnek, a fejlesztések szétterülésének, azaz hogy ne csak egy-egy hely, személy, intézmény gazdagodjon eredményük segítségével, hanem szélesebb térség, illetve réteg. A partnerség szolgálja továbbá a fejlesztések eredményességét és hatékonyságát. A partnerség révén való előrelépés egyszerre igényel tudati és intézményi fejlesztést.

A megye egészének problémája a forrásszűke. Ennek feloldására kínálnak lehetőséget a Strukturális Alapok pályázatai. Az **EU-s források** bevonásával a **megye fejlődése meggyorsítható**, versenyképessége fokozható, hozzájárul az életminőség javítása átfogó cél eléréshez. A forrásokhoz való hozzáférés felkészülést igényel, beleértve a tudásbázis fejlesztését és a partnerséget. Az EU források maximális hasznosításának célja igen nagy jelentőségű a jelenlegi helyzetben, amikor először nyílik majd alkalom EU tagként a Strukturális Alapokhoz való hozzáférésre, és a korábbinál sokkal jelentősebb támogatások pályázatok útján való elnyerésére. Ezért is emeltük fel a célok szintjére az egyébként a megvalósítás eszközeként számon tartott forrásmaximalizálást. E speciális cél megvalósítása speciális felkészítést és felkészülést igényel, valamint a fejlesztési forrásbevonás elsődleges lehetőségeként kivételes jelentőségű.

Ágazati célok:

• **Térségfejlesztés**

A térségfejlesztés magába foglalja az **épített és természeti környezetet**. A fejlesztések fő célja:

- a zöldfelületek megőrzése, rehabilitációja, tisztaságának elérése.
- a települések vonatkozásában a településközpontok és a leromlott települési övezetek rehabilitációja, valamint a belső utak burkolása

- **Gazdaságfejlesztés**

- A gazdaságfejlesztés kiegyenlítést és versenyképesség javítását is szolgáló célja a jelenleg **elmaradottabb, iparhiányos és más potenciális húzóágazattal nem rendelkező térségek** (pl. Tápiómente, déli térségek) ipari fejlődésének segítése **befektetés ösztönzéssel**, iparterület kialakítás támogatással, infrastruktúrafejlesztéssel.
- **Horizontális, az egész megyére vonatkozó cél a KKV-k támogatása**, amelyek foglalkoztató szerepe kiemelkedő, és amelyek – tekintettel a magyar kisvállalati szektor rövid múltjára – igen törékenyek, mind a vezetési ismeretek, kultúra, mind a tőkehiány okán. A KKV-kat az EU alapok is támogatják, oktatás, térségi partneri, szolgáltató szervezetek létrehozása és innovációs projektek finanszírozása révén. A megyei KKV-k esetében – az ország egészéhez hasonlóan – várható, hogy igen alacsony lesz a pályázók száma, tekintve, hogy a pályázatok kötődnek bizonyos szerveződések, hálózatok létehez, amelyek nálunk gyakorlatilag nem léteznek. A KKV-k térségi összefogása, pályázati felkészítése és a térségi szolgáltatók (információs, oktató, minőségbiztosító, szakképző, tanácsadó, informatikai, pénzügyi stb.) támogatása igen fontos megyei cél. A KKV-k fejlesztése, innovativitásuk fokozása elősegíti a térség versenyképességének javítását is. A **mezőgazdaságban** működő vállalkozások, gazdák **segítése az EU-s támogatások igénybevétele**re való felkészülésben szintén fontos gazdaságfejlesztési cél, amely egyúttal szolgálja a vidék arculatának helyreállítását is.
- A **turizmus** fejlesztése alapvetően az önkormányzatok és a magántőke összefogását igényli, a térségi fejlesztési stratégiában kialakított és elfogadott irányokban. A **PPP elterjesztése**, felkészítés a gyakorlásra a turizmus fejlesztés feltétele. Az önkormányzatok teremtik meg döntéseikkel és terület, infrastruktúra biztosításával a megyei turisztikai befektetések háttérét. (A turizmust éppen emiatt a sajátossága miatt, a stratégiában a továbbiakban külön kezeljük.)

- **Humánerőforrás fejlesztés**

A humánerőforrás fejlesztés nemcsak azért kiemelt jelentőségű, mert ez minden fejlesztés alapja, hanem azért is, mert a **megye** a területén működő HR vonatkozású középszintű intézmények egy részének **fenntartója**.

A humánerőforrás fejlesztés mindhárom területére, az **oktatási, egészségügyi és szociális** szférára jellemző, hogy az intézményfenntartásban a települési és a megyei önkormányzatok is részt vesznek, és egyre inkább bekapcsolódnak a magán, egyházi és civil szervezetek is. A térségi szakmai koordináció, munkamegosztás és kooperáció azonban fejletlen (oktatás), illetve problematikus (egészségügy). Pest megye mindhárom területen mennyiségi és minőségi problémákkal kénytelen szembenézni. E terület fejlesztésének **célja az**

intézmények koordinálása és diverzifikálása, a szolgáltatások színvonalának emelése és a mennyiségi igények rugalmas rendszerű kielégítése.

- **Infrastruktúrafejlesztés**

- **Közlekedés**

- A közlekedési infrastruktúrán belül Pest megye elsődleges célja a **tömegközlekedés fejlesztése**; ide értve az elővárosi vasutat, a BKSZ-t és a kapcsolódó rendszereket (parkolók, rávezető utak)
- A térségi kiegyenlítés érdekében fontos a **közlekedési árnyékban fekvő térségek bekapcsolása** (Tápiómente)
- A térség forgalmi problémáit enyhítő célkitűzés a **haránt utak, elkerülő utak (M0)** és hidak (Duna, Ipoly) megépítése, továbbá a legforgalmasabb főutak, így különösen a 4-es, 10-es út korszerűsítése.

- **Közmű, környezet**

A közműfejlesztés célja egyrészt a **hulladéklerakás és kezelés**, másrészt a **szennyvíztisztítás** megoldása, - beleértve a lakóházak rákötését a csatornahálózatra, - azokban a többnyire periférikus térségekben (Ipolymente, Galgamente, Tápiómente, Dél-Pest, Monor), ahol ez nincs megoldva.

Az **ágazati célok** tehát szolgálják a **kiegyenlítést és az agglomeráció sebeinek gyógyítását**, a versenyképesség javítását megvalósításukhoz hozzájárul a pályázati források igénybevétele, a tudásbázis fejlesztés, a vezetés színvonalának növelése, a szabályozás, tervezés intézményeinek fejlesztése, a partnerség javítása.

3.4. Stratégiai beavatkozási területek (prioritások) és intézkedések

28. sz. ábra

Beavatkozási területek / intézkedések

Prioritások/ Intézkedések	Térség- fejlesztés	Gazdaság- fejlesztés	Turizmus- fejlesztés	Humán erőforrás	Infrastruktúra fejlesztés
				Oktatás, egészségügy, szociális	
Ágazat- specifikus fejlesztési intézkedések	Település rehabilitáció	Befektetés ösztönzés	Befektetés ösztönzés, önkormányzati fejlesztés	Fizikai infrastruktúra- fejlesztés	Közlekedés- fejlesztés
	Térségi zöldterület fejlesztés	KKV fejlesztés	Vállalkozás- fejlesztés	Szolgáltatás- fejlesztés	Közmű- környezet- fejlesztés
	Intézményfejlesztés				
	Tudásbázis fejlesztés				
	Partnerségi programok				

Pest megye fejlesztési stratégiájának beavatkozási területeit (prioritások) és a megvalósítást szolgáló intézkedések rendszerét alapvetően ágazati szemléletben adtuk meg. Ezt indokolja a nemzetgazdaság irányítási, fejlesztési rendszeréhez való alkalmazkodás, amelyet követ az önkormányzatok szervezeti felépítése is. Így az egyes intézkedések felelősei a jelenlegi szervezeti keretek között azonosíthatók.

Valamennyi ágazati beavatkozási területre egyrészt **speciális fejlesztési programokat**, másrészt **intézmény-, tudásbázis és partnerség fejlesztési programokat** határoztunk meg. Az ágazati rendszerben megfogalmazott **intézkedések** természetesen megfelelnek az ágazati céloknak és szolgálják a megye átfogó célját, az életminőség javítását, a térségi kiegyenlítést és a tervszerű fejlesztést, valamint a fejlődés felgyorsításának, a versenyképesség növelésének célkitűzését.

Az intézkedéseket a workshopokon és az interjúk során megtárgyalt fejlesztési programjavaslatok alapján fogalmaztuk meg, tehát széleskörű társadalmi egyeztetés és konszenzus legitimálja azokat.

A rendszerbe foglalt intézkedéssorból a megye döntéshozó testülete határozza meg a rövid, illetve középtávon kiemelkedőket, mérlegelve a célokat és a rendelkezésre álló forrásokat, azok várható alakulását, átcsoportosíthatóságát stb.

Az intézkedések közé nemcsak azokat a programokat vettük be, amelyeket – forrásai függvényében – **a megye megvalósíthat, azaz döntési kompetenciájába tartoznak**. Azokat a programokat, amelyekben a **megye önmagában nincs döntési helyzetben**, viszont minden fórumon képviselnie kell a megye érdekét azontúl, hogy a stratégiában is szerepelnek, külön fejezetben foglaltuk össze.

3.4.1. Ágazat specifikus fejlesztési intézkedések

Az ágazat specifikus fejlesztési programok azok, amelyekre az utóbbi években lassan megszokottá váló fejlesztési pályázatok kiírásra kerülnek. Az EU-hoz való csatlakozással ezeknek a programoknak a finanszírozása főleg a **Strukturális Alapok terhére**, pályázati úton fog történni. A Strukturális Alapokhoz járul a magyar állami társfinanszírozás és a pályázók kötelezően előírt önereje. Esetünkben, a megyei térségfejlesztési pályázatoknál a pályázók leginkább az önkormányzatok és társulásaik. A jelenlegi önkormányzati finanszírozási rendszer mellett, amikor a kistérségek nem rendelkeznek saját forrásokkal, az önkormányzatok pedig csak igen korlátozott szabad rendelkezésű pénzmennyiséggel az önerő finanszírozása is gondot okoz számukra. A kormány tervei között szerepel rövidtávon az önerő támogatás kialakítása, középtávon pedig az önkormányzati finanszírozási rendszer reformja. Addig, míg az új rendszer kialakul a megyei források az EU támogatásokhoz szükséges önerő pótlását szolgálhatják. Az EU-s pályázati rendszerhez kapcsolódóan jelenleg a projektgyűjtés, majd várhatóan a pályázatadás regionális keretek között fog zajlani. **A megyének ki kell alakítania azt a szerepkört, amelynek keretében érvényesíteni tudja a fejlesztési stratégiájának a megjelenítését a térségi pályázatokon keresztül.** E szerepkör a **kistérségi inkubáció felvállalt feladatán** keresztül érvényesíthető.

Az EU-s támogatáson túl természetesen a magyar kormány továbbra is indíthat saját fejlesztési programokat. Ezeknek a nagyságrendje várhatóan azonban – éppen az EU-s társfinanszírozási kötelezettség miatt nem lesz nagyon jelentős, valamint a források főleg az EU-s támogatások által le nem fedett területekre lesznek átcsoportosítva.

3.4.2. Intézmény-, tudásbázis és partnerség fejlesztő intézkedések

Az intézmény-, tudásbázis és partnerség fejlesztő intézkedések blokkja tulajdonképpen az előző pont főleg beruházás- és szolgáltatásfejlesztési intézkedéseinek támogató háttérét képezi, segítve, gyorsítva egyes esetekben lehetővé téve azok megvalósítását. Ezen intézkedések megvalósításának költségigénye kisebb, hiszen ún. szolgáltatási programokról van szó. Ezek között az intézkedések között is vannak olyanok, amelyek az EU Strukturális Alapokból, főleg az Európai Szociális Alapból megfinanszírozhatók, pályázati úton, azonban ez a kisebb rész.

Jellemzően ezek az intézkedések az abszorpciós kapacitás növelését szolgálják. Megvalósításukban **döntő szerepe van a megye inkubációs tevékenységének**. A megye célkitűzése, hogy felvállalja a kistérségek inkubációját, ezen az intézkedéscsoporton belül valósítható meg. Éppen ezért a finanszírozás megtervezésben ez a terület a megyei forráselosztás tekintetében prioritást kell, hogy élvezzen.

Természetesen a közvetlenül a megye által végrehajtandó feladatokon túl, itt is pályázatokon keresztül történik a források és projektek összerendezése.

Ez az intézkedéscsoport foglalkozik továbbá a megye **intézményfenntartó szerepköre** megemelésével, az adminisztratív feladatok mellé rendelve, de elkülönítve, a koordinációs, hálózat fejlesztő, szakmai irányító tevékenység fejlesztését. Ez a feladatkör várhatóan tartósan a megye kompetenciájába tartozhat, jelenleg nincs intézmény az ellátására. Érdemes a forráselosztásban ezt figyelembe véve megfelelő összegeket szánni a szükséges intézmények kialakítására és a tevékenység fejlesztésére.

Az intézkedéscsoport célcsoportja több esetben az önkormányzati körön kívül esik; a vállalkozók, civil szervezetek, oktatási intézmények alkotják. Ezekben az esetekben általában az EU támogatásokhoz való hozzáférést teszi lehetővé az intézkedések megvalósítása, a felsorolt szervezetek ugyanis kevésbé tudták elsajátítani az EU-s támogatások logikáját (pl. a vállalkozások esetében, hogy a hálózatokat támogatják szívesen, a civil szervezeteknél, hogy gazdaságilag fenntartható projekteket támogat az EU, az iskoláknál, hogy a pályázati kiírást pontosan követni kell) és a pályázás rendjét. A megyei források felkészítésükre való igénybevétele szintén – közvetve – **a megye abszorpciós képességét növeli**.

3.4.3. Megyei lobby feladatok

Az intézkedések fenti két csoportja a megye jelenlegi kompetencia területeire vonatkozik. Vannak olyan kérdések, amelyek ugyan alapvető megyei érdekeket érintenek, de a **megye nincs döntési helyzetben** a vonatkozásukban. Ezek részben a **jogi-törvényi szabályozás területei**; közöttük a legfontosabb a települési, kistérségi, megyei forrásallokáció, és intézmény-fejlesztés kérdésköre, amely alapvetően meghatározza a fejlesztési lehetőségeket, befolyásolja a kistérségen belüli kiegyenlítés célját az intézményfenntartás kistérségi szintű teherviselésén keresztül. E kérdéseknek a megye céljával, a kiegyenlítéssel összhangban levő szabályozásáért a megyének, országgyűlési képviselőinek lobbyzniuk kell. (A jogi háttér problémáinak tárgyalása során érintettük e kérdéseket.)

Hasonlóképpen nem tud a megye önmagában megoldani olyan feladatokat, amelyek költségvetésük nagysága, vagy országos hatókörük következtében **nemzeti döntési kompetenciába** tartoznak. Ilyenek nagy infrastrukturális beruházások a vasúti, közúti hálózat és szolgáltatás fejlesztés terén, a Duna árvízvédelmi és víztisztasági kérdései. Ezek a fejlesztések nem szerepelnek a megye stratégiájában, azonban a megye érdekét a döntéshozó ágazati minisztériumoknál, a költségvetés vitája során, az EU Kohéziós Alapok felhasználására vonatkozó döntéseknél a megye illetékeseinek képviselniük kell.

A következőkben felsoroljuk ágazati csoportosításban a megye vezetése számára képviselni javasolt lobby témákat.

Megyei lobby feladatok

1. Település, térségfejlesztés

- Kistérségi szintű forrásallokáció előmozdítása
- Kistérségi intézményrendszer-fejlesztés
- Kistérségi kiegyenlítő, közös finanszírozás bevezetése, kistérségi feladatok ellátásánál – pl. középiskolai oktatás, egészségügy, szociális intézmények
- Közös pénzügyi alapok létrehozása Budapesttel, egyeztetett fejlesztések megvalósítására
- Telekérték, helyi adó bevezetése
- Önkormányzati építési területbevonási adó és alapképzési kötelezettség kidolgozása és bevezetése.

2. Gazdaságfejlesztés

- Tápiómente, Dél-Pest, Ország-Közepe kistérségek preferált befektetési térségként való elismertetése és érvényesítése
- 30 napos fizetési határidők törvényben való rögzítése (bevásárlóközpontok, multinacionális cégek, regionális fejlesztési ügynökségek (Kincstár)
- Részmunkaidős foglalkoztatás támogatása, adókedvezményekkel, stb.
- Fekete foglalkoztatás visszaszorítása, a foglalkoztatási adók csökkentésével
- Földnyilvántartási, földbérleti rendszer fejlesztése

3. Turizmusfejlesztés

- Dunai jacht forgalom elősegítése a Bósi-Gabcsikovo zsilipelés megoldásával
- Kelet-Nyugati, Észak-Déli nemzetközi kerékpárút hálózat kialakítása
- Országos marketing források Pest megye számára kedvezőbb elosztása

4. Oktatásfejlesztés

- A képzés stratégiai ágazatként való elismertetése, az EU támogatások következtében országosan felszabaduló források oktatási, képzési felhasználása
- Kistérségi forrásallokáció közösen megvalósítandó oktatási feladatok ellátására, közös fejlesztésekre.

5. Egészségügyi fejlesztés

- Kistérségi forrásallokáció, kiegyenlítési rendszer a kórház és rendelőintézet finanszírozásában.

6. Szociális, civil szféra fejlesztése

- Kistérségi forrásallokáció a közösen megvalósítandó szociális feladatok ellátására, közös fejlesztésekre (pl. szociális intézmények, roma programok)
- Felkészülés az új ellátandó rétegek (pl. feketén foglalkoztatott mezőgazdasági, építőipari munkások nyugdíjas korúvá válása) kezelésére.
- Szociális munkássá válás ösztönzése, pl. adókedvezményekkel.

7. Közlekedésfejlesztés

- Az agglomerációk tömegközlekedési rendszerének fejlesztése
- BKSZ
- Vasúti személyszállítás fejlesztése
- Elővárosi vasutak fejlesztése
- Duna hidak (Dunaújváros), Ipoly híd
- Budapestet elkerülő utak, M0
- (TINA) Európai tranzitúthálózat megyehatáron kívülre helyezése
- Haránt irányú és elkerülő utak építése
- Tápionyék közúti elérhetőségének javítása
- Autópályadíj mérséklése – 4-es és 10-es út korszerűsítése
- Kistérségi tömegközlekedési alternatív szolgáltatás biztosítása
- A 2044/2003. (III.14.) Kormányhatározat megyét érintő fejlesztései.

8. Közmű, környezet

- Dunai árvízvédelem
- Duna vízminőség javítás, különösen a kis-Duna ágban
- Lakások csatornahálózatra kötése ösztönző rendszerének kidolgozása
- Szelektív hulladékgyűjtés feltételeinek megteremtése

3.5. Intézkedések

A következőkben beavatkozási területenként adjuk meg az intézkedések leírását. Minden egyes intézkedésnél bemutatjuk, hogy

- a célfa mely átfogó, rész és speciális céljának teljesülését szolgálja
- az indokolás címszó alatt megadjuk, hogy mely problémák megoldását szolgálja a SWOT-okban leírt gyengeségek közül mire válaszol,
- milyen konkrét támogatható tevékenységekben ölt az adott intézkedés testet, azaz milyen témákra írható ki pályázat, illetve milyen témájú pályázatokba való bekapcsolódás szolgálja az intézkedés megvalósulását,
- Pest megye mely kistérségei, települései élvezhetnek prioritást az egyes támogatható tevékenységek/pályázatok tekintetében, azaz mely rész vagy kistérségek pályázatait lehet kiemelten támogatni, illetve honnan lehet befogadni pályázatokat³,
- végül megadjuk, hogy melyek az adott intézkedés célcsoportjai, azaz melyek lehetnek a pályázó, támogatandó szervezetek.

3.5.1. Beavatkozási területek: térségfejlesztés

3.5.1.1. Település-rehabilitáció

- **Cél:**

- életminőség javítása
- kiegyenlítés
- irányított, tervszerű fejlesztés

- **Indokolás:**

A lakóhelyi környezet alapvetően meghatározza az emberek életminőségét. A lepusztult településrészekből a lakók elmenekülnek, helyüket igénytelenebb rétegek foglalják el, a települések, településrészek slumosodása folytatódik.

A településközpontok agóraként, közösségi térként is funkcionálnak, abban az esetben, ha kellemes környezetet és vonzó szolgáltatásokat kínálnak.

A településfejlesztés, decentrumok, pólusok létrehozása a Pest megyei Struktúraterv fontos fejlesztési témái között szerepel.

Különösen a Budapest környéki első körös agglomerációs települések, a spontán vagy elhibázott településfejlesztés következtében, településközpont nélküli, jellegtelen szuburbokká váltak.

³ A dokumentum egyeztetési eljárása során a földrajzi beavatkozási terület térségi prioritásait többen észrevételezték, és az egyenlősítés irányában kezdeményeztek változtatást. Az egyeztetések eredménye „valamennyi kistérség”, „valamennyi település” megfogalmazás általánossá válása.

A megye több településén, akár a településközpontban is találhatunk un. rozsdá övezeteket, elhagyott laktanya-, börtön-épületegyütteseket, leromlott, használaton kívüli műemléképületeket, sőt szemétteltelepeket. E szomorú látványt nyújtó településrészek az ott lakókat arra készítetik, hogy a házakból lehetőleg ne lépjenek ki, ügyes-bajos dolgaikat inkább máshol, főleg a fővárosban intézzék. Ezáltal a települések közösségi funkciói tovább sorvadnak

A városok hagyományos belvárosi többlakásos lakóépületei gyakran leromlottak. Amennyiben privatizálták a lakásokat a lakók gyakran nem tudják a ház felújítási költségeit állni, a településképet rontják a pusztuló, hajdan értékes épületek.

A települések arcát nemcsak az épületek, hanem az ott élők is alakítják. A szociális lakáshiány következtében a hajléktalanok megjelentek már nemcsak Budapesten, de Pest megye településein is. Alamizsnából sohasem lesznek képesek lakáshoz jutni. Pest megye településein országos viszonylatban a legmagasabb a burkolatlan belterületi utak aránya.

- **Támogatható tevékenységek**

- a. Településközpont rehabilitáció
- b. Települési rozsdáövezetek rehabilitációja
- c. Belvárosi lakóépület felújítás
- d. Települési zöldterületek rehabilitációja, fejlesztése
- e. szociális lakásépítés
- f. Belterületi utak burkolása
- g. Történelmi örökségterületek rehabilitációja

- **Földrajzi beavatkozási terület**

- főleg első körös agglomerációs települések, de egyéb települések is (a)
- rozsdáövezetek (b)
- városias települések (c,e)
- valamennyi település (d,f,g)

- **Célcsoport**

- önkormányzatok
- vállalkozások
- civil szervezetek

3.5.1.2. Térségi zöldterület fejlesztés

- **Cél:**

- Életminőség javítás
- Tervezett fejlesztés

- **Indokolás**

A településeket körülölelő zöld területek egyrészt a települések tüdejeként működnek, biztosítják a tiszta levegőt, másrészt esztétikai szempontból kellemes látványt nyújtanak az utazónak, harmadrészt szabadidős tevékenységet tesznek lehetővé (kirándulás, kerékpározás, jogging, lovaglás, síelés, stb.), valamint az erdő- és mezőgazdaság révén gazdaságilag hasznosulnak.

Pest megyében a zöld területek, különösen az egyre terjedő agglomerációban, jelentősen fogynak, állapotuk gyakran kiábrándítóan szemetes, elhanyagolt. A mezőgazdasági területek nincsenek művelve. A települések egyre újabb, hajdan szemet gyönyörködtető, erdős lankákat foglalnak el, vágják ki a fákat és szórják be a lecsupaszított domboldalakat házakkal. A lakópark építés, üdülőterületek belterületbe vonása – irányítatlanul – egyre nagyobb lendületet vesz.

A fővárosból való kiköltözés folyamata várhatóan folytatódik, tekintettel az emberek „természet utáni vágyára” és a főváros szemmel láthatóan gyenge megújuló képességére.

Az agglomeráció fejlődésének tervezetten kell végbemennie, - amint ezzel a Struktúraterv is foglalkozik - biztosítva a zöldterületek védelmét, elősegítve rehabilitációját a települési érdekek egyeztetése mellett.

- **Támogatható tevékenység**

- a. Kistérségi szintű megvalósíthatósági tanulmányok a megőrzendő zöldterületről, fejlesztésről, rehabilitációjukról
- b. Zöldterület megtisztító akciók
- c. Vidékfejlesztési pályázatok támogatása a zöldfelületek fejlesztése, a táj képének rehabilitációja és mezőgazdasági hasznosítása érdekében.
- d. Mezőőr rendszer bevezetésének támogatása
- e. Bányatavak térségi rehabilitációs programjának kidolgozása és megvalósítása
- f. Biológiai aktív felületek megőrzése és védelme

- **Földrajzi beavatkozási terület**

- agglomerációs gyűrű (a)
- valamennyi térség (b, c, d, f)
- érintett kistérségek (e)

- **Célcsoport**

- kistérségek
- önkormányzatok
- gazdák

3.5.1.3. Térségfejlesztés/Intézményfejlesztés

- **Cél:**

- Fejlődés meggyorsítása
- Partnerség
- Tudásbázis

- **Indokolás**

A területfejlesztés egyik fő problémája a kistérségi szervezetek gyengesége. Kistérségi irodák létrehozására már lehet központi támogatást kapni. Cél, hogy a kistérségi irodák multifunkcionálisak legyenek, azaz képesek legyenek az információk gyűjtésére, szolgáltatására, pályázásra, pályázási/pályáztatási tanácsadásra, a térségfejlesztés minden beavatkozási területén. Ehhez megfelelően képzett személyi állományra és irodahelyiségekre van szükség.

Pest megyében még mindig van olyan kistérség, ahol félállásban, gyakorlatilag társadalmi munkában dolgozik a kistérségi menedzser.

A kistérséget kiszolgáló pályázati/információs központ létrehozható magán kezdeményezésként is, a kistérségi irodától függetlenül is.

- **Támogatható tevékenység**

- a. Kistérségi irodák fejlesztése (építés, felszerelés, foglalkoztatás támogatás)
- b. Pályázati információs, tanácsadó központ létrehozása

- **Földrajzi beavatkozási terület prioritás**

- ellátatlan kistérségek (a,b)

- **Célcsoport**

- kistérségi társulások
- vállalkozások

3.5.1.4. Térségfejlesztés/Tudásbázisfejlesztés

- **Cél:**

- Fejlődés meggyorsítása
- Partnerség
- Kiegyenlítés
- Irányított tervszerű fejlesztés
- Életminőség

- **Indokolás**

Jóllehet a tudásbázis szempontjából Pest megye gyorsan fejlődik - a Budapestről beköltöző középrétegek szerepe ebben igen pozitív - azonban különösen a perifériákon a tudásbázis fejlesztésével jelentős javulást lehetne elérni az önkormányzati tevékenység minden területén. Különösen fontos, hogy az önkormányzati vezető tisztségviselők

- megértsék a stratégiai tervezés lényegét,
- megtanulják használni a kommunikáció eszközeit terveik elfogadtatásánál és eredményeik ismertetésénél,
- megismerkedjenek a köz-magán együttműködés (PPP) korszerű gyakorlatával, a benne rejlő lehetőségekkel,
- az EU-s pályázati lehetőségekkel és tudnivalókkal, az EU-s pályázati eredményekkel,
- a korszerű településfejlesztés, irányítás, szabályozás gyakorlatával, stb.

A fenti témák megismertetése során az önkormányzati vezetők és választott tisztségviselők számára átfogó ismereteket kell nyújtani.

A lakosság kulturális színvonalának emelése hasonlóképpen előmozdítaná a térség előrelépését, az épített és természeti környezet állapotának megőrzése, a fejlődés pozitív tendenciáinak kibontakoztatása terén. A lakossági szemléletformálás igénye minden réteget érint, az óvodástól a felnőtt lakosságig.

- **Támogatható tevékenységek**

- a. Önkormányzati vezetők, választott tisztségviselők, munkatársak képzése
- b. Szemléletformáló programok, pl. „Tiszta környezetért”, „Zöldterület védelem”, „Településeink, kistérségünk értékei”, stb. versenyek, akciók, vetélkedők.
- c. Helyi média témába vágó műsorai

- **Földrajzi beavatkozási terület**

- periférikus térségek (a)
- minden kistérség (b, c)

- **Célcsoport**

- önkormányzatok
- óvodák, iskolák
- civil szervezetek

3.5.1.5. Térségfejlesztés/Partnerségi programok

- **Cél:**

- Fejlődés meggyorsítás

- Kiegyenlítés
- Életminőség

- **Indokolás**

Pest megye számos fejlesztési igyekezetét befolyásolja, hogy a **Budapesttel** való együttműködést tudja-e javítani. Egyeztetni kellene az agglomeráció és külső kerületek fejlesztéseit, szabályozási kérdéseket. Jelenleg egy-két kistérséget kivéve nem működnek az egyeztetés fórumai. A főváros és az agglomeráció egymás rovására próbálja gondjait megoldani, illetve érdekeit érvényesíteni (pl. beruházások helykijelölése, zöld gyűrű fejlesztés, tömegközlekedés szervezés, fejlesztés, középszintű iskola és egészségügyi ellátás fejlesztés, stb.). Pest megye és különösen az agglomeráció lakossága jobb és költségtakarékosabb kiszolgálása érdekében törekedni kell az egyeztető fórumok létrehozására, illetve fejlesztésére, megállapodva azokról a témákról, amelyek esetében az egyeztetés kötelező és szabályozva az egyeztetési fórumok rendjét.

A rendszer beindulását partnerség erősítő akciók segíthetik, pl. közös rendezvények, tanulmányutak, közös pályázatok.

A végső cél a közös forrásokkal rendelkező fejlesztési szervezet működtetése.

A partnerségi programok további szintjei:

- Határon túli területek / **Szlovákia**: az EU csatlakozással, a határ leomlásával Szlovákia közelebb kerül Magyarországhoz. Az új helyzethez közös stratégia kialakításával és közös pályázatokkal célszerű alkalmazkodni.
- **Szomszédos megyék** – Pest megye erősíteni kívánja szerepét a szomszédos térségek felé, ehhez a jó kommunikáción túl közös projektek, rendezvények, egyeztetett fejlesztések szükségesek, amelyek élére Pest megye áll.
- **Kistérségek és önkormányzatok között**, beleértve a **települések közti együttműködést** – jóllehet ezen a szinten létrejöttek az együttműködés szervezetei (kistérségi társulások), azonban a gyakorlat azt mutatja, hogy az érdekegyeztetés akadozik, jellemzőbb az egyéni utak keresése, mint a kölcsönös előnyökben való gondolkodás.
- **Önkormányzatok és intézmények, vállalkozások, civil szervezetek között** – az egyes kistérségeken belül, annak ellenére, hogy a fizikai közelség adott – még nem alakultak ki a párbeszéd fórumai, holott azok segítenék az önkormányzatok döntés-előkészítését, támogatottságát, a magántőke bevonását a fejlesztésekbe, stb. A partnerek igénylik ezt a lehetőséget, pl. évenkénti rendszeres műhelytalálkozók formájában.

- **Támogatható tevékenységek**

- a. Közös fejlesztési stratégiák készítése
- b. Rendezvények, fórumok

- c. Közös pályázatok önereje
- d. Közös szak-fejlesztési intézmények létrehozása (lásd Közmunka Tanács)

- **Földrajzi beavatkozási terület**

- agglomeráció – Budapest (a, b, c)
- megyehatár menti kistérségek (a, b, c)
- Szlovák határ menti kistérség (a, b, c)
- minden kistérség (a, b, c)
- megyei és Budapesti önkormányzat (d)
- minden település (a, b)

- **Célcsoport**

- önkormányzatok, kistérségek

3.5.2. Beavatkozási terület: gazdaságfejlesztés

3.5.2.1. Befektetés ösztönzés

- **Cél:**

- Kiegészítés
- Életminőség
- Versenyképesség

- **Indokolás**

Pest megye az országnak gazdaságilag legfejlettebb térségei közé emelkedett az elmúlt néhány évben, amint azt a helyzetfeltárásban bemutattuk. A munkanélküliség már a perifériákon sem jellemző, gyakorlatilag teljes a foglalkoztatás, sőt az agglomerációban munkaerőhiány van, amelyet a külső területekről vagy a szomszéd megyékből beingázó lakosság egyenlít ki. A megyében, országos összehasonlításban is sok a külföldi befektető. Amint azt a Struktúraterv is megállapítja, a megye borsönyi, pilisi és Dunamenti turisztikai vidékein az ipartelepítés nem kívánatos. A befektetés ösztönzés mindezek ellenére a megyei gazdaságfejlesztés célja is, azokon a periférikus területeken, ahol még kevés az ipari létesítmény, és a lakosság Budapestre vagy az agglomerációba ingázva keservesen keresi meg a kenyerét. Ezeket a térségeket a Struktúraterv hasonlóképpen kezeli. A befektetés ösztönzés megyei eszköze ezekben a térségekben az iparterület előkészítés támogatása, valamint befektetői konferenciák, marketing események szervezése, azon túl, hogy az országos nagybefektető letelepítési akciókban – mint volt a Flextronics sikeres vagy a BMW sikertelen esete – lobbyzik a megyei térségekért.

- **Támogatható tevékenységek**
 - a. Iparterület előkészítés, ipari park fejlesztés
 - b. Befektetői konferenciák
 - c. Marketing kiadványok

- **Földrajzi beavatkozási terület**
 - Tápiómente, Dél-Pest, Ország Középe kistérségek

- **Célcsoport**
 - kistérségek, önkormányzatok
 - vállalkozók

3.5.2.2. Vállalkozástámogatás

- **Cél:**
 - Fejlődés meggyorsítása
 - Életminőség
 - Versenyképesség

- **Indokolás**

A térségi gazdaságfejlesztés elsődleges célcsoportja a KKV-k köre, elsősorban a foglalkoztatásban játszott fontos szerepük miatt. Ezen túlmenően, - ha jól működik – a KKV-k által kialakított ipari szövet megkötheti, a térségbe ágyazhatja a befektetőket. A magyar KKV szektor rövid történelmi múltja miatt tökeszegény, labilis, beszállítói aktivitása és innovációs képessége általában gyenge. A Gazdasági Minisztérium a KKV törvény megalkotása óta foglalkozik a KKV-k segítségével; korábban a Széchenyi Terv keretei között főleg beruházás támogatások révén, jelenleg pedig a hangsúlyt a korszerűbb, az EU-s irányelveknek megfelelő tőkepiaci és tanácsadói szolgáltatásokra téve. A központi támogatás politikát kiegészíti a térségi támogatási programok rendszere.

A térségi támogatások fő területe a kistérségi hatókörű vállalkozói házak, technológiai és innovációs központok kialakítása. A vállalkozói házak a településekről kiköltözni kényszerülő cégeknek adnak infrastruktúrával ellátott telephelyet. A KKV-k, amelyek környezetüket zavaró tevékenységet végeztek belterületi telephelyükön, általában nem tudják finanszírozni új üzemcsarnok megépítését. A több műhelyt befogadó, részben támogatásból kialakított **vállalkozói házak** olcsóbb lehetőséget kínálnak nekik. Ezzel megoldják a települések gondját, és támogatják a vállalkozókat. A vállalkozói házak külföldön rendszerint PPP-ben, térségi támogatással épülnek. Magyarországon még ez a vállalkozástámogatási forma nem

terjedt el. Hasonlóképpen újszerű eszköz itthon a KKV támogatásban a **technológiai központ**, amely a térségi KKV-k között végzett igényfelmérés alapján a drága gépek beszerzését, betanítást és helyben bérhasználatot biztosít. Az **innovációs központok** rendszerint egyetemek környékén jönnek létre, építenek a végzős hallgatók kreativitására, és az egyetemmel fenntartott kapcsolatukra, és vállalkozásaik számára kedvezményes helyet, laboratóriumot stb. biztosítanak.

A KKV-k támogatásának térségi lehetősége még az **innovációt szolgáló egyedi beruházás támogatás**, amelynél szigorú kritérium kell, hogy legyen a K+F eredmények alkalmazása. A KKV-k előrelépését az **informatikai fejlesztések** támogatása mindenképpen szolgálja.

- **Támogatható tevékenységek**

- a) Vállalkozói házak
- b) Technológiai központok
- c) Innovációs központok
- d) Egyedi, innovációt szolgáló beruházás támogatás
- e) Informatikai fejlesztések

- **Földrajzi beavatkozási területek**

- minden kistérség (a,b,d,e)
- minden kistérség, de főleg a felsőoktatási intézmények közvetlen környezete (c)

- **Célcsoport**

- kistérségek, önkormányzatok + vállalkozók
- kistérségek, önkormányzatok + egyetem
- civil szervezetek

3.5.2.3. Gazdaságfejlesztés/Intézményfejlesztés

- **Cél:**

- Fejlődés meggyorsítása
- Tudásbázis
- Partnerség
- Versenyképesség

- **Indokolás**

- A térségi gazdaságfejlesztés, KKV támogatás egyik akadálya a **térségi szakmai szervezetek, vállalkozói egyesületek** gyengesége, illetve hiánya. E szervezetek, amelyek a közelség elve alapján, személyes ismeretségre alapozva működnek, ismerhetnék

leginkább a vállalkozók igényeit, és tudnák megtalálni a segítség módját, akár szakoktatásról, technológiai segítségnyújtásról, információs igényről stb. van szó. Az EU-s pályázati lehetőségek igen széles körben építenek a vállalkozók hálózataira, amelyek gyakran egy-egy térségi, szakmai szövetségeként jelennek meg. A vállalkozókat összefogó szervezetek hiánya akadályozhatja az EU-s pályázati lehetőségek kihasználását.

- A KKV-k számára a piaci, technológiai, szabályozási stb. információhoz való hozzájutás sokkal nehezebb, mint a nagy cégeknek. Részben, mert nincs hozzáértő munkatársuk, vagy idejük az információgyűjtésre, részben, mert gyakran az információ megszerzés igen költséges. Tapasztalatunk, hogy üzleti adatbázisok kistérségi szinten alig léteznek. Kistérségi gazdasági **információs üzleti adatbázisok** segíteni tudnák a KKV-k piaci tevékenységét, fejlődését.
- A mezőgazdaság terén a partnerség hiány, a beszerző, értékesítő szövetkezetek lassú kialakulása különösen nehezíti a fejlődést és az EU-s támogatások igénybevételét.

- **Támogatható tevékenység**

- a) Vállalkozói egyesületek, szakmai szövetségek támogatása (számítógépes beszerzés, foglalkoztatás), rendezvényeik, kiadványaik támogatása
- b) Vállalkozói, kistérségi innovációs és információs központok létrehozásának, felszerelésének, adatbázis építésének támogatása
- c) Mezőgazdasági beszerző, értékesítő szövetkezetek létrehozása

- **Földrajzi beavatkozási területek**

- minden kistérség
- mezőgazdasági térségek (c)

- **Célcsoport**

- vállalkozói egyesületek, szakmai szövetségek (a)
- kistérségek, vállalkozók (b)
- gazdák, mezőgazdasági vállalkozók
- civil szervezetek

3.5.2.4. Gazdaságfejlesztés/Tudásbázis fejlesztés

- **Cél:**

- Kiegyenlítés
- Fejlődés gyorsítása

- Partnerség
- Versenyképesség

- **Indokolás**
 - A KKV-k talpon maradásának, fejlődésének egyik feltétele, hogy vezetőik képesek legyenek **management ismereteiket** fejleszteni. A felmérések azt mutatják, hogy ezen a téren Magyarország elmaradt Európától, tekintettel a vállalkozói hagyományok és a vállalkozás oktatás hiányára, valamint arra a tényre, hogy az elmúlt 10-15 évben létrejött vállalkozói szektor tartalékok hiányában kénytelen gyorsítottan élni, minden energiát a megkapaszkodásra fordítani. Ugyanakkor az ismerethiány a fejlődés egy pontján már akadályozza a továbblépést.
 - Az egész életen át tartó tanulás szlogenjét már ismerjük, tudjuk, hogy az ismeretek gyorsan avulnak. A KKV szektor számára különösen nehéz lépést tartani a szakma fejlődésével. A közelbe vitt, valóságos igényeknek megfelelő, **szakma-specifikus oktatás** támogatására ezért nagy szükség van.
 - Világunk az **informatika** világa. Az informatika használata a mindennapi termelés, adminisztráció, technológiafejlesztés mellett lehetőséget nyújt beszállítói adatbankokba vagy az e-kereskedelembé való bekapcsolódásra. Az informatikai ismeretek elsajátításának segítése a KKV tudásbázis fejlesztésnek fontos területe.

 - Az **EU Strukturális és Szociális Alapok** lehetőséget nyújtanak a KKV-knak támogatások megpályázására. A vállalkozások vezetőinek meg kell ismerniük a pályázási feltételeket, a pályázatok logikáját és elkészítésének módját, ahhoz, hogy a támogatásokhoz hozzáférjenek.

- **Támogatható tevékenységek**
 - a) Menedzsment tréning
 - b) Szakma-specifikus felnőtt oktatás
 - c) Informatikai felnőtt képzés
 - d) EU-s pályázási felkészítés
 - e) Info-kommunikációs szolgáltatás

- **Földrajzi beavatkozási terület**
 - minden kistérség

- **Célcsoport**
 - KKV-k

3.5.2.5. Gazdaságfejlesztés/Partnerségi programok

- **Cél:**

- Fejlődés gyorsítása
- Irányított tervszerű fejlesztés
- Versenyképesség

- **Indokolás:**

Az általában jellemző partnerségi deficit a gazdaságot is sújtja. Nincs együttműködés a vállalkozások között – korábbi klaszter vizsgálataink szerint a vállalkozói hálózatok az esetek többségében „mondvacsináltak”, – a vállalkozók és önkormányzatok között sem, továbbá a szakképző intézmények, munkaügyi központok és vállalatok között is esetleges a kapcsolat. Ennek a kapcsolati hálónak a hiánya olyan, mintha hiányozna az élesztő a tésztából.

- **Támogatható tevékenységek**

- a) Vállalkozói fórumok, rendezvények, vásárok, tapasztalatcserek
- b) Kommunikációs hálózat létrehozása

- **Földrajzi beavatkozási terület**

- minden kistérség

- **Célcsoportok**

- kistérségek, önkormányzatok
- szakképző intézmények
- vállalkozások
- civil szervezetek

3.5.3. Beavatkozási terület: turizmusfejlesztés

A turizmus a gazdaság speciális területe fejlesztési szempontból, ezért is határoztuk meg külön beavatkozási területként. A turizmus fejlesztése ugyanis sokkal erősebben igényli a közsféra háttértámogatását, mint a gazdaság egyéb területei, amelyek infrastruktúrája már kiépült és a magán tőke jobbra elegendő a fejlesztéshez.

3.5.3.1. Turisztikai befektetés-ösztönzés - önkormányzati programok

- **Cél:**

- Fejlődés meggyorsítás
- Irányított tervszerű fejlesztés
- Partnerség

- Versenyképesség

• **Indokolás**

Az önkormányzatok szerepe a turizmus fejlesztésében főleg az előkészítő szakaszban jelentős, a turisztikai fejlesztések számára teret biztosítanak, valamint a szükséges **infrastruktúra biztosításával** megteremtik a lehetőséget a magántőke számára, hogy beruházása megtérüljön. A térségek a turisztikai fejlesztések nyomán keletkező adóbevétel többletből profitálnak, illetve kellene, hogy profitáljanak. (Önkormányzati vélemények szerint ez ma Pest megyében nem történik meg, az adómorál a turizmusban rossz, a legprospektívabb vállalkozásoktól sincs a településeknek adóbevételük, a fejlett turizmus egy-egy településen nem teszi gazdaggá az önkormányzatokat, nincs olyan hatása, mint az iparvállalatok betelepülésének, ezért vonakodnak gyakran az önkormányzatok a turisztikai beruházások támogatásától). A turizmusfejlesztés és közlekedésfejlesztés összeolvadásának egyik közös nevezője a kerékpárutak kialakítása, mely részben szolgálja a hivatásforgalom biztonságosabb lebonyolítását, részben pedig a idegenforgalmi célterületek elérését. A kerékpáros turizmus alapszükséglete a megfelelően kijelölt és kialakított kerékpárút-hálózati rendszer, illetve a csatlakozó szolgáltatások (kerékpáros centrum, esőbeálló, információs, szerviz pontok stb.) létrehozása. A nemzetközi, regionális szerepkörű hálózat kialakítása éppen a beruházás méreténél – mely megye, régió és országhatárt is átlép - fogva csakis több település, kistérség közös erőfeszítésével, jelentős állami támogatással valósítható meg. A hálózati szerepkörű kerékpárutak kiépítése szükségszerűen ütemezetten, a forrásallokációhoz igazodva történhet, kapcsolódva, felfűzve más lokális jelentőségű kerékpár utakat. Az önkormányzatoknak ezenkívül a **település/térség marketingjében**, valamint a **rendezvény turizmus** terén van nagy szerepük.

• **Támogatható tevékenységek**

- a) Turisztikai fejlesztések megvalósíthatósági tanulmányainak elkészítése
- b) Turisztikai infrastruktúrafejlesztés
 - Dunai kikötő, csónakházépítéshez
 - Duna parti sétány
 - kerékpárút építés, kapcsolatok létrehozásával összefüggő útvonalak kiépítése, szolgáltató helyek kiépítése
 - erdei kirándulóút
 - lovas túraút
 - falusi turizmus
- c) Turisztikai rendezvények (szabadidős, kulturális)
- d) kulturális értékek, múzeumok fejlesztése
- e) kulturális útvonalak fejlesztése
- f) Marketing

- **Földrajzi beavatkozási terület**

- minden kistérség (a,b,c,d)
- kiemelt prioritás:
 - határon átnyúló fejlesztések (a,b,c,d)
 - Duna parti térségek (b)
 - kerékpárút hálózatba bekötés (b) (preferenciát élveznek a kelet-nyugati, észak-déli nemzetközi kerékpárút nyomvonal által érintett térségek)

- **Célcsoport**

- kistérségek, önkormányzatok

3.5.3.2. Turisztikai vállalkozásfejlesztés

- **Cél:**

- Fejlődés gyorsítása
- Versenyképesség

- **Indokolás:**

A turisztikai vállalkozások támogatása két szinten valósítható meg; beruházás- és szolgáltatástámogatással.

Ahhoz, hogy Pest megye visszanyerje rangját Magyarország turizmusában, növelje turisztikai bevételeit, több szállóvendéget vonzzon, és profitálni tudjon a budapesti küldő területből, a turizmus jelenlegi fejlődési tendenciáit figyelembe véve, a **minőségi kínálatot kell erősítenie**. Ez jelenti a **minőségi szálláshelyfejlesztést** ezen belül, a megye adottságainak megfelelően, főleg a Pilisben és a Börzsönyben a klimatikus és termál gyógyturizmust, valamint az oktatás-tréning igényeknek megfelelő minőségi szálláshelyek fejlesztést. (Szándékkal nem konferencia turizmust írtunk, mivel arra több száz fős kapacitásokat kellene teremteni, amire vélhetően nincs a megyében lehetőség.) Mivel a minőségi szálloda-beruházás igen drága és lassan megtérülő, ezért a térség fejlődése érdekében indokolt, hogy erre központi megyei források legyenek elkülönítve, egyébként a magántőke nehezen mozdul. A **turisztikai szolgáltatásfejlesztésben** preferálni kell azokat, amelyekben a megye már ma kiemelkedik, illetve komparatív előnnyel rendelkezik. (Általában igaz, hogy a turizmusfejlesztés célja nem a kiegyenlítés, hanem a komparatív előnyök alapján a fejlődés gyorsítása). Ide tartozik a **Dunára, mint turisztikai vonzerőre építő innovatív szolgáltatások támogatása**, pl. a bárkaturizmus, vándorhorgászat, üdülőhajó, csónaktúra szervezés stb. A Duna turisztikai szempontból ma alulhasznosított.

A **lovasturizmus** gyorsan fejlődik a megye egész területén, különösen a tradicionális kistérségekben. Új szolgáltatások is megjelentek, köztük a gyógylovaglás, lovas körutak szervezése, amelyek a vendégek hosszabb időn keresztüli megtartását szolgálják, és ideális esetben több lovas vállalkozás együttműködésével valósulnak meg.

Tekintve a lovas szolgáltatások jó marketing pozícióját is – „lovas nemzet” – érdemes e turisztikai terméket kiemelten kezelni.

A déli térségben, valamint a hegyek között érdemes a **tanyasi/falusi turizmust szálláshely-fejlesztési** beruházás (pl. parasztház belső korszerűsítés) és szolgáltatásfejlesztési (pl. kézműves műhely kialakítás) támogatással segíteni.

Magyarországon jellemző, hogy még mindig gyenge a turisztikai marketing, a vállalkozások kiadványait az RMI mellett a megye is támogathatná.

- **Támogatható tevékenységek**

- a) Klimatikus adottságokra és termálvízre épülő gyógyturizmus minőségi szálláshelyfejlesztés és beruházás
- b) Rendezvény, konferencia és oktatási-tréning turizmus minőségi szálláshelyfejlesztés
- c) Tanyasi/falusi turizmus szálláshelyfejlesztés
- d) Kulturális turizmus
- e) Szolgáltatásfejlesztés, innovatív szolgáltatások elsősorban a vízi- és lovasturizmus terén
- f) Marketing
- g) Rendezvény turizmus

- **Földrajzi beavatkozási terület**

- Pilis, Börzsöny, Dél-Pest Megye (a,c)
- minden kistérség (a,b,d,e,f,g)
- Duna menti kistérségek (e)
- Déli kistérségek (c)

- **Célcsoport**

- Vállalkozások

3.5.3.3. Turizmusfejlesztés/Intézményfejlesztés

- **Cél:**

- Fejlesztés gyorsítása
- versenyképesség

- **Indokolás:**

Ma Pest megyében az önkormányzatok nagy részénél nincs turisztikai referens, a településeken általában nincs turisztikai információs „pont”. A turisták tájékozódásához nélkülözhetetlen volna ilyen helyek létrehozása, pl. létező üzletek fejlesztésével, annak érdekében, hogy elláthassanak ilyen funkciót.

Másik oldalról a kistérségek turizmusának fejlesztéséhez fontos volna a kistérségi irodák tevékenységének kibővítése, turisztikai referens alkalmazásával.

- **Támogatható tevékenység**

- a) Települési információs pontok kialakítása
- b) Kistérségi irodák fejlesztése

- **Földrajzi beavatkozási területek**

- minden kistérség

- **Célcsoport**

- kistérségek, önkormányzatok
- vállalkozások
- civil szervezetek

3.5.3.4. Turizmusfejlesztés/Tudásbázis-fejlesztés, partnerségi program

- **Cél:**

- Fejlesztés gyorsítása
- Kiegyenlítés
- Versenyképesség

- **Indokolás**

- Színvonalas turizmus csak ott képzelhető el, ahol a turistákkal érintkező lakosság, a szolgáltató vállalkozók kulturáltak, nyitottak, elfogadják az idegenek eltérő szokásait, tudatában vannak saját értékeiknek és vigyáznak rá. Hogy Pest megye lakossága ilyen legyen, tudását fejleszteni kell. Mind általános, mind turisztikai szakismereteit (pl. felszolgálat, masszázs stb.).
- Szükséges a lakosság szemléletformálása környezetük megóvása érdekében. Erre már az óvodáskortól kezdve nevelni kell és érdemes, de meg kell próbálni a felnőttekre is hatni, különböző rendezvények, vetélkedők, versenyek segítségével.
- Mivel Magyarországon a köz-magán együttműködés még gyermekcipőben jár, és a turizmus fejlesztése szempontjából igen fontos, meg kell ismertetni ezt a lehetőséget az önkormányzatokkal.

- Mindezek az oktatások, rendezvények szolgálják a partnerség fejlesztését is, amelyre nagy szükség van. Ellenségeskedő települések között nehezen képzelhető el az együttműködés a turisztikai programok, rendezvények szervezésében, egymáshoz illesztésében. Amíg az érdekek érvényesítése egymás rovására történik, nem lehet az együttműködés által megsokszorozott előnyökhöz hozzájutni.

- **Támogatható tevékenység**

- a) Turisztikai, szakmai tanfolyamok
- b) Környezettudatosságra, a kulturális értékek megóvására nevelő rendezvények, vetélkedők, versenyek
- c) PPP tréning
- d) Szakmai utazások
- e) E-kultúra

- **Földrajzi beavatkozási területek**

- minden kistérség

- **Célcsoportok**

- önkormányzatok, kistérségek
- óvodák, iskolák
- turisztikai vállalkozások
- civil szervezetek

3.5.4. Beavatkozási terület: Humán erőforrás-fejlesztés

Ebben a fejezetben a HR fejlesztés lehatárolt területeire vonatkozik; az **oktatási, egészségügyi, szociális, közművelődési** és civil szférára és intézményeikre. Emlékeztetnénk a „Beavatkozási területek/intézkedések” táblára (28.sz.), amelyből összefoglalóan látható, hogy valamennyi beavatkozási területen külön intézkedés vonatkozik a tudásbázis és partnerség fejlesztésére. Ezek az intézkedések az egyes beavatkozási területek speciális HR fejlesztési programjait foglalják magukba, míg a jelen fejezet magának az oktatási, egészségügyi, szociális szektornak a fejlesztésével foglalkozik. E három szektorral a helyzetelemzés során külön-külön foglalkoztunk, mindháromra elkészítettük a SWOT elemzést is. Összevonásukat a prioritások szintjén az indokolja, hogy a problémáikra, gyengeségeikre adható válaszok azonos típusúak.

A humán erőforrás fejlesztés kiemelt fontosságú a megyei fejlesztési stratégiában, hiszen a felsorolt három terület középszintű intézményeinek fenntartása megyei feladat, a

bázisszintűeké pedig a települési önkormányzatoké. Így fejlesztésük nemcsak áttételesen érinti az önkormányzati intézmények tevékenységét, hanem közvetlenül is.

3.5.4.1. Intézmény rehabilitáció, fejlesztés

- **Cél:**

- Életminőség
- Kiegyenlítés

- **Indokolás:**

Mindhárom terület intézményei magukon viselik a tartós fejlesztési, felújítási forráshiány jeleit. Az agglomerációban mennyiségi problémák is vannak a lélekszám és különösen a gyerekszám gyors növekedése következtében, a perifériákon a minőségi – felszereltség, ellátottság – gondok a jellemzőbbek.

Új intézmények létrehozása – a magántőke bevonása mellett – különösen a szociális szférában várható (öregok otthona). Nagy szükség volna rá az egészségügyben, azonban a jelenlegi egészségügyi finanszírozási rendszerben működtetésük biztosítása nem kialakult (pl. ápolási központok, rehabilitációs központok, magán szanatóriumok).

- **Támogatható tevékenység**

- a) Oktatási, kulturális, egészségügyi és szociális intézmények felújítása, akadálymentesítése
- b) Eszközbeszerzések
- c) Intézmény bővítés
- d) Ápolási, rehabilitációs központok létrehozása

- **Földrajzi beavatkozási terület**

- kistérségek, forráshiányos önkormányzatok, periférikus térségek óvodái, iskolái, orvosi rendelői (a,b)
- minden kistérség kulturális és szociális intézményei (a,b,c)
- minden kistérség (c,d)

- **Célcsoport**

- óvodák
- iskolák
- szociális intézmények
- közművelődési, kulturális intézmények
- kórházak, rendelőintézetek, házi orvosok, otthonápolási szolgáltatók
- civil szervezetek

3.5.4.2. Szolgáltatásfejlesztés

- **Cél:**

- Életminőség
- Kiegyenlítés
- Fejlesztés gyorsítása
- Tudásbázis
- Versenyképesség

- **Indokolás:**

Az intézmények állapotának fizikai feljavítása mellett szükség van a nyújtott szolgáltatások diverzifikálására, fejlesztésére.

Az **oktatásban** ez a középfokú - és szakképzésben elődleges. Fontos volna erős középiskolai és szakképzési **centrumok létrehozásának** elősegítése, programkészítés az iskolacentrumok kialakításának menetére, vonatkozóan a vállalkozó iskolafenntartók számon kérhető vállalkozásainak anyagi támogatásával.

A **nevelési tanácsadás** térségi rendszerét fejleszteni kell, különösen a periférikus területeken nagy erre az igény, valamint a specifikus problémákkal küzdő településeken (roma programok).

A **szakképző és a közművelődési intézményeket képessé kell tenni a felnőttoktatásba való bekapcsolódásra**, valamint az **oktatásnak a gazdaság igényeihez való alkalmazkodását támogatni kell**. A támogatás rendszere nincs még kidolgozva.

A **szociális** szférában elsősorban a **csökkent munkaképességűek szakképzési és foglalkoztatási programjait** a közművelődésben a **közösségi szinterek, s azok szakmai és pénzügyi fenntarthatóságát, közösségfejlesztő, településmenedzselő munkák ellátását, rendezvények és műhelymunkák szervezését, információs szinterek (pl. teleházak, EU-s információ) létrehozását** szükségszerű **biztosítani**, támogatni.

Az **egészségügy terén** a szolgáltatásfejlesztések egyrészt a **kiegyenlítés célját** kell szolgálnia, ez azt jelenti, hogy a kistelepülések körzetekben, ahol a lakosságon belül az idős népesség aránya is általában magasabb, a jelenlegi háziorvosi, ügyeleti, mentőszolgálati ellátás még azt a szintet sem képes biztosítani, ami a megye más területein jellemző. A kiegyenlítésre meg kellene találni a megoldást, megvalósíthatósági tanulmányt készíteni és előrelépni.

A térségi egészségfejlesztési másik támogatható területe a **prevenció előremozdítása**.

A veresegyházi térségben elindult egy pilot program az ellátási formák közti együttműködés javítása és a megelőzés érdekében. A kísérlet hasznosítható eredményeit célszerű volna

elterjeszteni a megyében. Támogatni kell a kistérségek prevenciók programjait, az iskolai egészségügyi programokat.

Az egészségügyi szolgáltatásfejlesztés harmadik területe az **otthonápolási szolgálatok** fejlesztése.

- **Támogatható tevékenységek**

- a) Megvalósíthatósági tanulmányok középiskolai centrumok létrehozása
- b) Nevelési tanácsadás fejlesztése
- c) Roma felzárkóztató programok
- d) Szakképzés-, felnőttoktatás fejlesztése, új képzési programok kidolgozása
- e) Kulturális célú nonprofit szervezetek létrehozásának ösztönzése
- f) Közösségfejlesztő, közösségi kulturális programok létrehozása
- g) Információ helyszínek (pl. teleházak, Európai Uniók információk) biztosítása a közművelődési intézményekben
- h) Megvalósíthatósági tanulmány a szakképzés – gazdasághoz kapcsolásáról
- i) Fogyatékkal élők, csökkent munkaképességűek szakképzési és foglalkoztatási programjai
- j) Egészségügyi ellátás támogatása
- k) Prevenciók pilot programok támogatása, regeneráció és rehabilitáció
- l) Otthonápolási szolgálatok támogatása

- **Földrajzi beavatkozási terület**

- minden kistérség (a,b,c,d,e,f,g,h,i,k,l)
- ritkán lakott, kistelepülési térségek (j)

- **Célcsoport**

- megyei, települési önkormányzatok, kistérségek
- civil szervezetek
- iskolák
- egészségügyi intézmények
- kulturális intézmények
- vállalkozások

3.5.4.3. Humán erőforrás/Intézményfejlesztés

- **Cél:**

- Kiegyenlítés
- Életminőség
- Partnerség

- Fejlődésyorsítás
- Versenyképesség

- **Indokolás:**
 - Ma az oktatásban, egészségügyben, szociális és kulturális területen az egyes intézmények között kevés a szakmai koordináció. Ez egyrészt területi kiegyenlítetlenséghez vezet, másrészt elmarad a különböző igények térségi kiegyenlítésének lehetősége, mert nem jönnek létre pólusok.
A strukturált igények kielégítésére rendszerint Budapest kínálata ad megfelelő választ, ami tovább gerjeszti az ingázást, amely a tanulók, és betegek mindennapjait nehezíti. Meg kell teremteni a **megyei intézmények szakmai, koordináló, fejlesztő intézményi háttérét**, amelyet a helyi önkormányzatok elfogadnak, és biztosítani kell létrehozása, működése, pénzügyi feltételeit. Ehhez célszerű az intézményfenntartás és koordináló-fejlesztő feladatok intézményi szétválasztása.
 - A humán erőforrás-fejlesztés terén is számítani lehet komoly pályázati forrásokra az EU Szociális Alapjából. A tapasztalatok azt mutatják, hogy az iskolák, egészségügyi intézmények, közművelődési és civil szervezetek talán a legkevésbé felkészültek a pályázásra. A forrás bevonást segítő információt szolgáltató, oktató, tanácsadó intézmény létrehozása célszerű, kiegészítve esetenként önerő támogatással a forráshiányos önkormányzati iskoláknál, intézményeknél.
 - Az intézményfejlesztés speciális területe a **roma foglalkoztató, szolgáltató központok** továbbfejlesztése, amely a KMR tükörrégiós programja keretében sikeresen elkezdődött.

- **Támogatható tevékenység**
 - a) Szakmai koordinációs intézmények megvalósíthatósági tanulmánya
 - b) Fenti intézmények létrehozása, hálózatok támogatása
 - c) Információs intézmények, teleházak létrehozása
 - d) Kistérségi roma szolgáltató, foglalkoztatást támogató központok
 - e) Egészségügyi és szociális intézmények együttműködési projektjei
 - f) Civil szervezetek szociális tevékenységre felkészítő projektjei

- **Földrajzi beavatkozási terület**
 - minden kistérség

- **Célcsoport**
 - megyei önkormányzat
 - kistérségek, települési önkormányzatok
 - kistérségi irodák

- közművelődési szervezetek
- civil szervezetek
- roma szolgáltató központok
- vállalkozások

3.5.4.4. Humánerőforrás/Tudásbázis és partnerség fejlesztés

- **Cél:**

- Kiegyenlítés
- Fejlődés meggyorsítása
- Irányított tervszerű fejlesztés
- Életminőség

- **Indokolás:**

- Az intézményfejlesztés témájában javasolt térségi, szakmai, koordinációs intézmények egyúttal a partnerség célját is szolgálják. Működésük feltétele, hogy a települések és intézményeik képesek legyenek feladat-megosztási, fejlesztési kérdésekben megegyezni. E területen is nagyon fontos a Budapesttel való együttműködés, partnerség fejlesztése. Jelenleg a folyamatok jórészt spontán zajlanak – pl. budapesti középiskolák, magánorvosi rendelők, részben kórházak igénybevétele (a kijelölt betegutakon túl) a megye lakosai részéről, vagy a megye szociális intézményeinek használata a budapesti lakosok oldaláról. A kooperáció és érdekegyeztetés a lakosok jobb ellátásának feltétele.
- Hasonlóképpen fontos a **környező megyékkel** való kooperáció-koordinációs megállapodás. Érdemes volna **Szlovákiával** kapcsolatosan is megvizsgálni a koordinációs lehetőségeket.
- Az **önkormányzatok és intézmények** kommunikációja ma még nem felel meg az intézmények oldaláról kinyilvánított igényeknek. A partnerség e szegmensének fejlesztése is fontos, rendszeres műhelytalálkozók, rendezvények, fórumok szervezésével.
- A partnerség fejlesztés speciális esete az oktatás területén a **szakiskolák és vállalkozások** kapcsolatának fejlesztése, tekintettel a strukturális eltérésre az oktató intézmények kibocsátása és a munkaerő kereslet között. Különösen fontos a szociális szférában az **önkormányzatok és civil szervezetek** közelebb hozása.

- **Támogatható tevékenységek**

- a) Rendezvények, fórumok, műhelytalálkozók
- b) Felmérések, kutatások (munkaerő kereslet strukturális összetételének felmérése, oktatási rések azonosítása, térségi összehangolt oktatásfejlesztés)
- c) Különböző szintű iskolák együttműködési lehetőségeinek felmérése és támogatása

d) Új típusú problémák (drog) kezelésére szakmai képzés, felkészítő projektek.

- **Földrajzi beavatkozási terület**

- minden kistérség

- **Célcsoportok**

- önkormányzatok, kistérségek
- oktatási, egészségügyi, szociális intézmények
- civil szervezetek
- kulturális intézmények
- vállalkozások

3.5.5. Beavatkozási terület: infrastruktúrafejlesztés

3.5.5.1. Közlekedésfejlesztés

- **Cél:**

- Életminőség
- Kiegyenlítés

- **Indokolás**

A megye legégetőbb közlekedési problémáinak megoldása olyan léptékű projektek megvalósítását jelenti, melyek messze túlmutatnak a megye pénzügyi lehetőségein. A finanszírozás miatt a döntési jogkör is jellemzően az ágazatok kezében vannak. A megye szerepe ezen projektek esetében elsősorban a koordinációban, a döntés-előkészítésben merül ki, illetve a saját hatáskörben megoldható a „nagy” projekthez illeszkedő, szükséges kisebb léptékű projektek támogatásában, megvalósításában. Valójában az állami és helyi kezdeményezésű projektek minden esetben feladatot jelent a megye számára, melynek hatékony kezelése a teljes projekt megvalósítását segíti elő. Ezért a megvalósításhoz szükséges tervek, előtanulmányok készítése, a területbiztosítás, a rendezési kérdések megoldása, a szakhatósági munka támogatása valós feladatot ad a megye településeinek, kistérségeinek. A megye részéről a fenti módon támogatandó tevékenységekben megjelenő projektek az egész régió közös szándékon alapuló fejlesztései, melyek megvalósítása mihamarabbi célként kell, hogy megfogalmazódjon, és támogatást nyerjen. A megyei Struktúraterv részletesen tárgyalja a közlekedésfejlesztés kérdését. A Struktúraterv

megállapításai a fejlesztési stratégia számára is irányadóak. A problémakör részletesebb kifejtése a Struktúratervben található.

A megye elsődleges célja a **tömegközlekedés**, azon belül is a vasúti közlekedés fejlesztése, különösen az **agglomerációban**, ahol az egyébként is túlterhelt centrális országos úthálózaton a motorizáció mai szintje mellett az ingázó forgalom rendkívüli zsúfoltságot okoz. A vasúti, elővárosi vasúti közlekedés fejlesztése messze meghaladja a megye pénzügyi lehetőségeit, és emellett, országos hálózat részeként, nemzeti szintű döntési kompetenciába tartozik. A megye saját forrásaiból a tömegközlekedést előmozdító, rásegítő beruházásokat tud finanszírozni.

A **közúti személyszállítás** koncessziója a Volán vállalatok kezében van. A kisebb igények rugalmas kielégítését a nagyvállalat nehezen tudja biztosítani. Az ilyen igények – pl. a vasúti menetrendhez igazodó gyűjtőjáratok – megoldására magán-önkormányzati személyszállító vállalkozások létrehozására volna szükség, amelynek lehetőségéért lobbyznia kell a megyének.

Az agglomeráció tömegközlekedésére várhatóan pozitív hatást gyakorol a **Budapesti Közlekedési Szövetség** – ha egyszer elkezd működni -, amelynek célja az egységes tarifarendszer és a különböző közlekedési módok járatainak összehangolása. A BKSZ működését eddig az egyes közlekedési vállalatok eltérő érdekeltsége akadályozta. Pest megyének lobbyznia kell a BKSZ-ért.

A **közútfejlesztésben** a kiegyenlítés érdekében a megye elsődleges célja a Tápiómente bekapcsolása kell, hogy legyen.

Az életminőség javítása célkitűzéshez kapcsolódik a **4-es és 10-es út** kiszélesítése gyorsforgalmi úttá történő fejlesztése.

A megyét érintően további kiemelt fejlesztési feladatot jelent az M6 gyorsforgalmi út mihamarabbi kiépítése az érdi tető és Dunaújváros között, mely ott csatlakozna az új Dunaújvárosi Duna-hídhöz, illetve az M5-M7 között kiépíteni tervezett M8 gyorsforgalmi úthoz. Mindkét fejlesztés szerepel a Kormányprogramban, megvalósításuk a megye déli területeinek elérhetőségét javítja, illetve tehermentesíti a 6 sz. főutat.

Általában is figyelemmel kell lenni a 2044/2003. (III.14.) Kormányhatározat megyét érintő fejlesztéseire, mely részben a lobbytevékenységnek szab irányt, részben a kapcsolódó fejlesztéseknek adhat prioritást.

Az **M0 és a Duna-hidak** (Dunaújváros) kiépítése az egész megye támogatását élvezzi, megvalósítása nemzeti kompetencia. Az **Ipoly-híd** megépítése igen fontos a szlovákiai kapcsolatok fejlesztése érdekében és az Ipolymente kistérség elérhetőségének javítására.

A közlekedéstervezők között elfogadott az az álláspont, amely a megyei Struktúratervet is áthatja, hogy az **európai tranzitút hálózat** centrálisan tervezett, azaz Budapestet érintő, Pest megyén áthaladó szakaszát célszerű volna inkább „hálósan” vezetni, azaz Budapestet, sőt az észak-déli összeköttetést tekintve Pest megyét is elkerülve. Ezt az elképzelést a megyének fel

kellene karolnia, ezzel tehermentesítené útjait és csökkentené a környezetszennyezést. (A közlekedési lobby témákat a következő fejezetben soroljuk fel.)

A **megyei fejlesztési kompetenciába** az útépítés terén a térségi jelentőségű **haránt és elkerülő** utak kiépítése tartozik. A településeket elkerülő utak építése nemcsak forgalomtechnikai, környezetvédelmi szempontok indokolják, de figyelemmel kell lenni a veszélyes anyagok közúti szállítása által különösen érintett településeknél (pl. 2, 6, 5, 11, 51 sz. utakon) a katasztrófavédelmi szempontokra is.

Támogatható a vízi közlekedés infrastrukturális feltételeinek javítását célzó, beleértve a sport és szabadidő célú, idegenforgalom bővítését szolgáló fejlesztések.

A **kerékpár utak** fejlesztése hasonlóképpen támogatható, elsősorban ott, ahol a turizmus fejlesztése érdekében országos hálózatba köt be (lásd 3.4.3.1), valamint azokon a településeken, ahol a kerékpár közlekedési eszköz, de a közös úthasználat miatt balesetveszélyes (pl. Nagykőrös, Cegléd).

- **Támogatható tevékenységek**

- a) BKSZ
- b) Vasúti személyszállítás fejlesztése
- c) Elővárosi vasutak fejlesztése
- d) Duna hidak, Ipoly híd
- e) Budapestet elkerülő utak, M0
- f) Európai észak-déli tranzitúthálózat megyehatáron kívülre helyezése
- g) Haránt irányú és elkerülő utak építése
- h) Tápiómente közúti elérhetőségének javítása
- i) Autópályadíj mérséklése
- j) 4-es és 10-es út korszerűsítése
- k) M6 és M8 gyorsforgalmi utak (Dunaújvárosi Duna-híd) kiépítése
- l) Csónak- és hajókikötők fejlesztése

- **Földrajzi beavatkozási terület**

- a megye egésze (a, b, c, d, f, g, i)
- agglomeráció (e,f,l)
- Tápiómente (h)
- Ipolymente térség (d)
- Érd, Diósd térsége (k)

- **Célcsoport**

- önkormányzatok, kistérségek
- dekoncentrált közigazgatási szervek
- vállalkozások

3.5.5.2 Közműfejlesztés, környezetvédelem

- **Cél:**

- Életminőség
- Kiegyenlítés

- **Indokolás**

A közműfejlesztésben igen nagy eredményeket ért el az ország az elmúlt években, azonban több olyan terület van, ahol a környezet megóvása érdekében komoly fejlesztéseket kell megvalósítani.

- A kistérségi **környezeti állapot felmérése** az első lépés, amelyre a fejlesztések épülhetnek. Jelenleg kapható minisztériumi támogatás e feladat elvégzésére, a forráshiányos kistérségekben az önerő biztosításához segítség kell. Az állapotfelmérés alapján lehet meghatározni kistérségi szinten a beavatkozásokat.

- Az „új gazdaság”, valamint az információ- és tudásalapú társadalom térnyerésével párhuzamosan egyre növekvő jelentőségre tesz szert az információáramlás feltételeit biztosító kommunikációs infrastruktúra. A fokozatosan kiéleződő regionális és globális versenyben azok a térségek lehetnek csak sikeresek, amelyekben a gazdaság és a társadalom szegmensei között az információáramlás magas színvonalon bonyolódik, az információk, az innovációk mindenki számára hozzáférhetőek. A kommunikációs infrastruktúra fejlettsége tehát az elkövetkezendőkben a gazdasági dinamizmus, a versenyképesség elsődleges kritériumaként jelenik meg. Ennek tudatában Pest megye kommunikációs infrastruktúrájának fejlesztésére, az ezen a téren megmutatkozó lemaradásának megszüntetésére megkülönböztetett figyelmet szükséges fordítani.

A kommunikációs infrastruktúra fejlesztésének legfontosabb területe a szélessávú adatátviteli rendszerek kiépítése. Mindemellett az infrastruktúra-fejlesztés csak abban az esetben érheti el a kívánt hatást, ha egyidejűleg a vállalkozások körében mind elterjedtebbé válik az elektronikus üzletvitel, illetve ha a közoktatásban nagyobb hangsúlyt fektetnek az informatikai ismeretek oktatására.

- A megye területének nagy részét érinti a **felszíni vízelvezetés és árvizek** problémája. A Duna árvízvédelme nemzeti kompetenciába tartozik, de a lobby igény mellett szükséges a megyei rásegítés, térségi kiegészítő feladatok elvégzése, szolgáltatások biztosítása.

Hosszú távon működőképes megoldások érdekében szükséges egy releváns területi szintre vonatkozó komplex vízgazdálkodási terv kidolgozása, majd megvalósítása.

A megye hegy- és dombvidéki településeinek a környezeti állapot felmérési és stratégiai programokban meg fognak jelenni az árvízvédelmi feladatok.

A jelentősebb Dunai árvizek súlyos károkat okoznak a településeken. A tűzoltás jellegű védekezés és az ezt követő kárelhárítás költségei magasak, végleges megoldást nem adnak. A Duna szennyezettsége a rátelepített vízbázisok vízminőségét veszélyezteti, a

főváros alatti szakaszon a folyóra épülő idegenforgalmi fejlesztéseket nem teszi kifizetődővé. A vízbázisok védelme és a folyó biztosította – pillanatnyilag kihasználhatatlan – idegenforgalmi potenciál is indokolja – többek között – a Duna vízminősége javításának szükségességét.

- A **szennyvízelvezetés** fő problémája nem a csatornahálózat kiépítése, hanem a **rákötések** hiánya, különösen a folyamatosan lakóterületté átalakuló üdülőterületeken, elsősorban az agglomerációban, de azon kívül is. A rákötések ösztönzésére illetve a szankcionálásra egységes megyei szabályozás kidolgozás és bevezetése indokolt.
- A megye településeinek 16%-án nincs megoldva a **szennyvíztisztítás**, ezt pótolni kell az EU előírásainak megfelelően, támaszkodva az EU finanszírozás lehetőségeire; az önerő megteremtéséhez a megyei források segíthetnek.
- A Duna víztisztasága igen fontos a Duna-menti turizmus szempontjából. Dél-Pest kommunális szennyvize – ami ma már nagyobb szennyezés forrás, mint az ipar – tisztítatlanul ömlik a Ráckevei Duna-ágba. Budapesten épül a szennyvíztisztító, de a szennyvíznek a fő sodorvonalba vezetéséről mindenképpen gondoskodni kell. Ez fontos lobby feladat.
- A Dunai vízkivétel következtében a partmenti területeken a **talajvízszint csökken**. A területek rehabilitációja, pl. erdőtelepítéssel kívánatos.
- Az állapotfelmérés fel fogja tárni az elhagyott kommunális és ipari **hulladéklerakók** rekultivációs igényét.
- A korszerű kistérségi kommunális hulladéklerakókra feltétlenül szükség van, a megyei hulladékgazdálkodási tervnek megfelelően.
- Sürgető feladat a **szelektív hulladékgyűjtés** és feldolgozás infrastrukturális feltételeinek megteremtése, bevezetése, széleskörű kommunikációs kampánnyal kísérve.
A hulladék elhelyezésének egyik jelentős problémája (az előírásoknak nem megfelelő lerakók mellett) a szűkös befogadó kapacitás és a lerakásra alkalmas helyek korlátos volta. A szelektív gyűjtés bevezetésével (előkészítő tájékoztató, népszerűsítő propagandát követően) hatékonyan elkülöníthetőek az újrahasznosítható anyagok, zöldhulladék, veszélyesnek minősülő háztartási hulladék stb., így a deponálásra kerülő hulladék mennyisége jelentősen csökkenthető. Emellett a program a lakosság környezeti tudatformálásában is fontos szerepet játszik.
- Nem megoldott a hulladékfeldolgozás, újrahasznosítás problémája
- Az illegális szemétkerakók jórészen építési hulladékból keletkeznek, az ipari **hulladékokat** befogadó lerakók, feldolgozók építése is prioritás.
- Az **ipari légszennyezés** csökkentését támogatni kell a nagy kibocsátóknál (Százhalombatta, Vác).

- **Támogatható tevékenységek**

- a) Környezeti állapotfelmérő stratégiai tanulmányok, önerő támogatás
- b) Szélessávú adatátviteli rendszerek kiépítése
- c) Árvízvédelem, felszíni vízelvezetés
- d) Komplex vízgazdálkodási terv kidolgozása
- e) Szennyvízelvezetés-rákötés szabályozás kidolgozás, bevezetés
- f) Szennyvíztisztítás, tisztítási hatások javítása, szennyvíziszap elhelyezése
- g) Duna vízminőség-javítás, különösen a Kis-Duna ágban
- h) A talajvízcsökkenés miatt szükségessé váló mezőgazdasági termőterület rehabilitáció
- i) Elhagyott hulladéklerakók rekultivációja, illegális hulladéklerakók felszámolása
- j) Kistérségi hulladéklerakók építése (kommunális, ipari)
- k) Szelektív hulladékgyűjtés, feldolgozás, újrahasznosítás infrastruktúrájának megteremtése, bevezetése, kommunikációja
- l) Ipari légszennyezés csökkentése
- m) Bányatavak és környezetük rehabilitációja
- n) Egészséges ivóvíz biztosítása
- o) Csatornahálózat bővítése
- p) Megújuló energiaforrások hasznosítása

- **Földrajzi beavatkozási terület**

- minden kistérség (b, d, e, i, j, k, m, n, o, p)
- forráshiányos kistérségek (a)
- Duna-menti kistérségek, hegyvidéki térségek (c)
- periférikus térségek (e)
- Csepel-sziget kistérség (g)
- Duna-menti kistérségek (h)
- Százhalombatta, Vác (l)

- **Célcsoport**

- önkormányzatok, kistérségek (b)
- megyei önkormányzat (d, e, k)
- vízművek
- mezőgazdasági vállalkozók, gazdák
- vállalatok
- városgazdasági vállalatok

3.5.5.3. Infrastruktúrafejlesztés/Tudásbázis és partnerség fejlesztés

- **Cél:**
 - Életminőség
 - Fejlődés meggyorsítása
 - Kiegyenlítés

- **Indokolás**
 - Az agglomerációs területek tömegközlekedése minőségének javítását ma jelentősen akadályozza az együttműködés eredménytelensége **Budapesttel és a kerületekkel**. Törekedni kell az együttműködés fórumainak létrehozására és működtetésére.
A BKSZ működési feltételeinek megteremtését elő kell mozdítani.
 - Kistérségi alternatív közúti tömegközlekedés megszervezése biztosítása a **vállalkozók, önkormányzatok és a megye** (lobbyzó) együttműködésén alapulhat.
 - Az infrastruktúrafejlesztési projektek szinte kizárólag kistérségi, megyei, régiós szinten valósíthatók meg, A partnerség fejlesztése a **települési önkormányzatok között** ehhez elengedhetetlen. Ennek jó eszköze a közös tanulmányutakon való részvétel, aminek során az EU-s jó példák megismerésén túl erősödhet a partnerség.
 - A környezeti projektek eredménytelenek maradnak, ha a lakosság nem érti meg a környezetvédelem fontosságát. Összehangolt **szemléletformáló és marketing akciók** szükségesek ehhez, amelyek mozgósítják a lakosság minden rétegét, ezen belül kiemelten építenek az óvodásokra, iskolásokra és a véleményformáló szereplőkre.

- **Támogatható tevékenységek**
 - a) Budapesttel és a külső kerületekkel közös rendezvények, fórumok
 - b) BKSZ
 - c) Kistérségi alternatív tömegközlekedési vállalkozások létrehozása
 - d) Kistérségi tanulmányutak
 - e) Lakossági környezeti szemléletformáló akciók, versenyek, képzések, rendezvények, kiadványok

- **Földrajzi beavatkozási terület**
 - Agglomerációs térségek (a, b)
 - Minden kistérség (c, d, e)

- **Célcsoport**
 - Kistérségek, önkormányzatok
 - Vállalkozók
 - Civil szervezetek
 - Óvodák, iskolák

4. Pénzügyi terv

A Pest megyei fejlesztési stratégia és operatív program megvalósításának elsődleges pénzügyi forrása az EU-ból származó támogatás és a hozzá csatlakozó magyar társfinanszírozás. Ezt kiegészíti a programokba bekapcsolódó magánérő. Az ezen kívüli egyéb források nagyságrendje a fentiekhez képest elhanyagolható. Éppen ezért a pénzügyi terv elkészítésekor az NFT OP-k aktuális, az anyag lezárásáig rendelkezésre álló pénzügyi kalkulációit vettük alapul. A következő táblázat bemutatja, hogy az NFT érvényességi időszakát jelentő 3 évre (2004–2006) mekkorára tervezték az EU Strukturális Alapok támogatását, a hozzá kapcsolódó magyar központi és helyi társfinanszírozást, a kiegészítő magán forrásokat, valamint az EU nemzeti infrastruktúrafejlesztést szolgáló Kohéziós Alapjának támogatását. A táblázat tartalmazza a források fejlesztési célonkénti nagyságát is. Mivel az országos tervezési munka még nem fejeződött be, az országos pénzügyi keretek is változhatnak.

1.1 ábra Az NFT indikatív pénzügyi táblája prioritásonként és évenként 2004-2006																
millió euro 1999-es árszinten																
Prioritás	Összes költség	Közösségi											Magán	EIB hitelek	Kohéziós Alap	
		Összesen	EU támogatás					Nemzeti államháztartási finanszírozás								
			Összesen	ERFA	ESZA	EMOGA	HOPE	Összesen	Központi	Regionális	Helyi	Egyéb				
2004	A termelőszektor versenyképességének javítása	591,8	233,3	175,0	100,5	0,0	73,4	1,1	58,3	55,7	0,0	2,6	0,0	358,5	0,0	0,0
	A foglalkoztatás növelése és az emberi erőforrások fejlesztése	159,2	159,2	119,4	43,2	76,1	0,0	0,0	39,8	36,2	0,0	3,6	0,0	0,0	0,0	0,0
	Jobb infrastruktúra, tisztább környezet biztosítása	72,2	62,2	46,6	46,6	0,0	0,0	0,0	15,5	12,3	0,0	3,2	0,0	10,0	0,0	342,8
	A regionális és helyi potenciál erősítése	113,8	104,2	77,1	69,3	7,8	0,0	0,0	27,1	22,9	0,0	4,2	0,0	9,6	0,0	0,0
	Technikai segítségnyújtás	16,8	16,8	12,6	7,0	2,7	2,9	0,0	4,2	4,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Összesen	953,8	575,7	430,7	266,7	86,6	76,3	1,1	145,0	131,3	0,0	13,7	0,0	378,1	0,0	0,0
2005	A termelőszektor versenyképességének javítása	814,8	321,2	240,9	138,3	0,0	101,0	1,5	80,3	76,7	0,0	3,6	0,0	493,6	0,0	0,0
	A foglalkoztatás növelése és az emberi erőforrások fejlesztése	219,2	219,2	164,4	59,5	104,8	0,0	0,0	54,8	49,8	0,0	5,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Jobb infrastruktúra, tisztább környezet biztosítása	99,4	85,6	64,2	64,2	0,0	0,0	0,0	21,4	17,0	0,0	4,5	0,0	13,8	0,0	281,9
	A regionális és helyi potenciál erősítése	156,7	143,5	106,1	95,5	10,7	0,0	0,0	37,3	31,5	0,0	5,8	0,0	13,2	0,0	0,0
	Technikai segítségnyújtás	23,2	23,2	17,4	9,7	3,7	4,0	0,0	5,8	5,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Összesen	1313,2	792,6	593,0	367,2	119,2	105,1	1,5	199,6	180,8	0,0	18,8	0,0	520,6	0,0	0,0
2006	A termelőszektor versenyképességének javítása	1019,1	401,7	301,3	173,0	0,0	126,4	1,9	100,4	95,9	0,0	4,5	0,0	617,4	0,0	0,0
	A foglalkoztatás növelése és az emberi erőforrások fejlesztése	274,1	274,1	205,6	74,5	131,1	0,0	0,0	68,5	62,3	0,0	6,2	0,0	0,0	0,0	0,0
	Jobb infrastruktúra, tisztább környezet biztosítása	124,3	107,1	80,3	80,3	0,0	0,0	0,0	26,8	21,2	0,0	5,6	0,0	17,2	0,0	369,7
	A regionális és helyi potenciál erősítése	196,0	179,4	132,8	119,4	13,4	0,0	0,0	46,7	39,5	0,0	7,2	0,0	16,6	0,0	0,0
	Technikai segítségnyújtás	29,0	29,0	21,7	12,1	4,6	5,0	0,0	7,2	7,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Összesen	1642,5	991,4	741,7	459,3	149,1	131,4	1,9	249,7	226,1	0,0	23,5	0,0	651,2	0,0	0,0
	A termelőszektor versenyképességének javítása	2425,6	956,1	717,1	411,9	0,0	300,8	4,4	239,0	228,3	0,0	10,7	0,0	1469,5	0,0	0,0
	<i>ebből versenyképesebb agrár szektor</i>	<i>1204,4</i>	<i>407,0</i>	<i>303,2</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>300,8</i>	<i>4,4</i>	<i>101,7</i>	<i>93,1</i>	<i>0,0</i>	<i>8,7</i>	<i>0,0</i>	<i>797,5</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>
	A foglalkoztatás növelése és az emberi erőforrások fejlesztése	652,5	652,5	489,4	177,2	312,1	0,0	0,0	163,1	148,2	0,0	14,9	0,0	0,0	0,0	0,0
	Jobb infrastruktúra, tisztább környezet biztosítása	295,9	254,9	191,2	191,2	0,0	0,0	0,0	63,7	50,5	0,0	13,3	0,0	41,0	0,0	994,4
	A regionális és helyi potenciál erősítése	466,6	427,1	316,0	284,2	31,8	0,0	0,0	111,1	93,9	0,0	17,2	0,0	39,4	0,0	0,0
	Technikai segítségnyújtás	69,0	69,0	51,7	28,8	10,9	12,0	0,0	17,2	17,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Végösszeg	3909,5	2359,7	1765,4	1093,3	354,8	312,8	4,4	594,3	538,2	0,0	56,0	0,0	1549,9	0,0	0,0
	EMOGA	1200,8	417,1	312,8	0,0	0,0	312,8	0,0	104,3	95,6	0,0	8,7	0,0	783,7	0,0	0,0
	ERFA	2216,0	1463,5	1093,3	0,0	0,0	0,0	0,0	370,2	324,6	0,0	45,6	0,0	752,4	0,0	0,0
	ESZA	473,1	473,1	354,8	0,0	354,8	0,0	0,0	118,3	116,6	0,0	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0
	HOPE	19,6	5,9	4,4	0,0	0,0	0,0	4,4	1,5	1,5	0,0	0,0	0,0	13,7	0,0	0,0

Az NFT OP-k pénzügyi tábláiból kiindulva kalkuláltuk a Pest megyére jutó várható forrásokat. Alkalmaztuk azt a nemzeti szinten kialakított mutatót, amely az NFT ROP vonatkozásában a források régiókénti indikatív felosztását tartalmazza. Eszerint a KMR részesedése az NFT ROP forrásaiból 17,94% (meghatározza a 24/2001/VI.4. országgyűlési határozat). Ezen belül 50-50 százalékos tapasztalati arányt feltételeztünk Pest megye és Budapest között. Kalkulációnkban a KMR tervben kialakított eljárás szerint jártunk el. A fenti arányszámot indikatív jelleggel alkalmaztuk a többi OP-ra is. Ezzel az eljárással egy hozzávetőleges kalkulációt tudtunk alkotni, a forrásokból való megyei részesedésre vonatkozóan. Azaz az NFT 5 OP-jára, valamint a Kohéziós Alapra meghatároztuk a Pest megyére a forrásokból jutó 8,79%-os hányadot, a jelenlegi tervezési időszak mindhárom évére. A fejlődés dinamikája az NFT OP-k forráslehetőségeink megfelelő, ahol egyedül a Kohéziós Alap csökken 2005-ben, a többi forrás folyamatosan nő. Az EU-s és hazai társfinanszírozást további számításainkban nem bontottuk külön. A fejlesztési támogatások által indukált magán befektetések nagyságát az NFT-ben is használt 65,6 %-os tapasztalati arányszámmal számoltuk. Az NFT keretében a rendelkezésre állón túl decentralizált ágazati forrásokkal a megyei szintre történő vetítés bizonytalansága miatt nem számoltunk. A Pest megyei fejlesztések OP-k szerinti forrásait mutatja a következő tábla.

30sz. tábla

NFT millió Ft	Össz 2004	Köz	Magán	Össz 2005	Köz	Magán	Össz 2006	Köz	Magán
Magyarország	238450,00	149682,00	98306,00	341432,00	206076,00	135356,00	427076,00	257764,00	169312,00
Pest megye	30239,31	21421,26	8818,05	37200,92	25059,49	12141,43	46930,86	31743,57	15187,29

HEOP millió Ft	Össz 2004	Köz	Magán	Össz 2005	Köz	Magán	Össz 2006	Köz	Magán
Magyarország	159,69	159,69	0,00	223,52	223,52	0,00	283,89	283,89	0,00
Pest	3581,05	3724,29	0,00	5212,93	5212,93	0,00	6620,88	6620,88	0,00

GVOP millió Ft	Össz 2004	Köz	Magán	Össz 2005	Köz	Magán	Össz 2006	Köz	Magán
Pest	6680,41	3195,11	3752,51	9713,61	4466,16	5247,45	12362,99	5681,24	6681,75

KIOP millió Ft	Össz 2004	Köz	Magán	Össz 2005	Köz	Magán	Össz 2006	Köz	Magán
Pest	1616,84	1452,96	228,56	2353,19	2033,68	319,51	2987,55	2581,75	405,80

ROP millió Ft	Össz 2004	Köz	Magán	Össz 2005	Köz	Magán	Össz 2006	Köz	Magán
Pest	2571,70	2452,77	221,56	3789,13	3474,74	314,15	4680,49	4292,41	387,84

AVOP millió Ft	Össz 2004	Köz	Magán	Össz 2005	Köz	Magán	Össz 2006	Köz	Magán
Pest	5032,17	2364,85	2868,61	7416,40	3353,70	4062,69	9160,88	4144,32	5021,23

Kohéziós Alap millió Ft	Össz 2004	Köz	Magán	Össz 2005	Köz	Magán	Össz 2006	Köz	Magán
Pest	7687,29	7687,29	0,00	6321,61	6321,61	0,00	8290,52	8290,52	0,00

A táblából látható, hogy évente közel 30 milliárd és 47 milliárd Ft nagyságrendű támogatás + magánereő fog Pest megye rendelkezésére állni. Tekintettel erre a nagyságrendre, valamint arra, hogy a stratégiában szereplő valamennyi intézkedés megvalósítása fontos a megye számára, valamennyi intézkedéshez rendeltünk forrást. Ezt indokolja az is, hogy a Pest megyei pályázók pályázási lehetőségeit nem kívánjuk szűkíteni az által, hogy az OP-ból intézkedéseket elhagyunk.

A további kalkulációhoz az NFT OP-jaiban kifejtett intézkedéseket megfeleltettük a Pest megyei OP-val, azaz elkészítettük az egyes OP-k forrástérképét.

31.sz. tábla

Intézkedések	Forrás: NFT Operatív Programok
Térségfejlesztés	
Település rehabilitáció	ROP; KIOP; AVOP
Térségi zöldterület fejlesztés	KIOP; AVOP
Térségi Intézményfejlesztés	ROP
Térségi tudásbázis fejlesztés	ROP; HEOP; AVOP
Térségi partnerség-fejlesztés	HEOP
Gazdaság	
Befektetés ösztönzés	ROP, GVOP;
KKV fejlesztés	ROP; GVOP
Intézményfejlesztés	ROP
Tudásbázis fejlesztés	ROP; HEOP
Partnerség-fejlesztés	HEOP
Turizmus	
Befektetés ösztönzés	ROP, KIOP; AVOP
Vállalkozásfejlesztés	ROP; GVOP
Intézményfejlesztés	ROP
Tudásbázis fejlesztés	ROP; HEOP
Partnerség-fejlesztés	HEOP
Humán erőforrások	
Fizikai infrastruktúra fejlesztése	HEOP; KIOP
Szolgáltatásfejlesztés	ROP; HEOP
Intézményfejlesztés	ROP
Tudásbázis és partnerség	ROP, HEOP
Infrastruktúra	
Közlekedés	ROP,
Közmű- környezetfejlesztés	ROP, KIOP; AVOP
Tudásbázis és partnerség	ROP, HEOP

A Pest megyei OP intézkedéseinek forrástérképe

A forrástérkép segítségével, tekintetbe véve az NFT egyes OP-i által nyújtott lehetőségeket, súlyozásos módszerrel kialakítottuk a Pest megyei stratégia prioritásainak pénzügyi arányait.

32.sz.tábla

Az egyes prioritások súlya (%)			
Prioritások/ kölségvetési év	2004	2005	2006
Térségfejlesztés	22	22	22
Gazdaság	15	17	17
Turizmus	18	19	19
Humán erőforrások	15	16	16
Infrastruktúra	30	25	25
	100	100	100

Az egyes prioritások súlyának meghatározásakor a következőket vettük figyelembe:

- a fejlesztések közül a legköltségigényesebb az infrastruktúráé – erre a területre a Kohéziós Alapok beszámításával (az országos nagyságrendű fejlesztések Pest megyei részére) jelentős forrás áll majd rendelkezésre
- a megyei fejlesztési stratégia kiemelt célja a település és térségfejlesztés, ennek a második legnagyobb az aránya,
- a gazdaságfejlesztés általában kevésbé megyei kompetencia, de a turizmusfejlesztés, különösen a turisztikai beruházások infrastrukturális háttérének megteremtése igényel térségi összefogást, ezért ennek súlya nagyobb,
- a megye alaptervekenységéhez kapcsolódó oktatási, egészségügyi, szociális fejlesztésekre 15% jut.

A prioritásokra jutó források megoszlásának éves változása az NFT OP-k finanszírozási lehetőségét követi.

Az egyes prioritások megvalósítására jutó forrásokat a következő tábla szemlélteti.

33.sz. tábla

Prioritások/ költségvetési év	<i>millió forint</i>		
	2004	2005	2006
Térségfejlesztés	4613	5528	6979
Gazdaság	3032	4269	5410
Turizmus	3716	4746	6006
Humán erőforrások	3198	4081	5197
Infrastruktúra	6199	6232	8020
	20758	24856	31612

Intézkedés szinten tekintve

- az ágazatspecifikus fejlesztési programokra összesen 79%,
- a horizontális –intézmény, partnerség, tudásbázis - fejlesztési programokra 21%-a jut a forrásoknak, azaz, szándékainknak megfelelően az un. soft tételeknek is nagy a súlya.

Részletes Pénzügyi Terv intézkedések szerinti bontásban

34.sz.tábla

	<i>millió forint</i>		
Intézkedések/ költésvetési év	2004	2005	2006
Térségfejlesztés	4613	5528	6979
Település rehabilitáció	1879	2148	2715
Térségi zöldterület fejlesztés	1489	1599	2037
Térségi Intézményfejlesztés	130	183	226
Térségi tudásbázis fejlesztés	859	1226	1528
Térségi partnerségfejlesztés	256	372	473
Gazdaság	3032	4269	5410
Befektetés ösztönzés	1065	1488	1893
KKV fejlesztés	840	1175	1488
Intézményfejlesztés	130	183	226
Tudásbázis fejlesztés	741	1051	1330
Partnerségfejlesztés	256	372	473
Turizmus	3716	4746	6006
Befektetés ösztönzés	1749	1965	2489
Vállalkozásfejlesztés	840	1175	1488
Intézményfejlesztés	130	183	226
Tudásbázis fejlesztés	741	1051	1330
Partnerségfejlesztés	256	372	473
Humán erőforrások	3198	4081	5197
Fizikai infrastruktúra fejlesztése	1784	2044	2627
Szolgáltatásfejlesztés	898	1299	1645
Intézményfejlesztés	130	183	226
Tudásbázis és partnerség	386	555	699
Infrastruktúra	6199	6232	8020
Közlekedés	3178	2967	3850
Közmű- környezetfejlesztés	2635	2710	3471
Tudásbázis és partnerség	386	555	699
	20758	24856	31612

5. Szervezetfejlesztés

A megyei stratégia végrehajtása mindenképpen szervezetfejlesztési konzekvenciákkal is kellene, hogy járjon, hiszen jelentős nagyságrendű pályázattal, saját megyei fejlesztési (inkubáció, főleg tudásbázis, partnerség, intézményfejlesztés) és monitoring feladatokat tartalmaz.

A jelenlegi megyei területfejlesztési célszervezet apparátusa ennél kisebb és kevésbé sokrétű munkákra lett kialakítva. A monitoringot pedig a végrehajtástól elkülönült független szervezetnek kellene végeznie.

Ugyanakkor egyrészt Pest megyére és Budapestre vonatkoztatva működik a KMR Pro Régió ügynöksége, amely ellátta a regionális tükörrégiós források tekintetében a pályázatkezelői feladatokat, másrészt az NFT egyes operatív programjai pályázatkezelő intézményeit és monitoring szervezetét most alakítják ki. Az EU-s támogatások fogadására az országnak akkreditált intézményekkel kell rendelkeznie. A formálódó intézményi struktúrában a megyei fejlesztési- pályázattal intézmény helye, nagyságrendje nem kiforrott.

Mindenesetre követelmény a megyei intézménnyel szemben, hogy a régiós szervezettel a lehető leghamarabban együttműködjön, tevékenységüket, munkamegosztásukat írott szabályok vezéreljék. Hasonló követelmény érvényes a kistérségi fejlődő szervezetek vonatkozásában is. Az NFT OP-k országos intézményeiről egyelőre nem tudható mennyire számítanak a megyei fejlesztési szervezetek közreműködésére. Ebben a helyzetben a megyei szervezet szerepét, funkcióit és nagyságrendjét csak később lehet meghatározni, amikor kialakul a különböző szintek közti munkamegosztás és kooperáció.

Mind ezek fényében tehát megyei lobbifeladatként célszerű megfogalmazni azt, hogy el kell érni, hogy az uniós alapok fogadását biztosító intézményrendszer kialakítására vonatkozó jelenleg folyó jogalkotói és szabályzási munka eredményeként létrejövő rendszerben a megyei szinthez kapcsolódó területfejlesztési ügynökség (Pest Megyei Területfejlesztési Kht.) szerepet kapjon a különböző szintek közti munkamegosztásban és kooperációban.

6. Operatív program

6.1. Alapelvek

1.

Az Operatív Program a stratégiai célok elérését szolgáló intézkedések kijelölése és értelmezése. Pest Megye Fejlesztési Stratégiájához kapcsolódó Operatív Program az **uniós típusú Operatív Programok szerkezetét és logikáját követi**. Meghatározza az egyes intézkedések céljait, azok néhány soros indokolását, a támogatandó tevékenységeket és célcsoportokat, a földrajzi prioritásokat, valamint a fejlesztések előrehaladásának követését elősegítő eredmény- és hatásmutatókat.

2.

Magyarországon az uniós csatlakozási folyamat részeként jelenleg alakul a fejlesztési intézményrendszer és az egyes intézményi szintek közötti feladatmegosztás. A **Stratégiában a jelenlegi rendszerhez illeszkedően**, a megyei szint által ellátandó **feladatokhoz kapcsolódó beavatkozási területeket és intézkedéseket fogalmazzuk meg**. Ezen belül **megkülönböztettük a következő csoportokat**:

- a megye jelenlegi **kompetenciaterületeihez kapcsolódó ágazat-specifikus vertikális intézkedések**, melyek várhatóan a Strukturális Alapokból finanszírozva, pályázati keretek között valósíthatók meg;
- a megye jelenlegi **kompetenciaterületeihez kapcsolódó horizontális intézkedések**, melyek az intézmény-, tudásbázis és partnerség fejlesztésére vonatkoznak, s melyek a vertikális intézkedések beruházás- és szolgáltatásfejlesztési intézkedéseinek támogató háttérét képezik. Ezen intézkedések egy része szintén az EU Strukturális Alapokból, főleg az Európai Szociális Alapból, pályázati keretek között valósítható meg.
- a megyei érdekeket érintő, de **a megyei kompetenciákon túlmutató** fejlesztések megvalósulásáért, az azokban való közreműködés érdekében végzett tevékenység.

3.

Az intézkedések, valamint az intézkedések keretében támogatásra javasolt tevékenységek a következő szempontok alapján kerültek kiválasztásra:

- **Illeszkedés:** a hazai, valamint az európai forrásokhoz való hozzáférés biztosítása érdekében a megfogalmazott intézkedések illeszthetők a **Nemzeti Fejlesztési Tervhez kapcsolódó Operatív Programokhoz**, elsősorban a **Regionális Operatív Programhoz**, valamint a Közép-Magyarországi Régió Fejlesztési Stratégiájához.
- **Finanszírozhatóság:** az Operatív Program a *konkrét forrásokra tervezés* versus *idealiztikus - irreális tervezés* alternatívában a megyei területfejlesztési tanács, valamint a megyei önkormányzat hatásköreinek ismeretében kíván **olyan intézkedéseket meghatározni, melyek megvalósítása középtávon reálisnak ítéltető.**
- **Feladatmegosztás:** a megye nem vállalhat fel a kompetenciáin túlmutató feladatokat, ezekért **lobbizzhat** (I. Stratégia), bizonyos akciókat **előkészíthet** (tervezés), **felkészülhet** a megvalósításban való közreműködésre (HR és intézményfejlesztés), illetve **kísérleti projekteket** tud indítani.

4.

Az Operatív Program az uniós tervezési gyakorlatnak megfelelően megadja az **intézkedések eredményességének méréséhez szükséges monitoring mutatók** közül a hatás- és eredménymutatókat. A Program azonban nem kapcsolódik közvetlenül a pályáztatás intézményéhez és a forrásgazdákhoz így a monitoring mutatók csak a véglegesítendő rendszer alapvetését jelentik. A pályáztatás az NFT OP-k irányító hatóságainak és közvetítő szervezeteinek kompetenciája lesz előreláthatólag, így a számszerűsített mutatókat, a befogadható pályázatok mennyiségét, nagyságrendjét ők fogják meghatározni.

5.

Az Operatív Program a végrehajtás intézményrendszerének fejlesztésére – **technikai asszisztencia – vonatkozó intézkedést nem tartalmaz**, ennek kidolgozása (megfelelő kapacitások, képességek és tevékenységek) a forrás-, és pályázatkezelő feladata.

6.2. Intézkedések rendszere

Vertikális intézkedések

Prioritások	Térségfejlesztés	Gazdaság	Turizmus	Humán erőforrás Oktatás, egészségügy, szociális	Infrastruktúra
Intézkedések					
	Település rehabilitáció	Befektetés ösztönzés	Befektetés ösztönzés, önkormányzati fejlesztés	Fizikai infrastruktúrafejlesztés	Közlekedés
	Térségi zöldterület fejlesztés	KKV fejlesztés	Vállalkozás-fejlesztés	Szolgáltatásfejlesztés	Közmű-környezet

Horizontális intézkedések

Prioritások	Térségfejlesztés	Gazdaság	Turizmus	Humán erőforrás Oktatás, egészségügy, szociális	Infrastruktúra
Intézkedések					
	Intézményfejlesztés				
	Tudásbázis fejlesztés				
	Partnerségi programok				

6.3. Intézkedések

Prioritás	1. Térségfejlesztés
Intézkedés címe	1.1. Településrehabilitáció
Az intézkedés célja	Életminőség javítása Kiegyenlítés Irányított tervszerű fejlesztés
Indokolás	Az első körös agglomerációs települések településközpont nélküli, jellegtelen szuburbokká váltak. A megye több településén, akár a településközpontban is található, ún. rozstda övezetek, elhagyott laktanya-, börtön-épületegyüttesek, leromlott, használaton kívüli műemléképületek, sőt szeméttelpek. A városok hagyományos belvárosi többlakásos lakóépületei leromlottak. A településképet rontják a pusztuló, hajdan értékes épületek, valamint a zöldterületek egyre növekvő hiánya. A szociális lakáshiány általános. Pest megye településein országos viszonylatban a legmagasabb a burkolatlan belterületi utak aránya.
Támogatható tevékenységek	a) településközpont rehabilitáció, kialakítás, épület felújítás b) települési rozstdaövezetek rehabilitációja c) belvárosi lakóépület felújítás d) települési és benyúló átmenő zöldterületek rehabilitációja, fejlesztése e) szociális lakásépítés f) belterületi utak burkolása g) örökségterületek rehabilitációja h) településfejlesztési stratégiák készítése
Célcsoport	Önkormányzatok, vállalkozók, civilszervezetek
Földrajzi beavatkozási terület prioritásai	- lepusztult települések ezen belül főleg első körös agglomerációs települések, egyéb (a) - rozstdaövezetek (b) - városias települések (c,e) - valamennyi település (d,f)
Indikátorok: - Eredmény	- Rehabilitált településközpontok száma - Rehabilitált rozstdaövezetek száma - Felújított lakóépületek száma - Felújított zöldterületek nagysága (m ²) - Megépült szociális bérlakások száma - Leburkolt belterületi utak hossza (m ²) - Települési fejlesztési stratégiák száma
Indikátorok - Hatás	- Elköltözők száma csökken - Település idegenforgalmának eredményei javulnak - Belvárosi éttermek, üzletek forgalma nő - Belvárosi üzletbezárások száma csökken

Prioritás	1. Térségfejlesztés
Intézkedés címe	1.2. Térségi zöldterület fejlesztése
Az intézkedés célja	Életminőség javítása Tervezett fejlesztés
Indokolás	Zöldterületek fogyása, elhanyagoltsága Mezőgazdasági területek műveletlensége Zöldterületek felhasználásának tervezetlensége
Támogatható tevékenységek	a) Kistérségi szintű megvalósíthatósági tanulmányok a megőrzendő zöldterületről, fejlesztésről, rehabilitációjukról b) Zöldterület megtisztító akciók c) Vidékfejlesztési pályázatok támogatása a zöldfelületek fejlesztése, a táj képének rehabilitációja és mezőgazdasági hasznosítása érdekében. d) Mezőőr rendszer bevezetésének támogatása e) Bányatavak térségi rehabilitációs programjának kidolgozása és megvalósítása f) Biológiaiilag aktív felületek megőrzése és védelme
Célcsoport	kistérségek önkormányzatok gazdák
Földrajzi beavatkozási terület prioritásai	agglomerációs gyűrű (a) valamennyi térség (b, c, d, f) érintett térségek (e)
Indikátorok: - Eredmény	- Megvalósíthatósági tanulmányok száma - Zöldterület megtisztító akciók száma - Támogatott vidékfejlesztési pályázatok száma - Mezőőr szolgálatok bevezetésének a száma
Indikátorok: - Hatás	- Lakosság egészségi állapotának javulása (táppénzes napok csökkenése) - Zöldterület fogyás az előző időszakhoz képest csökken - Újrahasznosított zöldterületek nagysága - Illegális szemétkerakók száma csökken
Prioritás	1. Térségfejlesztés
Intézkedés címe	1.3. Intézményfejlesztés
Az intézkedés célja	Fejlődés meggyorsítása Partnerség Tudásbázis
Indokolás	Kistérségi szervezetek gyengesége Kistérségi szintű partnerhálózat gyengesége Információellátás gyengesége
Támogatható tevékenységek	a) kistérségi irodák fejlesztése (építés, felszerelés, foglalkoztatás támogatás) b) pályázati információs, tanácsadó központ létrehozása
Célcsoport	Kistérségi társulások Vállalkozások
Földrajzi beavatkozási terület prioritásai	ellátatlan kistérségek (a,b)
Indikátorok: - Eredmény	- Támogatásból létrehozott kistérségi irodák száma - Támogatásból bővített kistérségi irodák száma (létszám,

	felszerelés) - Támogatással létrehozott pályázati információs irodák száma
Indikátorok: - Hatás	- Kistérségben beadott pályázatok száma nő - Kistérségben elnyert pályázatok száma nő

Prioritás	1. Térségfejlesztés
Intézkedés címe	1.4. Tudásbázis-fejlesztés
Az intézkedés célja	Fejlődés meggyorsítása Partnerség Kiegyenlítés Irányított fejlődés Életminőség
Indokolás	A periférián jellemző a tudásbázis gyengesége az önkormányzati szférában; Alacsony a lakosság érzékenysége az épített- és természetes környezet védelme érdekében.
Támogatható tevékenységek	a) önkormányzati vezetők, választott tisztségviselők, munkatársak képzése b) szemléletformáló programok, pl. „Tiszta környezetért”, „Zöldterület védelem”, „Településeink, kistérségünk értékei”, stb. versenyek, akciók, vetélkedők, stb. c) helyi média témába vágó programjai
Célcsoport	önkormányzatok óvodák, iskolák civil szervezetek vállalkozások
Földrajzi beavatkozási terület prioritásai	periférikus térségek (a) minden kistérség (b,c)
Indikátorok: - Eredmény	- Képzésen részt vett önkormányzati tisztségviselők és munkatársak száma - Megvalósított szemléletformáló akciók, versenyek, vetélkedők száma
Indikátorok: - Hatás	- Sikeres pályázatok számának növekedése településenként - PPP-ben megvalósult fejlesztések száma - Települési építési szabályzatoknak megfelelően épült, esztétikus épületek száma - Települési fejlesztési stratégiák száma - Települési tájékoztató fórumok száma - Települési, zöldterületi rongálások száma csökken

Prioritás	1. Térségfejlesztés
Intézkedés címe	1.5. Partnerségi programok
Az intézkedés célja	Fejlődés meggyorsítása Kiegyenlítés Életminőség
Indokolás	Pest megye és Budapest együttműködése rossz; Az egyeztetés fórumai hiányzanak minden szinten és minden területen. Az együttműködés hiánya gátja a fejlődésnek.
Támogatható tevékenységek	a) közös fejlesztési stratégiák készítése b) rendezvények, fórumok c) közös pályázatok önereje d) közös szak-fejlesztési intézmények létrehozása
Célcsoport	önkormányzatok kistérségek
Földrajzi beavatkozási terület prioritásai	- agglomeráció – Budapest (a, b, c) - megyehatár menti kistérségek (a, b, c) - Szlovák határ menti kistérségek (a, b, c) - minden kistérség (a, b, c) - Pest megyei és Budapesti önkormányzat (d) - minden település (a, b)
Indikátorok: - Eredmény	- Kistérségi közös fejlesztési stratégiák száma - Szlovákiával közös fejlesztési stratégia - Szomszédos megyékkel közös stratégiák - Budapesttel közösen megoldott fejlesztési kérdések száma - Közös fórumok, rendezvények a fenti területekkel - Közös pályázatok száma
Indikátorok: - Hatás	Közösen megvalósított fejlesztések

Prioritás	2. Gazdaságfejlesztés
Intézkedés címe	2.1. Befektetés ösztönzés
Az intézkedés célja	Kiegyenlítés Életminőség Versenyképesség
Indokolás	A megye periférikus területeinek egy részén a fejlődés fellendítése és az ingázás csökkentése érdekében szükséges a befektetések vonzásának támogatása.
Támogatható tevékenységek	a) iparterület előkészítés, ipari park fejlesztés b) befektetői konferenciák c) marketing kiadványok
Célcsoport	- kistérségek, önkormányzatok - vállalkozók
Földrajzi beavatkozási terület prioritásai	Tápiómente, Dél-Pest, Ország Közepe kistérségek
Indikátorok: - Eredmény	- Infrastruktúrával ellátott iparterületek száma - Befektetői konferenciák száma - Támogatással létrehozott marketing kiadványok száma
Indikátorok: - Hatás	- Megvalósult befektetések száma, - Az új létesítményekben foglalkoztatott munkaerő száma - A helyben foglalkoztatott munkaerő számának növekedése
Prioritás	2. Gazdaságfejlesztés
Intézkedés címe	2.2. Vállalkozástámogatás
Az intézkedés célja	Fejlődés meggyorsítása Életminőség Versenyképesség
Indokolás	A magyar KKV szektor, rövid történelmi múltja miatt tőkeszegény, labilis, beszállítói aktivitása és innovációs képessége általában gyenge. Hiányzanak az ipari területek és a vállalkozói házak. Az innovációt támogató infrastruktúra gyenge.
Támogatható tevékenységek	a) vállalkozói házak b) technológiai központok c) innovációs központok d) egyedi, innovációt szolgáló beruházás támogatás e) informatikai fejlesztések
Célcsoport	- kistérségek, önkormányzatok + vállalkozók - kistérségek, önkormányzatok + egyetem - civil szervezetek
Földrajzi beavatkozási terület prioritásai	minden kistérség (a,b,d,e) minden kistérség, de főleg a felsőoktatási intézmények közvetlen környezete (c)
Indikátorok: - Out put	- Támogatott vállalkozói házak száma - Támogatott technológiai központok száma - Támogatott innovációs központok száma - Támogatott innovatív vállalkozások száma - Támogatott innovációs projektek száma vállalkozóknál
Indikátorok: - Hatás	- KKV-k foglalkoztatottai számának növekedése - KKV-k éves forgalmának növekedése

	<ul style="list-style-type: none"> - Megye GDP-jének növekedése - Támogatott informatikai fejlesztések száma
--	--

Prioritás	2. Gazdaságfejlesztés
Intézkedés címe	2.3. Intézményfejlesztés
Az intézkedés célja	<p>Fejlődés meggyorsítása</p> <p>Tudásbázis</p> <p>Partnerség</p> <p>Versenyképesség</p>
Indokolás	<p>A térségi gazdaságfejlesztés, KKV támogatás egyik akadálya a térségi szakmai szervezetek, vállalkozói egyesületek gyengesége, illetve hiánya.</p> <p>A KKV-k számára a piaci, technológiai, szabályozási stb. információhoz való hozzájutás nehéz.</p> <p>Az innovációt támogató infrastruktúra gyenge.</p>
Támogatható tevékenységek	<p>a) vállalkozói egyesületek, szakmai szövetségek támogatása (számítógépes beszerzés, foglalkoztatás), rendezvényeik, kiadványaik támogatása</p> <p>b) vállalkozói, kistérségi információs és innovációs központok létrehozásának, felszerelésének, adatbázis építésének támogatása</p> <p>c) mezőgazdasági beszerző, értékesítő szövetkezetek létrehozása</p>
Célcsoport	<p>vállalkozói egyesületek, szakmai szövetségek (a)</p> <p>kistérségek, vállalkozók (b)</p> <p>gazdák (c)</p> <p>civil szervezetek</p>
Földrajzi beavatkozási terület prioritásai	<p>minden kistérség (a,b)</p> <p>mezőgazdasági kistérségek (c)</p>
Indikátorok: - Eredmény	<ul style="list-style-type: none"> - Támogatott vállalkozói egyesületek száma - Támogatott szakmai szövetségek száma - Vállalkozói egyesületek, szakmai szövetségek által rendezett események számának növekedése - Támogatott kiadványok száma - Létrehozott kistérségi üzleti információs központok száma - Üzleti adatbázisok száma
Indikátorok: - Hatás	<ul style="list-style-type: none"> - KKV-k foglalkoztatottjainak száma nő - KKV-k éves forgalmának növekedése - KKV-k nyertes pályázatainak száma

Prioritás	2. Gazdaságfejlesztés
Intézkedés címe	2.4. Tudásbázis-fejlesztés
Az intézkedés célja	Fejlődés meggyorsítása Kiegyenlítés Partnerség Versenyképesség
Indokolás	A KKV szektorban jellemző az új ismeretek hiánya: a szakmai fejlődés követése. A KKV-k körében nem kellő mértékben elterjedt az informatika használata. A KKV vezetők nem ismerik a támogatási lehetőségeket.
Támogatható tevékenységek	a) menedzsment tréning b) szakma-specifikus felnőtt oktatás c) informatikai felnőtt képzés d) EU-s pályázási felkészítés e) info-kommunikációs szolgáltatás
Célcsoport	KKV-k
Földrajzi beavatkozási terület prioritásai	minden kistérség
Indikátorok: - Eredmény	- KKV-k által igénybevett menedzsment tréningek száma - KKV-k által elvégzett szakma specifikus oktatási napok száma - KKV-k által elvégzett informatikai oktatások száma - KKV-k által meghallgatott EU-s pályázási tréningek száma
Indikátorok: - Hatás	- KKV-k mortalitási mutatója csökken - KKV-k sikeres pályázatainak száma - KKV-k foglalkoztatottjainak száma nő - KKV-k éves forgalma nő

Prioritás	2. Gazdaságfejlesztés
Intézkedés címe	2.5. Partnerségi programok
Az intézkedés célja	Fejlődés meggyorsítása Tervszerű fejlesztés Versenyképesség
Indokolás	Az együttműködés a KKV-k fejlődésének egyik új eszköze. A KKV szektorban azonban erősen jellemző az országos probléma: a partnerségi kapcsolatok, együttműködő hálózatok hiánya.
Támogatható tevékenységek	a) vállalkozói fórumok, rendezvények, vásárok, tapasztalatcserék b) kommunikációs hálózat létrehozása
Célcsoport	- kistérségek, önkormányzatok - szakképző intézmények - vállalkozások - civil szervezetek
Földrajzi beavatkozási terület prioritásai	minden kistérség
Indikátorok: - Eredmény	- Megrendezett fórumok, rendezvények, vásárok száma vállalkozók és önkormányzatok, szakképző intézmények, munkaügyi központok részvételével
Indikátorok:	- KKV-k éves forgalma nő

- Hatás	- KKV-k foglalkoztatottainak száma nő
---------	---------------------------------------

Prioritás	3. Turizmusfejlesztés
Intézkedés címe	3.1. Turisztikai befektetés-ösztönzés - önkormányzati programok
Az intézkedés célja	Fejlődés meggyorsítása Tervszerű fejlesztés Partnerség Versenyképesség
Indokolás	Az önkormányzatok szerepvállalása a turizmus fenntartható fejlesztése (elsősorban fejlesztések előkészítése) területén elengedhetetlen és jelenleg nem kielégítő.
Támogatható tevékenységek	a) turisztikai fejlesztések megvalósíthatósági tanulmányainak elkészítése b) turisztikai infrastruktúrafejlesztés – Dunai kikötő, csónakházépítéshez – Duna parti sétány – kerékpárút építés, kapcsolatok létrehozásával összefüggő útvonalak kiépítése, szolgáltató helyek kiépítése – erdei kirándulóút – lovas túraút – falusi turizmus c) turisztikai rendezvények (szabadidős, kulturális) d) kulturális értékek, múzeumok e) kulturális útvonalak f) marketing
Célcsoport	kistérségek, önkormányzatok, civil szervezetek
Földrajzi beavatkozási terület prioritásai	minden kistérség (a,b,c,d) kiemelt prioritás: határon átnyúló fejlesztések, rendezvények, marketing (a,b,c,d) Duna parti térségek (b) kerékpárút hálózatba bekötés (b)
Indikátorok: - Eredmény	- Megvalósíthatósági tanulmányok száma - Önkormányzati részvétellel megvalósult turisztikai infrastruktúra fejlesztések száma - Turisztikai rendezvények száma - Megépült kerékpárút hossza - Marketing kiadványok száma
Indikátorok: - Hatás	- Turisztikai befektetések száma a térségben nő - PPP-ben megvalósuló befektetések száma - Turista forgalom nő - Turizmusból származó bevétel nő - Vendégéjszakák száma nő

Prioritás	3. Turizmusfejlesztés
Intézkedés címe	3.2. Turisztikai vállalkozásfejlesztés
Az intézkedés célja	Fejlődés meggyorsítása
Indokolás	Pest megye turisztikai adottságainak kihasználása csak a minőségi kínálat erősítésével lehetséges.
Támogatható tevékenységek	a) klimatikus adottságokra és termálvízre épülő gyógyturizmus minőségi szálláshelyfejlesztés és beruházás b) rendezvény, konferencia és oktatási-tréning turizmus minőségi szálláshelyfejlesztés c) tanyasi/falusi turizmus szálláshelyfejlesztés d) kulturális turizmus e) szolgáltatásfejlesztés, innovatív szolgáltatások elsősorban a vízi- és lovasturizmus terén f) marketing g) rendezvény turizmus
Célcsoport	Vállalkozások
Földrajzi beavatkozási terület prioritásai	Pilis, Börzsöny, Dél-Pest Megye (a,c) minden kistérség (a,b,d,e,f,g) Duna menti kistérségek (e) Déli kistérségek (c)
Indikátorok: - Eredmény	- Minőségi szálláshelyek száma nő - Falusi turizmus szálláshely növekedés - Új turisztikai szolgáltatások - Marketing kiadványok száma
Indikátorok: - Hatás	- Vendégéjszakák száma nő - Térség turisztikai bevételei növekednek

Prioritás	3. Turizmusfejlesztés
Intézkedés címe	3.3. Intézményfejlesztés
Az intézkedés célja	Fejlődés meggyorsítása
Indokolás	Ma Pest megyében az önkormányzatok nagy részénél nincs turisztikai referens. A településeken általában nincs turisztikai információs „pont”, hiányzik a turisták vonzásához és megtartásához szükséges információ és a terjesztési rendszer.
Támogatható tevékenységek	a) települési információs pontok kialakítása b) kistérségi irodák fejlesztése
Célcsoport	Kistérségek, önkormányzatok Civil szervezetek Vállalkozások
Földrajzi beavatkozási terület prioritásai	Minden kistérség
Indikátorok: - Eredmény	- Települési turisztikai információs pontok száma - Turisztikai referensek száma a kistérségi irodáknál
Indikátorok: - Hatás	- Térség turisztikai bevételei nőnek - Turisták száma nő

Prioritás	3. Turizmusfejlesztés
Intézkedés címe	3.4. Tudásbázis fejlesztés, partnerségi program
Az intézkedés célja	Fejlődés meggyorsítása Kiegyenlítés
Indokolás	A megye lakossága nincsen felkészülve a turizmus fogadására. A nagy befektetés-igényű turizmus területén még nem alakult ki a magán és az önkormányzati szektor rendszeres együttműködése.
Támogatható tevékenységek	a) Turisztikai, szakmai tanfolyamok b) Környezettudatosságra, a kulturális értékek megóvására nevelő rendezvények, vetélkedők, versenyek c) PPP tréning d) Szakmai utazások e) E-kultúra
Célcsoport	Kistérségek, önkormányzatok Civil szervezetek Vállalkozások
Földrajzi beavatkozási terület prioritásai	Minden kistérség
Indikátorok: - Eredmény	- Turisztikai szakmai oktatások és résztvevők száma - PPP oktatások önkormányzati résztvevőkkel - Szemléletformáló rendezvények száma, résztvevők száma - Közös pályázatok száma - Civil lakosság aktivitása nő
Indikátorok: - Hatás	- Környezetrongáló esetek száma csökken - Turisztikai beruházások száma nő - Turisták száma nő - Turizmus bevételei nőnek

Prioritás	4. Humán erőforrások fejlesztése
Intézkedés címe	4.1. Intézmény-rehabilitáció, -fejlesztés
Az intézkedés célja	Életminőség Kiegyenlítés
Indokolás	Mind az oktatás, mind az egészségügy, mind a szociális, mind pedig a közművelődési szféra intézményei magukon viselik a tartós fejlesztési, felújítási forráshiány jeleit.
Támogatható tevékenységek	a) oktatási, kulturális, egészségügyi és szociális intézmények felújítása, akadálymentesítése b) eszközbeszerzések c) intézménybővítés d) ápolási, rehabilitációs központok létrehozása
Célcsoport	óvoda, iskolák közművelődési intézmények szociális intézmények kórházak, rendelőintézetek, házi orvosok, otthonápolási szolgáltatók civil szervezetek
Földrajzi beavatkozási terület prioritásai	kistelepülések, forráshiányos önkormányzatok, periférikus térségek óvodái, iskolái, orvosi rendelői (a,b) minden kistérség kulturális és szociális intézményei (a,b,c) minden kistérség (c,d)
Indikátorok: - Eredmény	- Felújított intézmények száma - Eszközbeszerzések száma, értéke - Új intézmények, iskolai tantermek - Akadály-mentesített épületek száma - Ápolási, rehabilitációs központok száma
Indikátorok: - Hatás	- Lakosság egészségi állapota javul, táppénzes napok száma csökken - A megyében iskolába járó iskolások száma nő az ingázók rovására - A szociális intézményekben a várakozási idő csökken

Prioritás	4. Humán erőforrások fejlesztése
Intézkedés címe	4.2. Szolgáltatásfejlesztés
Az intézkedés célja	Életminőség Kiegyenlítés Fejlesztés meggyorsítása Tudásbázis fejlesztése
Indokolás	Az intézmények állapotának fizikai feljavítása mellett szükség van a nyújtott szolgáltatások diverzifikálására, fejlesztésére.
Támogatható tevékenységek	a) megvalósíthatósági tanulmányok középiskolai centrumok létrehozására b) nevelési tanácsadás fejlesztése c) roma felzárkóztató programok d) szakképzés- felnőttoktatás fejlesztése, új képzési programok e) kulturális célú nonprofit szervezetek létrehozásának ösztönzése f) közösségfejlesztő, közösségi kulturális rendezvények létrehozása g) információs helyszínek (pl. teleházak, EU-s információk) biztosítása a közművelődési intézményekben h) megvalósíthatósági tanulmány a szakképzés – gazdasághoz kapcsolásáról i) fogyatékkal élők, csökkent munkaképességűek szakképzési és foglalkoztatási programjai j) egészségügyi ellátás támogatása k) prevenció l) otthonápolási szolgálatok
Célcsoport	megyei, települési önkormányzatok, kistérségek közművelődési intézmények civil szervezetek iskolák egészségügyi intézmények vállalkozások
Földrajzi beavatkozási terület prioritásai	minden kistérség (a,b,c,d,e,f,g,h,i,k,l) ritkán lakott, kistalvas térségek (j)
Indikátorok: - Eredmény	- Megvalósíthatósági tanulmányok száma - Rendezvények növekvő száma - Információs helyszínek számának növekedése - Kulturális célú nonprofit szervezetek számának növekedése - Munkamegosztás és specializáció alapján működő középiskolák száma - Együttműködési megállapodások száma a szakiskolák és vállalatok között - Nevelési tanácsadás igénybevett napjainak száma - Oktatásban részesített csökkent munkaképességűek és romák száma - Újra elhelyezkedő csökkent munkaképességűek és munkanélküliek száma - Roma programok száma - Prevenció programok száma - Otthonápolási szolgáltatások száma
Indikátorok:	Megyében tanuló középiskolások száma nő

- Hatás	<ul style="list-style-type: none"> - Megyéből továbbtanulók száma nő - Megyei szakiskolát végzettek elhelyezkedési esélyei javulnak - Foglalkoztatási szint nő - Szociális támogatás igény csökken - Táppénzes napok száma csökken - Lakosság egészségi állapota javul - Identitástudat erősödése - Európai uniós információval való ellátottság növekszik
---------	--

Prioritás	4. Humán erőforrások fejlesztése
Intézkedés címe	4.3. Intézményfejlesztés
Az intézkedés célja	Életminőség Kiegyenlítés Partnerség Fejlődés meggyorsítása
Indokolás	Ma az oktatásban, egészségügyben, szociális területen az egyes intézmények között kevés a szakmai koordináció. Az iskolák, egészségügyi intézmények, civil szervezetek nincsenek felkészülve a pályázati úton elnyerhető források megszerzésére. Jellemző az információhiány. Szükséges a megyében elindult fejlesztési kezdeményezések támogatása a roma kisebbség munkaerő-piaci integrációja érdekében.
Támogatható tevékenységek	a) szakmai koordinációs intézmények megvalósíthatósági tanulmánya b) fenti intézmények létrehozása, hálózatok támogatása c) információs intézmények, teleházak létrehozása d) kistérségi roma szolgáltató, foglalkoztatást támogató központok e) egészségügyi és szociális intézmények együttműködési projektjei f) civil szervezetek szociális projektjei
Célcsoport	megyei önkormányzat kistérségek, települési önkormányzatok kistérségi irodák közművelődési szervezetek civil szervezetek roma szolgáltató központok vállalkozások
Földrajzi beavatkozási terület prioritásai	minden kistérség
Indikátorok: - Eredmény	- Kistérségi roma szolgáltató központok száma - Szakmai koordinációt ellátó oktatási, egészségügyi, szociális intézmények száma - Információs intézmények száma
Indikátorok: - Hatás	- Nyertes ESZA pályázatok száma - Lakosság egészségi állapota javul - Lakosság iskolázottsági színvonala javul

Prioritás	4. Humán erőforrások fejlesztése
Intézkedés címe	4.4. Tudásbázis és partnerség fejlesztése
Az intézkedés célja	Életminőség Kiegyenlítés Partnerség Fejlődés meggyorsítása
Indokolás	Ma az oktatásban, kultúrában, egészségügyben, szociális területeken kevés a szakmai partnerség, együttműködés. Hiányzik a szomszédokkal való kapcsolat: Budapest, szomszéd megyék, térségek, határ-menti kapcsolatok.
Támogatható tevékenységek	a) rendezvények, fórumok, műhelytalálkozók b) kutatások felmérése c) különböző szintű iskolák együttműködési lehetőségeinek felmérése és támogatása d) új problémák kezelésére felkészítő projektek (drog)
Célcsoport	önkormányzatok, kistérségek oktatási, kulturális, egészségügyi, szociális intézmények civil szervezetek vállalkozások
Földrajzi beavatkozási terület prioritásai	minden kistérség
Indikátorok: - Eredmény	- Kooperációs megállapodás Budapesttel - Kooperációs megállapodás a szomszédos megyékkel és Szlovákiával - Rendezvények fórumok száma szakiskolák és vállalkozók között, önkormányzatok és civil szervezetek között
Indikátorok: - Hatás	- Továbbtanulók száma nő - Foglalkoztatottak száma nő - Szociális ellátás szintje javul - Lakosság egészségi állapota javul

Prioritás	5. Infrastruktúra fejlesztése
Intézkedés címe	5.1. Közlekedésfejlesztés
Az intézkedés célja	Életminőség Kiegyenlítés
Indokolás	A megye legégetőbb közlekedési problémáinak megoldása olyan léptékű projektek megvalósítását jelenti, melyek messze túlmutatnak a megye pénzügyi lehetőségein. A finanszírozás miatt a döntési jogkör is jellemzően az ágazatok kezében vannak. A megye szerepe ezen projektek esetében elsősorban a koordinációban, a döntés-előkészítésben merül ki, illetve a saját hatáskörben megoldható a „nagy” projekthez illeszkedő, szükséges kisebb léptékű projektek támogatásában, megvalósításában. Valójában az állami és helyi kezdeményezésű projektek minden esetben feladatot jelent a megye számára, melynek hatékony kezelése a teljes projekt megvalósítását segíti elő. Ezért a megvalósításhoz szükséges tervek, előtanulmányok készítése, a területbiztosítás, a rendezési kérdések megoldása, a szakhatósági munka támogatása valós feladatot ad a megye településeinek, kistérségeinek. A megye részéről a fenti módon támogatandó tevékenységekben megjelenő projektek az egész régió közös szándékon alapuló fejlesztései, melyek megvalósítása mihamarabbi célként kell, hogy megfogalmazódjon és támogatást nyerjen.
Támogatható tevékenységek	a) BKSZ b) Vasúti személyszállítás fejlesztése c) Elővárosi vasutak fejlesztése d) Duna hidak, Ipoly híd e) Budapestet elkerülő utak, M0 f) (TINA) Európai tranzitúthálózat megyehatáron kívülre helyezése g) Haránt irányú és elkerülő utak építése h) Tápiómente közúti elérhetőségének javítása i) Autópályadíj mérséklése j) 4-es és 10-es út korszerűsítése k) M6 és M8 gyorsforgalmi utak (Dunaújvárosi Duna-híd) kiépítése l) Csónak- és hajókikötők fejlesztése
Célcsoport	Önkormányzatok, kistérségek, vállalkozók, de-koncentrált közigazgatási szervek
Földrajzi beavatkozási terület prioritásai	– a megye egésze (a, b, c, d, f, g, i) – agglomeráció (e, f, l) – Tápiómente (h) – Ipolymente térség (d) – Érd, Diósd térsége (k)
Indikátorok: - Eredmény	- egységes közlekedési tarifarendszer létrejötte - vasúti személyszállítás részaránya nő, a szolgáltatás minősége javul - megépült elkerülő és haránt irányú utak hossza - megépült Ipoly-híd, Duna hidak - felújított, korszerűsített út hossza - autópályadíj csökkenése, az M5-ös matricarendszerbe történő bevonása

	- az M1-M5 átkötés megvalósulása (M8-as gyorsforgalmi út)
Indikátorok: - Hatás	- csökken a fővároson áthaladó tranzitforgalom - javulnak a megye belső elérhetőségi feltételei - csökken az elkerülő úttal érintett településeket terhelő forgalom - a közforgalmú közlekedés részaránya nő - járműforgalomból származó levegőszennyezés csökken - közúti balesetek száma csökken

Prioritás	5. Infrastruktúra fejlesztése
Intézkedés címe	5.2. Közműfejlesztés, környezetvédelem
Az intézkedés célja	Életminőség Kiegyenlítés
Indokolás	A közműfejlesztésben igen nagy eredményeket ért el a megye az elmúlt években, azonban több olyan speciális terület van, ahol a környezet megóvása érdekében komoly fejlesztéseket kell megvalósítani.
Támogatható tevékenységek	a) Környezeti állapotfelmérő stratégiai tanulmányok, önerő támogatás b) Szélessávú adatátviteli rendszerek kiépítése c) Árvízvédelem, felszíni vízvezetés d) Komplex vízgazdálkodási terv kidolgozása e) Szennyvízelvezetés-rákkötés szabályozás kidolgozás, bevezetés f) Szennyvíztisztítás, tisztítási hatások javítása, szennyvíziszap elhelyezése g) Duna vízminőség-javítás, különösen a Kis-Duna ágban h) A talajvízcsökkenés miatt szükségessé váló mezőgazdasági termőterület rehabilitáció i) Elhagyott hulladéklerakók rekultivációja, illegális hulladéklerakók felszámolása j) Kistérségi hulladéklerakók építése (kommunális, ipari) k) Szelektív hulladékgyűjtés, feldolgozás, újrahasznosítás infrastruktúrájának megteremtése, bevezetése, kommunikációja l) Ipari légszennyezés csökkentése m) Bányatavak és környezetük rehabilitációja n) Egészséges ivóvíz biztosítása o) Csatornahálózat bővítése p) Megújuló energiaforrások hasznosítása
Célcsoport	Önkormányzatok, kistérségek (b) Megyei önkormányzat (d, e, k) Vízművek Mezőgazdasági vállalkozók, gazdák Vállalatok Városgazdasági vállalatok
Földrajzi beavatkozási terület prioritásai	Minden kistérség (b, d, e, i, j, k, m, n, o, p) Forráshiányos kistérségek (a) Duna-menti kistérségek, hegyvidéki térségek (c) Periférikus térségek (e) Csepel-sziget kistérség (g) Duna-menti kistérségek (h) Százhalombatta, Vác (l)

Indikátorok: - Eredmény	<ul style="list-style-type: none"> - Környezeti stratégiák száma - Szélessávú internethozzáférések számának növekedése - Csatornahálózatra rákötött lakások számának növekedése - Vízgazdálkodási tervek száma - Megépített szennyvíztisztítók - Rehabilitált vidéki területek nagysága - Duna víztisztasági paraméterei javulnak - Re-kultivált hulladéklerakók száma - Új és korszerűsített hulladéklerakók száma - A korszerű hulladéklerakókhoz csatlakozott települések száma - Szelektív hulladéklerakásba bevont települések száma
Indikátorok: - Hatás	<ul style="list-style-type: none"> - Árvíz veszély csökken - Info-kommunikációs ellátottság mutatóinak javulása - Ivóvizek tisztasága nem romlik - Talaj szennyezettség nem romlik - Illegális hulladéklerakók száma csökken Lakosság egészségi állapota javul
Prioritás	5. Infrastruktúra fejlesztése
Intézkedés címe	5.3. Tudásbázis és partnerség fejlesztése
Az intézkedés célja	Életminőség Kiegyenlítés Fejlődés meggyorsítása
Indokolás	<p>Az agglomerációs területek tömegközlekedése minőségének javítását ma jelentősen akadályozza az együttműködés eredménytelensége Budapesttel és a kerületekkel.</p> <p>Az infrastrukturális beruházások költség-hatékonyan csak partnerségi viszonyok keretében valósulhatnak meg.</p> <p>A környezeti projektek eredményességének akadálya a lakosság partneri viszonyának hiánya.</p>
Támogatható tevékenységek	<ul style="list-style-type: none"> a) Budapesttel és a külső kerületekkel közös rendezvények, fórumok b) BKSZ c) Kistérségi alternatív tömegközlekedési vállalkozások létrehozása d) Kistérségi tanulmányutak e) Lakossági környezeti szemléletformáló akciók, versenyek, képzések, rendezvények, kiadványok
Célcsoport	<p>Kistérségek, önkormányzatok</p> <p>Vállalkozók</p> <p>Civil szervezetek</p> <p>Óvodák, iskolák</p>
Földrajzi beavatkozási terület prioritásai	<p>Agglomerációs térségek (a,b)</p> <p>Minden kistérség (c,d,e)</p>
Indikátorok: - Eredmény	<ul style="list-style-type: none"> - Budapesttel és a kerületekkel közös fórumok száma - Kistérségi személyközlekedési vállalatok - Szemléletformáló akciók száma
Indikátorok: - Hatás	<ul style="list-style-type: none"> - Működik a BKSZ - Eljutási sebesség nő - Nyertes pályázatok - Környezeti állapot javul.

7. Kommunikáció

A megyei fejlesztési stratégia megvalósításához nem elég a megyei szándék, a célcsoportként megjelölt partnerek együttműködésére is szükség van. Ezt szolgálják egyrészt a partnerség építő intézkedések, azonban emellett tudatosan felépített kommunikációs tevékenység megvalósítására is szükség van a megye részéről.

A kommunikációnak szolgálnia kell a stratégia megismertetését, a partnerek megnyerését a megvalósításban való részvételre, valamint a megvalósítás során a folyamatos visszacsatolás-korrekciónak funkcióit kell betöltenie.

Egyébként már maga a stratégia megalkotása is egy részvételre építő, párbeszédese, kommunikációs folyamat eredménye volt.

A megyei fejlesztési stratégia elkészítésével párhuzamosan folyt a megyei kommunikációs stratégia kialakítása. A kommunikációs stratégia első fázisa egy helyzetfeltárást tartalmaz, amely elemzi a megye múltbeli kommunikációs tevékenységét, a hozzáférhető dokumentumok tükrében, azaz az írott sajtóban, a sajtótájékoztatók eredményein és az internetes megjelenésen keresztül. Ezen túlmenően kérdőíves felmérés is készült, a kérdőíveket a térségfejlesztési műhelytalálkozók résztvevőivel töltöttük ki. A kommunikációs stratégia megfogalmazására a megye stratégiai döntéshozó testülete tagjaival (bizottsági elnökök) készített interjúkat és egy stratégiai workshop alapján került sor. A kommunikációs stratégia természetesen alapját képezi a területfejlesztési stratégia kommunikációjának is. A területfejlesztési kommunikáció igazodik a megyei általános kommunikációs cél- és eszköztárhoz. A továbbiakban tehát felhasználjuk a kommunikációs stratégia megállapításait.

7.1. Háttér

A fejlesztési stratégia készítése és a kommunikációs felmérések során szerzett tapasztalatok azt mutatják, hogy a fejlesztési kérdésekben a kommunikációt javítani szükséges. A célcsoport két – a kommunikáció szempontjából – egymástól jelentősen lekülönült részre oszlik.

7.1.1. Települési önkormányzatok, kistérségek

Ez a kör szoros kapcsolatban van a megyével, a megyén kívül fejlesztési kérdésekben gyakran megszólítja a régió, valamint az FVM, a MEH is. Különösen a **kistérségi menedzserek** köre az, ahol túlterhelés volt tapasztalható. A többszintű, többféle tervezési munkák és kapcsolódó megbeszélések, amelyek néha párhuzamosan folynak, oda vezettek, hogy a kistérségi menedzserek passzívakká váltak e téren. A kistérségi irodák fejlesztése lehetőséget fog nyújtani arra, hogy a napi feladatok mellett legyen idő a stratégiai kérdésekre is, de mindenképpen koordinálni kell a kistérségi menedzsereket érintő programokat.

A települési önkormányzatok tapasztalt passzivitása részben szintén a túlterheltségnek tulajdonítható, emellett érdektelenség is szerepet játszik benne, ami részben a tudáshiánynak, részben a megye fölérendelt pozíciója megszűnésének, részben a többi tervvel, stratégiával való elégedetlenségnek tudható be.

7.1.2. Intézmények, vállalkozások, civil szervezetek

A megye fenntartásában működő intézmények adminisztratív, technikai oldalról szintén szoros kapcsolatban állnak a megyével, azonban a fejlesztési és szakmai kérdésekben úgy tűnik, hogy a kommunikáció nem kielégítő, pedig igény lenne rá.

A megye területén működő, de nem megyei fenntartású intézmények és a megye – mint partnerintézmény fenntartó között gyakorlatilag semmi kommunikáció nincs, pedig igény van rá, éppen a kooperáció, pólusképzés, hálózatosodás, információhoz jutás érdekében.

A vállalkozások – nagyok és kicsik – sem a megye, sem a települési önkormányzatokkal általában nincsenek kapcsolatban. A műhelytalálkozókon nagyon határozott érdeklődéssel találkoztunk részükről a párbeszéd iránt.

A felmérés szerint a stratégiai fejlesztési kérdésekben, a pályázatok témájában és általában az őket érintő, megyei döntési folyamatokról kívánnának tájékozottabbak lenni.

7.2. Cél, üzenetek

A területfejlesztési stratégia kommunikációjának célja egyrészt az információ átadás, másrészt ezzel párhuzamosan az image építés. A megye kommunikációjában **szolgáltató megyeként, a kistérségek inkubátoraként és intézményeinek jó gazdájaként** kíván megjelenni.

A fejlesztési stratégia kommunikációjának több szakasza van.

7.2.1. A stratégiakészítés szakaszában a kommunikáció célja a partnerek megnyerése, a terv mellé állítása.

7.2.2. A stratégia elfogadása után a kommunikáció célja, hogy az egyes célcsoportok a terv mellé álljanak, segítsék annak megvalósítását.

7.2.3. A megvalósítás szakaszában a stratégia kommunikálása főleg a pályázatokhoz kapcsolódik, hiszen a stratégia legnagyobb részt pályázatokon keresztül valósul meg. A közvetlen cél, ekkor a pályázati aktivitás felkeltése, és az eredményes pályázás elősegítése.

7.2.4. A pályázati kommunikáció mellett további cél a folyamatos tájékoztatás a stratégia végrehajtásáról, eredményességéről, azaz ezen keresztül a megyei területfejlesztési tanács munkájáról. Ez a kommunikációs fázis egyúttal a visszacsatolást szolgálja, a kommunikáció eredményeképpen az operatív célok módosíthatók, korrigálhatók.

7.3. Célcsoport

A megyei fejlesztési stratégia kommunikációs célcsoportjai természetesen megegyeznek az egyes intézkedések célcsoportjaival, azaz a következők:

- kistérségi szervezetek
- települési önkormányzatok
- megyei fenntartású intézmények
- megyében működő helyi fenntartású és egyéb intézmények
- KKV-k és nagyvállalatok
- civil szervezetek.

A fentiekben, azaz a közvetlenül érintettekben túl, amelyekre az információ átadás kötelezettsége is vonatkozik, másodlagos célcsoport, amelyre főleg az image építés célja érvényes a következő:

- Budapest és kerületei
- szomszédos megyék
- Szlovákia
- Pest megye lakossága.

7.4. Kommunikációs eszközök

A kommunikációs stratégia szerint a megye vezetői által legfontosabbnak ítélt kommunikációs eszközök és a rájuk szánt finanszírozási részarányok a következők:

32. tábla

Kommunikációs eszközök, fontosság forrásmegosztás (%)

Kommunikációs eszközök	Szerep	Forrásmegosztás
Média	44	40
Internet	25	10
Rendezvény	21	35
Egyéb	10	15
Összesen:	100	100

A fejlesztési stratégia kommunikációs eszköztára a fentiekhez képest némiképp speciális, ugyanis az információ továbbítás a célcsoportokhoz fontosabb a megvalósítás érdekében, mint az image építés. Éppen ezért, a médiára építő általános kommunikáció helyett, elsődleges eszköze a **rendezvényeken keresztül** történő kommunikáció. Természetesen ez nem jelenti a média elhagyását.

A médián belül különösen fontos a helyi sajtó szerepe, amelyet a megye közvetlenül elláthat sajtóanyagokkal és ösztönözhet a megyei üzenetek nyilvánossá tételére.

Az Internet, mint kommunikációs eszköz a területfejlesztésben is igen fontos, de alkalmazásánál tudni kell, hogy csak egyes célcsoportokhoz jut el, és csak egyes témákra jó, jobban használják a fejlett kistérségekben és kevésbé a perifériákban, jobban a nagyobb települések önkormányzatai, a nagyobb vállalatok és intézmények, mint a kicsik. Általában a civil szervezetek, humán intézmények kevésbé gyakorlottak. Az Internet nagyon jó eszköz, pl. a pályázatok meghirdetésére, de nem kizárólagos. A fejlesztési stratégia nyilvánossá tételéhez sem elégséges a megyei honlapokon való megjelentetés. Az Internet használat terjedését szolgálja az olcsóbbá válása, az új generációk munkába állása és azok az oktatások, amelyeket a megye stratégiájának keretében is megfinanszírozhat.

7.5. Kommunikációs terv

A fejlesztési stratégia kommunikációs lépései a következők:

7.5.1. A stratégia elfogadását követően **sajtótájékoztató** az országos médiák és a megyei lapok, helyi TV-k, rádiók számára (sajtóanyaggal)

Cél: image építés

Felelős: Sajtóosztály

Esetleg az országos és a helyi médiák számára külön eseményt lehet szervezni, számítva a helyiek mélyebb tájékoztatás igényére.

7.5.2. A stratégia elhelyezése a megye **internetes honlapján**, egyúttal levelező oldal nyitása, amely lehetőséget ad kérdések feltevésére, véleménynyilvánításra. Az oldal interaktív, 3 napon belüli válaszolást garantál.

Cél: tájékoztatás + image („demokratikus megye”)

Felelős: Területfejlesztési Kht.

7.5.3. **Rendezvénysorozat** a stratégia elfogadását követően.

A stratégia megalkotásában nagyon fontos szerepet játszott az ágazati/területi műhelytalálkozó sorozat. Az elkészült stratégiát célszerű ugyanabban a körben megismertetni. Ez egyrészt visszacsatolás a résztvevők számára, akik elvárják ezt, másrészt szolgálja a megyei image építést.

A rendezvénysorozathoz minden esetben sajtótájékoztató kapcsolódik.

Cél: image építés, tájékoztatás

Felelős: Területfejlesztési Kht.

Közreműködik: a sajtótájékoztató megszervezésében a Sajtóosztály

7.5.4. **Rendezvénysorozat** évente rendszeresen a stratégia érvényességi ideje alatt a fenti körben (de változó helyszíneken), az eredményekről való beszámolás és a korrekciós igények, illetve szükségletek megismertetése végett.

Cél: információ, image, monitoring

Felelős: Területfejlesztési Kht.

Sajtóosztály (a sajtótájékoztatóért)

7.6. A stratégia elfogadását követő rendezvénysorozat terve

7.6.1. A rendezvények témája

Sajtótájékoztató

A stratégia rövid általános ismertetése

Az adott célcsoportot érintő intézkedések részletesebb ismertetése

Kérdések-válaszok

7.6.2. Konkrét témák

- Település- és térségfejlesztés
- Gazdaság
- Turizmus
- Oktatás
- Egészségügy
- Szociális, roma kérdések
- Infrastruktúra

7.6.3. Szervezés, helyszínek

Minden témában legalább két rendezvény kerül megtartásra, egy az északi, egy a déli térségben.

A helyszínek minden esetben másik kistérségbe esnek, azaz minden rendezvényre vidéken kerül sor.

7.6.4. Meghívottak az adott résztérségek területéről:

- minden település polgármestere, önkormányzati választott tisztségviselők, illetve a polgármester által kijelölt szakértők
- kistérségi menedzserek, megbízottak
- megyei és nem megyei fenntartású intézmények vezetői (általános, középiskolák, felsőoktatás, szakképző intézmények, szociális intézmények, kórházak, rendelőintézetek)
- nagy és középvállalkozások, vállalkozói egyesületek, központok, szövetségek, kamarák, munkaügyi központok (ide értve a közmű vállalatokat, közlekedési vállalatokat is)
- civil szervezetek
- Budapest és a szomszédos kerületek, szomszédos megyei, szlovákiai kistérségek (egyes témákban)
- KMR képviselői, minisztériumok képviselői
(listák a kistérségi menedzsereknél, K&H Euroconsulting Kft-nél, megyénél).

Lehetőleg mindenki névre szóló meghívót kapjon!

7.6.5. Résztevők a megye részéről

- Pest Megyei Területfejlesztési Tanács és a Kht. képviselői
- Sajtóosztály
- Szakterületi vezetők

7.6.6. A rendezvényről rövid **jelentés készül, amely tartalmazza a fontosabb kérdéseket is**

A jelentés felkerül a megye honlapjára.

A sajtó cikkek szövege szintén felkerül a megye honlapjára.

7.6.7. Időzítés

A stratégia elfogadását követő 2 hónapon belül, egyeztetve, hogy az adott térségben más hasonló rendezvény abban az időszakban ne legyen, illetve összekapcsolva a hasonló rendezvényeket.

Mellékletek